

NYELVTUDOMÁNYI  
**KÖZLEMÉNYEK**

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

NYELVTUDOMÁNYI BIZOTTSÁGA.

SZERKESZTI

**BUDENZ JÓZSEF.**

---

TIZENKILENCZEDIK KÖTET.

MÁSODIK FÜZET.

BUDAPEST, 1885.

## TARTALOM.

Svéd-lapp szövegek: I. Lule- és Piteå-lappmarki nyelvmutatványok. — Gyűjtötte és fordította <i>Dr. Halász Ignác</i> ... .. 161	161
«A kereskedő» című vogul monda. — Újra közölte, jegyzetekkel: <i>Bu- denz József</i> ... .. 340	340
Ismertetések és bírálatok:	
F. Miklosich: Die türkischen Elemente in den südost- und osteuropäischen Sprachen. — <i>Budenz József</i> ... .. 287	287
Kisebb közlések:	
Causativ -l a kondai vogulban. — <i>Vasverő Rajmund</i> ... .. 297	297
Momentán -p a finn nyelvben. — <i>Steuer János</i> ... .. 307	307

---

## SVÉD-LAPP SZÖVEGEK.

### I.

#### Lule- és Piteå-lappmarki nyelvmutatványok.

Az 1884. év nyarán a M. Tud. Akadémia támogatásával Svédország éjszaki részeibe utaztam, hogy az ott élő lappok nyelvét tanulmányozzam. Julius havát és augusztusnak első felét a Jemtland tartományban élő lappok közt töltöttem, augusztus közepétől pedig szeptember ötödikéig Norrbottenben, a Lule lappmarkban, még pedig a jokkmokki egyházkerületben élő lappok között időztem. Az alább közlendő szövegeket mind az utóbbi vidéken, legnagyobbbrészt Vaikijaur nevű községben gyűjtöttem és jegyeztem fel. A három utolsó népmese kivételével valamennyi a Lule lappmarki nyelvjárást tünteti föl. Az utolsó három népmesét Jokkmokkban írtam le az ottani lapp eredetű és a Piteå lappmarkból, Arvidsjaur vidékéről való tanító tollba mondása után. E három tehát a Piteå lappmarki dialectus bemutatásául szolgálhat. Mint-hogy azonban a tanító már nagyon elsvédesedett és nem látszott a lapp nyelvnek teljes birtokában, a tőle kapott meséket nem merem a piteåi nyelvjárás teljesen megbízható mutatóványainak tartani.

A Lule lappmarki szövegek kétfélék: eredetiek és fordítottak. Tizenkét népmese és meseszerű történet, valamint öt a lappok mindennapi életéből merített elbeszélés és egy elmélkedés-féle képezi az eredetiek tartalmát. A fordítottak nyomtatásban már megjelent textusoknak az élő kiejtés szerint való átírásai. A Máté evangélium átírásának alapjául a következő mű szolgált: *Ailes Matteusa evangelium, äddäsist järgälovum same kielai. Stokkholman. Čuorgetovum*

*kirjai Englanta ja ulkorika bibelsebre asatusa mielde.*<sup>1)</sup> (Sz. Máté evangéliuma, újra lapp nyelvre fordítva. Stockholm. Könyvbe nyomtatva az angol és külföldi biblia-társaság rendelete [meghagyása] szerint. 1880.) Ezt Læstadius János, jokkmokki pap fordította lapp nyelvre a jokkmokki dialectus szerint, valamint a következő munkát is: *Bibelhistoria, mav aktan kačalvasaikum čalam lä J. F. Åkerblom, prousta ja kyrkoherra Folkerna čaggälvasan. Same kielai järgälövum. Stokkholman. 1877.* (Bibliai történet, melyet kérdésekkel együtt írt Akerblom F. J. esperes és lelki pásztor Folkerna gyülekezetében. Lapp nyelvre fordítva), melyből néhány fejezetet szintén átírtam.

A könyv-címnek jegyzetbe vetett átírásából már fogalmunk lehet róla, mennyire különbözik a nyomtatott szöveg az élő kiejtéstől. Még inkább meggyőződhetünk erről a következő terjedesebb idézetből, melyet nyomtatás és átírás szerint közlök:

Máté ev. I, 18—25.

Nyomtatás.

(18) *Jesus Kristusa rägatemin šaddai nâu : ko Maria, alde edne, lei kihlatum Josefîn, te kaudnoi son, äudâl ko sâi akti pätika, esselassan ailes vuoiġenest.* (19) *Valla taina ko Josef lei rektesmielak älmai, ja ičči sita so piko häppanepmai puoktet, aikoi son suollet heitet so.* (20) *Ko son lei tav ušotemen, kâča, te parotovai herra engil suni niekon, ja jatti: Josef, Davida pardne, ale pala valdemest Mariav, nissunadt, ečadt lusa ; jutte tat, mi so sinne lä sakkanam, lä tate ailes vuoiġenest.* (21) *Ja son kalka rägatet*

Átírás.

(18) *Jiesus Kristusa riekatēmiñ šattai nou : ko Mardā, alte iēdnē läi kihätum Jösäfiñ, tie kaunui sonn, outol ko soi [v. soqj] akti[j] pö'tika 'essielassan ajeles vuoiñenest.* (19) *Valla taina ko Jōsep läi riektesmielak olmoj, ja ičči sitā sū pikkuo heähpanepmai puoktet, aikuoi sonn su'llēt h'ejēht'et sū.* (20) *Ko sonn läi tau uššutum'en, keähča, tie pārōtuvai härrä iänkel sundi niäkuon ja jahtäj : Jo'sep, Tāvita pārēnie, älie palā valtiemäst Mardau, nissunat, iečat lusa ; juhte tät, mī sū sinnä*

<sup>1)</sup> Az élő kiejtés szerint a cím így hangzik: *Ajeles Mäteusā evangēlium, otōsist jorōkoluvvum sāmie kiellai. Stokkholman. čuorkietuvvum kir'd'ai Enklanta ja olōkuo-rihka bibel-siebrie asatusā mihte.*

## Nyomatás.

*pardnev, ja ton kalkah káččot alde namav Jesusen; ja son kalka länestet almogas sia suddoist. (22) Tat kaika lä šaddam, vai ällanet kalkai tat, mi sardnotum lei herrast profeta čada, kutte jatti: (23) káčča, neida kalka šaddat esselassan ja rägatet pardnev ja si kalkeh káččot alde namav Emmanuelen, tat lä čälgestovum: jubmel miäi kum. (24) Ko Josef nakkarest káčajam lei, takai son näu ko herra engil lei so káččom, ja valdi nissunas ečas lusa. (25) Ja i son tábdam so, tassa ko son lei rägatam vuostas rägatum pardnes; ja son káččoi alde namav Jesusen.*

## Átírás.

*lä [v. leä] sahkanam, leä täre ajėles vuoigenäst [v. vuoiñenäs]. (21) Ja son kaläkä riekätet parrhtnieu, ja ton kalhka' kohčėu<sup>o</sup> alte namau Jiesusen; ja son kaläkä loniestet älqmožas sįjā suttuist. (22) Tāt kähka lä šaddam, vai ollanet kalkkai tāt, mi sarrhtnuotum läi härrast profėhta čatā, kuhti jahťj: (23) keähča, niėjėta kaläkä šaddat iesš<sup>l</sup>elassan ja riekätet parrhtni<sup>o</sup>u ja sťj kalėki' kohčėu<sup>o</sup> altā namau Imānuelen, tāt leä čielkestuvvum: jupm<sup>l</sup>äl miäi kum. (24) Ko Jōsef nahkārest kocājam lei, takāi son nouh ko härrā iānkil läi sū kohčėum, ja valtī nissunas iečas lusa. (25) Ja i son tobótam sū, tasā ko sonn läi riekätam vuostas riekätum parrhtnis; ja son kohčėui altā namāu Jiesusen.*

Láthatjuk e mutaványokból, hogy a nyomtatott szöveg nagyon tökéletlenül tükrözteti vissza az élő kiejtést. Nincs benne megjelölve a magánhangzóknak hosszúsága, rövidsége; a diphthongusok helyett nagyobbára egyszerű hangokat találunk; a svéd-lappságban annyira szereplő aspirációnak nyoma sincs; a mássalhangzóknak gyöngülése és erősbülése pedig, a mi a Lule lappmarki és a tőle éjszakra eső svéd-lapp nyelvjárásoknak jellemző sajátysága, csak nagyon tökéletlenül van föltüntetve. Nyelvészeti szempontból az átírt szövegek tehát ép oly fontosak, mint az eredetiek. Ép oly híven tüntetik föl az élő nyelvet, mint ezek.

A Lule és arvidsjauri nyelvjárásbeli szövegek leírásánál az eddig szokásos átírást követtem. Csak a hol új hangokat, vagy új hangszínezést kellett jelölnöm, használtam új jegyeket. Ilyen új jegyek a következők: *a* = magyar *a*; *o* (*o* és *u* között levő hang);

$\bar{o}$  (ugyanazon hang, csakhogy hosszú);  $\bar{e}$  ( $e$  és  $i$  közt levő hang. Budenz is használta már a Malá vidéki szövegek leírásánál);  $\beta$  ( $b$  és  $v$  közt levő hang);  $\beta\beta$  (ugyanaz, csakhogy hosszán ejtve s majdnem úgy hangzik mint  $bv$ );  $h$  ( $i$  után egészen úgy hangzik mint a német *ich*, a többi magánhangzók után pedig mint a német *doch* szóbeli *ch*). A magánhangzók fölött levő  $\bar{\cdot}$  jel ( $\bar{q}$ ,  $\bar{a}$ ,  $\bar{e}$ ,  $\bar{o}$  stb.) azt jelenti, hogy az illető magánhangzót nagyon röviden kell ejteni. Az efféle magánhangzók rendszeren  $d$  vagy  $b$  erősbülés helyett vannak vagy pedig két vagy több egymásra következő mássalhangzó kiejtésének könnyebbitésére szolgálnak; pl. *čalēmie čalbme*, *pārēnie pardne* helyett, *jorokōlet jorgolet* helyett. Sintoly röviden és gyakran alig hallhatólag ejtik a diphthongusoknak azon hangzóját, mely fölemelt és petit betűvel van nyomtatva ( $i^e$ ,  $i^e$ ,  $i^e$ ,  $e^e$ ,  $e^e$ ,  $u^o$ ,  $u^o$ ,  $u^o$ ,  $i^u$ ). Külömben az *ie* is majdnem  $\bar{e}$ -nek, az *eä* is majdnem  $\bar{a}$ -nek hangzik; az *ieu*, *uou* hármas hangzók pedig majdnem  $i\bar{u}$ - és  $u\bar{u}$ -ba olvadnak össze.

A szók végén levő hiányjel ma már teljesen néma  $h$ -t pótol. Hatása csak annyiban maradt meg, hogy az előtte levő vocalist egy kissé meg kell nyújtani. A szó közepén ugyanezen jel gyöngé aspiratiót fejez ki. A  $h$  betűvel kétféle spiranst jelöltem;  $i$  után úgy hangzik, mint a német *ich* szóbeli *ch*, a többi magánhangzók után pedig mint a német *doch* szóban.

A  $d\bar{c}$  és  $dc$  mássalhangzók egészen úgy ejtendők, a mint írva vannak. A finnmarki lapp könyvekben használt  $\bar{z}$  és  $z$  jegyek a  $d\bar{c}$  és  $dc$  hangoknak nem felelnek meg egészen.

Az ikerhangoknál néha megesik, hogy az egyik magánhangzót erősebben kell hangsúlyozni. Ilyenkor ékezetet tettem a kiemelendő vocalis fölé (pl. *iédnie* = anya; *viéllda* = testvér; ellenben *viellda'* = testvérek; *vuájēnam* = látott).

Imitt-amott ingadozások is találhatók az átírásban. Ugyanazon szónak ugyanazon alakja többféleképp átírva is szerepel. Oka az, hogy a kivel olvastattam vagy elmondattam valamit, maga is többféleképp ejtette néha ugyanazt a szót.

A [ / ] közé vetett egyes mássalhangzót tetszés szerint ki lehet ejteni vagy el is lehet hagyni. Egyéb [ / ] vagy ( ) közé vetett szók és szótagok az eredeti szövegekben csak a különféle változatokat jelölik. A fordításoknál [ / ] közé az eredetihez pótoltt összekötő szókat tettem.

Dr. HALÁSZ IGNÁCZ.

## **M á t é e v a n g é l i u m a .**

Lule-lappmarki nyelvjáráson.

### *Ajeles Māteusa evangélium.*

*Kāpittel vuostas (jäla: akta).*

*Jiesusā mättalohkuo, sahanem, nammā, riäkätē.*

*Tāt leä Jiesus Kristus, Tāvitā pārhtnen, Ābrahāma pārhtnen mättalohkuo [v. madduo-lohkuo]. (2) Abraham riekātahtī Ījsākau; Ījsāk riekātahtī Jāhkupau; Jāhkup riekātahtī Jūtāu ja alte vieljait. (3) Jūtā riekātahtī Fāresau ja Sārau Tāmārest; Fāres riekātahtī Hesromau; Hesrom riekātahtī Ārāmau. (4) Āram riekātahtī Āminātapau; Āmināhtap riekātahtī Nāhassonau; Nāhassun riekātahtī Salmonau. (5) Salmun riekātahtī Būasau Rahabest; Būas riekātahtī Ōbētau Rūdest; Ōbed riekātahtī Īsājau. (6) Īsaj riekātahtī konokis Tāvitau; konokis Tāvid riekātahtī Sālononau, sūhste, kuhti läi orrum Urdā nissun. (7) Sālonon riekātahtī Rōboāmau; Rōboam riekātahtī Ābdau; Ābda riekātahtī Āsau. (8) Āsā riekātahtī Jōsāfahtau; Jūsāfat riekātahtī Jurāmau; Jurām riekātahtī Ūsiau. (9) Ūsiā riekātahtī Jūahtāmau; Jūahtam riekātahtī Āhāsau; Āhas riekātahtī Esēkia. (10) Esēkiā riekātahtī Manasseu; Manasse riekātahtī Āmmonau; Āmmon riekātahtī Josiau. (11) Jōsia riekātahtī Jēhkoniau ja alte vieljait vuolhkatēmē āikien Pābeli[j]. (12) Valla vuolhkatēmē mañniel Pābeli[j] riekātahtī Jēhkonia Sālačēlau; Sālačēl riekātahtī Surobābelau. (13) Surobābel riekātahtī Abiutau; Abiud riekātahtī Eljākimau; Eljākim*

riekātahtī Asūrau. (14) Asur riekātahtī Sadukau; Saduk riekātahtī Akimau; Akim riekātahtī Eljūdau. (15) Eljūd riekātahtī Eleāsarau; Eleāsar riekātahtī Mattāmau; Mattam riekātahtī Jākupau. (16) Jāhkup riekātahtī Jōsefau Mardā olāmau; sūhste (Mardāst) leä Jiesus riekātum, kuhti kohčuotuvvā Kristusen. (17) Tie leä nappuo kähka' puolva' Abrahāmāst Tāvītā rāddai nielde nupp'e lohka' puolva'; ja Tāvītāst vuolhkatēmē rāddai Pābālī nielde nuppie lohka' puolva'; ja vuolhkatēmest Pābelī Kristusā rāddai nielde nuppie lohka' puolva'.

(18) Jiesusa Kristusa riekātēmiñ šattai nou: Ko Mardā alte iēdn'e läi kilhātum Jōsäfnī, tie kaunui sonn, outol ko soi akti[j] pōtika 'essielassan ajēles vuoiñenest. (19) Valla taina ko Jōsep läi riektes-mielak olmoj ja ičči sitā sū pihkuo heähpanepmai (v. skāpmui) ŋuktiet, aikuoi sonn su'llēt h'ejeht'et sū. (20) Ko sonn läi tau uššutum'en, keähča, tie pārotuvai härrā iänkel sundī niäkuon ja jahtij: Iō<sup>u</sup>sep, Tāvita pārēnie, ālie palā valtiemāst Mardau nissunat iēcat lusā; juhte tāt, mī sū sinnā leä sahkānam, leä tate ajēles vuoiñenāst [v. vuoiñenäs]. (21) Ja son kalākā riekātet parrhtnieu ja ton kalhka' kohčēu't alte namau Jiesusen; ja son kalākā loniestet ālāmokas sijā suttuis[t]. (22) Tāt kähka leä šaddam, vāi ollanet kalhka' tāt, mī sarrhtnuotum läi härras[t] profēhta čatā, kuhti jahtij: (23) keähča, niējeta kalākā šaddat iess'elassan ja riekātet parrhtnieu ja si[j] kalēki' kohčēuot altā namau Imānuelen, tāt leä čialkestuvvum: jupm'äl miäi kum. (24) Ko Jōsef nahkārest kocājam läi [v. kohca], takāi son nouh ko härrā iänkil läi sū kohčēum, ja valti nissunas iēcas lusā. (25) Ja i son tobōtam sū tasā ko sonn läi riekātam vuostas riekātum parrhtnis; ja son kohčui altā namāu Jiesusen.

#### Kāpittel kuókte.

Tā' vīsies olāmā'. Jiesusā pāhterem. Mānai kottātalem Härūdäsäst.

Ko Jiesus läi riekātum Petlehemīn, Jūdean, konokis Härūdesā āiki'n, keähča, tie pōhtin vīsies olāmā' lullie eätnamist Jerūsālemī; (2) ja jahttin: konnes leä tāt āččak riekātum jūtari konogis? Juhte



mī leāp vuājēnam altā nāstieu lullie eātnamin ja leāp poqhtam sū rohkotalat. (3) Ko' konogis Hārūdes tau kulāi, tie suorākanī sonn ja obbo Jerūsalem suina; (4) ja čohketī[j] kākikait papiemus preāstait ja čālukoqhpasūt ālāmukā kaskast ja jāskuotī [v. kačātī] sijāst, konnes Kristus kalhkai riekātuvvet. (5) Ja sij jahttin sundi: Petlehamin, Jūdeā eātnamin; juhte tāt leā nou' čālietum profēhta čatā: (6) Ja ton Petlehem, Jūdeā eātnamin i' luotnuok leā uhciemus Jūtā oqjv<sup>o</sup>emusāi kasskan; juhte tūhste kalākā poqhtiet tāt oqjv<sup>o</sup>emus, kuhti mū ālāmukā Israēla paddiel härran šaddat kalākā. (7) Tie kohčuoī Hārūdes tāt vīsies olq̄mait lusās suollēt ja jeāskuotī sijās[t] puoris[t] āikieu, kogsse nasstie lāi ihtam. (8) Ja rājai sijāu tie Petlehemī ja jahtī[j]: Mannet tohkū ja jeāskuotēt puorist mānā pirra ja ko tī[j] lāhpet tāu kauānam, tie tietiehet mundī [v. muñī] tau, vai mon ai poqtau ja rohkotalau sū. (9) Kō sij lāddēn kullam konogisāu, tie vuālēkin sij; ja keāhča, nasstie, mau sij lāddēn vuājēnam lullie eātnamin, manāi sijā outon, tasā kō tāt poqtij [pōtīj] ja orrustī tagguo paddielēn, konne mānnā lāi. (10) Kō sij vuājēnin nāstieu, āvusin sij ājēve stuorra āvujn; (11) ja sij čāknēn koqhtai, ja kauēnin mānāu aktqn Mardāin, altā ietnīn ja luejāhtātin eātnamīj ja rahpin taβ<sup>o</sup>erītisā ja puktin sundi vattaltakait: kollieu, suovasau ja mirrāmau. (12) Tāste mañniel vārruotuvvin siddā jupmielēst niākuon, apmā sij mahcat kalākam ruoptuot Hārūdesā lusā ja vuālēkin nou iēcā kāinuo milhte ruoptuot lantasesā.

(13) Ko sij tall vuālēkam lādīn, keāhča tie pāruotuvai härrā iānkil Jousefi niekuon ja jahtīj: čuodčil ja valtīe mānāu ietnīnis aktan lusāt ja pāhtare Āgiptai ja orū<sup>o</sup> toppie tasā kō mon vill pakātau tū, juhte Hārūdes ajōku ohcot mānāu hohketit tau. (14) Son čuodčielī, valtī mānau ja tan ietnieu lusās ihkuo ja pāhtarī Āgiptai. (15) Ja sonn oruoi toppie, tasā ko Hārūdes lāi japmam; vāi ollanet kalkhai tāt, mī hoqlahtum lāi härrast profēhta čatā, kuhti jahtī: Āgiptast lāu mon kohčēum pārēnam.

(16) Koh tal Hārūdes vuōinij ahtā son lāi piehtātallam vīsies olq̄maist, mogrāhtuovai sonn harāmatit ja rājai olhkus ja kottietī kājāhka pārēnie-mānait, kutī' lādīn Petlehemīn ja kaihkajū tān pāihkiñ, tait kutī' kuoktejahkāsāčča' ja tāiste nuorapu' lādīn, tan

äikie milhte, mau son puorist jëäskuotam läi visies olämaist. (17) Tie ollonä [v. ollanä] tät, mi sarrhtnuotum läi Jeremiaste profëtaste, kö sonn jahtä: (18) Rāman kullui jietna, stuorra luoddom, äiärröm ja iätna vallum; Rähkil äiärrö mänaitis, ijke sitä jaskatahtiet iečs, juhte sij eä' leä' tast äjmuon.

(19) Valla ko Härüdes läi japmam, keähča, tie pāruotuwai härrä iänkil Jösäfi nieku<sup>n</sup>, Ägiptan; (20) ja jahtä: euodčil ja valhtie [v. valhti] mänau aktan ietnines lusät ja manä Israelä eätnamä; juhte sī[j] leä' japmam, kuti' piβutin mänä heäkkau. (21) Sonn euodčelä ja valhti mänau ja tän ietnieu lusäs ja poqtä Israelä eätnamä. (22) Valla ko sonn kuläi, ahte Arhkelaus läi toräđuomen Jüdean, ähčes Härüdesä sajñ [v. sajien], paläi son mannamäst tohku ja son oqčču i oqjvatemieu jupmielest niäkuon ja vulhki Kälileä eätnama räjäitä; (23) Ja son pö<sup>o</sup>i[j] tohku ja orui tan stätan, mi kohčuotuvvä Näsärētann, väi ollanet kalhkai tät, mi sarrhtn<sup>o</sup>otum lei profetai čatä: sonn kaläkä kohčuotuvvät Näsareusen.

#### K ä p i t t e l k o l ö m q.

Juhannes preti<sup>h</sup>hkuu, kästetä. Jiesus kästahtuvvä.

Tän äik'en poqtä Juhannes kästätiddie ja preti<sup>h</sup>hkuu Jüdeä miehčien. (2) Ja jahtij; jorökolet iečateä, juhtä almie riähka leä poqhtam lahka. (3) Ja sonn leä tät, keän pirra Esājas profëhta hoqlai ko sonn jahtä: jietna kullu sopmasäst, kuhti euorövo miehčē<sup>n</sup>: kärvie'tet härrä käinuo<sup>u</sup>, tahket altä päläkait nuoläkatén. (4) Valla Juhannes anī[h] karβuit kāmēla küolhkaist ja läärëhtie [v. rierëhtie] ävieu öliemis pirrä; altä porromusä' läđin rässiellohko' ja miehčie mieta. (5) Tie olhkus manäi Jerūsalemie stäta sū lusä, ja obbo Jüdeä ja obbo pajëhkie Jurtānā pirrasin; (6) ja kästaturvin sühstü Jurtānan, sī[j], kuti' toptostin sutt<sup>o</sup>oitisä. (7) Valla kö sonn vuoinä moqhtit Fāriseaist ja Sadduseaist poqhtiemen altä kästatisai [v. kästatisäi], jahtij sonn siddij: tī[j] soqtie [soqtē] kärämähi čuuka', keä leä oajävatam tijäu pähtaret tän poqhtejeä moqrie vu<sup>o</sup>lltie ierit? (8) Küoddet nappu talle takkar šattuou, mi puorietemiñ akti šiettä. (9) Ja allit ušutie, ahte tij mähtiepähtet ja'ttiet iečainettie: mijä

ahččie leä Abraham. Juhte mon jahtāu tiddi, ahte jupm'el mahttā pajās puktiet Abrahami mánāit tāiste kierkist [v. kietkist]. (10) Juo leä ai akšuo muorai mādđaki piejahtum; tāntiet kalākā juohke muorra, mī ij kuottie purrie šattuou jalātuwvāt ja palhkiestuvvāt tolloi. (11) Mon kāstatau tijau čācin jorōkolepmai; valla tāt, kuhti mū maññiel poqhtā, leä kieurap mūhstā, keän kāpmakīt mon iu leä vuokas kuodd'et; son kalākā kāstatet tijau āiles vuoigeniñ jah tolōiñ. (12) Ja son atnā koqjvu's kietanis, ja son kalākā rainetet sāduoluoves ja čogget veihtas aihtie sisā; valla āgnait kalākā son poqhtiet jaksatehkē tolōn.

(13) Tie pōti Jiesus Kālileast Jorōtanī, Juhannesā lusā, sūhstā kāstatuβbet. (14) Valla Juhannes nātuoi sundi ja jahtij: mon lūliu tārhpahet kāstatuβbet tūhstā ja ton poqtā' mū lusā. (15) Tie vastietī Jiesus ja jahtij sundi: mietiehtē talle tau; juhte nouhte pierrip mīj olli'htet kāihk riektesfärqtukvuotau. Tie mietiehti sonn sundi tāu. (16) Jāh kō Jiesus läi kāstatuvvum, loitostī son talā čāci'st pajās; ja keähča, tie rahpasī alēmie sundi; ja son vuoinē jupmiela vuoīnenisau vuolus luojāhtātēmien tie ko tuβjuo [v. tuwvuo, tubvuo] lottieu, ja poqhtiemen sū padielī. (17) Ja keähča, jietna kullui almiest, mī jahtij: tāt leä mū iehcieles pārēnie, keäsā mon puoris[t] lūjōhkū.

#### Kāpittäl n'elje.

Jiesus keähčaluvvā, ālākā ammātas.

Tie tolvotuvai Jiesus vuoīnenest mähccai, vāi kalhkai keähčaluvvāt pearākalest. (2) Ja ko sonn läi porōhk orrum n'elde lohkie piejvie' ja nēlje lohkie ijā', tie sonn porōstuvai. (3) Ja keä'ččaleddīe pō'tij sū lusā ja jahti: jus ton leä' jupmiela pārēnie, tie kohčū tāit kietkit šaddat lajēpi'n. (4) Tie vast'etij sonn ja jahtij: tāt leä čālietum: almač ij viesū kuoruos laipiñ, āinat juohke pākuoist, mī poqhtā jupmielā nālmiest. (5) Tie valhti pearākal sū milhties tāt āiles stātai ja piejai sū paj'emusai tiempelā ropie nalā. (6) Ja jahti sundi: jus ton leä' jupmiela pārēnie, tie lūihtie iečat taggo vuolus; juhte tāt leä čālietum: sonn kalākā vaddiet ienkelītas kohčūomusau tū pirra ja sij kalēki' kuoddet tū kietaisē nalā, upmā ton

kalhka norötötet juölhkat kietkie [v. kirhkie] vussti. (7) Tie jahtī Jiesus sundī: tāt leä äi čälietum: härrab jummielat tonn i' kalhka keähčalet. (8) Tie valhti vast peäräkal sū milhties hui allak värie nalā ja vuosietī sundī kājähka tån vearälta rihkaiť jah tai härvuokvuotait; (9) ja jahtī sundī: tait kähkaiť sitāu mon vaddiet tundī, jus ton luojähtāta' vuolus ja rohkotalā' mü. (10) Tie jahtij Jiesus sundī: kaita ierit sähtan; juhte tāt leä čälie'tum: härrau jummielat kalhka' tonn rohkotalat ja sū aktain kalhka' ton tiäunahet. (11) Tie hieihiti peäräkal sū; ja keähča, iänkela' pöhtin sū lusā ja tiäunahin sū.

(12) Koh tal Jiesus kulāi, ahte Iuhannes läi palk'estuvvum kiddakī[j], vu'lhki son Kälileai; (13) ja koh son läi kuotām Nasarētau, pō'ti sonn ja orui Käbernaumiñ, mī leä jaurie paltan, Sebulōna ja Naptalimā räjiñ; (14) vai ollanet kalhkaĩ tāt, mī sarrhtnuutum lei profēhta Esāja čatā, kuhti jahtij: (15) Sebulūna eätnam, ja Naftalimā eätnam, meärra-käinuo paltan, tån pielien Jortānā ja hietnikī Gälileā; (16) tāt älāmuk, kuhti lei čohkahēmen ši'uhetā sinnā, leä vuäjēnam štuorra čuoukasau ja' taiti, kuti' läđin orruomän japmiemā ilmien ja suojāvanā sinnā, leä čuoukas pađānam.

(17) Tāte äikiest alhki Jiesus prätiehkuť, ja jahtī: jorōkolet iečatē; almie riähka leä pohtam lahka. (18) Ko Jiesus läi vadčēmen Kälileā jaurie palhtan, vuoini sonn kuokte vieldāča', Sīmonau, kuhti kohčuotuvvā Pētrusen ja Andreasau, altā vieldāu; soi läikā lähpietiemien vi'rhmiteskā jaurai, juhte soi läikā kuollie-piutāra'. (19) Ja sonn jahtī sunnuĩ: čuorvu'n mü: mon sitāu tahkat tijāu almačē piutāren. (20) Sogj kuotika talā vi'rhmiteskā ja čuovoika sū. (21) Ja ko sonn väččij täste outos kuoului, vuoini sonn kuokte iečā vieljača', Jähkupau, Sebeteusā parrhtnieu ja Juhannesau, altā vieldāu vatnasa sinnā aktan ähčineskā Sēbeteusiñ čiktiemēn vi'rhmiteskā ja sonn kohčuĩ sunnu. (22) Talā kuotikā soi vatnasau ja ähčieska ja čuovoika sū.

(23) Ja Jiesus manāi pirra obbo Kälilean ja oqhpatij sijā sinakūkai sinnā, ja pretiehkui evangēliumau rihka pirra ja tivui kaihlähkäsäč puocalvasau ja škeäpčesvuotau älāmuka kaskan. (24) Ja sähka sū pirra manāi miehtā obbo Surđa; ja sij puktin sū lusā

kāihkait puohccit, kuti' slādālohk puocalvasaist ja pakčāsist [v. pauhčāsist] lādīn oqdčutallam, tāit kuti' pearākalis[t] vaiv'etuvvin, mānuopúohccit ja fapmalisait, ja son tivui sijāu. (25) Ja sū čuovun olluo almača' Kālileast ja tāiste lohkie stātaist ja Jerusalem'est ja tuotā pielies[t] Jurtāna.

### Kāpittäl vihtta.

Jiesus oghpetā tuohttalāč puor'etiemieu, ja čiälkeštā lākau.

Ko sonn vuoini ālāmukau, korri son muhtiem vārrai ja ko sonn lāi čohketam, pōhtin altā oghpates-olq̄mā' sū lusā. (2) Tie rapāi son nālmies, oghpatī sijāu ja jahtij: (3) Sāluka' leä' tā', kuti' leä' hājuo' vuoje'geniñ (vuojeñānesnē), juhte sijjan leä almie-rijāhka. (4) Sāluka' leä' surhkulačča', juhtā sī kalēkē' jaskatusau oqdčut. (5) Sāluka' leä' lodd'āsa', juhte sij kalēki' ārēpit eātnamau. (6) Sāluka' leä' tā', kuti' porōstuvvē' ja koihkoluvvē' riektesfärtokvuotā maññai, juhte sij [v. siđđā] kalēkē' kalle'tuvvet [v. -tuvvat]. (7) Sāluka' leä' armuokasā'; juhte sid'i kalākā arāmuokesvuot šaddat. (8) Sāluka' leä' tā', kuti' rainās vaimuou atni', juhte sij kalēkē' vuoinet jupm'elau. (9) Sāluka' leä' rāfēlačča', juhte sij kalēki' kohčuotuvvet jupmielā mānnān. (10) Sāluka' leä' tā', kuti' nitt'otuvvē' riektesfärtukvuota tiehtī, juhte sijjan leä almiä-riāhka. (11) Sāluka' lāhpet tīj, ko almača' pilēhkietē' [v. -kietē'] ja nittuotē' tījau ja hōlle' [v. hōlli'] kāihk pahāu tījā pirra kieliesten mū tieht. (12) Ävutallet ja kārđuotet, juhte tījā pālāhkā leä štuories almien: juhte sij leä' nouhtē aj nittuotam profēhtait, kuti' leä' orrum tījā outalin.

(13) Tī lāhpet eātnamā salhtie; jus salhtie massā fāmuos, mainas kalākā almač tie saltit? Tāt ij leä tast masāken kaunas, iehčāsī ko palhk'estuvvet olhkus, ja teālmuo<sup>u</sup>tußāt (v. tuolmuotußāt) almačist. (14) Tīj lāhpet vearālta čuoukas; i tāt stāta māhtie čiekatuvvet, mī leä vārie nalā. (15) Īke almač cahkētē kintalau, ja piejā tau komuo lixtie vuollai, ainat kental-juolākai, vāi tāt čuoukā kaihkkitā, kuti' leä koqtien. (16) Tiptet tījā čuoukasau nou čuouket almačī outon, vāi sij vuūjēni' tījā purrie parhkuit ja hievietē' [v. hievietē'] tījā āhcieu, kuhtē leä almien.

(17) ähpet t̄ij kalhka toqjävuoat, ahte mon läu poqhtam nuollat läkau, jalä profëhtait; mon iu lä poqhtam nuollat, äinat olle'tit.

(18) Juhte sadnan jahtäu mon tidd̄ij, tasä ko alëmie ja eätnam toššonepā, i kalhka uhciemus pähkuo, i kennā ciehk̄ie [v. piehkk̄ie] lägast toššānet outol ko k̄ajähka leä ollanam. (19) Tān tiet tāt, kuhti nuollā ouhtou t̄aiste uhciemus kohččum-pāk<sup>o</sup>ois[t] ja oqhpata nou almačēt, son kalākā kōhčuoatuvvet uhčemussan almie rihkan. Valla tāt, kuhti tau tahkā ja oqhpahatā, son kalākā kōhčuoatuvvet štuorramūsen (v. stuorrāsen) almie rihkan. (20) Juhte mon jahtäu tidd̄ij: jus t̄ijā riektesfärötukvuot ij leä vitn'ekubbuo, ko t̄ai čälugogh-pas̄i ja f̄ariseai, tie ähpet kalhka poqht'et almie riähkai.

(21) T̄ij lähpet kullam, ahte poqrrāsijta sarrhtnuotum leä: ton ih kalhka koddiet; valla tāt, kuhti koddā, son leä sähkulač tuopm<sup>o</sup>vu<sup>o</sup>llai. (22) Valla mon jahtäu tidd̄i, ahte tāt, kuhti mogrätuvvā vieljasis, son leä sähkulač tuopm<sup>o</sup>vu<sup>o</sup>llai; ralla tāt, kuhti jahttā vieljās̄is: rāka, son leä sähkulač štuorra kierriekā vuollāi; valla tāt, kuhti jahttā: ton pietak, son leä sähkulač helveta tolloi. (23) Tan tiet, jus ton leä' v'ärruotēmän vaddās̄at altāra nalā ja toppie mujäh-tāja', ahte vieldat atnā juokā tū vu<sup>o</sup>sti; (24) tie luoihtie vaddās̄at tasā altarā outoi ja manā ierit ja soq̄pate vuosstak vieldāinat, ja poq̄ti tie ässk̄ā ja v'ärruote vattaltakat. (25) Ton kalhka' liekiet kišuo'k varākā [v. ruβja] soq̄patet vaššulācinatt, tan potton, koh ton leä' suina k̄ainuo nann, apmā vāšulač paddiēlvaddā tū t̄uopmāri, ja tuopmar paddiēlvaddā tū svajēnas̄is ja ton palhkiestuvā' nou kiddak̄i [v. -dek̄i]. (26) Sadnan jahtäu mon tund̄i: ton i' kalhka toppiēlt olhkus peässat, outol ko ton leä' maksam mañ'emus pietnikaččau.

(27) T̄ij lähpet kullam, ahte poqrrās̄itā leä sarrhtnuotum: ton i' kalhka huorrävuoatou tahkat. (28) Valla mon jahtäu tidd̄i: juohkehač, kuhti keähččā nissuna nalā vainuočit sū (skiekiešvuoh-tai), son leä juo huorrävuoatou tahkam suina vaim<sup>o</sup>onis. (29) Jus tū oqhkies čalëmie sihtā čädetet tū suddui, tie kaihkū t̄au olhkus, ja palhkieste tau iečat luhte; juhte puoriep leä tund̄i, ahte akta tū lahtas̄ist lahpu, kō ahte obbo tū rubmie kalākā palhkiestuvvet helveti. (30) Ja jus tū oqhkies kiähta sihtā čädetet tū suddui, tie

čuola tãu kasskat ja palhkieste tãu iečat luhte ; tãt læ tuñi puoriep, ahte akta tũ lahtasist lahpu, kũ ahte obbo tũ rubmie palhkiestuvvã helveti. (31) Tãt læã ai sarrhtnuotum : tãt, kuhti sihtã heihtit åhkã, sonn kalãkã vaddiet sundi luohpatem- [v. sirãtim-] kirdiieu. (32) Valla mon jahtãu tiddi : juohkehač, kuhti hãjẽhtã åhkã, iečã vikie kũ huorrãvuotã tiehti, sonn puktã sũ huorrãvuotau takãcit ; ja tãt, kuhti åhkkã valtã hãjẽhtum [v. sirãtim] nissunau, son tahkã huorrãvuotau.

(33) Tĩ læhpet [v. lihpit] vill kullam, ahte tãt læi sarrhtnuotum poqrrãsitã : tonn i' kalhka vierriet vuorrõnuot, valla ton kalhka' anie'tet hãrrai vuorrãnãsatt. (34) Valla mon jahtãu tiddij : tij åhpet kalhka obbonis maitek vuorrõnuot, åhpet almie pakti, juhte tãt læã jupmiela čõkahem sadẽ ; (35) eåhpetkẽ eãtnamã pakti, juhte tat læã altã juolhkĩ tuotek [v. tuotak] ; åhpetkẽ Jerusãlemie pakti, juhte tãt læã tãn stuorra konokasã stãta. (36) Ihkẽ ton kalhka vuorrõnuot iečat oivie pakti ; juhte ton ih mãhtie tahkat ouhtau vuopta-čõglieu vielãkaten jalã eãhpaten. (37) Vallã' tijã hoalla kalãkã liehk'et : læã, læã ; ij, ij ; tãt, mĩ tasã lasietuvvã, tãt læã pahãst.

(38) Tĩ læhpet kullam, ahte sarrhtnuotum læã : čãlẽmie čãlmie outost, patnie pãnie outost. (39) Valla mon jahtãu tidij, ahte eåhpet kalhka vuoštãlastiet tau pahãu ; valla jus kuhtek čorõmotã tũ oqlhkies niãrrai, tie jorõkolẽ sundi ai tau nuppieu. (40) Ja jus kuhtik sihtã rietalet tuina ja valtiet tũhste siskãptieu, tie luoiehtie sundi vill pajiltes kãptieu. (41) Ja jus kuhtek nãggi tũ mannat ouhtau mĩlau, tie manã suina kuokte. (42) Vattie sundi, kuhti tũhste åtnu° ja alie jorõkole iečat ierita sũ luhte, kuhti tũhste piãtã maitek luoihkas. (43) Tij læhpit kullam, ahte sarrhtnuotum læã : ton kalhka' iehc'et kuomãt ja vaãuotet vaãulãçitat. (44) Valla mon jahtãu tidij : 'ehcçet tijã vaãolačçait [v. vaãolačçaitetẽ] ; puoris[t] suõãtet tãiti, kuti' tijãu karruotẽ', rohkolet sijã autãst, kuti' tahkẽ' tiddi vahãkau, ja toqrrãtallẽ' [v. -talli'] tijau ; (45) vai tij orruopẽhtet tijã åhie mãnnãn, kuhti læã almien ; juhte sonn pãdã piejvies pãdãnet pahãi ja puori pãdiel ja pãdã raãsuotet riektiesfãrõtuki ja ũriektiesferõtuki pãdiel. (46) Juhte, jus tij ie'cçepẽhtet tãit, kuti' tijãu ie'cçẽ', maitãs tie oqđcũpẽhtet pãlãhkãn? Eåhkus publikãnã' ai nouhte

takā? (47) Jus tide toqmotāhpēt iečatē pu<sup>o</sup>rriemielakvuotaiñ toššu [v. toššä] vall tijā vieldai vu<sup>o</sup>sste, mait s<sup>o</sup>ärrānes parhkuit tij tie tahkapihitit? Eähkus publikāna' ai nou takā? (48) Lähket tantiet ollāsa' nou ko tijā alēm'elač ahčēie ollies leä.

### Kāpittel ku'tta.

Vaddāma'. Rohkolvas. Fasstuo. Čoivie-huksuo.

Keähčēt, apmā vaddiepēhtet vaddāmettē almačī outon, vuoinuma tiehti sijās[t], iečälähkai tij eähpit palhkau anie tijā āhčēie lunnä, kuhti leä almien. (2) Tāntiet ko ton vattā' vaddāmau, tie alie čuo-jahtē pasognan outostat, nou ko härvāstall'ejēä' takki' sīnakōkai sinnä ja vaccātakai nalā, vai siđe kalčki' kudnietuvvet almačīst; sadnan jahtāu mon tid'ij: sij lā' juo oqdčum palhkasē. (3) Valla' ko ton sitā' vaddiet vaddāmau, tie alie pāja koruo kie'tat tiehtiet, mait oghkies kiehtat tahkā; (4) vai vaddāmat orru čiehkusinn ja tū ahčēie, kuhti čiehkusin vuejānā, maksā tundī tau pihkusik [v. -sikt].

(5) Ja ko ton rohkola', tie ij ton kalhka liehkiet nouh ko härvāstalliejē', juhte tā' sihti' ainas čuodčū't ja rohkolet sīnakūkai sinnä ja vaccātakai čiekaiñ, vai māhtalin vuojēnut almačīst; sadnan jahtāu monno tid'ij, sij leä' juo oqdčum palhkasē. (6) Valla ko ton rohkola', tie manā sisā iečat kammari ja tahpa ūksau [v. ūysau] ja rohkole āhčāt čiehkusinn ja āhčat, kuhti vuejēnā čiehkusinn, kalākā tundī tau pihkusikt maksiet. (7) Jah kō tij rohkolāhpēt, tie eähpet kalhka olluo pā kuit atniet, nouh ko hietnika'; juhte sī toqjēvū' ahte sidđa kalčki' kullusuβžet sijā olluo pākui tiet. (8) Allet tāntiet oruq sijā lahkasaččan; tijā āhčēie tiehtā kalle, mait tij tarhpahāhpēt, outol ko tī rohkolēhpēt sū. (9) Tāntiet kalākapēhtit tij nauhtē rohkolet: a'ččēie mijān, kuhti lē' almien, ailesen šaddus tū namma. (10) Pōhtus tū riähka; saddus tū situot, ko almien nou aj eätnama nann. (11) Vattie mid'dī udne mijā färt peivāsač läipiēu. (12) Ja luihtie midī mijā lai hkuit āntakas, nauh ko ai midē luejēhtiēp mijā vālkulaččitā. (13) Ja alie sislaite mijāu keähčalēpmai; valla varjele mijāu pahās[t]. Juhte tū leä riähka ja fapmuo ja härlukvuohhta ihkeven ājākai. Amen. (14) Juhte jus tij āntakas luitiepihtit alma-



čijtā sijā mättuit, tie luejēhtā ai tijā alēmielač ahčēie tiđī ān akas. (15) Valla' jus tīj āhpēt āntakas luihtie almačētā sijā mättuit, tie ike kalhka tīj ačēie luejēhtiet tiđī āntakas tījā mättuit.

(16) Ko tīj fastuo<sup>a</sup> atniepēhtit, tie āhpēt kalhka valtiet mos- tuos vuokieu nouh ko härvāstallejē', juhte sīj réutatē' čalmītisā, vāi kalēki' almačēs[t] vuejōnut atniemen fāstuū; sadnan jahtāu mon tiđī: sīj leä' juo oqđčum palhkabsē. (17) Valla' kō ton fastuou anā', tie vuota oivapt ja pasā čalmijtat; (18) vāi ton ī' almačist lūlu vuojēnut fāstuou atniemen, āinat āhčiestat, kuhti lē čiehkusinn; ja āhčatt, kuhti čiehkusinn vuejēnā, maksā tundi tau pihkusik[t].

(19) Tīj eāhpēt kalhka čoggiet allāsittie tāβfierit eātnama nalā, konnā nuocie' ja ruossta tāit päjistä', jah konnā suollaka' pälli' ja suolātē'. (20) Valla čoggēt allasēttie tāβfierit almien, konnā ī ruossta āhke nuocii' tāit pieisti [v. pejista] ja konnā suollaka' eä' pālī, eāhke suolāte. (21) Juhte konnā tījā tāβfiera' leä', toppie leä aj tījā vajāmuo. (22) Čalēmie leä rupmaha čuoukas; jus tal tū čalēmie leä čielhkas, tie obbo tū rubmie čuouketuvvā. (23) Valla jus tū čalēmie leä pahā, tie obbo tū rubmie šeuñutuvvā. Jus tal nappu tāt čuoukas, mī lā tū sinnā lā šieuñ'et, mann stuora'kän šaddā tie šeuñäsvuot?

(24) Ī aktak māhtie tiāunahät kuokte härrā; juhte juoko son kalākā nuppieu vašuošet ja nuppieu iehcciet; jalā son orru tān nuppie lunnā ja tau nuppieu kis padielkeāhččā; tīj eāhpit māhtie tiāunahet jupmielau ja māmmonau. (25) Tāntiet jahtāu mon tiđī: allet morrohau anie tījā h'ākka pirra, maīt tīj kalākapēhtet porrot ja juhkat; alletkē tījā rupmahā pirra, mainā tīj kalākapihitit kārβuošet iečatē. Īkus leä h'ägga eānap kō piktasa'? (26) Keāhččēt lottit almie vuolien; tā' eä' sadde, eāhke čuohpa pajās, eāhke čogkkie aihči sisā; ja tījā alēmielač ahčēie piebmā tāit. Eāhpēt- kus tīj lā sagga puoriepū' sijāst. (27) Kuhtis tījā kasskan mahttā morrohēmīnas lasie'tet ouh- toukē stihkuou šaddu'sis? (28) Ja mannes morōstāhpēt piktasī tiehtī? Keāhččēt lijerāsit eātnama nalā, kokte tā' šaddē' [v. šaddie' v. šaddi']; eä' tā' parhka, eāhke ponie. (29) Tauk jahtāu mon tiđī, ahte Sālo mo kai'k härvukvuotanīs ī lam [v. lim] nou kar- vuohstum, ko akta tāiste. (30) Jus tal jupmiel nou kārvuotā rāsīt.

eätnama nalā, ma' udni čuodču' ja ihtien palkiesturvē [v. -tuββi'] vuóbānai, ikus sonn lūlu sagger eānaput tau tahkat tid'i, tīj hājuos jahkuolačča' ? (31) Tie āhpät tīj nappu° kalhka morōstet ja jahttiet : mait kalākap mīj juhkat, jalā mainas kalākap mīj kārvuotet iehčame ? (32) Juhte kāihkai takkarī maññai rahčē' hietnika'. Tījā alēmielač ahčēie tiehtā kalle, ahte tīj tāit kāihkait tarhpahāhpet. (33) Ohcēt vuosstak jupmiela rīhkau ja sū riektiesfärtukvuotau, tie kalākā tāt kājähka tid'i ogssien šaddat. (34) Allet tāntiet morōste ihtāč piejvie pirra, juhte ihtāč piejēvie ieč kuōdda morrohēmites. Kalle pe leā juo, ahte fār't piejēvie atnā iečas vaivieu.

### Kāpittäl kiečau.

Sälukvuota härrānisā' ja vuotuo.

Allet tuobmé, tie eāhpēt kalhkā tuobmeturvet. (2) Juhte mainā tuopmoñ tīj tuopmāpāhtet (v. tuobmāpät), kalākāpāhtet tīj tuobmäturvet ; ja mainā meāhtiñ tīj miehtiepāhtēt, kalākā tidīj miehtieturvet. (3) Koktes vuoinā' tonn ripāb, mī leā vieljat čalmien, valla čoskou iečat čalmien ton i' āihca' ? (4) Jalā koktes jahtā' ton vielljāsatt : pājā', mon sitāu valtiet ripāu tū čalmies[t] ierit ; ja keähča čossko leā iečat čalmien ? (5) Ton härvāstallejē, hojōkote vuosstak čoskou olhkus iečat čalmiest ; keähča tie ässkā, kokte ton māhta' valt'et ripā : ierit vieldat čalmiest. (6) Allet vattie peātnakijtā tau, mī ajēles leā ; alletkē palhkieste pärēlērītētē svīñj outoi, apmā tā' tuolmuote' tāit juolkiesā vuollai ja jorhkiete' tījā vuosstē ja kaihuotē' tījāu.

(7) Rohkolet, ja tidīj kalākā vattieturvet ; ohcēt ja tīj kalākāpēhtet kauāngt ; cabmet ja tidīj kalākā rahpasurvet. (8) Juhte tāt, kuhti rohkolā, sonn oqdču ; ja tāt, kuhti ohcā, sonn kauānā ; ja tasā, kuhti cabma, kalākā rahpasurvet. (9) Keā leā makk tījā kqsskqñ tāt almač, kuhti, jus alte pärēnie ātno sūhstā laipieu, vaddā sundī kietkiu [v. kirhki' u] ? (10) Jalā jus son ātnu kuolieu, vaddākus sonn tie sundī keārāmahau ? (11) Jus nappu tīj, kuti' leāhpēt pahā', mahttiepāhtät vaddiet mānaitēttie puorit vaddāsīt, matē [v. matā] eānaput kalākā tījā ahčēie, kuhti lā almien, vaddiet puorit [vaddāsijt]

*sidī, kuti' sū rohkolē'. (12) Kāihka nappu, maitā tīj sihtapāhtēt, ahte almačā' kalēki' tahkat tidī, tau tahket aj tīj sidī; juhte takkar lā lähka ja profēhta'.*

*(13) Mannet sisā tān karhčies ukša-raikie čatā; juhte tāt ukša lā kalldie, ja tāt k'ājēnuo leä kobōtok, mī toglōvu hohkonepmai ja sīj lā' eatnakā', kuti' taggu mannē'. (14) Ja tāt ukša lā karčēie, ja tāht kājēnuo leä kiezzie, mī toglōvu ielliemī; ja soqpmāsā' vall sīj leä', kuti' tau kauñi'. (15) Vāruohtet iečatē [v. -tä] tāistā pätuo-kes profēhtaist, kuti' pōhti' tija lusā saucai kāršuiñ, valla sisnielest sī lā' poroqtahkies stallpii'. (16) Sijā šattuist kalākapēhtit tīj tobōtot sijāu; i almač čoqkkie vīnamuordit cieskēs piēsstakist, ike fiehkunit poskotē [v. pastieles] rāsist. (17) Nou kuoddā färht puorri muorra puorit šattuit; valla pahā muorra kuoddā pahā šattuit. (18) Puorrie muorra ij māhtie kuoddiet pahā šattuit; ijke māhtie pahā muorra kuoddiet puorit šattuit. (19) Färt muorra, mī ij kuittie puorit šattuit, kalākā jalāturvet [v. -turvat] ja palkiestuvvet tolloī. (20) Tān tiet kalākapāhtit tīj tobōtot sijāu sijā šattuist. (21) Ij kalhka juohkehač, kuhti jahttā mundī: härrā, härrā, peässat almie rihkā sisā; āinat tā't, kuhti tahkā mū āheie situotau, kuhti lā almien. (22) Tān piejvien šaddē' moqtties jahttiet mundī: härrā, härrā, eäpkus mīj lā tū namān outol sarrhtnu<sup>o</sup>tam ja tū namān peärākalit olhkus vuojiehtam ja tū namān moqddā outuos parhkuit takkam? (23) Tie mon kalhkau toptostet sidīj: iu [v. im] mon kossāk leä tobōtam tijaū; kājētet mū luhte [v. luste], tīj pahātahkejē'.*

*(24) Tān tiet juohkahač, kuhti kullā tāt mū pākuīt ja tāi milhtā tahkā, sū mon muotuotau jirhmālač olāmaiñ, kuhti čieggi koqties varrie-plassā nalā. (25) Tie rāššuo šoqvai, ja tulēvie poqtij ja piägga piäkkatij ja loutahtē koqtieu, ja ij tauk tā't slāpmam, juhtā tāt lāi vuotuotuvvum varrie-plassā nalā. (26) Ja juohkehač, kuhti kullā tāt mū pākuīt, ja ij takā tāi milhtā, sonn muotuotuvvā vātnameielak olāmaiñ, kuhti čieggij koqties saddē' nalā. (27) Ja rāššuo šoqvui ja tulēvie pō<sup>o</sup>tij ja piägga piäkkatij jā loutahtē tau koqtieu; ja tāt slāmai ja tān slāpmem lāi štuorak. (28) Ja tie šattai, ko Jiesus lei loqptam tait hoqlait, alva'turvin almačā' altā oqhpatušast.*

(29) Juhte sonn oqhpātī tānn'en k'ännä läi fapmuo ja ij nou ko ēāluk-oq'ppāsa'.

Kāpittel kakce.

Muhtiem spitālač. Oivicolq̄mā svāinas. Pētrusā vuonie [v. vuoniu]. Meära virruo. Olq̄mā', svīnie' pēarakalis[t] toqhpīhtuvvum.

Kō' sonn tāll manāi vuolus vāriest, čuovun su olluo almačā'.

(2) Ja keähča, muhtiem spitālač olmāj pōti, rohkotalai sū<sup>u</sup> ja jahtij: härrā, jus ton sitā', tie māhtā' ton mū rājānasēn tahkat. (3) Tie kälēkij Jiesus kietas, tuohtī sū ja jahtij: mon sitāu, oruo rāinas; ja talāhka šattai son rājēnasēn spitālačvuotastis. (4) Ja Jiesus jahtij sundī: keähča, apma ton tau sarrhtnuo keāsak [v. keāsakij], valla vu<sup>o</sup>lhkie ja vuosietā iecat pr<sup>e</sup>āstai vēārruotā tau vaddāsau, mau Mōhses kohččum lä, sidī vihtenūsan [v. vihtenussan].

(5) Valla ko Jiesus manāi sisā Kābernaumī, poqtij muhtiem oqjēvie-olmāj sū lusā ja rohkolī sū, (6) ja jahtij: härrā, mū svāinas vällahā sījtan taktī luottuotakās[t] fāmuotuvvum ja atnā štuorra vaivieu. (7) Tie jahtī Jiesus sundī: mon sitāu poqhtiet ja tiββuot sū. (8) Tie vastietī oqjēvie-olmāj ja jahtij: härrā, im mon leä vuokas, ahte tonn čāgñā' mū louta vuollai; valla molhkietā ouhtou pākuou, tie mū svāinas varrasmuββā. (9) Juhte mon läu āi almač kuhti läu nuppjij v<sup>o</sup>lhtie vuolien, vallā anāu toqrruo-olq̄māit iehčam vuolien; ja mon jahtāu nubbāi: vaccie! ja son vadcā; ja nubbai: poqtie! ja son poqhtā; ja svajēnasam: takā tau! ja son tahkā nou. (10) Kō Jiesus tau kulāi, autuhij sonn ja jāhtī sidij, kutī lādīn sū čuovvuomān: sadnan jahtāu mon tidij: iu mon lä kauānam takkar jāhkuou Israēliñ [v. -in, v. -en]. (11) Valla mon jahtāu tidij, ahte moqtties kalēki' poqhtiet lulltie ja alliet, ja kalēki' čohkahet pāuātai Abrahāmiñ, Īsākiñ ja Jāhkupiñ almie rihkan. (12) Valla rihka mānā' kalēki' palhkiestūvet [v. -tuββat] olhkuomus šieunietī; toppie kalākā liehkiet čieruum ja pānī krihčām. (13) Ja Jiesus jahtī oqjēvie-olq̄mai: vaccie, ja tundī šaddus nouh ko tonn jāhkā; ja tanka potton šattai altā svāinas varrēsen.

(14) Jah kō Jiesus pōti Pētrusa koqhtai ja vuoinī, ahte altā vuonie vällahī ja läi puohcamen čoqskiem-tautast; (15) tie tuohtij

sonn altē kietau ja t̄auāta luihtij sū; ja son čuodčielī ja tiāunahī sijāu. (16) Ja kō iehkiet šattai, tie puktin sij sū lusā moqddāsīl, kuti' pearākalist vaivetum lādīn; ja sonn olhkusvuojie'ti vovejnenīsait ouhtoññ pākujñ ja tivui kāihkait k̄ainā lai t̄auāta; (17) vāi ollanet kalhkai tāt, mī jahtietum lai profēhta Esāja čatā, kuhti jahttā: son lā valtam iečas nalā mijā šiepšesvuotait [v. šiepšesvuotait], ja mijā puocalvasait lā son kuoddam.

(18) Jah ko Jiesus vuoinī olluo almačit iečas pirra, kohčui son vuelēkit rastā nuppie peällai jaurie. (19) Ja tie poqtij muhtiem čäluk-oqhppies sū lusā ja jahtī sundī: oqhpateddīe, mon sitāu čuovvuot tū kosō ihkēūnis ton vu'lhkā'. (20) Tie jahtī Jiesus sundī: riepiñ leä' piājuo' ja lottiñ almie vuolien piesie'; valla almačā parhniēn ij leä mikie, man vuosti son mahttā oqjvies tuotiet. (21) Ja muhtiem iečā altā oqhpates-olq̄maist jahtī sundī: härrā, mieti-ehčā mundī vuostak vuelēkit ja hautātit mū āhčieu. (22) Tie jahtī Jiesus sundī: čuovuo ton mū, ja pājā jabmit hautātit jabmitisā [v. jabmiekitās].

(23) Ja son manāi vatnasa sisā, ja altē oqhpates-olq̄mā' čuovvun sū. (24) Ja keähča, tie šattai karra virruo jaurien, nou ahtā pāruo' släbbun (slebbin) vatnasā paddiel ja son oti. (25) Tie vadcin oqhpates-olq̄mā' sū lusā, puktin sū pajās, ja jahttin: härrā, kājuo mijāu, mī hohkonep. (26) Tie jahtij son sidd'ij: tij niāuries jahkejeä, manne pallapēhtet? Ja son čuodčielī pajās ja šärhkui piäkkau ja jaurie, ja tie šattai ajēve loqdčie. (27) Valla almačā' outuhin ja jahttin: keä leä mak tā't, keäsa jaurie ja piägga leä kullu'kisā'.

(28) Ja ko son poqtī tuon p'ällai Kärkesēnī eätnamī, tie kuokta olq̄mā', kuti' läika [v. lijka] vaivietūvumen peärkalist, pōtika krúoptaist olhkus sū outolt; ja läika harāmat sielhtie', nou ahte ij aktak mahttam mannat t̄an k̄ainuo milhtā. (29) Ja keähčā, soi čuorvuika ja jahtika: Jiesus, ton jumielā pärēnie, mījtās munnuūt [v. munnuin] leä tuina tahkamussan? Leähkus tonn poqhtam tiehki munnu vaivietit outal [v. outol] āikie? (30) Tie lei tanne kuhkien ierit sijāst svienie-älluo kuohtuomān [v. -min]. (31) Tie peärākala ānuohtin sūhste ja jahttin: jus ton vuojiehta' mijāu olhkus, tie pājā mijāu mannat tuon svinie čäluo sisā. (32) Tie jahtī son sidd'ij:

vuelëkit. Tie vuelëkin sīj olhkus ja čāgñin svīnie-eäluq sisā ; ja keähča, obbo svīenie-eälluo ruohtai fahkistakā vuolus jaurai ja hauhkai čāhcai. (33). Valla eälluo-keähčēie pāhtarīn, pōhtin stātai ja supcastin kājähka tiunait, ja koktā tāiti peärākalist vaivietuvvumitā šaddam lei [v. lāj]. (34) Ja keähča, tie manāi obbo stāta olhkus Jiesusā outolt ; ja ko sīj vuejēnin sū, tie rohkolin sīj, vāi son lūlāj vuelëkiet sījā eätmamist ierita.

### Kāpittäl akcie.

Muhtiem taktī luottutakās[t] fāmuotuββum. Māteus. Fasstuo. Varratauāta. Jairūsā niejēta. Kuokte čalmie'temie'. Muhtiem kielā'tepmie vaivietūvum [v. -tuvvum] pearākalist.

Tie manāi son vatnasa sisā, vuolhkī vast rastā, ja poqtī iečas stātai. (2) Ja keähča, sīj puktin sū lusā muhtiem taktij luottu'takāst fāmuotuovum [v. -tuββum] almačau, kuhti veällahī lāčuon. Ja ko Jiesus vuoinij sījā jāhkuou, jahtī son tān taktī luottutakāst puo'ccai : oruo puorin mielājñ, pārānam, tū suttuo' leä' tundī luihtietuββum. (3) Ja keähča muhtiemā' tāiste čälukoqhpasīs[t] jahttin iečainisā : tāt al'pietā jupmielau. (4) Valla kō Jiesus vuoini sījā uššulmāsait, [v -lmisait] jahtī sonn : mannes ušutēhpet pahāu vaimuonettē ? (5) Koqba l'ä keähpasubbuo, jahttiet : tū suttuo' leä' tundī āntakas luihtietuvvum, jalā jahttiet : čuodčiel, ja vaccī ? (6) Valla vāi tīj kalākapāhtet tiehtiet, ahte almačā parrhtnen leä fapmuo eätnama nalā āntakas luejēhtiet suttuit, jahtij sonn tān taktī luottu'takast puo'ccai : čuodčiel, valtīe lāčutt ja vaccī koqhtāsatt. (7) Ja son čuodčielī ja vaccī koqhtāsīs [v. -sas]. (8) Kō almača' tau vuejēnin', tie sīj outuhin ja hievietin jupmielau, kuhti lāi vaddam takkar fāmuou almačijtā.

(9) Ja kō Jiesus vaccī toppiel, vuojñi son muhtiem olqmau, čohkahēmien tullākoqtie kuqran, keän namma lāi Māteus ; ja son jahtī sundī : čuovuo mū. Tie son čuodčielij ja čuovui sū. (10) Ja tie heāvai, ko son čohkahī [v. čohkohī] p'äuūātai, altā koqtin, keähča, tie pōhtin moqdda publikānā' ja suddārā', ja čohketin ai p'äuūātai aktan Jiesusiñ ja altā oqhpates-olqmai kum. (11) Ko fārīseä' tau

βuejenin, jahtten sī altā oghpates-olǫmaita : mannes porrā [v. porro] tijā oghpatēddie publikānai ja suddarij siebrien? (12) Kō Jiesus tau kulāi, jahti son sidđ'ij : tā' varresā [v. varrāsā'] eā' tarhpahē talhkuotedđ'iu, āinat tā' kuti' leā' puohcamēn. (13) Valla vadcet ja oghpatet, māj tāt leā : mon lūjōkuou armuokesvuohtai, ja im veār-rui ; im mon leā poqhtam kohčuocit riektesfärtukijt, muhtuo suddārit puorrānepmai. (14) Tie poqhtin sū lusā Juhannesā oghpates-olǫmā' ja jahttin : mannūs atniep mī ja fārisea' nou eätna fāstuit ja tū oghpates-olǫmā' eū' anie fāstuit. (15) Tie jahti Jiesus sid'ī : maht-tēkkus heādāalmačā' morōstet nou kuhkieu kō irēkie leā sijā lunnā? Valla tā' piejvie' pōhti', kogsse irēkie šaddā valtietuβset sijā luhtā [v. lustā] ja tie šaddie' [v. šaddi'] sīj fāstuit atniet. (16) Ij kuhtēk piejā otō [v. otōs] tuoǫnasau oqpmie piktasij ; juhtā tie kaihkuotā son vasst tuoǫnasau piktasist ierit, ja rajēkie šaddā štuorāpun. (17) Ike almač liejēhkie otō vijnau oqpmie liārēhtie lihtī sisā ; juhte tie luottāni' [v. luoddane'] rierēhtie-lihtie', ja vijnā kolhkita ierit ja lierēhtie-lihtie' pejistu' ; āinat almač liejēhkie otō vīnāu otō rierēhtie lihtij sisā, ja tie pissuopa kogppačakā' āimuon.

(18) Kō son lāi sid'ij tait hogllamēn, keāhča tie poqtij muhtiem oqjēvie-olmāj ja luejēhtāi eätnamī sū outoi ju jahti : härrā, mū niejēta leā tallā āččak japmam ; valla poqtie ja pieja kietat sū nalā, tie son ällaja. (19) Jiesus čuodčielī ja čuovoi sū aktan oghpates olāmais kum. (20) Ja keāhča, muhtiem nissun, kuhti kuokte nuppie lohakai [v. lohkoī] jākie [v. jāpie] pirra lāi stāipartam varra-tautast, vāccī sū mañiel't ja tuohtī alte hielmit ; (21) juhte son jahti iečāi-nis : jus mon peāsālim toššu tuohttet alte kārviut, tie šattalūlim varrāsen. (22) Tie jor'kietij Jiesus, ja ko sonn vuojnī sū, jahti son : oruo puoriñ mielajñ niejētam, tū jāhkuo leā tū kāddum. Ja nissun varru<sup>o</sup>smūvai tatā pottost. (23) Ja ko Jiesus poqtī oqjēvie-olǫmā koqhtai, ja vuoinī čuojātēdīt [v. -tedđit] ja ālāmukau, mī ruoddālī, (24) jahti sonn : mannāt tasstā ierit ; niejēta ī leā japmam, āinat son oqtā. Ja sīj pilēhkietin sū. (25) Kōh tal ālāmuk lāi olhkus vuo-jehtum, manāi son sisā ja valtī sū kiehtai ; ja niejēta čuodčielī pajās. (26) Ja sāhka tān pirra vuolhkatuvui [v. tuvai] obbo tān lānta miehtā.

(27) Ja ko Jiesus vāccī toppielt, čuovoika sū kuokte čalmietēmie'; soġ čuorvoikā ja jahtikā : Tāvita pārēnie, ārmuolastie munnu paddiel. (28) Ja kō son poġtī koġtie sisā, manāika tā' čalmietēmie' kuouhties sū lusā ja Jiesus jahtī sunnui: jahkkiepehttiekus, ahte mon māhtau tau tahkat? Tie jahtikā soġ sundī: jahkkin moġj, härrā. (29) Tie tuohtī son sunnū čalmiġt, ja jahtij: šaddus tunnui tunnu jāhkuo milhtā. (30) Ja sunnu čalmie' rahpasin; ja Jiesus hoalati sijāu čorōko ja jahtī: keähčēt, apmā kuhtēk oġdču tau tiehtiet. (31) Valla soġ manāika olhkus, ja almuotika sākau sū pirra obbo tātān lāntan.

(32) Kō tā' läika [v. lijka] olhkus mannam, keähča, tie puktin sīj sū lusa muhtiem kielatēs almačau, kuhti vaivasturvai peäräkalest. (33) Ja kō pearākal läi olhkus vuoġietuββum, tie hoġlakōtīj tā't kielahčēpmie. Ja ālāmuk outuhī ja jahtī: ij kossēk leä takkar tahkuo vuoġonum Israēlin. (34) Valla fāriseā' jahttin: son olhkus vuoġiehtā pearākalit pearākalīj oġjviemusā pakti.

(35) Ja Jiesus manāi kājähka stātai ja sītai melhte, oġhpati sijā si<sup>o</sup>nakūkain ja pretiehkui evangēliumau rihka pirra ja tivui kaihkklāhkasāč puocalvasait ja šiebc<sup>o</sup>esvuotait [v. šiepsiesvuotait v. skiepciesvuotait] ālāmukā kaskann. (36) Ja kō sonn vuoġnī ālāmukau, armeti son sijāu, tāina ko sīj lādīn fāmuohtūvum ja poddannaddam, tie ko saucā' kāina ij leä rejēnuohādīdie [v. -hidīdie]. (37) Tie jahtī son oġhpates olāmaitis: sādūo leä eātnak, valla parekējist lā uhccie. (38) Rohkolet tāntiet sāġuo härrau, vāi son rādā parekējit sādūuois.

#### Kāpittel lokiū.

Kuokte nuppie lohkai āpostolā' valdeturveä', oġhpatuββeä', rāġatuvveä'.

Ja son kohčui kuokte nuppie lohkai oġhpates olāmaitis iečas lusā, ja vattij sidīj fāmuou podōvuo vuoġēnenisai [v. vuoġēgenisai] paddiel, olhkus vuoġiehtet tāit ja tivutet kaihkklāhkasāč puocalvasau ja šieps<sup>o</sup>esvuotau [v. skeāpcasvuotau]. (2) Valla tā' leä tai kuokte nuppie lohkai aposteli namā: tāt vuostas Siemon, kukti kohčuotuvvā Petrūsen, ja Andreas alte vielldu; Jāhkopus Sepeteusā pārēnie, ja Juhannes



alte viéllda. (3) Fílipus ja Pardülumeus; Tuomas ja Māteus, kuhti läi orrum publíhkána; Jähkopus, Alfeusā pärēnie, ja Lebbeus liekienamājñ Tādeus; (4) Siemun Kānast, ja Jūtas Iskarjut, kuhti aj sū piehti. (5) Tāit lohkie ja kuoktit rājai Jiesus olhkus ja kohčui sijāu ja jahti: allet vu<sup>o</sup>lhkie hietnikī tāf<sup>o</sup>oitā, alletkē manā Sammārietai stātai sisā. (6) Valla vadcet ienni tāi lahpuum saucaī lusā Israēlā kuoktiist. (7) Valla mannet ja pretiehkut ja jahttet: almie rieha leā poqhtam lahka. (8) Tahkit puoccit varrāsen, spitālaččait rājānasen; poktēt jabmit pajās; vuodđit olhkus pearākalit. Tīj leāhpit oqdčum nouhtā, tie tīj kalākapāhtet vaddiet nouhtā. (9) āhpet tī kalhka atniet kolluu, āhpetkā silhpau purhsinette. (10) āhpetkē mannamlauhkau, āhpätkeū kuokte kāpti<sup>o</sup>, eāhpätkeū kāpmakit, eāhpätkeū sogppieu; juhte parēkie anēsihtā piepmuos. (11) Valla' kutē stāta jalā lattie sisā tīj poqhtiepāhtit, tie jāskuotet, keā tān sinnā leā, kuhti leā tasā vuokas; ja orrut tannā, tasā ko tī vuelēkiepāhtet ierit. (12) Valla ko tīj poqhtiepāhtet [v. -pät] koqtie sisā, tie puorāstahttet tau. (13) Ja jus tāt koqtie leā vuokas, tie pōhtus tījā rāfie tān paddielē; valla jus tāt ij leā vuokas, tie mahcus tījā rāfie vasst iečatā lusā. (14) Ja jus kuhtik ij sitā tuostut tījāu, ike kullat tījā pākuut, tie vuelēkit tātē koqtis[t] jalā stāstast olhkus ja šauūnit [v. šauūnit] moivieu juolkistettē. (15) Sadnan jahtāu mon tidī: Sodomā ja Kumurrhā eātnamī kalākā keāhppatāppuot šaddat tuobmuopievjien, ko' tān stātai.

(16) Keāhča, mon rājau tījāu tie ko sāucait kumpiekij kasskai: lähkät tān tiet vārruoka' ko kearāmaha' ja mainietēmie' [v. -tēmie' ] ko tuvvolottie'. (17) Valla vārruotet iečatā almačist, juhte sīj padielvaddi' tījāu kierr<sup>o</sup>ekūtā ja švaškuotatte' tījāu rissī kum sienā-kukainisā. (18) Jā tīj šaddapēhtet kiesietuvvāt oqjviemusai ja kono-kasai [v. -kisasi] outoi, mū tiehti, vihtenastēmen sidđi ja hietnikitā. (19) Ja ko sīj tal paddielvaddi' tījāu tohku, tie allet morrohau anie, kokte jalā mait tīj kalākāpēhtet hoqlat, juhte tāt kalākā tidđi vattietuvvat tānka potton, mait tīj kalākāpihtit hoqlat. (20) Juhte eāhpet tīj leā tā', kuti' hoqlapēhtet, āinat tāt leā tījā āhčie vuojēñenes, kuhti hoqlā tījā sinnā. (21) Viéllda šadda paddielvaddiet viélldas japmiemī, ja ahčie parrhnties; ja mānā' šaddie' čuodčalastiet ajēti-

ekij vu<sup>o</sup>ssti ja koddiet sijāu. (22) Ja tīj šaddapāhtet vašuotuvvūt kāihkaist mū namā tiehti, valla tāt, kuhti pissu kitta nohkiemī, son kalākā šaddat sāluken. (23) Ko sīj nittuotē' tījāu ouhta stātan, tie pāhtaret nubbai. Sadnan jahtāu mon tiddī, tīj eāhpet keārhhka mannamest kāihkai Israela stātai milhtā, outol ko almača pārēnie pohtā. (24) Oqhpates-mānnā ij leā oqjvap oqhpateddies[t], ike leā svāinas oqjēvap härrāstes. (25) Tāt leā oqhpates-mānnāi juo kallie, ahte son šaddā takkaren ko altā oqhpateddīe ja svāinasī, ko altā härrā. Jus sīj leā' naptastam isietau Pälsepūlen, matē eānaput sīj nou naptastiččē' [v. -tičči'] alte koqhtiealmačit. (26) Allet tāntiet palā sijāst; juhte ij leā mikie čiekahtuvvum, mī ij kalhka pikuotuvvūt; ja ij leā mikie suōllie, mī ij kalhka šaddat tiehtusen. (27) Mait mon jahtāu tiddī šieuhietinn, tau hoqlit tīj čuoukasinn; ja mait tīj pieldīsettē [v. -tettē] kullapēhtit, tau sarrhtnuotet hunnahī loqptoi [v. -tui] nalhte. (28) Ja allit palā tāistā, kuti' rupmahau koddī' ja eā' tauk māhtie siāluou koddiet; valla pallet fauāta eānaput sūhstā, kuhti mahtā heāva'tēt koqppāčak rupmahau ja siāluou hälvetī[j]. (29) Eāpāhkus kuokte cicāča' [v. cicuhka'] vuoptietuvvū aktat pietnīkaččast? Ja ij aktak tāistā kahččā eātnamī, paltelen tījā āhčie situotā. (30) Valla ai tījā oqjvī vuopthačoglie' leā' kāihka' lokōtuvvum. (31) Allet tie nappu palā; tīj lāhpāt stuorāp ārβuon [v. arvuon] ko moqdde cicāča'. (32) Tāntiet, kuhti ihkienis mū toptostā almači outon, sū ai mon sitāu toptostāt iehčam āhčie outon, kuhti leā almien. (33) Valla kuhti ihkienis mū hejjahtā almači outon, sū mon ai kalhkau hiejehtiet mū āhčie outon, kuhti leā almien. (34) Eāhpāt tīj kalhka toqjēvuot ahte mon lūu pohtam saddiet rāfī<sup>e</sup>u eātnamā nalā; mon iu leā pohtam saddiet rāfīeu, āinat svirrhtieu. (35) Juhte mon leu pohtam takkat almačau soqppatahtiesen āhčies vu<sup>o</sup>ssti, ja niejtau ietnies vussti, ja mañieu vuotnāmās [v. -mis] vu<sup>o</sup>ssti. (36) Ja almačā iečas koqhtiefuel'kie šadde' alteā vašulaččan. (37) Tāt, kuhti āhččā āhčieu jalā ietnieu eānaput ko mū', son ij leā mundī vuokas, ja tāt, kuhti āhččā parrhtnieu jalā niejtau eānaput kō mū', son ij leā mundī vuokas. (38) Ja tāt, kuhti ij valhtie kruosaās nalās ja čuovuo mū mañien, son ij leā muñi vuokas. (39) Tāt, kuhti heākkas kauānā, son kalākā

tāu massiet ; ja tāt, kuhti heäkkas massā, mū tiet, son kalākā tau kauānat [v. -net].

(40) Tāt, kuhti tijāu tuosstu, son mū tuosstu ; ja tāt, kuhti mū tuosstu, son sū tuosstu, kuhti mū rāddam leä. (41) Tāt, kuhti tuosstu profēhtau, tāntiet ko son leä profēhta, son kalākā oqdčūt profēhta palhkau ; ja tāt kuhti tuosstu riektiesfärtu<sup>o</sup>kau, tāntiet ko son leä riektiesfärötuk, son kalākā oqdčūt riektiesfärötukā palhkau. (42) Ja tāt, kuhti vaddā aktai tāiste uhč'ekačcaist toššū<sup>o</sup> kuksieu kalāma čāciest juhkat, tāntiet ko son leä oghpatesmānnā, sadnan jahtāu monno tidī, son ij kalhka šaddat palhkātākā.

### Kāpittel akta lohkie akta.

Juhannesā rāβaka'. Jiesusā vihtenastem, ājēhtuo, haus kies kohččuom.

Ja šattai, ko Jiesus läi loqptam tāit kohčulvasāit tāiti kuoktē nuppie lohakai oghpates-olq̄maitā, tie vuolhki son tastā v'el outas [v. outos], vāi kalhkai oghpatet ja pretiehkut sijā stātajñ. (2) Ko Juhannes, kuhti talluoi läi kiddekin, kulāi Kristusā parhkuitt, rājai son kuoktāsau oghpates-olq̄maistis ; (3) ja kohčui jahttiet sundī: leähkus ton tā't, kuhti poqhtiet kalākā, jalā kalākap kus mīj vuerētiet iehčāsau? (4) Tie vastietī Jiesus, ja jahtij sunnui: vadcen ja sarōnuon Juhannesī ruoptuot, mait toqj lähppie kullam ja vuejānam: (5) čalmietēmie' vuejēni', skierrhmā' vadci', spitālačča' rajēnetuvvē' ja pieljietēmie' kull'e', jabmie' pajās rossuotuββeä' ja heäjuoitā pretiehkuotuvvā evangelium. (6) Ja sāluk leä tāht, kuhti mūhstā ij veärrāne<sup>o</sup>.

(7) Ko soqj vuolhkika ierit, hoqllakōtī Jiesus ālāmukī Juhannesa pirra: maites vāccēteä' tīj olhkus mähccai keähčat? Ruokuoukus, mī piäkkas[t] tuohku<sup>o</sup> tiehki sukāhtallā? (8) Jalā maites vāccēteä' tīj olhkus keähčat? Almačaukus, kārvuotuvvum lienies piktasijtā? Keähča, tā', kuti' atni' lienies piktasit [v. -sijt] leä' konokasā tālujñ. (9) Jalā maites vāccēteä' tīj olhkus keähčat? Profēhtaukus? Jā, mon jahtāu tidī, vāl eänapub ko profēhtau. (10) Juhte son leä tā't, juon pirra leä čālietum: keähča mon rājai mū iénkilau ārutiat

outoi, kuhti kalākā karvietet keājnut tū outon. (11) Sadnan jahtāu mon tidīj: tāi kasskan, kuti' leä' riekātum nissunist, ij lā aktak štuorāp padānam, ko Juhannes kāstateddīe; valla uhciemus almie rīhkan leä tauk štuorāp sūhstā. (12) Valla Juhannes kāstateddīe piejvijs[t] ja tān piejvie rāddai tuobbeluvvā jupmiela rīhka fāmujñ; ja tā' fapmuolačča' rohtte' tau allasisā. (13) Juhte kāihka' profēhta' ja lāhka leä' outol sārānum Juhannesa rāddai. (14) Ja jus tīj sihtapāhtet tau tuosstuot, son leä Elias, kuhti poght'et kalhkaī. (15) Tāt keännā leä' pieljie' kullat, son kullus [v. kullis]. (16) Valla kāinas kalhkau mon muotuoetet tau mattuo<sup>u</sup>? Tāt leä mānāčī lāhkasāč, kuti' šaldūon čohkkahē ja čuorōvu' kuoimitisā; (17) ja jahtti': mī leāp [v. lāp] čuojahtam tidīj, ja eāhpāt tīj leä sihtam tānsu<sup>u</sup>t [v. -sat]; mīj leāp laulum tidīj luoduom-lauluotasait [v. -tisait] ja eāhpit tīj leä sihtam čierru<sup>u</sup>t. (18) Juhte Juhannes kāstateddīe po<sup>u</sup>tīj; ja ij son porrom, ijke juhkam; ja sīj jahtti': son atnā pearākalau. (19) Almačā pā-rēnie leä poghtam, porrā ja juhkā; ja sīj jahtti': keāhča, makkar eātna-porrie ja viena-juhkie tāt olmāj leä, publikānī ja suddārī vē-nak; valla visiesvuot toptostuvvā riektesfārōtuken mānāistis.

(20) Tie alkīj son kaikuotet tāit stātaī, kēi sin nā altā eānamus outo-parhkuo' lādīn takātuββum, tāina ko sīj eā' lam tauk jorōkolam iečaseā [v. iečasa]: (21) Vuoi tundī, Korazin, vuoi tuūī, Petsaitā; juhte jus tā' outo-parhkuo' lūlin takātuvvum Tīrusin ja Sīdunin, ko tunnu sinnā lā takātuββum, tie sīj juo otnā lūlin jorōkelam iečaseā vuossa ja kūnai sinnā. (22) Tauk jahtāu mon tidīj: Tīrusī ja Sīdunī kalākā keāhppateppuot šaddat tuopmuo-piejvien ko tunnuī. (23) Ja ton Kābernaum, kuhti leä' alietuvvum kitta almie rā dai, ton kalhka' vuolus norōtotuvvet kitta helvetīj; juhte jus tā' outo-parhkuo' lūlin takātuvvum Sodomīn, ko tū sinnā leä' takāhtum, tie tā't lūli čuodēum vāil udnik. (24) Tāuk jahtāu mon tidī: Sodomā eātnamī kalākā keāhppatāppuot šaddat tuobmuo piejvien ko tundī.

(25) Tānka āikien olōkusi Jiesus ja jahtij: mon kīhtau tū, ahčēie, almie ja eātnama hārrā, ahte ton lā' tau čiehkam visākijst ja jierhmakijst ja leä' tau pikuoitam mānnālaččuitā. (26) Nou, ahčēie, nou lā' ton puorrien kauānam. (27) Kājāhka tiuna leä vattietuββum

mū kiehtai āhčiestam, ja ij aktak topto parrhnieu, iecā ko ahčie; ike aktak topto āhcieu iecā ko pārēnie, ja tāt, keāsa pārēnie sihtā tau pikuotet. (28) Pōhtet tiehki mū lusā, tīj kāihka', kuti' parākapēhtet ja lēhpet noqtuotuvvum; ja mon vattāu tidī vuoiķnāstusau. (29) Valtit iecātē nalā mū svakāu, ja oghpēt mūhste, juhte mon lāu libbies ja vaimuost vuolliekes; ja tīj kalākāpāhtet kauānat vuoiķnāstusau siāluitettē. (30) Juhte mū svahkā leā linuk ja noqtie leā kiehppis.

### Kāpittel akta lohkie kuokte.

Korrhnie-ogjvie' pakie'tuβ3i'. Kiehta tivuotuβ3ā. Jiesus pāhtara. Peārākal olhkus vuojie'tuvvā. Sudduo ailes vuoiņenā vussti. Jiesusā vieldā'.

Tān āikien vāccē Jiesus sādūo pālhtuo čatā sābba'tan; ja altā oghpates-olāmā' lēdin porōstuβ3amān [v. -min] ja alēkin pahkiet korhnties[t] ogivit [v. korhntie-ogjvit.] ja porrot. (2) Ko fāriseā' tau vuejēnin, tie jehttin sīj sundī: keāhča, tū oghpahtes-olāmā' tahki' tau, mī ij leā lohpie tahkat sabbāhtan. (3) Valla son jahtī sidīj: eā'pātklus tīj leā lohkam mait Tāvid takāi, ko son nālākuokōti, ja tā', kutē' suinā lāddin; (4) kokte son manāi jupmiela koqtie sisā ja porōi keāhčēam [v. kie'čēiem]-laipijst, maiste tauk ij lam sundī mietiehtum porrot, ike sidī, kuti' suina lāddin, āinat kuoruos vall preāstaita. (5) Jalā eāhpetkus tīj leā lohkom lākan, ahte preāsta' sabbā'tā-piejevij togdđi' sabbāhtau tiempelin; ja leā' tauk aššietēmie'? (6) Valla mon jahtāu tidī, ahte tannā leā tāt, kuhti leā stuorāp tiempelest. (7) Valla jus tīj lāitie tiehti't, mī tāt leā: mon liehkuu armuokesvuohtai ja im veāruita, tie āitie lūlu tuobmit aššietis [v. āšietis] almačit. (8) Juhte almačā pārēnie leā hārrā ai sabbātā paddiel.

(9) Tie vuolhki son taste outos kuoului, ja pōtī sijā sinakukai. (10) Ja keāhča, toppie lāi muhtie.n olmāj, keānnā lāi assnam kiehta piellie; ja sīj kačātin sūhste, ja jahttin: leākus lohpie sabbātan varrāsen tahkat? Vai ogdēuot lūlin kuoddiem-āššieiu sū nalā. (11) Tie jahtij son sidīj: keā leā tā't almač tījā kasskan, keānnā leā akta sauāca, ja jus tāt kahčēā roggai sabbātan, ij tau sordūo ja

kiesi<sup>e</sup> pajās. (12) Man sagga puoriep leä almač ko sauäca? Tāntiet leä lohpie puorit tahkat sabbātan. (13) Ja son jahtī olqmai: kälēki kietat; ja son kälēkij tau, ja tā't šattai vasst varrāsēn nouh ko tā't nubbie. (14) Tie vadcin fāriseā' olhkus ja rātuohaddin sū vu'ssti, kokte sīj mahttiet lūlin sū hohkketēt.

(15) Valla ko Jiesus tau vuoptiestī, vuolhkī son tasteä ierit; ja sū čuorvoi eätna ālāmuk, ja son takāi sijāu kähkai varrāsēn. (16) Ja son piähtui čoroko sijāu, pikuotemiest sū; (17) vai ollanēt kalhkai tāt, mī sarrhtnuotum lēi profēhta Esājasā čatā, kuhti jahtij: (18) Keähča, mū tiunar, keäu mon läu vullđim; mū iehcielumūs, keäsa mū sielluo puoris[t] lājohku<sup>o</sup>; mon vattāu sundī mū vuoiñenasau; ja son kalākā sārhtnuotet hietnikijtā riektāsau. (19) Son ī kalhka pielēhk<sup>ē</sup>et, ike čuorövuot; ja ī aktak kalhka kullat alte jienau pälākai nann. (20) Īj sonn kalhka čuouhk<sup>ē</sup>et liđđak [v. lisāk] ruokuou; ike jaddatet porhkiesteddē kinntal-lāikieu, tasā ko son ollas [v. ollōsi] puktā riektāsau [v. riuhtāsau] vitnekī. (21) Ja alte namā nalā kalēkē' hietnikā' togrvustallat.

(22) Tie puktietuvai sū lusā muhtiem, kuhti peäräkales[t] vaivietuvai ja läi čalmietipmie ja kielatēpmie, tau son tivuoi, nou ahte tāhtek čalmietepmie ja kielatepmie koqppačakā hoqlai ja vuoinī. (23) Ja kājähka ālāmuk alvuotuvai ja jahtij: ikus tāt ličča Tāvitā pārēnie? (24) Valla ko fārisea' tau kullin, tie jahttin sīj: tāt ī olhkusvuojie peäräkalit iehčāsā ko Pelsepülā, peäräkalā oqjēviemusā čatā. (25) Ko tal Jiesus tietī sija uššulmit, jahtī son sidī: juohkke riähka, mī šaddā soqpatahtiesen iečainis, šaddā au'tasen; ja juohkk<sup>ē</sup> stāta, jalā koqhtie, mī šaddā soqpatahtiesen iečainis, ī mahtie čuodču<sup>o</sup>t. (26) Jus tal nouhte leä, ahte sāhtān vuojiehtā sāhtānu olhkus, tie leä son soqpatahties iečainis; koktūs kalākā tie sū riēhka čuodču<sup>o</sup>t? (27) Ja jus mon olhkus vuojie'tau peäräkalit Pelsepülā čatā, keän čatā vuojiehteä' [v. -ti'] tie tijā mānā' tāt olhkus? Tāntiet kalēkē' sīj liehk<sup>ē</sup>et tijā tuóppmāren. (28) Valla jus mon olhkusvuojiehtau peäräkalit jupmielā vuojēñena čatā, tie leāham jupmiela riēhka juo poqhtam tijā lusā. (29) Jalā koktās mahttā kuhtek mannat kiäuras olqmā koqtie sisā ja rieβbit sūhstā altā kāunit ierit, jus son ij vuostak čanā tau kieurau, ja tie ässkā speädđā alte koqtieu? (30) Tāt, kuhti

ij leä mü pielien, son leä mü vü'ssti; ja tät, kuhti muinā ij čogkk'e, son poddetā. (31) Tāntiet jahtāu mon tidd'ij: kähka' suttuo ja' alhpietus āntakas luihtietuββā almačijtā; vallā alhpietus vuojeņena vussti ij luihtietuvvā almačijtā āntakas. (32) Ja tā't, kuhti hoallā juojētā almačā parhtnie vussti, tät mahttā sund'i luihtietuvvet āntakas; valla' tät, kuhti hoallā ailes vuojeņena vussti, tā't ij kalhkā sund'i luihtietuvvet āntakas ike tāt, ike poqhtiejä ilmien. (33) Jus muorra liččā pu'rrie, tie leä ai šattu' taste puorie'; jalā jus muorra liččā mieskas, tie leä ai šattu' taste miesskasa'; juhte muorra toptos-tuββā sattuist. (34) T'ij keärāmahij čiuika', koktās mahttiepēhtet t'ij puorit hoqllat, t'ij, kuti' lähpēt pahā'? Juhte mastā vajāmuo tievas leä, tau hoallā nälēmie. (35) Pu'rrie almač puktā puorit šattuit outoi vaimuon purrie vuorähkätāveris[t], ja pahās almač puktā pahāit šattuit outoi pahā vuorähkätāvierist. (36) Valla mon jahtāu tidd'ij, ahte almačā kalēki' lokuou tahkat tuopmuopievjien juohkkā toqššies [v. toššies] pākuo outost [v. outäst] mait s'ij leä sārōnum. (37) Juhte iečat pākuos[t] kalhka' ton riektiesfārōtukēn anie'tüvāt, ja iečat pākuos[t] kalhka' ton tuobmetüvet. (38) Tie vastietin soqpmāsa' čälokoqhppāsist ja fāriseaiste ja jahttin: oqhpatedd'ie, m'ij sihtap vuojeņiet tūhstä m'ärhkau. (39) Son vastietī ja jaht'ij sidd'ij: tät pahās ja heihtanēs soqllie piβōtā m'ärhkau; ja tasā ij kalhka ieča meārähka vattietuββat, ko profēhta Jōnāsa meārähka. (40) Juhte nou ko Jōnās lei kolōmo piejvie' ja kolōmo ijā' svällāsa čogvjien, nou kalākā almača pārēnie liehk'et kolōmo piejvie' ja kolōmo ijā' eätnama askien. (41) Ninivē oljīmā kalēki' [v. -kē'] pajās čuodčielet maņiemus piejvien tāinā seäljijnā ja tuobmät tau; juhte s'ij jorōkolin iečase Jōnāsa pretihkuo pakti; ja keähča, tannā leä eānap ko Jounās. (42) Trotnik ogrēd'el eätnamäs[t] kalākā pajāsčuođčielet tuopmui [v. tuomui] tāinā seäljijna ja tuobmät tau, juhte son pō'tij eätnama kiečies kulāčit Sālomonā vīsiesvuotau; ja keähča, tannā leä eānap ko Sālomon. (43) Ko tuolvaj vuojeņenes leä olhkus vualākam almača sistā, tie mannā son kojēhkie pājhki čatā, ohcā vuoiknastusau ja ij kāuna. (44) Tie jahttā sonn: mon sitāu mahccat koqhtāsam, mastā mon olhkus vuolēkiu; ja ko son poqhtā, kauānā son tau kuorru'sen, šaunietuββum, ja härvuotuββum. (45) Tie vuälākā son ja valtā

kieča iecā vuojeñenasait melhties, ma' leä' vill pahāpu' ko son iehč; ja ko tā' pōhti' sisā, tie orru' tā' toppie; ja tie šaddā tån almača mañkiep vuohkie pahāpun ko alte outiep vuohkie. Nouhti<sup>e</sup> kalākā šaddat ai tāina pahās soqlijna [v. seülijna].

(46) Ko son läj ajñ hoallamān [v. -min] ālāmukij, keähča, altā iédnie ja vielda' čuodčun olökuolen [v. ulökuolen] ja pieutin [v. pišutin] sū hoqlaita. (47) Tie jahtī muhtiem sundī: keähča, tū iédnie ja tū vielda' čuodču' ulökuolen ja sihti' tū hoalaitā. (48) Tie vastietij son ja jahtij tasā, kuhti sarrhtnui sundī tau: keä leä mü iédnie ja keä' leä' mü vielda'? (49) Ja son kälēkij kietas oqhpatēs-olqmais [v. olqmois] paddiel ja jahtij: keähča, mu iédnie ja mü vielda'. (50) Juhte juohkkahač, kuhti tahkā mü āhčie situotau, kuhti leä almien, son leä mü viellda ja oqbbā ja iédnie.

#### Kāpittel akta lohkie kolōmo.

Muotulasa' Kristusa kiröhkuo ja päkuon fāmuo pirra. Jiesus paddielkeähčeturvā.

Tānka piejrien väccij Jiesus kohti<sup>e</sup>st olhkus ja čohketij jaurie kaddai. (2) Ja eätnak ālāmuk čoghkanij [v. -kenij] tohku sū lusā, nou ahte son lauqhkī vatnasa sisā ja čohketi; ja obbo ālāmuk čuoččui katti<sup>n</sup>. (3) Ja son hoalai siđđī eätnakit muotu<sup>o</sup>lasai čatā, ja jahtij: keähča, muhtiem pältuo-olmāj väccij olhkus sādđ<sup>e</sup>čit. (4) Ja ko son läi sādđimen [v. -emän], kahčai muhtiem oqssie käinuo paltai; ja lottie' pōhtin jā porrin tāit. (5) Muhtiem oqssie kahčai kiedkie [v. kierēkie] päjähkai [v. keütkejēs päjähkai], konnä eätنام ij leämač eätnak; ja täht šattai varākā pajās, tainā ko ij lam assas eätنام. (6) Valla ko piejēvie padd'ānī, kōrötui tät, ja tainā ko i lam tannā ruohtas [v. ruohtas], tie tät puolnī. (7) Ja muhtiem oqssie kahčai cieskes piästäči kaskai [v. kaski] ja cieskes piästäča' padd'ānin ja hauhkatin [v. hapkētin] tāit. (8) Ja muhtiem oqssie kahčai pu<sup>o</sup>rrie eätنامij ja kuottij šattuit; muhtiem čuohtie kirrhtie, muhtiem kuhttalohk kirrhtie ja muhtiem kolōmo lohk kirrhtie. (9) Tāt keännä leä' pielđie' kullat, son kullus. (10) Tie lahkanin oqhpatēs-olqmā ja jahttin sundī: mannäs hoala' ton siđđij muotulisai [v.



-lasai] čatā? (11) Tie vastietī son siddī ja jahtī: tidī leā vattietum tiehtiet almie rihka čiekusvuotait; valla sidī ij leā tā't vattie'tum. (12) Juhte tasā, kuhti atnā, kalākā vattietuββet, ja son kalākā vall-dieu atniet; vallā' taste kuhti ij anie, kalākā vell val'tietuvvet tā't, mait son atnā. (13) Tāntiet hoalau mon siddī muotulasai čatā; juhte vuejēni čalmī eā' sīj vuoinie ja kulli pieldīj eā' sīj kulā, eähke sīj topto. (14) Ja sija nalā ollona Esāja outol-sārēnie, kuhti jahtā: pieldīj kum tīj kullapēhtet [v. kullapet], ja eähpet tauk tādētē; ja čalmī kum tīj vuejēniepēhtet, ja eähpet tauk topto. (15) Juhte tāi almači vāimuo leā puoštuotuvum ja sija pieldīe' eā' nālli kulā, ja čalmītisā leā' sīj tahppam, apmā sīj obbonis šaddat čalmīj kum vuejēniet ja pieldī kum kullat, ja jorōkolet iečasē, vāi mon oqdēuočim sijaū tivvut [v. tiββut]. (16) Valla sāluka' leā' tija čalmie', koh tā' vuejēni', ja tija pieldīe', ko tā' kulli'. (17) Sadnan jahtāu mon tidī, ahte moqddeā profēhta' ja riektiesfārōtuka' leā' hālitam vuejēniet, mait tīj vuejēniepēhtit, valla' eā' leā tauk oqdēum vuejēniet, ja kullat, mait tīj kullāpēhtit, valla eā' leā tauk oqdēum kullat. (18) Tie kullet tall tau muotulasau sādūo-olāmā pirra. (19) Kō kuhtik kullā pākuou rihka pirra ja tau ij kahtietalā, tie poqhtā pahākēs, rohtteā tau ierit, mī sādđetum leā alte vajēmui; tāt leā tāt sādđuo, mī k'āi-nuo paltai sādđ'etuββum läi. (20) Valla tā't, mī sādđ'etuββum [v. sādđietum] lei kirēkie paihkie nalā, leā tāt, kuhti kullā pākuou ja tuostu tau talāhka āvuū. (21) Valla sūhsnä ij leā ruohtas iečanis, āinat sonn pissu muhtiem aikieu ja ko hietie ja toqrrātallem poqhtā pākuo tiet [v. tiehti], tie son talā veārrāna. (22) Valla tā't, mīj läi sādđ'etuββum cieskes piāstači kasskai, leā tāt, kuhti kullā pākuou; ja tān ilmien morrohā pontuotakā pähtuokisvuot hauhkatā pākuou; ja tāt orru<sup>o</sup> šattuotakā. (23) Valla tā't, mīj läi sādđ'etuvum purrie eātnamī, leā tā't, kuhti kullā pākuou ja tau ājahtallā; ja ai šattuit kuoddā, nou ahte muhtiem vaddā čuohtie kirrhie, muhtiem kuhitta lohk kirrhie, ja muhtiem kolōmō lohk kirrhie.

(24) Son piejai iečā muotulasau sija outoi ja jahtī: almie riehkā muotuotuββā almačā lähkāsāččan, kuhti sādđī purrie sājuou p'ältu<sup>o</sup>sis. (25) Valla ko almača' lādīn oqtiemin, pōti altā vaššu<sup>o</sup>-lač ja sādđīj suohppātās rāsit veihta kasskai ja vāccē keinuos. (26)

*Ko tall snuohttie šattai pajās, ja ogivit tahkakō<sup>ti</sup>, vuojõnujin ai suohppāhtes rāsie'. (27) Tie vadcin isieta svajānasa' outoi ja jahttin sundi: härrä, iččihkus ton saddie pu<sup>rr</sup>ie sājuou p<sup>ä</sup>ltusat? Kostē pōhti' tall tasā suohppāhtes rāsie'. (28) Tie jahtij son sidī: tau leä vašulač tahkam. Tie jahttin svajānasa' sundi: sitāhkus ton tall, ahte mij vadciep ja čoggiēp täit ierit? (29) Tie jahtij son: im, apmā tāj, ko suohppātes rāsijt pahkiepāhtet, aktan tää kum pahkiet vēihtau. (30) Tiptit täit kogppāčakait šaddat kitta čuohppam ājākai; ja čuohppam āikien sitāu mon jahttiet čuohppatēdītā: čogget vuosstak suohppātes rāsit čoghkkai, ja čatnet täit pilākān poqhtiemā tiehti täit; valla čogget vēihtau mu aiehtie sisā. (31) Son piejai ai iečā muotolasau sijā outoi ja jahtij: almie rāhka leä sēānap-korhtnie lähkāsāč, mau muhtiem olmāj [v. olmoj] valtij ja saddī p<sup>ä</sup>ltu<sup>sis</sup>. (32) Mi leä kalle uhciemus kähkkaist sājuist, valla kō tāt leä šaddam pajās, leä täht stuorrāmus piäbmuo-tälähkasij kasskan, ja šaddā muorran, nou ahte lottie almie vu<sup>li</sup>en [v. vuolin] pōhti' ja tahki' piesijtisā tān ouksita. (33) Iečā kis muotulasau jahti son sidīj: almie rāhka leä sūries tājākana lähkāsāč, mau muhtiem nissun valtj ja seäkuoti kolōmō skāhpuo jāffuo sisā, tasā kōh kājähka sūruvi. (34) Täit kähkkaist hoalai Jiesus muotulasai čatā; ja iečālähkan ko muotulasai čatā, ij son hoallam sidīj maitek. (35) Vāi ollonät kalhkai tāt, mī sarrhtnuotnm leä profeha čatā, kuhti jahtij: mon kalhkau rahpat nälāmam muotulasaitā ja sārhtnuotet tau, mī čiehkusin leä orrum.kitta tān ilmie vuotuetēmie [v. -timie] rājies[t]. (36) Tie lūihtī Jiesus almačit iečas luhte, ja pō<sup>ti</sup> viesuo sisā. Ja alte oghpates-olqmā mannin sū lusā ja jahttin: čielēki midīj tau muotulasau suohppātes rāsij pirra pälhtu<sup>n</sup>. (37) Tie vastietij son ja jahti sidīj: almača pārēnie leä täht, kuhti sādde tau pu<sup>rr</sup>ie sājuo<sup>n</sup>. (38) Pälltu leä veärält; tāt pu<sup>rr</sup>ie sādūo leä' rihka mānā; suohppātes rāsie' leä' pahähkasā mānā'. (39) Vašulač, kuhti saddij, leä peärākal; čuohppam-ājēkie leä tān ilmie nohkiem; čuohpateddīe leä' ienkila'. (40) Nou ko tall suohppātes rāsie' čogkkietuvve' čoghkkai ja poqhtietu<sup>β</sup>β' tolōn, nou kalākā ai šaddat tān ilmie nohkiemin. (41) Almača pārēnie kalākā rāddat ienkelities ja tā' kalēkē' čoggg'et alte rihkast ierita kähkkaist veärāmusait ja täit, kuti vierriet tahki'. (42)*

Ja kalékē palkkiestet sijāu tollo-vuobānai; toppie kalākā liehkiet ċierrom ja pānie-krihċem. (43) Tie kalēki' tā' riektiesfārötukā' pā-jēhtiet kō piejēvie sijā ahċie rihkan. Tāt keännā leä' pieldie kullat, son kullus. (44) Vass[t] leä almie riehka tāßfier lähkāsac, mī läi ċiekahtum pältui ja mau muhtiem olmāj kāunai ja ċiekai vasst; ja mannā tāinak āvuji ja vuobātā kājähka, mī sū'nā leä ja ogsstā tau pälhtuou. (45) Vasst leä almie riehka ogsies-olgmā lähkāsac, kuhti ocōi purrie pärēlerit. (46) Ja kō son läi kauānam ouhtou hui tieuras pärēlerau, vu<sup>o</sup>lhkij sonn ierit ja vuoptij kājähka, mī sū'nā läi ja ogsstij tau. (47) Vasst leä vell almie riehka nuohtie lähkāsac, mīj suoppätuvai meärrai ja ċohkij kaihlähkāsac kuolit. (48) Ja kō täht läi tiervam, tie sīj kiessin tau kaddai ja ċohketin ja ċoggin täit puorit lihtij sisā, vallā täit niäurit palkkiestin sīj ierit. (49) Nou kalākā ai šaddat tēn ilmie nohkiemiñ: ienkilā' kalēke' olhkus mannat ja ċuolltiet täit pahāit riektiesfārötukij siebriest ierit; (50) ja palkkiestet täit tollo-vuobānai; toppie kalākā liehkiet ċierrom ja pānij-krihċem. (51) Tie jahtij Jiesus sid'ij: tādātäitiekhus tīj täit kähkai? Sīj jahttin sundi: tādātäimie, härrā! (52) Tie jahtij son sid'ij: täntiet juohkke ċälukoghpies, kuhti almie riehkai oghpatußsum leä, son leä isieta lähkāsac, kuhti vuorähkä-tāßfieristies puktā outoi otōsijt ja ogpmasijt.

(53) Ja tie heavai, ko Jiesus läi loqptam täit muotulasait, vuolhki son taste ierit; (54) ja pō'tij ajēhtiek-lantasis ja oghpatij sijā sienākūkaj sinnā, nou ahte sīj sagga outuhin, ja jahttin: kostäs poghtā tasā takkar vīsiesvuot ja tā' fāmuo'? (55) Īkus son leä tim-parolgmā pärēnie? Īkus leä altä ietnie namma Marċdā ja alte viel-dai namma Jähkup ja Juses ja Si<sup>e</sup>mon ja Jūtas? (56) Ja altä ogppa' eähkus tā' leä kähka' mijā lunnā? Kustäs poghtā tall sundi tāt lājähka? (57) Ja sīj norōtotin ieċasē sū nalā. Valla Jiesus jahti sid'ij: profēhta ij leä padielkeähċetūvum ieċahkō ajētieklantanis ja ieċas koqti<sup>e</sup>n. (58) Ja i son takkam toppie eättnak outou-parhkuit, sijā vātnejähkuo tie't.

*Kāpittel akta lohkie nielde.*

*Juhannes kottotallā. Vihtta tūsan olǵmā piepmatuvvē. Jiesus vadeā ēācie nann.*

*Tān āikien kulāi Hārūdes Tetrarkā sākau Jiesusa pirra; (2) ja jahtij tieunārītas: tāt lā Juhannes kāstateddīe; son leā pajās-čuodčielam jabmekī luhte, tāntiet parēkē' takkāra' fāmuo' sū sinnā. (3) Juhte Hārūdes lei valtam Juhannesau kitta, čatnam sū<sup>u</sup> ja piedam sū kiddekī, Hārūdiasā, alte vielda Filippusā āhkā tiet. (4) Juhte Juhannes lāi jahttam sundī: tundī t̄j leā loqhpie atniet sū (āhkkān). (5) Ja son lāi kalle sihtam su<sup>u</sup> koddiet; valla son palāi ālāmukest, juhte s̄j atnin sū profēhtan. (6) Valla ko Hārūdes lāi passuotemēn riekātāmpiejvies, tānōsui Hārūdiasā niejētā s̄jā outon ja Hārūdes l̄jōhkui tasā. (7) Tāntiet loqpietī son vuorōnuomiñ vaddiet sundī, mait son atnuot lūl̄j. (8) Tie jahtij son nou ko son ietnietis outieput lei pakātu<sup>33</sup>um: vattie mundī tiehki tuolēpēs kārīe nann Juhannes kāstateddīe oqjvieu. (9) Ja konogis šattai hoddī<sup>n</sup>, valla vuorānāsa tiehti, ja s̄jā tiehti, kuti' lādīn suina peāuātai čohkahēmien, kohčui son tauk, ahte tā't kalhkai sundī vat-tietu<sup>33</sup>et. (10) Ja rājai tohku ja čuohpatī Juhannesā oqjvieu kiddekin. (11) Ja alte oqjvie puktietuvai tuolēpās kārīe nann ja vattietuvai niejētai ja son kuotti tau ietnī<sup>s</sup> lusā. (12) Ja altā oqhpates-olōmō' pōhtin ja valtīn altā rupmahau ja hauātātin tau; ja s̄j vadein tie ja sarrhtnuotin tau Jiesusī.*

*(13) Ko Jiesus tau kulāi, vu<sup>o</sup>lhki son tuppielt vatnasijnā meāhčus ierit muhtiem auhtas sadđai. Ko almača' tau kullēn, pōhtin s̄j vaccie sū mañnai stātais[t]. (14) Ja Jiesus manāi olhkus ja vuoinij tāt olluo almačīt ja armalastij s̄jā paddiel ja tivui s̄ja puo'ceit. (15) Ja ko iehkietuvai, mannin alte oqhpates-olǵmā sū lusā ja jahttin: tāt pajēhkie leā auhtas, ja ājēkie leā juo kollam [v. kollom]; luoihiti<sup>e</sup> almačīt iečat luhtā, vāi s̄j piessie' mannat ierit sitātāt ja oqstiet allasisā piepmuoit. (16) Tie jahtī Jiesus sidđij: eā' s̄j tarhpaheā vuelēki<sup>t</sup> ierit: vaddet t̄j sidđij porrot. (17) Tie jahttin s̄j sundī: eā' mijān leā tannā eānap ko vihtta laipie' jā kuokte kuoliē'. (18) Tie jahtij son sidđī: puktit tāt mundī tiehki [v.*

tiek]. (19) Ja son kohčui ālāmukau čohketét rāsij nalā; ja valtīj tāit vihtta lāipit ja kuokte kuolit, keühcai pajās alāmai ja puoris šiuhietī ja toqđđālī ja vattīj oghpates-olq̄maita lāipit; ja oghpates-olq̄mā' vaddin tie ālāmukī. (20) Ja sīj puorrin kähka' ja kallānin. Ja sīj čoggin pajās pācetisait tāiste peähkēcīst, kuokte nuppie lohcai viettie-kārie tieva. (21) Ja tā', kuti lādīn porrom, lādīn paihkien vihtta tūsan olq̄mā, sierra väll nissunā' ja mánā'.

(22) Ja talāhka naggī Jiesus oghpates-olq̄maitis mannat vatnasa sisā ja vuelčket rastā outolin sū nuppie peällai, tasā kō son oqččui luejēhtiet ālāmukau iečas luhtā. (23) Ja ko son lāi luejēhtam ālāmukau iečas luhtā [v. lustā], koqrrīj sonn vārrai sierra, rohko-laččat; ja ko iehkiēt šattai, lāi son toppie aktu. (24) Valla vanās lāi juo kasskuo jaurie ja heätastuvāi pāruis taina ko lāi vusstie-piägga. (25) Valla n'eldāt kohciem vuoruon ijān pōtīj Jiesus sījā lusā vadciēn jaurie nann. (26) Ja ko oghpates-olq̄mā vuejēnin sū vadciemān jaurie nann, tie suorākanin sīj ja jahttin: tāt leā sviehkul; ja sīj čuorrvun paluost. (27) Valla Jiesus hoallakōtīj sidī talāhka ja jahtij: leähkēt jasska': tāt leā mon, allet palā. (28) Tie vastietīj sundī Pētrus ja jahtī: härrā, jus ton leā' tā't, tie kohčuo mū poqhtiet lusāt čācie nann. (29) Tie jahtī sonn: poqtie. Ko Pētrus tie luejēhtātīj vatnasest, vadciekōtī son čācie nann, vai kalhkhai poqhtiet Jiesusā lusā. (30) Valla ko son vuojnī, koktā piägga lāi karras, suorākanī son; ja ko son vuoduokōtī, čuorrvui son ja jahtī: härrā, kājuo mū. (31) Ja talāhka kälčkīj Jiesus kietas, t'ohppelī sū ja jahtij: ton häjuos jāhkulač, maanäs kuo<sup>u</sup>ktāladdī [v. kuo<sup>h</sup>htāladdī, v. kuäktās-talli]? (32) Ja ko soqjlāika poqhtam vatnasā sisā, loqččui talēhkie. (33) Valla tā', kuti lādīn vatnasin, pōhtin ja luejēhtātin vuolus sū outoi ja jahttin: vissast leā ton jumielā pārēnie. (34) Ja kō sīj lādīn mannam rastā, tie pōhtin sīj Kenesāret eätnamī.

(35) Ja kō tāt paihkie almačā' tobq̄tālin sū, tahkin sīj sākau obbo tāt lānta miehtā pirra kājāhka ja puktin kähkkeit puohccit sū lusā. (36) Ja sīj rohkolin sū, vāi oqdčuoat lūlin tuohttet toššu alte kārvui hielmit; ja tā' kuti' tuohttin tāit, varriesmuvvin kähka'.

## Kāpittel akta lohkkie vihtta.

Pogrrāsij piejatusā'. Kānānealač nissun. Nielde tūsan olómā' piäpmatuvvė'.

Tie pōhtin čāluk-oghppāsa' ja fāriseā' Jerusālemest Jiesusa lusā ja jahttin: (2) mannās padielmanneä' tū oghpates-olq̄mā pogrrāsij piejatusait? Juhte eä' sīj pasātā kietaitisā, outol ko sīj porrokōhti' laipieu. (3) Son vastietī ja jahtij sid'ij: mannās padielmannapāhtet ai tīj jupmielā kohčuumusau tījā piejatusāi tiehti? (4) Juhte jupm'el leä kohčēum ja jahttam: ton kalhka' kndnietit āhčat ja eātnat ja tāt, kuhti karruotā āhčies jalā ietnies, ton kalākā vissast japmiet. (5) Valla tīj jahttiepēhtet: jus kuhtek jahttā ahčāsīs jalā eādñāsīs: jupmielā leä tāt vattietum, mait ton lādđi' mahttam mūhstā oqdēu't allasat auhkien, tie ī son tarhpahā kudnietet āhčies jalā ietni's. (6) Ja tīj leāhpit tainā toššien takkam jupmielā kohčuumusau tījā piejatusai tiehti. (7) Tīj hävästallejė', Ēsaias leä iñolāka outol sārōnum tījā pirra, kō son jahčij: (8) tāt ālāmuk lahkanā mund'ī nālmīnas ja kudnietā mū paksemis kum; valla sījā vajēmuo leä kuhkien mūhstā ierit [v. ieriñ, v. ierīñ]. (9) Valla toššai sīj kudnietė' mū, kō sīj oghpatė' takkar oghpatusait, mā' leä' almačī piejatusā'. (10) Ja son kohčuoī ālāmukau lusās ja jahtij sid'ij: kullet ja ājāhtallet. (11) Ij tāt, mīj nālmie čatā sisāmānā, podōvuotā almačau; āinat tāt, mī nālmies olhkusmannā, tāt podōvuotā almačau. (12) Tie lahkanin oghpates-olq̄mā' ja jahttin sund'ī: tietāhkus ton, ahte fāriseā' veärrānin, ko sīj kullin tau hoalau? (13) Son vastietī ja jahtij: juohkke eātnama šadduo, mau mū alēmielač āhčie ij leä piedđam šattacit, kalākā ruohttasī kum pajās rohttietuvvūt. (14) Tiptet sījāu mannat; sīj leä čalmietemie', ja čalmietemī oghpasted'đie'; ko tall čalmietepmie lājetie' čalmietēmieu, tie kahčēapā soqj koqppāčakā' roggai [v. roggoi]. (15) Tie vastietī Pētrus ja jahtij sund'ij: čielhkesteä mid'ī tau muotulvasau. (16) Tie jahtij Jiesus: leä'pätkus ai tīj aiñ jirhmietakā. (17) Eāhpätkus tīj väll arēviete, ahte kājāhka tāt, mī sisāmānā nālmie čatā, tā't vuolākā čogjāvai ja olhkus-mannā iemie kēinuos. (18) Valla tā't, mī nālmies olhkusmannā, tāt poqhtā vaimuost olhkus ja tā't podōvuotā almačau. (19)

Juhte vaimuost olhkusmannē' [v. manni'] pahā jurtakā', koddieim, huorrāvuot, skiekies iellieim, suolavuot, vierrie vihtenastieim, alhpie-tus. (20) Tā leä' tā', ma' podōvuoti' almačau; valla pasātehkie kietai kum porrot, tāht ī podōvuotā almačau.

(21) Ja Jiesus vādcē toppieit ja pō'ti Tirusā ja Siduna paih-kijta. (22) Ja keühča, muhtieim kånānealač nissun pō'ti täiste päih-kaist, čuorvuoi ja jahtij sundi: härrā, Tāvitā pärēnie, armuolastie mū padiel; mū niejētā vaivāstußβā harāmatit peärakalest. (23) Valla ij son vastietam sundi ouhtoukū pākuou. Tie loi'testin [v. loi-tostin] alte oqhpates-olq̄mā outoi, rohkolin sū ja jahttin: rāja sū iečat luhte, juhte son čuorōvu mijā maññai. (24) Valla son vastietī ja jahtī: im mon leä olhkus rājatam iehčāsī ko tāi ieritlahpum sāuceai lusā Israela koqties[t]. (25) Valla son pō'tij ja rohkotalāi sū ja jahtij: härrā, viehkietā mū. (26) Tie vastietī son ja jahtī: ij tā't leä vuokas valtiet mānāist laipieu ja palhkieistet tau pietnakē ouōtoi. (27) Valla son jahtij: nou oihuo leä, härrā! tauka porri' ham petnakā' täiste pihtāčist, ma' kahččē' sijā härrai pieutiest. (28) Tie vastietī Jiesus ja jahtij sundi: ūo nissun, tū jāhkuo leä stuories; šaddus tundī nouh kō ton sitā'. Ja alte niejētā varruosmuvai tāte pottos[t].

(29) Ja Jiesus vādcē taste outos kuoului ja pō'ti Kalilealač jaurie kaddai ja korri vārie nalā ja čohketī tasā. (30) Ja sū lusā pōhtin olluo almačā', kuti' atnin fāruonisā skierrhmait, čalmietēmit, kielahetēmit, fapmalasait ja moqtit iehčāsit ja luojehtin tāit Jiesusā juolhkij ouōtoi ja son tivuoi sijāu. (31) Nou ahte almačā' outuhin, kō sij vuojeñin kielatēmit hoallamūn, fapmalasait varrasen, skierrh-mait vadciemūn, čalmietēmit vuojeñiemūn; ja sij hieviehtin Israela jupmielau. (32) Ja Jiesus kohčuoi oqhpates-olq̄maites lusās ja jahtij: mon ūorranau arāmatallemest ālāmukā paddiel; juhte sij leä' tall kolōmo piejvie āddānam mū<sup>u</sup> lunnā [v. lunnē] ja sijān ī leä mikie porromussan; ja im mon sitā luejehti<sup>t</sup> sijāu vuelēkiet kēinuo nalā porōhkehtā, apmā sij vājāpat kēinuo nalā. (33) Tie jahttin oqhpates-olq̄mā sundi: kostās mīj kalākap oqđcuot nou olluo läipit miehčien, ahte mīj mahttiep kalle'tēt nou olluo almačit? (34) Ja Jiesus jahtij sidij: kalle läipie' tijān leä'? Sij jahttin: kiäča ja kalliehkāč kuolāča'.

(35) Tie kohcui son ālāmukau čohketet eātnama nalā. (36) Ja son valtiĵ tait kieča läipiĵt ja kuolit, kihtiĵ, toqđđalī ja rattĵ tait ogh-pates-olĵmaitis ja oghpates-olĵmā' vaddin ālāmukī. (37) Ja sĵj porrin kähka' ja kallānaddin; ja sĵj čoggin pajās pācētisait tāiste piehkist, kieča viettie-kārie tieva. (38) Valla tā, kuti' lādīn porrom, lādīn nielde tūhsan olĵmā, sierra viel nissuna' ja mānā'. (39) Ja ko sonn lai luejāhtam ālāmukau iečas luhte, tie manāi son vutnasī ja pō'iti Magdālā rāĵita.

Kāpittel akta lohkkuhtta.

Mārħka' kajēpietuvvā', nātuotuββā'. Fāriseai sūries tāĵėkan. Pētrusā toptostem. Kristusā ja kristakāsai kiertamusā'.

Tie pōhtin fāriseā' ja saduseā' ouōtoi, keähčėalin sū ja kajēpietin sūhste vuosietet sidī meārħkau almiest. (2) Valla son vastietī ja jahtĵ sidīĵ: ko iehkiet leā šaddam, tie tĵ jahttiepēhtet: čāppa tālēhkie šaddā, juhte ilēmie ruopsahā. (3) Ja itietis: udni šaddā pahā tālēhkie, juhte ilēmie ruopsahā ja leā mostuos. Tĵj hār-vāstalleĵē', almie vuokieu tiehtiepāhtet tĵj ārāvātallat; eāhpātkus tĵj ai māhtie ārāvātallat āikĵj meārħkait? (4) Tāt pahā ja h'e-jēhtanis sogllie piuātā meārħkau, ja tĵj mikie meārħkait kalħka tasā vattietuββāt, iečā kō Jōnā profēhta meārħka. Ja tie kuoti son sijāu ja manāi ierit. (5) Ja ko alte oghpates-olĵmā pōhtin rastā tuon peällai, tie lēdin sij vajāltuhtam valtiet laipi' u milhtiesā. (6) Tie jahtĵ Jiesus sidī: kiečėit ja vāruotet iečātē fāriseai ja sadduseai sūries tāĵėkanest. (7) Tie uššutin sĵj iečainisā ja jahttin: mī eāhp leā vuoĵī valtam läipit milhtiemā. (8) Kō Jiesus tau vuoptiestī, jahtī son sidīĵ: tĵj heājuos jāħkulačėčā', mannes ušutēhpet tĵj iečainettē, ahte tĵj eāhpāt leā milhtā valtam läipit? (9) Eāhpātkus tĵj vāl arvietā? jalā eāhpātkus tĵj muitie [v. muistie] tait vihtta läipit tāi vihtta tūsanī kasskan ja kalle viettie-kārie' tieva tĵj toqppuitē? (10) Eāhpātkus keännā (muihtie) tait kieča läipit tāi nielde tūsanī kasskan ja kalle viettie-kārie' tieva tĵj talluoi čoqkkitā? (11) Koktes tall eāhpāt arvietā, ahte mon iečim hoala tidī läipie pirra kō mon jahttim [jahttiu]: tĵj kalākapēhtet vāruohtet iečātā fāriseai ja saduseai sūries tāĵėkanest. (12) Tie arvietin sĵj, ahte tĵj



lam son kohčcum sijāu vāruohtet iecāse [iečaitesā] lāipie sūries tajēkanest, āinat fāriseai ja sadduseai oghpatusast.

(13) Tie pō<sup>o</sup>tij Jiesus Sēsarea Filipī tāfuita ja kačātī oghpates-olāmaistes ja jahtij: keännen sārōnuo ālāmuk mū almačā parrhnieu? (14) Tie jahtin sij: muhtiemā' (jahtte' ahte ton leä') Juhannes kāstateddē, muhtiemā' Eldas, muhtiemā' Jeremias, jalā muhtiem profēhtaist. (15) Son jahtij sidij: valla keännen tijkis sārōnnuopēhtet mū? (16) Tie vastietij Pētrus ja jahtij sundi: ton leä' Kristus, iellie jupmiela pārēnie. (17) Tie vastietī Jiesus ja jahtij sundi: sāluk leä' ton Siemon, Jōnā pārēnie; juhte ogdēie ja varra ī leä tuūi tau pikuoatam, āinat mū ahčēie, kuhti leä almi<sup>n</sup>. (18) Ja mon jahtāu ai tuūi, ahte ton leä' Pētrus ja tån paktie nalā vuotuotau mon iehčam čoggulvasau ja helveta poqrrhta' eä' kalhka tan oqjiehtiet. (19) Ja mon sitāu vaddiet tundī almie rihka čoutakit. Kājähka, mait ton čanā' eätname nann, tāt kalākā liehkiel čanātuvrum almien; ja kājähka, mait ton nuola' eätname nann, tāt kalākā liehkiel nuolaturvrum almien. (20) Tie piehtuoi son oghpates-olqmaistes sārōnumest keäsak, ahte son lei Kristus.

(21) Tāte āikie rājies alkij Jiesus tietiehtiet oghpates-olqmaistis, ahte son vierēhtij mannat Jerusālemī ja eätname kierātat vuorasupmusist, oqjviemus prästaist ja čaluk-oghppāsisist ja kottāhtallat ja koqlmat piejvien pajāseuodčielēt. (22) Ja Pētrus valtij sū sierra, alkij čorōko sū hoalāitāhtiet ja jahtij: härrā, arduo iecat; allus tāt iencēk tuūi šaddu. (23) Valla son jorkietī ja jahtī Pētrusi: kāita mu outos[t] sāhtān; ton leä' mundī herrānissan; juhte ī' ton ājāhtalā tāt ma' jupmiela leä', āinat tāt ma' almačē leä'.

(24) Tie jahtī Jiesus oghpates-olqmaistis: jus kuhtik sihtā mū čuovvuot, son hiejehtus iecās ja valtus kruosses nalās ja' čuovvus mū. (25) Juhte tāt, kuhti riggā heäkkas kāduot, son kalākā tau massiet; ja tāt, kuhti heäkkas massā mū tiehti, son kalākā tau kāuānat. (26) Mi auhkit leä tall taste almačij, jus son vidni obbo veärāltau, valla vahākahtā sieluos? Jalā mait mahttā almač vaddiet maksuon sieluos outost? (27) Juhte almačā pārēnie kalākā poqhtiet āhčies härluokvuotan iecās ienkelij kum; ja tie kalākā son maksiet feärā keäsak parhkuis milhtā. (28) Sadnan jahtāu mon tidđi: muhtiemā' tāiste

leä', kuti' tanne čuodču' kuti' eä' kalhka iencik maistiet japmiemau, outol kō sīj vuezjēni' almačā parrhni' u poqhtiemän iečas riähkai.

Kapittel akta lohkie kiečau.

Jiesusā härlu'kes iečaituvām. Muhtiem mānuopu'hccie tivuo-  
suββā. Kristusā japmiem. Skahttie vattietuββā.

Ja kuhтта piejvie taste maññielā valtī Jiesus Pētrusau ja Jāhkopusau ja Juhannesau, alte vielđau milhties ja toqlvui sījāu sierra allak vārie nalā. (2) Jā son oqččuī sījā čalmī outon iečā vuokieu; jā alte ārutiddā [v. ārutijā] pāihtij tie kō piejēvie ja alte kār-βuo' lādīn vielēkata' tie kō čuoukas. (3) Ja keähča, sidī vuojōnuika Mōses ja Eldas, hoallamän suina. (4) Tie vastietī Pētrus ja jahtij Jiesusi: härrā tanne leä midij puorrie orruot; jus ton sitā', tie tahkup mī tasā kolōmo kogtie: tundī ouhtou, Mousesi ouhtou ja Eliāsī ouhtou. (5) Ko son leī ajñ hoallamän, keähča tie suojevānasti sījāu čuoukis palāva; ja keähča, jietna palvas jahtij: tāt leä mū ihccieles pārēnie, keäsā mon puoris lijōhkuou; kullet sū. (6) Ja kō oqhpates-olq̄mā' tau kullin, kahčēin sīj ārutijāsa nalā ja suorākanin sagga. (7) Valla Jiesus lahkanī, tuohtij sījāu ja jahtij: čuodčielet pajās ja allet palā. (8) Valla kō sīj pajietin čalmijtisā, tie iēcēin sīj iehčāsau vuoinie, kō Jiesusau aktu. (9) Ja kō sīj luojētāhtin vuolus vāriest, piehtuoi Jiesus sījāu ja jahtij: eähpet tij kalhka sārōnuot keāsak tau vuoinietusau ouōtol ko almačā pārēnie leä pajāsčuođčielam jabmeki luhte. (10) Ja alte oqhpates-olq̄mā' kačāhtin sūhste ja jahttin: mannās jahtti' tie čāluk-oqhpāsa', ahte Eldas pierrī vuosstak poqhtiet? (11) Jiesus vastietī ja jahtij sidī: Eldas poqhtā kalle vuosstak ja kalākā rādđat kājähka karvesen. (14) Valla monno [mon] jahtāu tidđi: Eldas leä juo poqhtam ja eä' sīj tobōtam sū'; muhtuo tahkin suina, mait sīj sihtin. Nou šaddā ai almačā pārēnie sījāst kierātat. (13) Tie arvietin oqhpates-olq̄mā', ahte son hoqlai sidī Juhannes kāstatedđie pirra.

(14) Ja ko sīj pōhtin ālāmukā lusā, tie lauähki muhtiem olmāj sū ouōtoi, lujēhtātī puolvai nalā sū outon; (15) ja jahtij: härrā armuolastie mū' parrhtnie paddiel, juhte son leä mānuotautast

pu<sup>h</sup>ccie ja vaivastu<sup>β</sup>βā pahās; juhte son kahččā tajėvai tolloi ja tajėvai čāhcāi. (16) Ja mon toglvuojui sū' tū' oghpates-olq̄māi lusā ja eū' sīj mahttam sū' puorietet. (17) Tie vastietī Jiesus ja jahtij: Ūo ton jāhkuotes ja starrhtak [v. -tek] madduo, man kukkieu kalhkau mon tijā lunnā orruot? Man kukkieu kalhkau monn tijāu kierātāt? tōlōvut sū mū' lusā tiehki. (18) Ja Jiesus sārhhui sū ja pearākal manāi sūhste olhkus ja pārēnie šattai varrāsen tāte potto rājiest. (19) Tie mannin oghpates-olq̄mā Jiesusa lusā sierra ja jahttin: mannās mīj eāhp mattam sū olhkus vuojiehet? (20) Jiesus jahtij siddij: tijā vātna jāhkuo tiehti. Juhte sadnan jahtāu mon tiddi: jus tijān leā jāhkkuo seānapkorēnie-čalmie mahtie, tie oqdēuopēhtet jahttiet tāt varrai: sirrhtie iečāt toppielt tohku ja tie kalākā tāt iečas sirēti<sup>t</sup>; ja ij tiddi kalhka liehki<sup>t</sup> mikie māhtietes. (21) Valla tāt eēārāta ij manā olhkus iečā vuokiū ko rohkolvasā ja fastuo pakti[j].

(22) Valla kō sī lādīn orruomān Kālilean, jahtij Jiesus siddij: almačā pārēnie šaddā paddielvattietu<sup>β</sup>βāt almači kietaitā; (23) ja sīj kalēkē koddiet sū ja koqlmāt piejvien kalāka sonn pajās-čuodcielet. Ja sīj šaddīn sagga hoddien. (24) Ja kō sīj pōhtin Kābernaumī, tie mannin tā', kutē' skāhtiepietnikau toghpuojin, Pētrusā lusā ja jahttin: ikus tijā oghpateddie maksie skattiepietnikau? (25) Tie jahtij son: maksā kalle; ja kō' son pō<sup>o</sup>tij viessu sisā, outietī Jiesus sū ja jahtij: koktes ton toajvuo', Siemun? Keistē valti' eātnamā' konōkasā tullau jalā skahti<sup>u</sup>? iečasē [v. iečasa, v. iečasū] mānaist βai vierrāsist? (26) Pētrus jahtij sundi: vierrāsist. Tie jahtij Jiesus sundi: tie leā nappu mānā' (maksiemäst) luōβāsā' [v. luovvāsa']. (27) Valla apmāmā sijāu vierrietet, tie manā jaurie-kaddai ja suohppē vuokkau ja valhtie vuosstas kuolieu, mīj pohtā pajās. Ja kō' ton rapāsta' tāt hālnieu, kauna' ton pietnikau; valhtie tau ja vattie tau siddi mū' ja iečāt outost.

### Kāpittel akta lohkie kakce.

Alie kut'eukā vierietā. Oruo sōqpalāč.

Tān āikien mannin oghpates-olq̄mā' Jiesusā lusā ja jahttin: keā leā makk stuorāmus almie rihkan? (2) Tie kohčuoi Jiesus mānau

lusās jā piejai tau sijā kasskai. (3) Ja jahtī: sadnan jahtāu mon tiddīj: jus tīj eāhpāt jorōkolē [v. -lā] iecatā ja šatta nouh kō mānnā, tie eāhpet luotnuok poqtie almie rīhka sisā. (4) Tāt, kuhti tall iecas vuolieta nou ko tā't mānnā, son leā stuorāmus almie rīhkan. (5) Ja tāt, kuhti tu'stu takkar mānau mū namān, son tu'stu mū. (6) Valla tā't, kuhti vierietā ouhtou tāiste uhcekačcaist, kutē' jahkē' mū' nalā, sundī lūli puoriep, ahte mi'lluo-kierēkie lūli čanātuvrum alte čēapohitj ja son vuoduotuvuli' āpie čiegñali'. (7) Vuoi veērālti veērānemie tiehti, juhte veērānemie vierehtj ham poqhtiet; vallā vuoi tāt almači, keān čatā veērānem poqhtā. (8) Jus tū kiehta jalā tū juelēkie tū vierrietā, tie čuoħpa tau kasskat ja palhkiestā tau iecat luhte; tāt leā tundī puoriep mannat skierāman jalā fapmālassan iel-lemā sisā, kō atniet kuōkte kieta' ja kuōkte juelēhkie jā palhkiestuβet ihkeven tolloi. (9) Jā jus iecat čalēmie tū vierrietā, tie kaiħkuo tau olħkus ja palhkieste tau iecat luhtā; tā't leā tundī puoriep mannat čalēmiepiellin iell'emā sisā, kō atniet kuōkte čalmie' ja palhkiestuvūt helēvētā tolloi. (10) Keāhčet, apmapet tīj padielkeāhčet ouhtoukē tāiste uhcekačcaist [v. -kaččiist]; juhte mon jahtāu tiddī, ahte sijā ienkela' almien vuojēnē' āluo mū āħcie ārutijau, kuhti leā almien. (11) Juhte almača pārēnie leā poqhtam čoutiet tau, mī lahpu m lei. (12) Koktes orruo tījā mielan? Jus muhtiem almačin [v. -čen] leā čuohtie sāuca' ja akta tāiste čādd'ānā, eākus son tie kuotie tāit akcielohkie ja akcie vārīj nalā ja manā ierit ja ocoq tau, mī čādd'ānam lei. (13) Ja jus nou heūβā, ahte son tau kauānā, sadnan jahtāu mon tiddī, son āvusa eānapuht tāt tiehtj, kō tai akcielohkie ja akcie tiehtj, ma' eā' čādd'ānan [v. čādd'ān]. (14) Nou ij liekie tā't tījā almielat āħcie situot, ahte aktak taiste uhcekačcaist kalākā lahpuht.

(15) Valla jus vieldat meāddā tū vuosstē, tie manā ja pakātā sū kuouhtā kasskan aktu; jus son kultalā tū, tie leā ton vidnim vieldatt. (16) Valla jus son ij kultalā, tie valhtie vell ouhtou jalā kuoktāsau iēcainat, vai kaiħka aššie nannosen šaddā kuokte jalā kolōmo vihtena nalmie pakti [v. paktu]. (17) Jus son tāit ij kultalā, tie tietiehtū tau čoggulvassai; jus son ij kultalā čoggulvasāu, tie ānietuvvus son tūhste hietnikin ja publīhkānan. (18) Sadnan jahtāu mon tidī: kājāħka, mait tīj čatnapēhtet eātnama nann, tā't kalākā

liehkiet čanātuvrum almien; ja kājāhka, mait tīj nuollapēhtet eātnamā nann, tā't kalākā liehkiet nuolahtu<sup>3,3um</sup> almien. (19) Ai vasst jahtāu mon tidīj: jus kuouhties tāist lāsketēpā eātnama nann rohkolet, ihke man oamīj pirra tāt ličča, tie kalākā tāt sunnui šaddat mū āhčiest, kuhti leā almien. (20) Juhte konnā kuouhties jalā kolmos leā' čoghkanam mū namān, tannā mon lāu sijā kasskan.

(21) Tie pōtī Pētrus sū outoi ja jahtīj: hārrā, man tajāvai kalhkau mon āntakas luojēhtiet vieldasam, kuhti meāddā mū russti? Kitta kieča kārātaikus? (22) Tie jahtī Jiesus sundī: mon jahtāu tundī, ī' kitta kieča kārātai, muhtuo kiečalokie kieča kārātai. (23) Tāntiet muotuotuvrā almie riāhka muhtiem konokasajū [v. -kisajū], kuhti sitāi lokuou tahkat svajānasiskum. (24) Ja kō son lokuou tahkakōtīj, tie puktietuvai muhtiem sū outoi, kuhti lei lohkie tūsan puttie veļākuokes. (25) Ja tāina kō su<sup>nā</sup> ij lam mikie, maina mahttam maksiet, tie kohčuoi alte hārrā, ahte son kalhkai vuohtietuvvāt, ja alte āhkkā ja mānā' ja kājāhka, mi su<sup>nā</sup> lei ja tāikum maksietuvvāt. (26) Tie luojāhtātī tāt svāinas vuolus ja rohkotalāi sū ja jahtīj: hārrā, oruo kierēties muina ja mon sitāu tundī kājāhka maksiet. (27) Tie ārahkālāstīj hārrā tān svajānasa padīel ja luoihti sū luovas ja mietietī sundī vielhkieu. (28) Tie manāi tāt svāinas olhkus ja kāunai muhtiemau iečas kuojēmie svāinasist, kuhti lei sundī vealākuokes čuohtie pietnika; ja son valhtī sū kitta, toghppij sū čiepiehtest ja jahtī: maksie, mait ton leā' veļākuokes. (29) Tie luajāhtatīj sū kujēmie svāinas vuolus altā juolhkīj outoi, rohkoli sū ja jahtīj: oruo kierēties muina ja mon sitāu tundī kājāhka maksiet. (30) Valla ij son sihtam, muhtuo manāi ierit ja časkīj sū kiddekī, tasā kō son maksīj, mait son lāi veļākuokes. (31) Ko tall alte kujēmie svajānasā' vuojēnin tau, mī lāi šaddam, tie pahān atnēn sij tau sagga ja pōhtin ja tietiehtin hārrāsasē [v. hārrāsasā] kājāhka, mī šaddam lei. (32) Tie kohčuoi alte hārrā sū outosis ja jāhtī sundī: ton pahās svāinas, kājāhka tū vielhkieu luojēhtim mon tundī, tainā kō ton rohkoli' mū, (33) Ihkus ton ai pierrim armālastiet tū kujēmie svajānasa paddīel, nou ko mon lāu armālastam tū paddīel? (34) Ja altā hārrā mograhtuvai ja paddīelvattī sū pāhtilītā, kitta tasā kō son maksī kājāhka, mait son leā vālhkulač. (35) Nouhti kalākā ai mū alēmielač ahčēie

tahkat tidij, jus eähpēt vāimuostettie āntakas lueihtie, ieč kuhtek vieldāsis alte mättuit.

*Kāpittel akta lok akcie.*

*Kālačvuota čanās. Mānai purrie oqssie Iellema kējenuo. Poqntutakai niktetu,ββem.*

*Ja tie heāvai, ko Jiesus lāi loqptam tāt pākuit, vuolhki son Kālileāst ierit ja pō<sup>o</sup>tij Jūdeā rājita tuon peällai Jortānā. (2) Ja sū čuovrun olluo almačā'; ja son takāi sijāu tannū varrāsen. (3) Tie pōhtin fāriseā' sū lusā, keähēcalin sū ja jahttin sundī: leäkus olqmai mietietum hiejēhtiet āhkās, ihke makkar vikie tiehti? (4) Tie vastietī son ja jahtij sidij: eähpēt kus tīj leä lohkam, ahte tāt, kuhti šivušetī sunnū alhkuost, šivušetī sunnoū olāman ja nissunān? (5) Ja jahti: tāntiet kalākā olmaj hiejēhtiet āhčies ja ietnies ja orruot nanous[t] āhkās palhtan ja tā' kuouhties kalākapā šaddat aktan oqđčien. (6) Nou eāpā soqj leä tast kuokte, muhtuo akta oqđčie; mait tal jupmiel leä aktetam, ij kalhka almač vārēhkiet. (7) Tie jahttin sij sundī: mannes kohēuoi tie Mouhses vaddiet luohpātem-kirdieū ja hiejēhtiet sū? (8) Son jahtij sidij: tījā vāimuoi karrasvuotā tiehti mietiehti Mouses tiddi hiejēhtiet āhkaitettie; valla alhkuost tāt ij lim nou. (9) Muhtuo mon jahtāu tiddij: tāt, kuhti luohpatā āhkastis iecā' kō huorrāvuotā tiehti ja valtā iehčāsau, son tahkā huorāb; ja tā't, kuhti valtā āhkan tau, kuhti leä luohpātuvvum, son tahkā hūorāb. (10) Tie jahttin alte oqhpates-olq mā' sundī: ko nou leä olq mā ja nissunā kasskan, tie ij leä pu<sup>o</sup>rrie valtut. (11) Tie jahti son sidī: eū' kāihka' valtīe allasisā tau pākuou, muhtuo vall tā', keita tāt vattietu,ββā. (12) Juhte muhtiemā' leū' valtumī šie'ttuoka'ttesā', kuti' leä riekātum takkāren ietnie heākkas; ja muhtiemā' leū' tasā šie'ttuoka'ttēsen takāhtuovum almačist; ja takkāren leū' ai muhtiemā' šaddam, tainā ko sij leä māššam valtumās [v. -mist], jupmiela rihka tiehti. Tāt, kuhti mahttā tau allasis valtiet, son valtus.*

*(13) Tie puktietuvvin mānā' sū lusā, vāi son lūli piedđat kietait sijā nalā ja rohkolet; valla oqhpates-olq mā' šārōkuū sijāu.*

(14) Tie jahtij Jiesus: tiptet mánait orruot ja allet cacka sijäu poqhtiemäst mü lusä; juhte takkärj leä almie rihka. (15) Ja ko' son läi pieddam kietait sijä nalä, vuolhkij son taste ierit.

(16) Ja keähca, muhtiem lahkanij ja jahtij sundi: purrie oqhpateddie, mait puorit kalhkau mon tahkat, vai oqdëulim ihk'even ielliemau. (17) Tie jahtij Jiesus sundi: mannes kohcuo ton mü purrien? Ij aktak leä purrie, iečä kō jupmiel aktu; valla jus ton sitä' mannat ielliema sisä, tie änie'ta kohčëuom päkuit. (18) Son jahtij sundi: kutit? Jiesus jahti: i' ton kalhka koddit; i' ton kalhka huoräp tahkat; i' ton kalhka suolätet; i' ton kalhka vierriet vihtenastiet. (19) Kudniete ähcat ja äätinat ja ton kalhka iehcci't kuoimat nouh ko iečat. (20) Tie jahtij tät nuorra olmäj sundi: täit kähkakit läu mon anie'tam nuorravuotan räjis; mites mühstä äjñ vel väjëllo? (21) Jiesus jahtij sundi: jus ton sitä' liehkiet ollies, tie vuolhkie, vuoptie täu, mi tū'nä leä ja vattie heäjuitä, ja tū'nä kaläkä liehki't täššier almien; ja poqtie ja čuovuo mü. (22) Kō tät nuorra olmäj kuläi tau päkuou, vuolhkij son hoddien ierit, juhte sū'nä lädin olluo oqpmutakä'. (23) Tie jahtij Jiesus oqhpates-olj-maitis [v. oljmoitis]: sadnan jahtäu mon tiddij: poqntäs almačit leä lossot mannat almie rihka sisä. (24) Ja vass jahtäu mon tiddij: äläkiep leä kammeli ägägnat [v. čäkñat] äimie šalmie čatä, kō poqntai poqhtiet almie rihka sisä. (25) Kō oqhpates-olj-mä' tau kullin, suoräkanin sij saggä ja jahttin: kuhtes tie mahttä säluken šaddat? (26) Tie keähcästi Jiesus sijä nalä ja jahtij siddij: almačitä leä tä't kalle mähtietis; valla jupmieli leä kähka mahtieläč.

(27) Tie vastieti Pētrus ja jahtij sundi: keähca, mi leäp kähkakit kuotäm ja čuovvum tū; mait kaläkap mij oqdëuot tän outost? (28) Tie jahtij Jiesus siddij: sadnan jahtäu mon tiddij, ahte tij, kuti' lähpät mü čuovvum, otösisit riekätëmin, ko almača pärënie leä čohkahëmien iečas härlokvuota trönuo nann, kaläkäpëhtet ai tij čohkahet [v. čohkohet] kuokte nuppie lohka trönuoi nann ja tuopmät täit kuokte nuppie lohka Israëla sohkoit. (29) Ja juohkehač, kuhti kuotä kogtieu jalä vieldait, jalä oqppait, jalä ähčëu, jalä ietni'u, jalä ähkau, jalä mánait, jalä pälhtuoit mü namä tiehti, kaläkä oqdëu't čuotie kärtasačcat [v. -sačä] ruóptuot, ja ärëpit ihkeven iellemau.

(30) *Valla moqdde', kuti' leä' outiemusä', kalëki' šaddat mañ'emussan ja mañiemusä outiemussan.*

*Kāpittel kuokte lohkie.*

*Viena-karrhtie. Jiesusā kierëtemus. Oqhpates-olq̄māi rī'tuo. Kuokte čalmietēm'e.*

*Juhte almie riehkka leä jeübäta ko muhtiem tāluo-isiert, kuhti ārrät itietest manāi olhkus palāhkāčit parëkëjij vienakartasis [v. -kartasas]. (2) Ja kō son läi lāskatallam parëkëjij kum ouhta pietnika pirra piejvies[t], rājai son sijāu vienakartāsīs. (3) Tie manāi son olhkus koqlmad tīma muttuon ja vuoini iehčāsīt čuodčuo-mān šald'uoŋ parhkuotakā; (4) ja jahtij sid'ij: vadcet ai tīj mū vienā-kārätai, ja mī peāras leä, tau sitāu mon vaddiet tidđ'ij. (5) Ja sīj vadcin. Ja vass manāi son olhkus kutāt ja akcāt tījma muttuon, ja takāi seämmlāhkai. (6) Valla vuosstas nuppie lohcai [v. lohkoj] tīma muttuon manāi son olhkus ja kāunai iehčāsīt čuodčuo-mān parhkuotakā, ja jahtij sid'ij: mannes tīj čuodčuo-pāhtet tanne keäčuo piejvie parhkuotakā? (7) Sīj jahttin sundī: taina kō ij aktak leä mijāu pālāhkātam. Tie jahtij son sidđ'ij: vadcet ai tīj mū vienā-kārätai, ja mīj peāras leä, tau kalākāpāhtet tīj oqđčuo. (8) Kō iehkiet šattai, jehtij viena-karhtie härrā čuodčuo tedđ'āsas: kohčuo outoi parëkëjij ja vattie sidđ'ij palhkau; ja alhkie mañ'emusais[t] kitta vuosstasitā [v. vuosstačitā]. (9) Ja kō tā' pōhtin, kuti' vuosstas nuppie lohcai tīma muttuon lādđin pālāhkātuššum, oqđčun sīj kuhtik ouhto pietnikau. (10) Valla ko vuostasa' [v. -tača'] pōhtin, tojėvun sīj, ahte sīj kalëkin oqđčuo eānapu; ja oqđčun ai kuhtik ouhtou pietnikau. (11) Ja kō sīj tau oqđčun, murhkiestin sīj isieta vussti; (12) ja jahttin: tā' mañ'emusä' leä' parākam ouhta tījma, ja ton leä' tahkam sijāu mijā jeübätāsāččan, kuti' leāp kuoddam piejvie noqtieu ja pāhkau. (13) Tie vastietī son muhtiemī sijāst ja jahtij: veānahkam, im mon takā tundī vierriet; ihkus ton leä lāsketam muina mierrietum pietnika pirrā piejvies? (14) Valhtie oqmāt ja manā kēinut. Valla mon sitāu vaddiet tān mañemusī akta eānakau ko tundī. (15) Jalā im kus oqđčuo tahkat iehčam oqmiñ, mait mon*



sitāu? Jalā leākus tū čalēmie pahā tān tiehtī, kō mon läu purrie?  
 (16) Nouhte šaddī' mañ'emusā' outiemussan, ja outiemusā' mañ'e-  
 mussan. Juhte moqdde' leā' kohčuotuvum, valla kallāsacēa' leā olh-  
 kus vldđituvum [v. valđetuvum].

(17) Ja tie vu<sup>o</sup>lhki Jiesus pajās Jerusālemī ja valtī tāit kuokte  
 nuppie lohkaī oqhpates-olāmoit sierra lusās kēinuo nalā ja jahtī  
 siddī: (18) Keāhča, mī mannap pajās Jerusālemī ja almačā' pārē-  
 nie šaddā paddielvattietuvvāt pajemus preāstaitā ja čaluk-oqhpasitā;  
 ja sīj tuobmā' sū japmiemī. (19) Ja sīj paddiel vaddē' sū hietnikijtā  
 alhpietit, svāskuotit [v. švāskuotit] ja krussinauletit sū ja koqlmat  
 piejvien kalākā son pajāsčuodčielet.

(20) Tie lahkanī Sebeteusā parhtnie iednie aktan pārhtnis  
 kum Jiesusā lusā, luejčhtātīj sū outoi eātnamī ja vāitī sūhste juojētā.

(21) Tie jahtī son sundī: maitūs ton sitā'? Son vastietī sundī: koh-  
 čuo tāit mū kuokte pārhtnit čohkahät [v. čohkohät] iečat rihkan,  
 nuppiep tū oqlhkies kieta, ja nuppiep tū koruo kieta pielien. (22) Tie  
 vastietī Jiesus ja jahtī: eāhpät tīj tietie, mait tīj vājētiepāhtet [v.  
 vājētiepāt]; mahttiepāhtātkus tīj juhkat tau kalhkeu, mau monn  
 kalhkau juhkat, ja kāstatuvvāt tāina kāstetasajī [v. kāstatasajī],  
 maina mon kāstatuvau? Sogj jahtikā sundī: māhtin [v. mahttin]  
 mogj kalle. (23) Son jahtīj sidīj: mū kalhkeu šaddapehttie toqj kalle  
 juhkat ja taina kāstatasajī, maina mon kāstatuvau, šattapehttie toqj  
 kalle kāstatu,ββät, valla čohkahet mū oqlhkies ja mū' koruo kieta  
 pieliiñ ij leā mū tuokien vaddiet iehčāsūtā kō sidī, keita tā't kārveh-  
 tum leā mū ahčies. (24) Kō tā' lokies tau kullin, suhtin sīj tāita  
 kuokte vieldačitā. (25) Tie kohčuoi Jiesus sijāu iečas lusā ja jehtī  
 [v. jahtīj]: tīj tiehtiepēhtet, ahte ālāmukī fūorstā' leā' ogjēvien sijā  
 paddiel ja stuorra härrā' atnē' isietvuotau sijā padiel. (26) Ij kalhka  
 nou liehkiet tījā kasskan; āinat tā't, kuhti tījā kasskan sihtā liehkēt  
 stuories, son leāhkus tījā tieunār. (27) Ja tā't, kuhti sihtā liehkiet  
 outiemus tījā kasskan, son leāhkus tījā svāinas. (28) Nou ko almačā  
 pārēnie ij leā poqhtam pāddat iečas tieunahuββät, muhtuo tieunahet  
 ja vaddiet heākkas lotnasen [v. lotnōsin] moqddāsī outost.

(29) Ja kō sīj vuolēkin Jerihkuost olhkus, čuovuoī sū eātnak  
 ālāmuh. (30) Ja keāhča, kuokte čalmietēmie [v. -timii] leika čohko-

*hēmien [v. čohkahimien] kēinuo palhtan; ja kō soqj kulāika, ahte Jiesus läi taggu mieddiel mannämän [v. -min], čuorvuoikā soqj ja jahtika: härrā, Tāvitā pārēnie, arāmuolastie munnu paddiel! (31) Valla ālamuk särhkui sunnū, vāi kalhkaikā šāvuot orruot. Tie soqj čuorvuoikā vill eānapuht ja jehtika: härrā, Tāvitā pārēnie, arāmuolastie munnu paddiel! (32) Tie čuoččatij Jiesus, kohčuoi sunnū lusās ja jahtij: maites toqj sihtapehttie, ahte mon kalhkau tunnui tahkat? (33) Tie jahtika soqj sundī: härrā, ahte munnu čalmie' rahpasuvuočči'. (34) Tie ārāhkālastij Jiesus sunnu paddiel ja tuohtij sunnu čalmit ja talāhka šaddin sunnu čalmie' ruojēnijen, ja soqj čuorvuoika sū.*

### *Kāpittel kuokte lokk akta.*

*Jiesus riete sisā, rajēnētā tempelau, šārōkuo fāriseait.*

*Ja kō sīj lahkanin Jerusālemī ja pōhtin Petfāgai oqlduo vārie vuollai, rājai Jiesus kuoktāsau oqhpates-olqmaistis [v. -stes]; (2) ja jahtij sunnu: vadciēn lattie sietai, mīj leā tunnu outon, ja tie talā toqj kaunapehttie miñkieles osnau čatnasin, ja miesi<sup>u</sup> tān palhtan; nuollien tāit ja lajēten mū lusā. (3) Ja jus kuhtek moqlhkietā tunnui maitek, tie jahtien: härrā tarhpahā tāit ja talā luojētā son tāit. (4) Valla tāt kājāhka šattai, vāi tāt ollanet kalhkaī, mīj sarrhtnuotum leā profēhta čatā, kuhti jahtij: (5) sārčnut niejētai Sionī: keähča, tū konōkēs poqhtā tū lusā loddie čohkahēmän miñkieles osnā [v. osno] nann, ja parōkuo-osnā miesie nann. (6) Oqhpates-olqmä' vāccikā tohku ja takāikā nou kō Jiesus läi sunnū kohččum. (7) Ja soqj lajētika sū lusā miñkieles osnau ja miesieu ja piejaikā kārvuoitiskā [v. -teskā] tāi nalā ja čohketahtikā sū tāi nalā. (8) Ja eät-nak ālāmuk luobun kārvuoitisā kēinuo nalā ja iehčāsa suoddin tuorhkait muoraist ja tuorhkastin kēinuou. (9) Valla ālāmuk, kuhti outon vāccī, ja tā kutie' čuoββun mañkien, čuorōvun ja jahttēn: Hūsianna Tāvihta pārēnai [v. pārānai]; puorist šiuñetum leāhkus son, kuhti poqhtā härrā namān; Hūsianna allakāsan. (10) Ja kō son pōtī Jerusālemij, loqssakōtī obbo stāta ja jahtij: keā leā makk tā't? (11) Tie jahtij ālāmuk: tāt leā Jiesus, tāt profēhta Nāsarētast Kālilean.*

(12) Ja Jiesus manāi jupmiela tiempela sisā ja vuojietī olhkus kākāihkait, kuti' lēdin vuobētiemān [v. -min] ja oqstiemān [v. -min] tiempela sinnā, ja komie'ti lōnuoteddīj pieutūt [v. piutit] ja turvuuoqsiesteddīe stōuloit; (13) ja jahtīj siddīj: tā't leā cālie'tum: mū koqhtie kalākā kohčuoturvät rohkoles-koqhtien, valla tīj leāhpāt tau tahkam rießβārī sluogguon. (14) Ja sū lusā pōhtin ēalmie'temie', ski<sup>e</sup>rrhma' tiempelā sisā; ja son puorietī sijāu. (15) Ko paj'emus preāsta' ja ēaluk-oqhpāsa' vuojēnin tāit outuo parhkuūt, mait son takāi ja mānait, kuti' ēuorōvun tiempelin ja jahttin: Hūsianna Tāvitā pārānai, tie sīj suhttin; (16) ja jahttin sundi: kulāhkus tonn, mait tā' jahtti? Tie jahtīj Jiesus sidīj: kulāu kalle. Eāhpetkus tīj leā koqssek lohkam: mānai ja nammī nālmies[t] leāh ton karvietam allasat māinuou?

(17) Tie kūotī son sijāu ja vaccē stātas olhkus Petāniai ja orui toppiē. (18) Ko sonn itietest vasst manāi stātai, tie porōstuvakōtīj sonn. (19) Ja sonn vuojnīj fiehkuna-muorau kēinuo palhtan ja manāi tohku, ja tīj kauānam tanne maitek iehcāsau ko lasstait; ja son jahtīj tasā': allusā koqssek tāte kiečies šaddū tūhste muordīe! Ja fikuna-muorra assnelī talāhkā. (20) Ja kō oqhpates-olqēmā' tau vuojēnin, outuhin sīj tau ja jahttin: koktes assnelī fiehkuna-muorra nou heāhkkat? (21) Tie vastietī Jiesus ja jahtīj sidīj: sadnan jahtāu mon tiddīj: jus tījān leā jahkkuo, ja eāhpit kuoktāstalā, tie eāhpet tīj oqčēuo tahkat toššuo vall takkar takuoit, kō fiehkuna muoraina leā šaddam, muhtuo jus tīj vāl jahttiepēhtet tān varrai: logēnē iēcat pajās, ja hojōkotē iēcat meārrai, tie kalākā nou šaddat. (22) Ja kājāhka, mait atnuopēhtit rohkolvasan, jus tīj jahkkiepēhtet, kalākapāhtet tau oadēuot.

(23) Ja kō sonn pōtīj tiempelā sisā, vadcin pajemus presta' ja vuorasupmusā' ālāmukāst sū lusā, ko son lāi oqhpatemān [v. -min], ja jahttin: mate fāmuost ton tau takā'? Ja keā leā vaddam tundī tau fāmuou? (24) Tie vastietī Jiesus ja jahtīj siddīj: mon sitāu āi kačātet tījāst ouhtou pākuou; jus tīj jahttiepēhtet mundī tau, tie sitāu mon ai jahttiet tiddī, mate fāmuost mon tau takāu. (25) Koste lāi Juhannesa kāstates? Almieš Baj almačist? Tie ušutin sīj iēcainisā ja jahttin: jus mīj jāhttiep: almiest, tie jahttā son

midē : mannes tīj tie äitie sundī jāhkie? (26) Valla jus māj jāhttiep : almačist, tie māj pallap ālāmukest ; juhte kāihka' atne' Juhannesau profēhtan. (27) Ja sīj vastietin Jiesusī ja jahttin : eāp māj tau tie-tie. Tie son kis jahtīj sidīj : im mon ke sarhnuo tidīj, mate fāmuost mon tau takāu. (28) Valla kokte tījā mielan orru? Muhtiem olman leika kuokte parrhtnie' ja son vāccī tān vuosstača [v. vuosstasa] lusā ja jahtīj : pārānam, manā ja parhka udne [v. udni] mū viena-karrhtien [v. karrhtienam]. (29) Son vastietī ja jahtīj : im mon sitā. Valla taste mañniela sañkartīj son tau ja manāi tohku. (30) Ja son vāccī tān nuppie lusā ja jahtīj seämmālāhkai. Tie vastietī son ja jahtīj : vāccīcam, hārram ; ja tīj son mannam tohku. (31) Kogbbā tāiste kuoktāsist takāi, mait ahčcie sitāi? Sīj jahttin sundī : tāt vuosstas. Tie jahtīj Jiesus sidīj : sadnan jahtāu mon tidīj, ahte publikānā' ja skiekie' pōhti' almie riahhai outola ko' tīj. (32) Juhte Juhannes pōtīj tījā lusā ja vuosietī tidīj riektesfärtukvuota kēinuou, ja eāhpet tīj jahkkam sundīj ; ja ihka mai tīj tau vuojntā, tie eāhpät tīj tauk taste mankielā leā tau sañkartam, nou ahte leitie sundī jahkkam. (33) Kullet iecā muotulasau : tāt lāi muhtiem isiet, kuhti kārviētī viena-karrhtie u šattačit, takāi keārrhtau tānn pirrā, ja rokkīj teāpčas kārīe u tasā, ja cieggī torrhuou ; ja son pālāhkātīj tau [v. tā] viena-karrhtie olāmaitā ja vu'lhki olōkuoriehkai. (34) Kōh tall šadduo-ajēkie pōtīj, rājai svājēnāsīties vienakarrhtie-olq̄māi lusā tuostuočit tānn šattuit. (35) Tie valtīn vienakarrhtie olq̄mā' alte svājēnasit kitta ; ouhtou sīj švaškuotin varāiti, nuppieū sīj čorōmotin lārhhkas ja koqlmātau sīj keātkahin. (36) Vast rājai son iecā svājēnasit, eānapuit tuoiste outiepuist ; ja sīj tahkin tāi kum seābmālāhkai. (37) Mañnie-mustā rājai son parrhtnies sījā lusā ja jahtīj : alāmā sīj mū' parrht-niest koit palāci'. (38) Valla ko vienakarrhtie olq̄mā' vuejēnin parrhtnie u, tie jahttin sīj kaskanisā : tāt leā ārhpulač, poqhtiet, koddup māj sū ja tie oq̄dēuop māj iehčamē vuollai alte arhpieu. (39) Ja sīj valtīn sū kitta, hojōkotin sū olhkus vienakarrhtiest ja koddin sū. (40) Kō tall viena-karrhtie hārra poqhtā, maites son tie kalākā tahkat tāita vienakarrhtie olq̄maitā? (41) Sīj jahttin sundī : son kalākā heāvahet tait pahāit pahā lāhkai, ja pālāhkāhtet vienakarrhties iecā vienakarrhtie olq̄maitā, kutī vaddē sundī šattuit aikienisā.

(42) Tie jahtj Jiesus siđđj: eühpätkus tñj kogssek leä lohkom čälukin? Täht kiedkie, mau koatiecieggie' palhkiestin ieritā, tā't leä šaddam čiehkakiethien; härrast tāt leä šaddam, ja leä outo mijā čalmā outon. (43) Tān tiet jahtāu mon tidj, ahte jupmielā riehka kalākā valtietuvvūt täist ierit ja rattietuvvūt hietnikijtā, kutē' kuodde' tñn šattuit. (44) Ja tāt, kuhti jorrā [v. jorrō] tñn kietkie nalā, son norōtosā cuouhkas; valla keän nalā täht kahččā, sū tā't smollē.

(45) Ja kō pajemus priesta' ja fāriseā' kullin altā muotulasait, arēvietin sij, ahte son hoalai sijā pirra. (46) Ja sij pivutin sū kitta valtiet; valla sij pallin ālāmukest, tāina ko sij atnin sū profēhtan.

### Kāpihtel kuoktä lohkkuoktä.

Heäđakārvo'. Kejsara skahttie. Pajāsčuodčielem. Stuurāmus kohčuom-pāhkuo. Kristusā ahččie.

Jiesus vastietē ja hoalai siđđj vasst muotulasai čatā ja jahtj:  
 (2) Almie riehka leä aktalāhkāsač muhtiem konokāsajñ, kuhti takāi heäjait pārānāsis. (3) Ja rājai olhkus svajēnasitēs kohčuot tait, kuti' lādñ kohčuotuvvum heājaitā, ja eü' sij sihtam pohtiet. (4) Ai vasst rājai son iechā svajēnasit ja jahtj: sārōnut tāita kohčuotuvvumijtā: keühča, mon lau kārvietam mū mällāsau, mū vuōksā' [v. vuōhsā'] ja mū puejētuotum pušie' leä' nuōßßum, ja kājāhka leä kārviēs; pōhtit heājaitā. (5) Valla sij padđiēlkiehččēin tau ja vadcin ierita, muhtiem peältusis ja muhtiem ogsiestepmāsis [v. -sas]. (6) Ja muhtiemā valtñn alte svajēnasit kitta pilēhkietin ja koddin sijāu. (7) Ko konokis tau kulāi, tie moqrā'tuvai son ja rājai toqrruofuovaitis ja heävatē tait olq̄mākoddiejt ja poq̄htietē sijā stātau. (8) Tie jahtē son svajēnasitas: heāja' leä karāvāsa', valla tā', kuti' lādñ kohčuotußßum, eü' lam vuohkasa'. (9) Vadcet tāntiet olhkus kēinuotakaita ja kohččūt heājaita nou moqtit ko tñj kauq̄napēhtet. (10) Ja svajnasa' vadcin olhkus kēinuotakai miltē ja čoggin kāihkait, kēit sij kauq̄nin, koq̄ppāčak pahāit ja puorit, nou ahte heäđda-koq̄htie tievai sijāst, kuti' čohkahin peauātāi. (11) Tie vāccj konōkis sisā keühčatet kuossit ja vuoinij toppie muhtiem olq̄mau, kuhti tñ lam karvuotum heäđdakāršui; (12) ja son jahtj sundē: vēnāhkam, koktās ton leä'

poghtam tiehki sisä, ko tū<sup>nä</sup> eä' leä heäja-kärβuo'? Ja ij son molh-kietam maitek. (13) Tie jahtij konökis svajenasitas: čatnet sühste kietait ja juolhkit, ja palhkiestet sū olhkuomus siuheti; toppie kaläkä liehkiet čieruum ja pāni krihčäm. (14) Juhte moqdde' leä kohčuotuvrum, valla kallāsačča' olhkus valjetuvrum.

(15) Tie vādcin fārīseä' ierit ja rātuhin, kokte sīj oqdčuot lūlin kiellat sū pākuitā. (16) Ja sīj rāddin oghpates-olq̄maitisā aktan Hārūdianai kum sū lusā ja jahttin: oghpatedd<sup>e</sup>, mī tiehtiep, ahte ton leä tuohtalač ja oghpatā' jupmiela kēnuou nuolāka, ihke palā kästek; juhte i' ton keähčastā almačī olhkuoltās vuokieu. (17) Sarrhnuo midī tāntiet: koktās orruo tū mielan? Leākus loqhpie vaddiet kejsarī skāhtieu, jalā ij? (18) Valla Jiesus, kuhti ielvi sījā pahāvuoatou, jahtij: tīj heārvastallejē', manne keähččālāhpēt [v. -lihpit] mū'? (19) Vuosiehtet mundī ska'ttie-pietnikau. Ja sīj puktin sundī pietnikau. (20) Ja son jahtij sidī: keān kobvo [koβ3o] ja padiel-čāla leä tāht? (21) Sīj jahttin sundī: kejēsāra. Tie jahtij son sidij: vaddet nappu kejsarī tau, mī kejēsāra leä, ja jupmielī, mī jupmiela leä. (22) Kō sīj tau kullin, outuhin sīj; ja kuotin sū ja mannin ierit.

(23) Tānka piejvien pōhtin sū lusā sadduseä', kuti' jahtti', ahte ij leä pajāsčuodčielem, ja kačātin sühste. (24) Ja jahttin: oghpatedd<sup>e</sup>, Mohses leä jahttam: jus kuhtek japmā ja sū<sup>nä</sup> ällā [= eä' leä] mānā', tie kaläkā sū vieldā valtut alte āhkaina ja čuoč-čaltahkiet vieldāsis sahkkuosau. (25) Mijā lunnā leä' tall orrum kieča vieldāča'; ja tāt vuostas valtij āhkau ja jāmj; ja tāina ko sū<sup>nä</sup> eällam [= eä' lam] mānā', kuoti son āhkās vieldāsis. (26) Sübmālāhkai ai tā't nubbie, ja tāht koqlmat, kitta tān kiehččāta rāddai. (27) Maññiemustā sijās kähkaist jāmi ai nissun. (28) Keān āhkkā tāiste kiečās kaläkā son tie pajāsčuodčielēmie [v. -limie] sinnā liehkiet? Juhte sīj leä' kähka' atnam sū. (29) Tie vastietī Jiesus ja jahtij sidđij: tīj čādd'ānēhpēt, ja eāhpät topto čālukit, eāhpētke jupmiela fāmuou. (30) Juhte pajāsčuodčielēmie sinnā ij olmāj valtie allasis āhkau, ike nissun vattietuvvu olq̄māi; āinat sīj leä' nouh ko jupmiela ienkela' almien. (31) Valla eāhpätkus tīj leä lohkom jabmieki pajāsčuodčielimie pirra, mī tidī leä sarrhtnuotum jupmielest, kuhti ja'ttā: (32) mon lāu Abrahāmā jupmiel ja Isākā jupmiel ja

Jahkupā jupmiel. Jupmiel ij leä t̄ai jābmi jupmiel, āinat t̄ai 'ell'ejij.  
(33) Ja kō ālāmuk tau kulāi, out:hin s̄ij saggā altā oghpatusau.

(34) Ko fāriseā' kullin, ahte son lēi puotum sadduseāi nālmi'e, tie čoghkanin s̄ij aktij. (35) Ja muhtiem sijāst, kuhti lei lāka-oghpi'e, keühččalij sū ja jahtij: (36) Oghpatedd̄ie, kuhtimuč leä stuorāmus kohččuompāhkuo lākan? (37) Tie jahtī Jiesus sundī: ton kalhka' iehcciet hārrau jupmielat obbo vaimuostat, obbo siāluostat ja obbo mielastat. (38) Tāt leä tāt vuostas ja stuorāmus kohččuompāhkuo. (39) Tāt nubbie leä ai tān vuohkai: ton kalhka' iehcciet kuoimāt nouh ko iecat. (40) Tāi kuoktā kohččuompāhkuo sinnā orru obbo lāhka ja profēhta.

(41) Kōh tal fāriseā lāxin čoghkin orruomēnn, kačātī Jiesus sijāst; (42) ja jahtij: koktās orru tijā mielan Kristusa harrai? Keän pārēnie leä son? Sij jahttin sundij: Tāvihta. (43) Tie jahtij son sidij: koktās kohčču tie Tāvid sū vuojēnenin hārran? ko son jahttā: (44) hārra jahtij mū hārrai: čoghkketā mū oghlkies kieta nalā, tasā kō mon piejau vasūlaččaitat tundi juolhkij tuoutaken. (45) Kōh tall Tāvid kohčču sū hārran, koktās leä son tie altā pārēnie? (46) Ja ij aktak mahttam vastietet sundī ouhtou pākuou; ja ij aktak tuosstam vel kačātet sūhstā maitek tate piejvie rājies.

### Kāpittel kuoktā lohkk kolmo.

Vuoi fāriseai ja Jerusalemie padd'el.

Tie hoalai Jiesus ālāmukī ja oghpates-olq̄maitis [v. olq̄moites], (2) ja jahtij: Mōhsesa stuoul'uo nann čohkahē' [v. -hi'] čāluk-ogh-pāsa' ja fāriseā'. (3) Tāntiet kājāhka tau, mait s̄ij kohčču' tijāu aniehtet, tau aniehtet ja takkēt; valla allet takā sijā parhkui milhte; juhte s̄ij jahttē' [v. jahtti'], ja eä' takā. (4) Sij čatn'e' lossis noqtijt aktij, mait almač ij viejie kuoddiet, ja piedd̄i' tāt almačī oghlkij nalā, valla ieca' eä' s̄ij sitā tāt tuohttāt čū'tinīsā. (5) Valla kāihkai parhkuitisā tahki' s̄ij, vāi vuojōnu' almačist; s̄ij tahkē' muhtuočālāitisā kobq̄token, ja karvuisā nalā lúoskai stuorahken. (6) Sij sihti' mielastisā čohkahet oq̄rvu'rin kuossu'mā pālī ja sienākūkai sinnā. (7) Ja s̄ij sihtē' mielastisā puorāstahietuvvāt šald'uo

jah kohčuotuvvät almačist : rābī, rābī. (8) Valla eāhpät tīj kalhka tiptiet iečatē kohčuotuβbet rābin ; juhte akta leä tījā oghpateddīe, Kristus, ja tīj leāhpet kāihka' vieljača'. (9) Ja eāhpet tīj kalhka kohčuot ouhtou eātnama nann tījā ahēcien ; juhte akta leä tījā ahēcīe, kuhti leä almien. (10) Ja eāhpet tīj kalhka tiptiet iečatē kohčuotuvvät oghpiestedd'en, juhte akta leä tījā oghpiestedd'e, Kristus. (11) Tāt, kuhti leä stuorāmus tījā kasskan, kalākā liehkiet tījā svāinas [v. -nes]. (12) Tāt, kuhti iečas pajieta, son kalākā vuolietuvvät ; ja tāt, kuhti iečas vuolīeta, son kalākā pajietuvvät.

(13) Valla vuoi tiddī čāluk-oghppāsa' ja fārīseā', tīj härvāstal-lejē', kuti' tahpapēhtet almie rīhkau almačī outost ; ieča eāhpet tīj manā tān sisā, ja tāit, kuti' sihtē' sisā mannat, eāhpet tīj pāja sisā mannat. (44) Vuoi tiddīj tīj čāluk-oghppāsa' ja fārīseā' ; tīj härvastallejē', kuti' porropēhtet arāpāčīj koḡtit, ja olhkuoltās vuokie tiehtīj atniepāhtet kuhkies rohkolvasāit ; tān tiet kalākāpēhtet tīj oḡdčuot tātē losiep tuopmuou. (15) Vuoi tiddīj, tīj čālukoghpasā' ja fārīseā' ; tīj härvastallejē', kuti' pirra mannapēhtet čācij ja eātnamī milhte takāčit ouhtou proseluotau, ja kō son leä šaddam tannān, tie tahkapēhtet tīj sū helveta mānnān, kuokte kirrhītie pahāpun, ko tīj ieča' leāhpet. (16) Vuoi tiddīj, tīj čalmietes oghpatedd'e', juhte tīj jahttiepāhtet : kuhti vuorōno t'empela paktī, ij tā't leä mīkie ; valla kuhti vuorōno t'empela kollie paktī, son leä v'ālhkulač. (17) Tīj jalla' ja čalmietimie' ; koḡbbā leä stuorāp, kollie, vai t'empel, mī pāsuohta kollī'u ? (18) Ja kuhti vuorōnu altāra paktij [v. paktu], ij tāt leä mīkie, valla kuhti vuorōnu veāruo paktī, mī tān nannā leä, son l'ā v'ālhkulač. (19) Tīj jalla' ja čalmietēmīe', koḡbbā l'ā štuorāp, veārruo, vai altar, mī pasuotā veāruou ? (20) Tāntiet tāt, kuhti altāra paktī vuorōnu, son vuorōnu tān paktī ja kājāhka paktī, mī tān nannā l'ā. (21) Ja tāt, kuhti t'empela paktī vuorōno, son vuorōno tān paktī ja sū paktī, kuhti tān sinnā orru. (22) Ja tāt, kuhti almie pakti vuorōnu, son vuorōnu jupmielā trōnuo pakti ja sū pakti, kuhti čohkohā [v. čohkahā] tān nannā. (23) Vuoi tiddīj, tīj čāluk-oghpasā' ja fārīseā', tīj härvastallejē', kuti' tahkapēhtet tivuotau miñtast, tillast ja karēvienest, ja mañaspiedapēhtet tau, mī lāhkan leä oḡjāvatumūs, nammatum r'ekt'esfārōtukvuotau, arōmuokesvuotau ja jāhkuou ; tāit



pierrī almač tahkat, ja tuoit iehčāsijt ij mañāspieddat. (24) Tīj čalmietis oghpiestedd'e', tīj kuti' sillipēhtet čuoihkait ja niellapēhtet kāmēlau. (25) Vuoi tidd'ī, tīj čālukoqhpasā' ja fāriseā'; tīj härvastallejē', kuti' tahkapēhtit juhkam lihti'eu ja kārī'eu olhkuolt rājēnasen, valla sistā leä' tā' tievasā' rieβatusast ja veärrutakast. (26) Ton čalmietis fāriseā, takā vuosstak juhkam lihti'eu ja kārī'eu siste rājēnāsen, vāi ai tāi olōkuopiellie šaddā rājēnasen. (27) Vuoi tidd'ij, tīj čālukoqhpasā' ja fāriseā', tīj härvastallejē', kuti' leähpät jeübäta' kō vielhkuotahttum häntie', ma' olhkuolt vuojonu' čäppakän; valla sistā leä' tā' tievasā' jabmi'kī tauhtist ja tuolvast. (28) Nou ai tīj olhkuolt vuojonopēhtet almači outon r'ekt'esfärötuken; valla sistā leähpet tīj tievasā' h'ärvastallemäst ja v'ärruotakās. (29) Vuoi tidd'ī, tīj čālukoqhpasā' ja fāriseā'; tīj härvastallejē', kuti' cieggpēhtet [v. cieggipehtet] profēhtai hautit ja h'äravatēhpet tāi r'ekt'esfärötukī haučtiesājūt, ja jahttiepēhtet: jus mī läimie [v. lįjmiū] orrum mijā ajē'tiekij pālē, tie eimie mī sijāi kum sebrūlačča' orrum profēhtai varrai. (31) Tie vihtenastiepēhtet tīj talle iecatā nalā, ahte tīj leähpät sijā mānā', kuti' profēhtait leä' koddam. (32) Tie tieutēt nappu tīj ai tījā ajēhtiekij meähtau. (33) Tīj keärāmahā', tīj soatie k'ärāmahāj čiuukā', koktās mahttiepēhtet tīj peässat helvitā tuopmuos?

(34) Tāntiet, k'ähča, mon rājau tījā lusā profēhtait ja vüssäkijt ja čālukoqhppasijt ja muhtiemijt sijās tīj koddiepähütät ja kruos-senaulepēhtet [v. naulipēhtet], ja muhtiemit sijās tīj rissipēhtet tījā s'v'näkūkai sinnū ja toglvuotāhpät stātas stātai. (35) Vāi tījā nalā poqhtā kaihk r'ekt'esfärötuk varra, mī leä kolhkotuvvum äitnamā nalā tān r'ekt'esfärötuk Ābela varā rājies kitta Sāhkariā Pārakiā parhtnie varā rādđai, k'äu tīj kottitā t'empela ja altara kasskai. (36) Sadnan jahtāu monno tid'ij, ahte tāt kājähka kalākā poqhtiet tān mattuo padd'elē. (37) Jerūsālem, Jerūsālem, ton, kuhti kottā' [v. kotto'] profēhtait ja keätkahā' täit, kuti' leä' rājahtum tū lusā; man tajāvai läu mon sihtam čoggiēt mānaitat, tie kō vuončā čogga čiu-kaitis soqjis vuollai ja ähpät tīj leä sihtam? (38) Keähča, tījā koqhtie kalākā kuotietuvvät tid'ij auhtasen. (39) Jukhte mon jahtāu tid'ij: taste maññ'ela ähpät tīj kalhka mū vuejēniet tasā kō tīj

jahttiepēhtet: puoris šiunātum leähkus son, kuhti poqhtā h'ärrā namān.

*Kāpittäl kuoktä lohkie nielđä.*

*Jerusāleme autietuvväm [v. autietem]. Veärälta nohkem.*

*Ja Jiesus manāi olhkus ja vu<sup>o</sup>lhki t'empelest ierit, ja alte ogh-pqtes-olq̄mā' pōhtin sū<sup>u</sup> lusā vuosietēt sundi t'empela ciegganēmie čēärtau. (2) Tie jahti Jiesus sid'ij: āhpetkus t̄ij vuōinie tāt kaih-kait? Sadnan jahtāu mon tid'ij: tannā ī kalhka pāhcieť kierhkie kirhkie nalā, m̄ij t̄ij kalhka vuolus kaihkuotuvvāt. (3) Jah kō sonn lāi cohkahāmen oldūo vārie nann, vādcin alte oghpqtes-olq̄mā' sū lusā sierra ja jāhttin: sarrhtnuo mid'ij, koqsse tāt kalākā šaddat? ja m̄i kalākā liehkiet meārahkan tū poqhtēmī ja veärälta nohkemī? (4) Tie vastieti Jiesus ja jahtij sid'ij: vāruotet, apmas aktak tijāu čāddetet. (5) Juhte moqdde' pōhti' mū namān ja jahtti': mon lāu Kristus; ja moqddasijt s̄ij čāddetē'. (6) Ja t̄ij šaddapēhtet kullat togruou ja togrruo-sākait; vāruohtet, apmapēhte: t̄ij suorākanet, juhte tāt kājāhka vierehti šaddat, valla t̄ij l'ä tie ājī nohk'em. (7) Juhte fulhkie' kalēkē' čuodčalastiet fulhkij vu<sup>o</sup>sstē, rihka' rihkai vu<sup>o</sup>sstē, ja nielēkie kalākā šaddat ja pestilencā' ja 'ätnamsk'elēpemā' tuohku [v. tuoggu] tahku. (8) Valla tāt kājāhka l'ä vaiviesvuotā ālq̄kuo. (9) Tie paddielvaddē' s̄ij tijāu vajēvastuvvemī, ja koddī' tijāu; ja t̄ij šaddapēhtet vašuotuvvāt kaihkiť almaciť mū' namā tiehtī. (10) Ja tie šaddē' moqddā' veārranet ja piehtiet kuhtik kuoimitisā ja vašuotet kuhtik kuoimitisā. (11) Ja moqddā' p'āhttuokes profēhta' paddānē' ja čāddetē' moqddāsijt. (12) Ja taina ko jupmie-lahtiesvuot lassānā, tie kieriesvuot moqtī sinnū čōqssku. (13) Valla tāt, kuhti pintā kitta nohkemī, son šaddā sālukin. (14) Ja tāt evangēlium rihka pirra kalākā sarrhtnuotuvvāt obbo veāraltin vihtenūsan kaihkiť almacitā ja t'e kalākā nohk'em poqhtiet. (15) Ko t̄ij tall vuojēniepāhtet auātātēmie [v. -timie] vastiesvuotau, man pirra sarrhtnuotum l'ä profēhta Dānielā čatā čuodčuomān tān passie saj'en: tāt, kuhti tau lohkā [v. lohko] ājā'tallus tau. (16) Tāh, kuti' talluoi l'ä Jūdean, pāhtarūsā vāritā; (17) ja tāt, kuhti l'ä tāhka nann, allus luojāhtātu<sup>o</sup> vuolus viedčamā tiehti maitek koqties-*

tis. (18) Ja tā't, kuhti l'ä olökun šaldūon, allus ruoptuot mahcu viedčama tiehti piktasiēies. (19) Valla vuoi sid'ī, kuti' leä' namāhtedd'e' tāi piejvīj. (20) Valla rohkolet, vāi tijā pāhtarem ij šatta talēvin ike sabbāhtan. (21) Juhte tie šaddā takkar stuorra vajēvie, mī ij l'ä orrum vearälta alhkus kitta tāt rāddai, ike šaddat kalhka. (22) Ja jus tā' piejvie' eä' lūlu ognietuvvāt, tie ij aktak almač lūlu kāđuoset; valla tāi olhkus valdituvumī tiet, kalēkē' tā' piejvie' ognietuvvāt. (23) Ja jus kuhtek tie jahttā tidd'ij: k'ähča, tannā l'ä Kristus, jalā tuonnā; tie allet tau jāhkie. (24) Juhte p'ähtuokes Kristusā' ja p'ähtuokes profēhta' pajāspōhti' ja tahki' stuorra m'ärhkait ja outuoparhkuit, nou ahte tā' olhkus valdituvumā' [v. -valjetuvumā'] āi šaddačē' cāddetuvvāt, jus tāt lūli mahttieles. (25) K'ähča, mon läu tid'ij tau outol juo sārönnum. (26) Tāntiet, jus sīj tie jahttē' tid'ij: k'ähča, son l'ä miehciein, tie allet tohku manā; k'ähča, son l'ä kammarin, tie allet tau jāhkie. (27) Juhte nou kō āltakas [v. -kēs] poqhtā lulltie ja vuojönū kitta alās, takkar l'ä almačā parrhnie poqhtiem. (28) Valla konnā porromus l'ä, tasā čogħkanē' ai arēnasā'.

(29) Valla talāhka tāi piejvīj vājēvie maññielā, tie piejēvie šcuñutuvvā ja nāstie kahčēē' vuolus almies ja almīj fāmuo' torkkiesti'. (30) Ja tie kalākā almača parhnie m'ärähka ihtiet alāmai; ja tie šaddi' kāihka' mattuo' 'ätnama nann valluot, ja sīj kalēki' vuejēniēt almača parrhnieu poqhtiemien almie palvai sinnā stuorra fāmui ja härlukvuotañ. (31) Ja son kalākā olhkus rādit 'enkilities čuoddales pāsoqna jienan; ja sīj kalēkē čogħket [v. čogħ'et] alte olhkusvaldiētuvumijt täiste nielēie piäkka kuouluis; almie nuppie raptas kitta nuppie rabātai. (32) Oqħppit muotolvasāu fiħkuna muoras. Ko tāt suorhkijta svallie čāhcie juo l'ä padđānam, ja turhkuma' luottaničkōhti', tie tij tiehtiepēhtet, ahte kiessie l'ä lahka. (33) Nouhtē āi tij, ko tij vuejēniepēhtet tāt kāihkait, tie tiehtit, ahte son l'ä lahka ukša outon. (34) Sadnan jahtāu mon tid'ij: tāt puolāva ij kalhka nohkot outol kō tāt kājāhka šaddā. (35) Alēmie ja 'ätnam kalākopā toššānet, valla mū pākuo' eä' lutnuok kalhka toššānet. (36) Valla tau piejvieu ja tau pottou ij tietie aktak, āinat vall mū āhcie aktu.

(37) Valla nou kō Nuā piejvie' lāddin, nou kalākā ai almača parrhnie poqhtiem liehkiet. (38) Juhte nouh ko sīj lāddin [v. lied-

đin] tai piejvīj sudduo-tulvie outol; sīj porrin ja juhkin, nissunīt valtīn ja piedđin āhkkān kitta tāt pejėvai, kō Noā čagėnai ārāhkai; (39) ja ičėin mastāk tietie, outol ko tulėvie pōtīj ja valtīj sījāu kāihkait ierit; takkar kalākā ai almača parrhntnie poqhtiem liehkiet. (40) Tie kuouhties l'āpā olōkun šalduon, nubbie pajāsvaltiētuvvā ja nubbie kuotietuvvā. (41) Kuokte nissuna' l'āpā tie jorō'temien millau; nubbie valhtietuvvā pajās ja nubbie kuotiehtuvvā. (42) Kohcet tāntiet; juhte 'āhpāt tīj tietie, kutin potton tījā hārrā poqhtā. (43) Valla tau kalākāpāhtet tīj tiehtiet, ahte jus isiet lūlī tiehtiet, kutin ijā kohciem vuoruon suolā ajōku poqhtet, vissast son tie kocālūlī, ike pājelūlū koqties kaihkoutušjāt. (44) Tāntiet lāhket tīj ai kārāvasa'; juhte almača pārėnie poqhtā tāt potton kō tīj 'āhpāt toqjvuo. (45) Kuhtis l'ā tall tāt osskeltes ja jėrhmalāč svāinas, k'āu alte hārrā l'ā piedđam koqhtie-fuolhkies [v. huolhkies] padđiel, vāi son kalākā vaddiet sidd'ij piepmuou vuokas ajākai? (46) Sāluk l'ā tāt svāinas, k'āu alte hārrā kauānā nou tahkamān [v. -mīn], kō son poqhtā. (47) Sadnan jahtāu mon tid'ij, ahte son kalākā pādđat sū kāihkai tāvieris padđiel. (48) Valla jus kuhtik pahā svāinas jahttā vaimuonis: mū hārrā ij ajn varākā poqtīj; (49) ja nou alākā rejjevāt kujėmie svājėnasities ja porrot ja juhkat juhkiē siebrien; (50) tie kalākā tāt svājėnasa hārrā poqhtiet tāt piejvien, kō son ij vuorhtie sū, ja tāt potton, kō son ij toqjvuo; (51) ja kalākā čuollat sū kuoučtat ja vaddiet sundī palhkau h'ārvastallejij siekien. Toppie kalākā liehkiet čieruom ja pānie krihčām.

*Kāpittāl kuokte lokk vihtta.*

*Lohkie niejta'. Osk'eltes, kienies svāinas. Maññiemus tuobmuo.*

*Tie šaddā almie rieħka lohkie niejta' lāħksačėan, kuti' valtīn lampuitisā ja vadcin irėkie outolt. (2) Valla vitās sījās[t] lādđin jėrhmalāčča' ja vitās kājāvasa'. (3) Tā' kājāvasa' valtīn lampuitisā ja ičėin valtīe olduo mielhtiesā. (4) Valla tā' jėrhmalāččā' valtīn olduo lihtinisā aktan lampui kum. (5) Kō tall irėkie vipāi, tie nakkiertuvvin<sup>1)</sup> sīj kāihka' ja oqddajin. (6) Valla kaskijān šattai čuor-*

<sup>1)</sup> A szövegben: nakartovin.

vas ; k<sup>e</sup>ähča, irėkie poġhtā ; vadcet olhkus sū outolt. (7) Tie ċuod-  
 ċielin kāihka' tā' niejta' ja karviehtin lampuitisā. (8) Ja tā' kājėvasa'  
 jahttin tāita jė<sup>o</sup>rhmālaċċaitā : vaddēt middī tijā oġlduost, juhte mijā  
 lampuġ' jaddakōhti'. (9) Tie vastietin tā' jė<sup>o</sup>rhmālaċċā' ja jahttin :  
 'äp lutnuok ; mārėji tie vānies šaddā midīj ja tidīj ; valla vadcet  
 ienni tāi lusā, kuti' vuobėti', ja oġstēt allasittie. (10) Kō sīj tall  
 vadcam lādīn oġstāċit, tie pō<sup>o</sup>tīj irėkie ; ja tā', kuti' lādīn kārāvāsa',  
 mannēn aktan suina sisā h<sup>e</sup>ājaitā, ja uksa tahpatuvai. (11) Mañiela  
 āskā pōhtin ai tā' ieċā' niejta' ja jahttin : härrā, härrā, rapāstā  
 midīj. (12) Tie vastietī son ja jahtīj : sadnan jahtāu mon tidīj : im  
 mon topto tijāu. (13) Kohcet tāntiet, juhte 'ähpüt tij tietie piejvieu  
 jalā pottou, koġsse almaċā pārėnie poġhtā.

(14) Juhte nouh kō olmāj, kuhti aihkui vuelėkiet olōkuo riāhkai,  
 kohċuoi svājėnasities ja vattī sijā kietaita tābvierities. (15) Ja vatīj  
 muhtiemī vihtta puttie', muhtiemī kuokte ja muhtiemī ouhtou, sierra  
 [v. f<sup>e</sup>erra] k<sup>e</sup>āsak mahttakvuotas milhtā [v. mihtā] ja vuolhki nou  
 talāhka olōkuo-riāhkai. (16) Tie vu<sup>o</sup>lhki tāt, kuhti lei tuosstum  
 vihtta puttie' ja oġsiestī tāi kum ja vidnīj vihtta ieċā puttie'. (17)  
 Nouhtie ai tāt, kuhti lei tuosstum kuokte puttie' ; son ai vidnīj ieċā  
 kuokte. (18) Valla tāt, kuhti ouhtou lāi tuosstum, manāi ierit, jā-  
 riesti 'ātnamī ja ċiekai härrās pietnikit. (19) Kuhkies āikie mañielā  
 tāte kieċiest pōtīj tāi svājėnasī härrā ja tahkakōtī lokuou sijā<sup>1)</sup> kum.  
 (20) Tie pōtīj tāt outoi, kuhti lāi tuosstum vihtta puttie' ja pūhtī  
 [v. puktī] vill vihtta ieċā puttie' outoi ja jahtīj : härrā, ton vaddi'  
 mundī vi<sup>o</sup>tta puttie', k<sup>e</sup>ähča, mon lāu vidnim vihtta ieċā puttie' tāi  
 kum. (21) Tie jahtīj alte härrā sundī : puoris, ton purrie ja oġs-  
 k<sup>e</sup>eltes svāines, uhċies oġmie padđiel l<sup>e</sup>ā ton orrum ossk<sup>e</sup>eltes ; mon  
 piejau tū 'ātnaka padđiel ; manā sisā härrāt āβui. (22) Tie pō<sup>o</sup>tī āi  
 tāt ouċtoi, kuhti lāi tuosstum kuokte puttie' ja jahtīj : härrā, ton  
 vaddi' mundī kuokte puttie', k<sup>e</sup>ähča, kuokte ieċā puttie' lāu mon tāi  
 kum vidnim. (23) Tie jahtīj alte härrā sundī : puoris, ton purrie ja  
 ossk<sup>e</sup>eltes svāinas, uhċies oġmie pad<sup>e</sup>el l<sup>e</sup>ā' ton orrum ossk<sup>e</sup>eltes, mon  
 piejau tū 'ātnaka padđ<sup>e</sup>el ; manā sisā härrāt āvui. (24) Tie pō<sup>o</sup>tīj

<sup>1)</sup> A nyomtatott szövegben: sijai.

ai tā't ouōtoi, kuhti läi tuosstum ouhtou puttiū ja jahtj̄j: härrā, mon tiehtim tū karra olmān, kuhti čūghpa', kosō ton i' l'ä saddim, ja čogkkā', kosō ton i' l'ä poddetam; (25) ja ko mon pallim, vuelëkim mon ierit ja vuorëhkim puttiū 'ätnama sisā, k'ähča, tannä l'ä tū oqpmie. (26) Tie vastiet̄i alte härrā ja jahtj̄j sund̄i: ton pahās ja lai hkies svāines; jus ton tiehti', ahte mon čuohpau, kosō mon iu l'ä sād̄dim, ja čogkkau, kosō mon iu l'ä poddam [v. poddetam]; (27) tie lād̄i' ton pierrim pieddat pietnikj̄jtam lonuotedd̄itā, ja ko mon pō'htim, tie lād̄diu ham oqd̄cum oqpmam r'äntuinā ruoptuot. (28) Valtiet t̄an tiet puttieu sūhstā ierit ja vaddet sund̄i, k'ännä l'ä lokie puttie'. (29) Juhte juohkehaččai, k'ännä l'ä, kalākā vattietuvvāt, ja sū'nä kalākā liehkiet valdiesvuot; ja k'ännä ij lie, sūhstā kalākā v'el tāt valtietuvvāt, m̄i sū'nä l'ä. (30) Ja palhkiestet tau kienies svājēnasau olhkuomus ši uniet̄i; toppie kalākā liehkiet čierruom ja pāni krihčäm.

(31) Valla kō almača p̄arēnie poqhtā härlukvuotanis ja kajähka ajēles ienkela' suina, tie son čokkohā härlukvuotās truounuo nann. (32) Ja kähkkā' almača' kalēki' čogkkanet sū outoi; ja son rārähka sijāu, muppieu muppiest, nouh ko reinuohedd̄ie rārähkā sāucait kähicaist. (33) Ja son piedd̄ā sāucait oqhkies [v. riuhties] peälläsis ja kähicait koruo peälläsis. (34) Tie jahttā konōkis sidd̄ij, kuti' l'ä' alte oqhkies pieliin: poqhtit tid̄da [v. t̄ij], mū ähčien puoris šiunätuvvumā' [v. sivun'etuvvumā'] ja ärēpit tau rihkau, m̄ij tid̄ij kārviehtum l'ä veärälta äläkuo rājjest. (35) Juhte mon lād̄im n'äläkuomān, ja t̄ij vattijte mund̄i [v. muñi] porrot; mon lād̄diu kojōhkomān, ja t̄ij vattijte muñi juhkat; mon lād̄diu amās, ja t̄ij tuosstuotit̄ie mū koqhtai; (36) rihccuot, ja t̄ij piuhtastit̄ie [v. piuhtasteit̄ie] mū; mon lād̄im puohcamān, ja t̄ij oqhpaitē [v. oqhpate, v. -t̄e] mū; mon lād̄im kiddakin, ja t̄ij poqhtijte mū lusā. (37) Tie vastiet̄e' [v. -ti'] r'ekt'esfārötuka' sund̄i ja jehtte' [v. jahtti']: härra, koqsse vuoinime tū näläkuomān, ja piepmaimē tū, jalā kojōhkomān, ja vattijmä [v. -mē] tuñi juhkat? (38) Koqsse vuoinimā tū apmasin ja tuostuotijmie tū, jalā rihccuot, ja piktastijmie [v. piuhtastimie] tū? (39) Jalā koqsse vuoinimē tū puohcamān, jalā kiddakin, ja poqtimā tū lusā? (40) Ja konōkes vastiet̄ä tie ja jahttā sidd̄ij: mait t̄ij lähpit

tahkam aktai täiste mü uhciemus vieldäist, tau l'ähpät t'ij tahkam mundī. (41) Tie son jahttā ai sidd'ij, kuti' l'ä' koruo pielin : kajētet ieritā mü luhtā, t'ij karruotuvvumā', ihk'even tolloi, m'ij peärakalī ja alte ienkelitā karviehtum leä. (42) Juhte mon lādīm n'äläkuomän ja äitie t'ij vattie muñi porrot ; mon lādīu kojöhkomän, ja äitie t'ij vattie muñi juhkat. (43) Mon lādīu amäs, ja äitie t'ij tuosstuotē mü' ; rihecuot, ja äitie t'ij piuhstē mü' ; mon lādīm pūohcamän ja kiddakin, ja äitie t'ij oghpa mü. (44) Tie vastietē s'ij sundi ja jahtte' : härrä, koqsse vuoinimä mij tü n'äläkuomän, jalā kojöhkomän, jalā apmasän, jalā rihcuot, jalā puohcamän, jalā' kiddakin, ja eäp lä tieunaham tü ? (45) Tie vastietä son sidd'ij ja jahttā : sadnan jahtāu mon tidd'ij : mait t'ij 'ähpät l'ä tahkam aktai täiste uhciemusais[t], tau 'ähpät t'ij l'ä muñik'ä tahkam. (46) Ja tā' kalēki' tie mannat ihk'even vajēvai, valla riektesfärqtuka' ihkieven ielliemī.

#### Kāpihtäl kuokte lohku'tta.

Kristus vuoihtum, vuoptietum. Altä pässäč, iehkietes mallas, sieluovajēvie, rohkolvas, fanki'turväm, ocohtuvvem. Pētrusā kahččäm.

Ja tie heivai [v. heäpai], ko Jiesus läi loqptam kähkkeit täit päkuut, tie jaht'ij son oghpates-olq'maitis : (2) t'ij tiehtiepēhtet, ahtä kuokte piejvie' tastä mañielä šaddā pässäč, ja almačā pärēnie padd'el vattietuvvā kruossinauletuvvūcit. (3) Tie čoghkanin paj'emus pr'ä-stä' ja čälukoghppāsa' ja älāmuka vuorasupmusā' tән paj'emus pr'ästa viessui, k'än namma läi Kajāfas. (4) Ja rätuhaddin, koke s'ij mahttiet lūlin tuobbelet Jiesusau sluokin, ja jāmiehtēt sū<sup>u</sup>. (5) Tavk jahttin s'ij : allup passien, amäs stujämie šaddat älāmuka kusskan.

(6) Kō tall Jiesus läi Pehtanian, tән spitäläč Si'muna koqtien, (7) lahkanī sū lusā muhtiem nissun, keänne läi klāsa lihtie tiuras vuojätasin ; ja liejēhk'ij tau alte ogjvie nalā, kō son läi peäuätai čohkahämän. (8) Ko alte oghpates-olq'mā' tau vuojēnin, tie suhttin s'ij ja jahttin : masās tāt liejēhkem toššai ? (9) Tāt vuoitas lieča mahttam vuoptietuvvāt tiuras haddai, ja vattietuvvāt h'äjuoitā. (10) Kō Jiesus tau vuoptiestī, jaht'ij son sidd'ij : mannä vuorādapēhtēt t'ij

tau nissunau? juhtä son l'ä takkam puorrie takouu mü vu<sup>o</sup>ssti. (11) Juhte älu atnöpähtät tij h'äjuoit kasskanettie, valla mü 'ähpät tij älu anie. (12) Juhte kō son liejēhkij tau vuojetasau mü rupmaha nalā, tie l'ä son tau takkam karvietimie [v. -tēmie] tiehtē mü hauätätuββemisan. (13) Sadnan jahtāu mon tid'ij: konnä ihkienis tät evangēlium šadda sarrhtnuotuvvāt obbo vearältin, kalākā ai tät, mait son läi takkam, p'äkkuotuvvāt sundi muihtulāsen. (14) Tie vu<sup>o</sup>lhki akta täiste kuokte nuppie lohkāsist [v. lohkosist], keän namma lei Jütäs Iskarduot pajiemus pr'üstai lusā; (15) ja jahtij: maitä sihtapēhtit mundi vaddiet, jus mon tid'ij peähtau sū? Ja sīj vaddin sundi kolōmo lohkie silāpa pietnika'. (16) Ja täte āikie rājist ocōi son vuokas āikieu sū piehtiet.

(17) Valla vuosstas piejvien sūru<sup>o</sup>tes läipij passien, mannen oqhpates-olqimā' Jiesusā lusā ja jahttin sundi: konnäs sitā ton, ahtā mij kalākāp kārβiehtet tundī porrot pässač-lippau? (18) Tie jahtij son: vadcet stātai soqpmasa lusā ja sarōnut sundi: oqhpatedd'e jahttā: mü ajeikie l'ä lahka; mon sitāu atniet pässačau tū lunnā mü oqhpates-olqimoi kum. (19) Ja oqhpates-olomog' tahkin nou kō Jiesus läi sijāu kohčēum ja kārviehtin pässač-lippau. (20) Jah kō iehkiet läi šaddam, čohketij son peauätai aktan kuokte nuppie lohkāsini [v. lohkosiini]. (21) Ja kō sīj lādīn porromän [v. -min], jahtij son: sadnan jahtāu mon tid'ij, ahte akta tijās[t] poqhtā mü piehtiet. (22) Tie šaddin sīj sagga hoddiēn ja alēkin ieč kuhtēk jahttiet sundi: härrā, im liččā mon tät? (23) Tie vastietī son ja jahtij: tät, kuhti muinā puoñuostī kietainis karrai, son p'ähttā mü. (24) Almača pārēnie mannā māi ierit, nouh ko čäliehtum l'ä sū pirra, valla vuoi tån almači, keän čatā almača pārēnie piehtietuvvā; tån almači lūli puoriep, ahte son ij lūlu riekätuvvum [v. riekätum]. (25) Valla Jütäs, kuhti sū piehti, vastietī ja jahtij: oqhpatedd'ie, im liččā mon tā't? Tie jahtij son sundi: ton jahtti' tau.

(26) Valla kō sīj lādīn porromän, valtij Jiesus laipi<sup>o</sup>ū, kihti ja toqji ja vattij oqhpates-olqimaitā ja jahtij: valtēt, porret; tät lē mü rubmē [rubm'e]. (27) Ja son valtij kälhkeu ja kihti, vattij sid'd'ij ja jahtij: juhket taste kähka'. (28) Juhte tät l'ä mü varrā, tan otō testamēnta, mī olhkusñuorhkuotuββā moqddasij outos, suttui āntakas



luejēhtiemī. (29) Mon jahtāu tiddīj: im mon tastā maññielā jukā tātā vienamuora šattuos, kitta tān piejvie rāddai, kō mon jukāu tāu otosau tijāi kum mū āhcie rihkan.

(30) Ja kō sīj lādīn laulum kēhtuo-laulutasau [v. -tisau], vadcin sīj olhkus olduo-vārrai. (31) Tie jahtīj Jiesus sidīj: tān ijān šaddapēhtet tīj kāihka' mūhstā v'ārrānēt; juhte tāt l'ā ēālietum: mon kalhkau rejjēvat reinoheddī'ēu ja 'āluo sāuca' šaddie' poddānēt. (32) Valla kō mon lāu pajās ēuodēielam, sitāu mon vadciēt tijā outon Kālīleai. (33) Tie vastietī Pētrus ja jahtīj sundī: ihkape ai kāihka' v'ārrāniē' tūhstā, im mon tauk koqssek kalhka v'ārrānēt. (34) Jiesus jahtīj sundī: sadnan jahtāu mon tundi, ahte tān ijān, outol ko vuonca orries ēuoddā, tie hāihtā' ton mū kolmo kērhctie. (35) Pētrus jahtīj sundī: ihkape mon jāmā lūlim tuina, tie im mon hieih'e tū. Nou jehttin ai kāihka' oghpates-olq̄mā'.

(36) Tie pōtī Jiesus sījāi kum muhtiem kārātai, mī kohēuoturvā Keccemānnen ja jehtīj oghpates-olq̄maitā: ēohkkahet tasā tau pottou, kō mon manāu tohku ja rohkolau. (37) Ja son vāltīj Pētrusau ja Sepeteusā kuokte parrhtnie' lusās ja ogēcutallakō'tij vaiviesvuotest jā vāimuo pakčasist. (38) Tie jahtīj Jiesus sidīj: mū sieluo l'ā hoddien kitta jaymemī; orrut tannā ja kohcet muina. (39) Ja son vadcieli outipussai,<sup>1)</sup> luejēhtātīj ārutias nalā, rohkolīj ja jahtīj: āhcam, jus tāt l'ā mahtieles, tie mannus tāt kalk mū luhte; allus tauk šaddu nou kō mon sitāu, āinat nou kō ton sitā'. (40) Ja son pōtīj oghpates-olq̄mai lusā ja kaunai sījāu oq̄tiemen; ja jahtīj Pētrusī: vāi eitiehkus tīj viejie kohciēt muinā ouhtou pottoēau k'ānnā? (41) Kohcit ja rohkolet, apmapāt tīj kahēcat keāhēcalepmai; vuojēnas l'ā māi šušies, valla oqdēie l'ā viešies. (42) Son vacēij vasst nuppātest tohku, rohkolīj ja jahtīj: ahcam, jus tāt tīj l'ā mah'tieles, ahte tāt kalk mannā mū luhte ierit, āinat mon vierēhtiu tāu juhkat, tie šaddus tū situot. (43) Tie pō'tij son, ja kāunai sījāu vasst oq̄tiemen, juhte sījā ēālmie' lādīn losieturvum. (44) Ja tie pājai son sījāu orruot, ja manāi vasst tohku ja rohkoli koqlmat kirhtie ja jahtīj s'āmmā pākuut.

(45) Tie pō'tij sonn oghpates-olq̄mais lusā ja jahtīj siddīj:

<sup>1)</sup> A nyomtatott szövegben: áutebučai.

oqtet tall vell ja vuoknastet ; k<sup>e</sup>ähca, poddo l<sup>e</sup>ä poqhtam, ja almačä pärënie šaddä paddielvattieturvät suddarī kietaitā. (46) Čuodčielet pajās ja vadcoq ; k<sup>e</sup>ähca, tannä l<sup>e</sup>ä tät, kuhti mü p<sup>e</sup>ähttä. (47) Ja kō son läi ajñ hoallamän, k<sup>e</sup>ähca, tie p<sup>o</sup>tiq Jūtās, akta täiste kuokte nuppie lohkäsist ja aktan suina olluo almačis svierhtij ja staurai kum, olhkus räjahtum oiviemus pr<sup>e</sup>ästais ja älämukā vuorrasupmusist. (48) Valla tät, kuhti sū piehtij, läi vaddam sid<sup>ij</sup> tobötam<sup>e</sup>ärhkau ja jahttam : tät keäu mon čuliestau, tät l<sup>e</sup>ä son ; valtet sū. (49) Tie loitostī son späjähä Jiesusā lusā ja jahtij : puorist, rābī ; ja čuliestī sū. (50) Tie jahtij Jiesus sund<sup>ij</sup> ; veänahkam, man mohkien ton poqtā ? Tie loitostin sīj outoi ja pieddīn kietait Jiesusā nalā ja tuohpelin sū.

(51) Ja k<sup>e</sup>ähca, akta sijās, kuti' lādīn Jiesusinā, kälēki kietas, rohhti svirhties ja kejevälj papiemus pr<sup>e</sup>ästa svājēnasau ja čuolesti alte pieldieu ierit. (52) Tie jahtij Jiesus sundī : cākie svierhtat sadđāsīs ; juhte kaihkā', kuti' toqhppi' svirhtiū, kalēki' hohkkānet svirrhina. (53) Jalā toivuohkus ton, ahte mon im māhtičā talle rohkolat mü āhči'u ; ja son lūli rādđat mündi kuokte nuppie lohkāi lēgiūna ienkelist ? (54) Kōktä lūlin tie čälukā' ollanet, ahte nou vierēhti šaddat ? (55) Tānka potton jahtij Jiesus fuovvai : tie ko riebrāra vu<sup>e</sup>ssti l<sup>e</sup>ähpit tāj vuolākam olhkus svirrhij ja staurai kum mü kitta valhtāčit ; mon läu färähä piejvien čohkaham tija kasskan ja oqhpitam tiempelin, ja <sup>e</sup>ähpät tāj l<sup>e</sup>ä mü valtam. (56) Valla tät kējähka l<sup>e</sup>ä šaddam, vai projēhtai čäluka' olloniččē' [v. -čč' ]. Tie hiejēhtin kähka' oqhpates-olqmä' sū ja pähtarin.

(57) Valla tāh, kuti' lādīn kitta valtam Jiesusau, toqlōvun sū papiemus pr<sup>e</sup>ästa Kājāfasā lusā, tasā kosō čälukoghppāsa' ja vuorasupmusā' lādīn čoghkenam. (58) Valla Pētrus čuovuoī sū kuhkien mankielt [v. mañielt ] kitta papiemus preästa viesuo rādđai ; ja čāgānai sisā ja čohketij svājēnasī seähkai, vuoināčit, koktes nokōčij. (59) Valla oiviemus pr<sup>e</sup>ästa' ja vuorrasupmusā' ja obbo kierriek pišutin vierrie vihtanusau Jiesusa nalā, vai oqččuči' sū koddiet ; ja eä' sīj kauānam maitäk. (60) Ja vaihkuo moqdde virrie vihtenā' pōhtin outoi, tie <sup>e</sup>ä' sīj tauk kauānam maitäk. Mañiemustā pōtika kuokte vierrie vihtenā' ; (61) ja jahtika : tā't l<sup>e</sup>ä jahttam : mon māh-

tau kajēhkuot jupmiela tiempelau ja cieget tau pajās kolman [v. kolmon] piejviñ. (62) Ja pajiemus pr<sup>e</sup>āsta čuodčielī pajās ja jahtij sundī: ihkus ton vastietā maitek tasā, mait tā' vihtenasti' [v. -nast<sup>e</sup>ā] tū vu<sup>o</sup>ssti? (63) Valla Jiesus šāvuot orui. Ja pajiemus pr<sup>e</sup>āsta vastietī ja jahtij sundī: mon vuorhtnuotau tū iellie jupmiela paktī, vāi ton jahtā' mid'ij: l'āhkū ton Kristus, jupmiela pārēnie? (64) Jiesus jahtij sundī: ton jahtti' tau. Tauk jahtāu mon tiddij: taste maññielā kalākapēhtet tij vuejēniet almača parhtnieu čohkohēmen fāmuon óqłhkies kieta nann ja poqhtiemān almie palvai sinnā. (65) Tie kaihkietij pajiemus prāsta piktasities ja jahtij: son l'ā alhpietam jupmielau; mait tārhpapēp mīj vel eānap vihtanijt? Keāhča, tij lāhpāt tall kullam alte alhpietemi<sup>e</sup>ū. (66) Koktes orru tijā mielan? Tie vastietin sīj ja jahttin: son leā sāhkulač japmiemī. (67) Tie čolākin sīj sū ārutijait [v. ārutidai] ja čorōmotin sū; ja muhtiemā' cābmin sū niāraitā; (68) ja jahttin: kiehtuo midd'ī Kristus, k'ā tā't l'ā, kuhti tū cāpmij? (69) Valla Pētrus čohkohī olōkuolān tāluon; ja tie pō'tij muhtiem t'ārānuo sū lusā ja jahtij: ton lād'ī ai Jiesusinā Kālileas. (70) Valla sonn vuorrhnuoi kāihkai outon ja jahtij: im mon tietie, mait ton jahtā'. (71) Ja kō son vāccij olhkus cāñaltahkai, tie vuoinij sū iečā t'ārānuo ja jahtij sidd'ij, kuti' tannā lād'in: tā't lāi ai Jiesusijnā, tāina Nāsārealāččajñ. (72) Ai vasst vuorrhnuoi sonn ja jahtij: im mon topto tau olāmau. (73) Taste mañielāččan pōhtin tā' outoi, kuti' lād'in tannā čuodčiomān ja jahttin Pētrusi: vissast l'ā' tonn akta sijāst, juhte tū kiella toptotā tū. (74) Tie ālhkij son karuotet iečas ja vuorōnuot: im mon topto tau olāmau. Ja talā čuojai vuōncā orries. (75) Tie mujēhtajī Pētrus Jiesusā pākuit, mait son lāi jahttam sundī: outol ko vuōncā orries čuodčā, tie heihtā' ton mū kolmo kirhtie; ja sonn manāi olhkus ja čieruoi karrasik[t].

Kāpittāl kuokte lohkie kiečau.

Jūtās kacuoštuššum. Kristusā tuobmituvvām, kruona, kruossa, hauātātuvvām.

Valla ko itiet lāi šaddam, rātuohaddin kāihka' paj'emus pr<sup>e</sup>āsta' ja ālāmukā vuorrasupmusā' Jiesusā vu<sup>o</sup>ssti, vai oqččučin jāmi-

ehtet sū. (2) Ja sīj čatnin sū, ja toqlóvun ja paddielvaddin sū lands-  
härrai Pontius Pilätusi.

(3) Ko Jütäs, kuhti sū piehti, vuoinij, ahta son läi tuobmä-  
tuvvum, tie sañkartes šattai sundi ja son kuotti ruoptuot täit kolómo  
lohkke siläpa pietnikijt pajiemus pr<sup>e</sup>ästaitä ja vuorrasupmusitā; (4)  
ja jahtij: mon läu suttuop tahkam, ko mon läu peähttam mainietes  
varäu. Tie jahttin sīj: mipē l'ä mijän [tahkamussan] täina? K<sup>e</sup>ähča  
allasit. (5) Ja son palhkiesti siläpa pietnikijt tiempela sisä ja vu<sup>o</sup>lh-  
ki ierit ja kacuosti iečas. (6) Valla pajiemus pr<sup>e</sup>ästa' valtın siläpa  
pietnikijt ja jahttin: ij l'ä lohpie täit palhkiestet veärruo-kistui,  
juhte tāt l'ä varä vierēhtie. (7) Ja kō sīj lādđin rätuhaddam, oqstin  
sīj täi outost lairieliehtie-tahkie p<sup>e</sup>älhtuou, apmasitā hauētie-saddien;  
(8) mantiet tāt pältuo kohčuotuvvā varäpältuon kitta tän piejvie  
rāđai. (9) Tie ollonī tāt, mij sarrhtnuotum läi profēhta Jeremiäsa  
čatā, kuhti jahtij: ja sīj l'ä' valtam kolómo lohkke siläpa pietnika;  
tau mierrietum hattieu sū outost, kuhti vuoptietuvai, k<sup>e</sup>äu sīj oqstin  
Israēla mānais. (10) Ja sīj l'ä' vaddam täit lajērie- [v. rajērie-]  
lihtie-tahkie pälhtuo outos, nouh ko härrä muñi kohččum läi.

(11) Ja Jiesus čuoččuoi landshärrä outon; ja landshärrä  
kačai sühstä ja jahtij: leähkus ton jütari konokes? Tie jahtij Jiesus  
sundī: ton jahtā' tau. (12) Ja ko son kuottähtalai pajiemus pr<sup>e</sup>äs-  
tais ja vuorrasupmusist, tie ij son vastietam maitäk. (13) Tie jahtij  
Pilätus sundī: ikkus ton kulā', mann eätinakau sīj vihtenasti' tū  
vu<sup>o</sup>ssti? (14) Ja ij son vastietam sundi ouhtouk<sup>e</sup>ä päkuou; nou ahte  
landshärrä outuhī saga.

(15) Valla pässiij āikie läi landshärrä harādānam luejēhtiet  
älämuki ouhtou fānkau luovas, k<sup>e</sup>äu sīj vājēnuotin. (16) Ja sijän läi  
talluoi muhtiem kuluos fānka, keän namma läi Pärnapas. (17) Ja  
kō sīj lādđin čoghkanam, jahtij Pilähtus sidij: kogppau sihtapēhtet,  
ahte mon kalhkau tidđij luovas luejēhtiet? Parnapasau, vai Jiesu-  
sau, kuhti' kohčuotuvvā Kristusän? (18) Juhte son tieti, ahte sīj lādđin  
nittuos paddielvaddam sū. (19) Ja kō son läi čohkahēmien tuobmuo-  
stuolo nann, piejai alte āhkkä rāβakau sū lusā, ja kohčuoi jaht-  
tiet: alie takā maitäk tän riektiesfärötuk olāmai, juhte mon läu  
eätinakau kierätam udni niekuon sū tieht. (20) Valla pajiemus pr<sup>e</sup>ä-

sta' ja vuorrasupmusā' pādč̄in almukau ānuohtāt Parnapasau ja hohketet Jiesusa. (21) Tie vastietī landshärrā ja jahtij sid'ij: koggpau täistä kuektäsist sihtapāhtet t̄ij, ahte mon kalhkau luejēhtiet tid'ij luovas? S̄ij jahttin: Parnapasau. (22) Tie jahtij Pilātus sid'ij: mait kalhkau mon tahkat Jiesusijnā, kuhti kohčuotuvvā Kristusān? S̄ij jahttin kähka' sund̄i: pāja sū krussinauletuvvāt. (23) Tie jahtī landshärrā: mait pahāit leä son tie tahkam? Valla s̄ij čuorörvun vill eänapat ja jahttin: pāja sū kru<sup>o</sup>ssinauletuvvāt. (24) Valla ko Pilātus vuoini, ahte ij son mahttam maitäk ajēkalāsi puktiet, valla ahte stujēmie šattai štuorāpun, valt̄ij son čācieu ja<sup>s</sup> passalij kietaites ālāmukā vuoinietin ja jahtij: vikietepmie läu mon t̄ān riektesfärötuka varrai; ieča' t̄ij tasā vuoiničāhpät. (25) Tie vastietī obbo ālāmuk, ja jahtij: pōhtus sū varra mijā paddiel̄i ja mijā mānai paddiel̄i. (26) Tie luihti sonn sid'ij Parnapasau luovas; valla Jiesusau pājai son švaškuotuvvāt rissij kum, ja paddielvattē sū kruossinauletuvvāt.

(27) Tie valt̄in landshärrā togrruo-olēmā' Jiesusau iečasā [v. -sa] lusā kierriek koqtie sisā ja čoggin [v. čohkin] obbo fuovau sū pirra. (28) Ja s̄ij nuolatin sū ja kārvo<sup>o</sup>tin sū puröpur kaptai. (29) Ja s̄ij parkaltin [parēkietin] kruoun aucieskes piestakī lānaist, ja piedd̄in tau sū ogjāvai ja ruohkuo<sup>u</sup> altā oghkies kiehtai ja luejēhtātin puolvai nalā sū outon ja alhpietin sū ja jahttin: puorist jūtari konokes! (30) Ja s̄ij čolēkin sū nalā ja valt̄in ruokuo<sup>u</sup> ja cabmin [v. slövv̄in, slöβ̄in] taina alte ogjvieu. (31) Ja kō s̄ij lād̄in alhpietam sū, tie nuollēn s̄ij sūhste puröpur kāpti<sup>u</sup> ja kārvo<sup>o</sup>tin sū iečas piktasita ja toglövon sū ierit kru<sup>o</sup>ssinauletuvvāt.

(32) Ja olhkusvādcieten kauēnin s̄ij muhtiem sürenalac olāmau, keän namma läi Siemon; sū naggijin s̄ij kuoddiet alte kruosseu. (33) Ja kō s̄ij pōhtin t̄ān sadd̄āi, mī kohčuotuvvā Kolgāhtan, tāt leä ogjēvieskūrie-saddie, (34) tie vaddin s̄ij sund̄i juhkat iettikau, seäkuotuvvum sāhpiñ; valla kō son tau maistē [v. smahkui], tie ij son sihtam juhkat. (35) Valla kō s̄ij lād̄in kru<sup>o</sup>ssinaule<sup>t</sup>am sū, juohkin s̄ij alte kārvoit ja piedd̄in vuorhpiu t̄āi pirra; vai tāt šattai ollanät, m̄ij sārhtnuotum läi profēhta čatā: s̄ij leä' juohkatam mū kārvoit kasskanisā ja vuorāpātallam mū kāptieu. (36) Ja s̄ij čohka-

hin tanne, ja kahtijin sū. (37) Ja alte ogjvie paddiel't piddän sij kuoddieumusau sū nalā, nouhte čälie'tum: tät leä Jiesus Jūtari konokes. (38) Ja tie kru'ssinauletuvuikā kuokte rieββāra' [v. rievvāra'] aktan suina, nubbie oglhkies peällai, ja nubbie koruo peällai.

(39) Valla tāh, kuti' mieddiel mannin, alhpietin sū ja firēhk<sup>e</sup>etin oivitisā; (40) ja jahttin: ton, kuhti vuolus kajēhku' jupmiela tiempelau ja pajās cieggā' tau kolmon piejviin, kājuo iečat; jus ton leä' jupmiela pārēnie, tie luejēhtātā kruossäst vuolus. (41) Nou ai pajiemus pr'ästa', aktan čäluk-oghppāsij ja vuorrasupmusi kum alhpietin sū ja jahttin: (42) iehčasit leä son viehkietam, iečas ij son mähtie viehkietet. Jus son leä Israela konokes, tie luejēhtätus talle kruossest vuolus, ja māj sihtap sundi' jahkkiet. (43) Son torvustallā jupmiela nalā; kādus son tall sū, jus son liehku sundi; juhte sonn lā jahttam: mon lau jupmiela pārēnie. (44) Tau seäbmā kajēcuolin [v. kajēsuolin] sundi ai rieββārā', kuti' suina lādän kruossinauletuvum.

(45) Ja kutāt tīma rājes šattai šieuh<sup>e</sup>et obbo lānta pad<sup>e</sup>diel kitta akcāt tīma rādđai. (46) Ja akcāt tīmā muttuon čuorvuo Jiesus logēnes jienai, ja jahtij: Eli, Eli, lama sabaktani? tät lē: jupmēlam, mannäs leä ton mü heäjāhtam? (47) Valla kō sogpmāsa' sijās, kuti' tannā čuodēun, kullin tāu, tie jahttin sij: son čuorvuotā Ēliāsau. (48) Ja talā viehkalē akta sijās [v. tāiste] ja vältij sväipuop, tieuti tau iettikijnä ja piejai tau ruohkuo-keähčai ja vattij sundi' juhkat. (49) Valla iehčasa' jahttin: pāja', vuojönup māj, jus Eldās poqhtā ja kādđuo sū. (50) Tāst vitt čuorvuo Jiesus logēnes jienai, ja luihti vuoiñenau. (51) Ja keähča, outolouta tiempelinn kajähkänī kuoutat, paj<sup>e</sup>emus raptas kitta vuoliemus rabātai, ja eätnam skielēpij ja värieplassā' luottanin. (52) Ja hautie' rahpasin; ja moqdde tāi āilesi rupmahā', kuti' oqddam lādän, čuodčielin pajās; (53) ja mannin hautij sistä olhkus, altā pajāsčuođčielēmie [v. -limie] maññiel ja pōhtin tānn āiles stātai ja ihtin moqddāsijtä. (54) Valla ogjvie-olmāj, ja tā' kut' suinā lādän ja kahtetin Jiesusau, kō sij vuejēnen eätnamā skielēpemau ja tau, māj šattai, tie suorākanin sij sagga ja jahttin: vissast läi tät jupmielā pārēnie.

(55) *Ja tannä lādīn moqdde nissuna', kuti' kuhkiet tau keäh-  
čatin, tā', kuti' lādīn čuovvum Jiesusau Kälileās[t] ja tieunaham  
sū; (56) kái kasskan lādīn Marād'ā Magtalēna ja Marād'ā Jähku-  
pa ja Jōhsie iédnie ja Sebeteusā parrhtni iédnie. (57) Valla kō ieh-  
kiet šattai, pō'tij muhtiem poqntās olmāj Ārimatiast, keän namma  
läi Jousep, kuhti ai lei Jiesusā oghpates-olmāj. (58) Son väccē Pi-  
lātusā lusā ja ānuoti Jiesusā rupmahau; tie kohčuoi Pilātus, ahte  
tāt kalhkai sundi vattietuvvāt. (59) Ja kō Jōsāp lei valtam rupma-  
hau, kiesseli son tāu rāinies lienie kārvuoi sisā; (60) ja piejai tau  
iečas otō hauštai, mau son läi čuohpahtam paktie sisā; ja jolliertē  
štuorra kirhkiu hautie nālmie ouōtoi ja manāi kāinuos. (61) Tannä  
läika tie Marād'ā Magdalēna ja tāt nubbie Marād'ā, čohkahēmien  
hautie pūohta.*

(62) *Mankiep piejvien, māj l'ä lakāmus karvietemie piejvie  
mankielā, čoghkanin pajiemus pr'ästa' fa fariseā' Pilātusā lusā;  
(63) ja jahttin: māj mujēhtiep, ahte tāt čādētedd'ē jahtij, kō son ajū  
läi viessu<sup>o</sup>mān: kolōmo piejvie maññ'elā sitāu mon čuodčielet pajās.  
(64) Kohčuō tāntiet, ahte hauštie puoris kahtetuββā kitta koqlmāt  
pejjēvai, apma alte oghpates-olqmā' pōhti' ihkuo ja suolāti' sū ierit,  
ja jahtti' ālāmuki: son leä pajāsčuodčielam jabmieki luhtā; ja tie  
šaddā tāt mankiep [v. mañiep] čād'dānes pahāpun kōh tāt outiep.  
(65) Tie jahtij Pilātus sid'ij: tanne atniepēhtet kahttārit, vadcet ja  
kahtet hautieu, kokte tij puoriemust māhtiepēhtet. (66) Tie vuelēkin  
sij tohku, varādalin hautieu kahtarī čatā ja seješin [v. sinihtahtin,  
sini'tahtin] kirhkieu.*

*Kāpittäl ku<sup>o</sup>kte lohkie kakce.*

*Kristus pajāsčuodčielam. Kahttāra' tu<sup>o</sup>lhkuotuvvum. Kāstatet  
kohčuotuvvum.*

*Valla ko sabbata läi vässām, kō nuppie vahkuo vuosstas piej-  
vie čuo<sup>o</sup>kutačkōti [v. -tičkōti], pō'tij Mārād'ā Magdalēna ja tāt  
nubbie Marād'ā keähčacet hauti'ū. (2) Ja keähča, stuorra eätnam-  
skielēpem šattai, juhte härrā iénkel luejāhtätij almiest vuolus, loi-  
tostē outoi ja jolliertē kietkiū uhsa outos ierit ja čohketij tån nalā.*

(3) Ja alte vuohkie läi kō ältakas [v. -kes, v. -kis] ja alte kārβuo' läđin vieläkata' ko muohtta. (4) Ja kahttāra' torhkiestin paluo tiehti sūhste ja šaddin tie kō sīj japmam ličči'. (5) Valla iénkel vastietī ja jahtij nissunijtā: allen [v. allet] toqj palā; juhte mon tietau, ahte toqj ohcopehttie Jiesusau, kuhti kruossinauletum lei. (6) Īj son leä tannä, son leä pajās čuodčelam nouh ko son jahttam läi; poqhtien ja kiähččien sajieu, kosō härrā läi piejahtum. (7) Ja vadcén ruvva [v. ruββa, rubva] ja sarnuon alte oqhpates-olq̄maitā, ahte son leä pajās čuodčelam jabmieki luhte; ja keähča, son mannā tijā outon Kälileai; toppie kalākapehtet tij sū vuojēniet; keähča, mon läu tunnui tāu jahttam. (8) Ja soqj vādcika rubva hautie luhte ierit, paluā ja stuorra āvuū, ja viekahteikā [v. viekašteikā] tāu sārōnuot alte oqhpates-olq̄maita. (9) Ja kō soqj leika mannamān tau sārōnuot alte oqhpates-olq̄maita, keähča, tie pōtīj Jiesus sunnu outolt ja jahtī: puoris tunnui! Tie vāccika soqj sū lusā ja fātmasterikā alte juolhkit ja rohkotalaikā sū. (10) Tie jahtī Jiesus sunnu: allien palā, vadcien ja sārōnuon mü vieldaitā, vāi sīj vadce' [v. vaggē] Kälileai; toppie oqdču' sīj mu vuojēniet.

(11) Ko soqj leikā tohku mannamān, keähča, tie pōhtin muhtiemā' kahtarist stātai ja sārhtnutin pajiemus pr<sup>e</sup>ästaitā kajähka, mi šaddam läi. (12) Ja sīj čoqhkanin aktan vuorrasupmusi kum ja rātuhaddin; ja vaddin toqrruo-olq̄maitā valdieu silāpa pietnikijst; (13) ja jahttin: sārōnuot, ahte alte oqhpates-olq̄mā' [v. olōmō'] pōhtin ihkuo ja suolātin sū, kō mīj leimie oqtiemān. (14) Ja jus landshärrā oqdču tāu kullat, tie sihtap mīj sū šiettuotēt ja nou tahkat, ahte tij māhtiepēhtet orruot vāne huksuotakā [v. hūhsuotakā]. (15) Ja sīj valtīn pietnikit ja tahkin nou, kokte sīj läđin pakātuvvum. Ja tāht sähka leä olhkus vuolhkatuvvum jūtari kasskai kitta tān piejvie rāddai.

(16) Valla tā' akta nuppie lohka [v. lohkoī] oqhpates-olq̄mā' vadcén Kälileai, tān varrai, kosō Jiesus läi sijau raββim [rabvim, ravvim]. (17) Ja kō sīj vuejēnin sū, tie rohkotallin sīj sū, valla muhtiemā' kuoktāstallin. (18) Ja Jiesus lahkanij ja hoalaitahtī sijāu



ja jahtij: mund'ī leä vattie'tum kājähka fapmuo almien ja eätnamā nann. (19) Vadcēt tāntiet olhkus ja oghpatet kāihkait almačit ja kāstatet sijāu āhčien ja pārhtnen ja tāt ailes vuojēnenen namān. (20) Ja oghpatet sijāu aniehtet kāihkait, mait mon tid'ij kohččum lāu; ja keähča, mon lāu tijā lunnā kāihk piejvrij, kitta veärälta nohkemā.

*Ajēles Māteusā evangēliumā nohk'em.*

---

## II. Fejezetek a Bibliai történetből.

### 1. Šudńietem ja t̄ai vuostas almač̄i ollies vuohkie.

Alhkuon šudńiet̄i (v. šivun̄iet̄i) jupmiel almieu ja eätnameu. Eätname lij tallui auhtas ja kuouruos ja š'eun̄iet lij čiekńala nann ja jupmiela vuoińanis alatalai čacie padd̄iel̄t. Tie jupm̄iel kuh̄tta piejviń šudńiet̄i k̄aj̄hka, m̄i almien ja eätname nann leä. Vuostas piejvien šudńiet̄i son čuoukasau (tolō mat-tuou); nuppie piejvien almien nannuotasau (ilmien jorhpotakau); koqlm̄at piejvien āpieu ja koihkie kattieu ja šattūit; nald̄āt piejvien šudńiet̄i son piejviou, mānuou ja nastij̄t; vitāt piejvien kuolit ja lottit; kutāt piejvien t̄ait iečā juhtusit ja almač̄au. Kieččāt piejvien vuoińasti jupmiel k̄aihkaist parhkuistis. Ādām l̄ai t̄at vuostas almač̄. Jupmiel šudńiet̄i sū eätname moq̄jviest ja sisā posuoi altā ģunnai akt iellieje heäkkau. Ičēi tauk jupmiel sitā, jut Ādām kalhkai aktu orruot, āinat ko Ātam lij oq̄tiemin, šudńiet̄i jupmiel altā iertik tak-test akt nissunau, Ēvau, suńi viehkien. Jupmiel sispiejai tastā mań-ń̄ela tau āiles kalač̄vuotau. Tie son puoris šivun̄iet̄i t̄ait vuostas kalač̄kuoimit t̄ai p̄akuoi kum: sahkanit ja lassanaddit, tieutit eätnameu, ja atnit vuolienettie tau ja k̄aj̄hka, m̄i t̄an nalā svahčā. Soq̄j leikā šivun̄ietum jupmiela muotuoń milhte ja liedd̄in t̄antiet ailesa' ja riek̄tiesf̄ar̄otuka'. Soq̄j eikā tarhpahā pallat uruotisaist, āikā ken tarhpahā piktasit, ja soq̄j l̄aikā japmiekehta. Soq̄j viesuika parat̄isan, j̄alā Ētanin, m̄i lij haus kies keārāta, konnā liedd̄in kaik̄t̄ahkan čāppā' muora', juoi šattūit soq̄j oq̄č̄uika porrot.

## 1. A teremtés és az első embereknek tökéletes állapota.

Kezdetben teremté isten az eget és a földet. A föld akkor pusztá és üres volt és sötétség volt a mélységen, és istennek szel-leme lebegett a víz fölött. Aztán isten hat nap alatt (tkp. napokban) teremté mindent, a mi az égen és a földön van. Az első napon teremté a világosságot (a tűznek anyagát)<sup>1)</sup>; a második napon az ég erősségét (a légkört); harmad napon a tengert, a szárazföldet (tkp. partot) és a növényeket; negyed napon teremté a napot, holdat és a csillagokat; ötödik napon a halakat és madarakat; hatodik napon a többi állatokat és az embert. Hetedik napon kipihente isten minden munkáját (tkp. munkájából). Ádám volt az első ember. Isten őt a föld porából teremtette és az ő orrába egy eleven lelket fújt. Még sem akarta isten, hogy Ádám egyedül legyen, hanem midőn Ádám aludt, isten az ő bordacsontjából egy asszonyt, Évát, teremtett neki segítségül.

Isten behozta (tkp. betette) azután a szent házasságot. Hát az első házaspárt (tkp. párokat) a következő szavakkal áldotta meg: nevedjétek (tkp. fogamzzatok, nemződjétek) és sokasodjatok, töltsétek el a földet és uralkodjatok ez és minden fölött (tkp. tartsátok alattatok ezt és mindent), a mi rajta mozog. Ők ketten isten képére teremtettek és azért szentek és jámborak voltak. Nem kellett félniök (tkp. nem volt szükségök félni) a vadállatoktól, nem volt szükségük ruhákra sem és halhatatlanok voltak. Ott éltek a paradicsomban vagy Édenben, a mely kellemes kert volt, a hol mindenféle szép fák voltak, a melyeknek gyümölcseit ehették.

## 2. *S u d d u o - k a h e e m .*

*Toššu vall porromist pu'rrie ja pahā tobótoma muoras läi jup-miel piehtuotam Ätāmau ja Ēvau. Tasā son vill läi nihttam: tänka piejvien ko toqj tastä porropihttie, kaläkapihttie toqj aktan oqjvie japiet. Valla pearäkal valti naläs keärāmaha šipmuou ja jahtī nissunī toqj eä'ppie lutnuok kalhka iapiet, jus porropihttie täte*

<sup>1)</sup> Sv. *eldämne*.

muorast; juhte jupmiel tiehtā, kutin piejvien toqj porropihttie tastā, kalēki' tunnu čalmie' rahpasit ja toqj šaddapehttie jübāta jupmielijna. Nissun valtī tie šattuos ja porōi, ja vattij ai tietutis, ja tāt porōi. Tagka vitie rahpazin kogppačē čalmie', nou jut aihcaikā iečaska rihccuot, man tiet soqj takāika allasiska suojit fiħkuna lastaist; ja härrā vuojiehtī sunnū<sup>u</sup> olhkus paratisā sistī; ja tån sudduokahčēma čatā almača' vill massin jupmiela muotuou ja oqčēn tån saddai arēpie-suttuou ja juohkkelāhkan vāivit ja japmiemau. Jupm'el tauk jahtī sunnui, juhte nissuna mānnā kalhkai cuoukit keärāmaha oqjvieu (tāt leä: Jiesus, veärälten loniestiddie, kalhkai toššietit peärākala fāmuou). Tā' mānā', mait Ātām tastā mañ'elā oqčēui, lādīn sū muotuoka', ja kāihka' altū mañieltis puolva' vēll udnek riäkätuvvē' suttujñ.

## 2. Bünbe esés.

Csupán csak a jó és rossz ismeretének fájáról való evéstől tiltotta el isten Ádámot és Évát. A mellett (tkp. ahhoz) még [igy] fenyegetődözött: azon a napon, mikor ti ketten ebből esztek, meg fogtok halni. Az ördög azonban kigyó alakját vette magára s mondta az asszonynak: épenséggel nem fogtok meghalni, ha esztek e fáról; mert isten tudja, a mely napon esztek belőle, meg fognak szemeitek nyílni és ti istennel egyenlők lesztek. Az asszony vett ekkor a gyümölcsből és evett; és férjének szintén adott és ez [is] evett. Azonnal megnyiltak mind a kettőnek szemei, úgy hogy észrevették, hogy meztelenek (tkp. észrevették magukat kettőjüket meztelenen), azért csináltak maguknak takarót fügefalevelekből; és az úr kihajtotta őket a paradicsomból; és ezen bünbe esés által az emberek még istennek képét is elvesztették és annak helyébe örökös bünt és mindenféle bajt és halált kaptak. Isten mégis mondta nekik, hogy az asszonynak gyermeke szét fogja zúzni a kigyónak fejét (azaz Jézus, a világnak megváltója meg fogja semmisíteni az ördög hatalmát). A gyermekek, melyeket Ádám azután kapott, hozzá hasonlók voltak (szó szerint: az ő alakuk) és minden utódjai még ma is bünökben születnek.

## 3. Kāin ja Āpāl.

Ātāmin leāmāē kuokte parrhnie': tāt poqrrāsap, Kāin, lij äätamparēkie (pälli-olmāj), tāt nuorāp, Āpāl, lij rejēnuohēddie. Ko Kāin vattij jupmielē veāruūt äätnama šattuīs, veāruoti ai Āpāl puoriemusau sauāca-ēāluistis. Valla jupmiel lihkuī puorieput Āpāla veārrui, ko Kāina, tainā ko Āpāl lij jupmielpaluolač, valla Kāin lij jupmielh'eihtanis. Tastā Kāin moqrāhtuvāi ja capmij vieldas larhkas. Hattuon tāntiet tuopmē jup<sup>el</sup>el Kāināu pisuotipmien ja kolhkolāččan šaddat. Altā mañieltis puolva' leāddin kāihka' jupmielh'eihtanisā' ja kohčuotuvvi' tāntiet čālukin almači mānā'. Āpāla sadāi piēpmai Ēva parrhnieu, keāu son kohčui Sēt. Tān mañieltis puolva' liđđin jupmielpaluolačča' ja kohčuotuvvujin jupmiela parrhnie'. Tāi kasskan läi Hēnok, mē viessuojin pajāsvalhtieturui alāmai; ja Metuzāla', mē šattai ak'e čuote kuhhta lohkie ja ak'e jākie' vuoras, leā orrum tāt vuorrāsumus almač.

## 3. Káin és Ábel.

Adámnak két fia volt: az öregebbik, Káin földmives volt, a fiatalabb, Ábel, pásztor volt. Mikor Káin istennek adományokat adott a föld termékeiből, Ábel is föláldozta a legjobbikat juhnyájából. De isten jobban szerette Ábel áldozatát, mint Káinét, mivel Ábel istenfélő volt, Káin azonban istentelen. Ezért Káin megharagudott és agyonütötte az öcsét. Büntetésül (tkp. bosszuúl) ezért elítélte isten Káint, hogy állhatatlan és bujdosó legyen.

Az ő utódjai valamennyien istentelenek voltak és azért az írásban emberek fiainak neveztetnek. Ábel helyébe Éva fiat szült, a kit Szethnek nevezett. Ennek utódai istenfélők voltak és isten fiainak neveztettek. Ezek között volt Hénok, a ki élve viteték föl a mennybe; és Matuzsála, a ki 969 esztendős (tkp. öreg) lett, volt a legöregebb ember.

## 4. Pāpela torōnuo.

Talā mañ'elā sudduo-tulvie hoqllin ajñ kāihka' almača' toššu akta kielau. Vai kalēkin tobōtot viessum pāihkieš ja kūluos namāu oqđčuot, tie cieggiekōhtin stātau ja muhtiem čomōu (torrhnuou), mē kalhkai ollit kitt ālmie rāđđai. Ī tauk jup<sup>el</sup>el tasā lijōhkum. Ja ko

*iččin hieihtie tastä, seäkuotī son sijä kielait, nou jut iččin kulätälä kasskanisā, āinat vierēhtijin hiejēhtiet cieggiemist. Tastä mañielä poddanin almača' pirra eätnama. Stäta kohčuotuvāi (v. -tuvui) tätä räjäes Pābül (tät leä seäkuotis).*

#### 4. Babel tornya.

Azonnal a vízözön (tkp. bűn víz-ár) után még minden ember csak egy nyelven (tkp. nyelvet) beszélt. Hogy felismerjék lakóhelyöket és híres nevet szerezzenek, hát egy várost kezdtek építeni és bizonyos tornyot, a mely egészen az égig érjen. Azomban ez nem tetszett istennek. S mikor nem hagyták abba (el nem álltak attól), összezavarta nyelveiket, úgy hogy nem értették egymást, hanem abban kellett hagyniok az építést. Azután elszóródtak az emberek köröskörül a földön. A város attól fogva Babelnek (azaz zavarodásnak, keveredésnek) neveztetett.

#### 5. Profēhta Jūna Ninivē stātan.

*Tān āikien, ko Jūsia lij konōkis Jūtā rihkan, keähččalin Assūralačča' moqdde pālī valtiet Jerusalēmie stātau. Tānka āikien kohčuoi jupmiel profēhta Jūnau vu'lēkiet Assīralaččai oqjēvie-stātai, mī leāmāč Ninivē, ja vākuotit puorietussai tan stātan jupm'elh'ejēhtānis almačijt. Profēhta ičči tauk takā, mait härrā lij kohččum, āinat pāhtarī meāra mihhte. Jupmiel pājai tāntiet poqhtiet karra viruou, nou jut meāra-olqāmā' vierēhtijin hojōkotet kälvuut meārrai. Ko hietie ī tauk pu'rrānam, pieddīn sīj vuorhpieu, vai poqtālin tieht'et, keän sibva (siββa) tät lij (v. lej), juhte nou pahās(t) manāi. Ko vuerēpie tie kahčai Jūna nalā, toptosti son, jut lij pad'd'elmannam jupmiela kohččuomau, ja kohčuoi sijāu sū tall hojōkotit meārrai, tie kalhkai loqččuot. Ko sīj tie vānie auhkietakā lādīn keähččuolam iečā vuokih kādūot iečāsē, ja tie vīmak sū hojōkātīn meārrai, loqččuī meārra talāhka. Härrā pājai tagka vitie stuorra kuolieu niellat Jūnau. Tät ku'lie sū anī čogivienis kolōmo piejvie' ja kolōmo ijā'. Ko Jūna tanka hietienis rohkolī härrau jupmielau, kulāi jupmiel altā rohkolvasau jā kohčuoi kuolieu čollit Jūnau oqpties heäkkainā kaddai. Taste mañielä kohčuoi vass jupmiel Jūnau vuelēkit Ninivē stātai*

ja pākuou sarrhtnuotet ulomuiti. Jūnā nou takāi ja jahtī : ko n'eldelohk piejvie' leā' kollom, tie kalākā sijā suttuoi tiet obbo stāta hohkonet. Ko sīj tau kullin, tahkin sīj puorātusau ja jorōkolin iečase jupmiela koik. Ko härrā vuoini sijā tuohtalač sankartēmieu, massātij son tau hattuou, mau son lij ājōkum, ja ičči pāja Ninivē stātau hohkonit.

Jūnā tau pahān anīj, ko altē outolsārēnie ičči ollanē. Son manāi tie olhkus stātas ja cieggi allasis koqtieu suoddien piejvie pāhkasā vu'ssti, keähčatēmien toppielt, mī kalhkai stātai šaddat. Tie härrā šaddatahtī kurhpisau (muhtiem muorra-čeartau), juon lastā' kalēkin suojevānastiet ja svarāhkalit sū. Jūnā lij mai āvuon tān paddiel, valla sū āvuou oruoi toššu oqn'ehkes pottou, juhte jupmiel pājai suoksau soqhppat kurhpicau. Ko tal piejēvie pāihtij profēhta oqjēvai, tie son unuohkkastī ja vaitiekō'tij allasis japmiemau. Tie jahtī jupmiel sundī : «ton luojuo' kurhpisa tiet, mau ton i' lā. pieddam šattačit, ja mon iu lūlu arēmietit Ninivau, takkar stuorra stātau?»

##### 5. Jónás próféta Ninive városában.

Azon időben, mikor Josiás volt király Juda országában, az assyriaiak sokszor megkísérlették bevenni Jeruzsálem városát. Ugyanez időben megparancsolta isten Jónás prófétának, menjen az assyriaiak fővárosába, a mi Ninive volt és intse javulásra ezen városnak istentelen embereit. A próféta még sem (azonban nem) tette, a mit az isten parancsolt, hanem a tengerre (tkp. tenger mentében) szökött. Isten ezért erős szélvész hagyott jönni, úgy hogy a hajósoknak a jóságokat a tengerbe kellett dobniok. Mikor a baj még sem javult, sorsot vetettek (tkp. tettek), hogy megtudják (tkp. jönnének tudni), ki az oka (tkp. kinek az oka), hogy ilyen rosszul ment. Mikor a sors Jónásra esett, elismerte (megvallotta), hogy áthágta isten parancsolatát és megparancsolta nekik, hogy most vessék őt a tengerbe, akkor majd lecsillapszik. Mikor hasztalanul kísértették meg, magukon más módon segíteni és hát végre beledobták a tengerbe, lecsillapodott a tenger azonnal. Az úr egy nagy hallal azonnal elnyelte Jónást (szó szerint: hagyott egy nagy halat elnyelni Jónást). Ez a hal három nap és három

éjjel tartotta őt a hasában. Mikor Jónás ezen bajában könyörgött urához, istenéhez, meghallgatta isten az ő könyörgését és megparancsolta a hálnak, hányja ki Jónást sértetlenül (szó szerint: ép lélekkel v. étellel) a partra.

Azután ismét megparancsolta isten Jónásnak, hogy menjen el Ninive városába és prédikáljon (szót mondjon) az embereknek. Jónás úgy tett és mondá: mikor negyven nap elmúlt, akkor az ő bűneikért az egész város el fog pusztulni. Mikor ők ezt hallották, megjavultak (javulást tettek) és istenhez fordultak. Mikor az úr látta őszinte bűnbánásukat, elfordította [róluk] azt a büntetést, a melyet szándékolt és nem hagyta Ninive városát elpusztulni. Jónás azt rossz néven (rosszúl) vette, hogy az ő jóslata nem teljesedett. Kiment tehát a városból és épített magának egy házat (sátrat, kunyhót) oltalmúl a nap melegsége ellen, hogy onnan nézze, mi fog a várossal történni.

Ekkor az úr növesztett egy tököt (bizonyos fa-nemet), a melynek levelei beárnyékolják és fölfrisítsék őt. Jónás ugyan megörült ennek (örömben volt e fölött), de az öröme csak rövid ideig tartott, mert az isten egy féreggel elrágatta a tököt. Mikor most a nap rásütött a próféta fejére, hát türelmetlen lett és magának a halált kezdte kívánni. Ekkor az isten mondá neki: te panaszkodol (síránkozol) egy tökért, melyet te nem ültettél (nem tettél nőni) és én ne könyörülnek Ninivén, ilyen nagy városon?

### III. Népies szövegek.

A) *O q m ā n u s ā* [v. *supcasā*, v. *sākā*].

#### Mesék.

1. *Maste joulī, juhte olmāj l°ä mānuon.*

*Tollie āikie tē lādđin sōmies ulmuča'. Tā' kalēkin suolātīt, ja mānuo-tihpie lij. Ja tē vuerētīn, ahte mānnoo kalhkai kāhtuot, vai puorieput suolātīt māhtīt kalēkie'; män ičči mānnoo kätuo. Ja te vuolhki akta, ja tarēvie-äbbārou anij, ja kalhkai tarovat mānuou, vai ij tas čuouka. Ja te teähpui iēc mānnui aktan eäbbariñ ja taina,*



*maina son kalhkai tarovat mānuou. Ja te taste jouli, juhte olmāj leā mānuon.*

### 1. Miért mondják, hogy ember van a holdban?

Hajdani időben hát voltak némely (bizonyos) emberek. Azok lopni akartak és holdfény volt. És hát várták, hogy a hold eltűnjék, hogy jobban lophassanak; de a hold nem tűnt el. És hát ment az egyik és kátrány-edénye volt és a holdat be akarta kátrányozni, hogy többé ne világítson. És ekkor odaragadt a holdhoz az edénnyel és avval együtt, a mivel be akarta a holdat kátrányozni. És azóta mondják, hogy ember van a holdban.

### 2. *Ulmuč ja pierēna.*

*Ulmuč manāi ja piutij kuolit ja kiemarti piesutahkai (v. peāsutakā nalā) ja kuoddā kietan tait kuolit. Nō, poghtā pierēnā jah kahčā: «koktos (v. koktās) ton oudču' teit kuolit?» Nō, te jauālā tat ulmuč: sudduokissā čāhie-rutnien son oqčui teit kuolit. Nō, pierēna kahčā: mai rejtui (v. makkēr pišutuo-rejtui) ton teit oqčui' ja koktos mon kalhkau oqčut teit kuolit?» Ulmuč jaulai: «č'kketa' almačij čā'cie-rudnai ja cākie siejpiu tan rudnai ja tiptie lossuot, tasāk kuolie' eātnaka' (v. eānas) tihppu'.*

*Pierēnā takāi nouh ko tuot ulmuč kohčui, manāi tann čācie-rudnai ja cākij siejpiū, tasā ko kalmij fasta. Nō, poghtā ulmuč ja čuorvuokohtā: tōla pierēna pajāhka ja kodčuo tijā čāhie-rutnieu. Tā pierēna kullai (kulāi) ja suorākani (v. pallai) ja slukiestij siejpieu kasskat, ko līj kalāmām (tihppum) jiekāna fasta s'ejēpai. Tē poqrāhkij siejēpie tānnā kasskat.*

### 2. Az ember és a medve.

Egy ember ment és halakat fogott és fölfüzte egy füzfa ágra és viszi a kezében azokat a halakat. Jön a medve és kérdezi: Hogyan kaptad te ezeket a halakat? No, ekkor mondja az ember: embereknek (tkp. bűnösöknek) kútjában kapta ő ezeket a halakat. Kérdezi a medve: «milyen eszközökkel (miféle fogó szerszámokkal) fogtad te ezeket és hogyan fogom én ezeket megkapni?» Az ember mondta: «ülj az embereknek a kútjára és dugd a farkodat a kútba és hadd nehezdedni, a míg sok hal tapad oda». A medve

ügy tett, a mint az ember parancsolta. Elment a kúthoz és bele-dugta a farkát, a míg erősen megfagyott. No, jön az ember és elkezd kiabálni: «amott a medve leszarja és lehugyozza a ti kúta-tokat». Hát a medve meghallotta — megijedt és ketté tépte a far-kát, minthogy oda fagyott (odaragadt) a jég erősen a farkához. Hát szétment ott a farka.

### 3. *Sāmie poqdnie ja karēdiela'.*

*Te leä sāmie poqdnie ja āhka ; suollun sudnu koqhtie. Tannä orruopa. Tie johko läi tan suollu ja kattie kasskan. T'ä pō'htij, kauni sudnu tasā tann suollui ōbo karēdiel-slohttoq. Tie kačāti' karēdiela' potniies : mī vuejēnu tonnā suobvat, mī lä tōt suovait, sijēta vai stāta. Poqdnie joulā : stata-l taht. Män ij leä stāta jalā sīta suobva, valla suovatedde suobva, mi vuojōnu tan kuhkās. No, karēdiela' kahōi' poqtniest, koktā peüssi' tokk. Poqdnie jauälā : «kallä ham mon sūtau (v. toglvuou) vatnasiini tohku». Noq poqdnie jauälā : «tij vierēhtiepihtit viellētīt vatnasā sisā, ja mon vierēhtiu kopčotit tijāu, vai eä' šuoinie, slohttoq poqhtā. Jus vuojēni', slohttoq poqhtā, tie vuelēki' pātan, mähccai viühkat tann stāta ulmuča'»*

*Tie mannin stālu' (karēdiela') vatnasa sisā ja viellētīn, ja poqdnie kopčoti sijāu (v. sijāit), ja nou sukāi toglōvut sijāu tann stātai. Toqlvui, ja ko poqtij, suovateddīe lahka kuorrai tāsi (tuosi), tie kahppati poqdnie vatnasis lassā nalā ja hojōkoti vatnasau tan suōvateddai. Sij hohkoqnin. Tie nokōi tāt sähka.*

### 3. A lapp ember és az óriások.

Volt egy lapp ember és asszony; szigeten van a házuk. Ott laknak. Hát folyó volt a sziget és a part között. Hát jött, meglátogatta (megtalálta) őket ott a szigeten (tkp. ott a szigetre) egész óriás csapat. Kérdezik az óriások az embertől: «mi látszik ott füstölőgni, mifele füst az, falu-e vagy város?» Az ember mondja: «város az». Nem volt az városnak vagy falunak füstje, hanem víz-esésnek füstje, a mi olyan messze látszott. No, az óriások kérdezik az embertől, hogyan jutnak ők oda? «Bizony hát én oda vizlek csónakkal». No, az ember mondja: «nektek le kell feküdnötök a csónakba és nekem be kell titeket födnöm (v. takarnom), hogy

ne lássák, csapat jön. Ha meglátják, óriáscsapat jön, hát elszöknek (tkp. mennek szökve), az erdőbe szaladnak a város emberei».

Erre az óriások bementek a csónakba és lefeküdtek, az ember pedig betakarta őket és így evezett, hogy azon városba vigye őket. Vitte, és mikor ide (oda) jött a vizesés közelébe, kiugrott az ember a csónakból a part szélére és beletaszította a csónakot a vizesésbe. Ők elvesztek. Hát vége lett a mesének.

4. *Sapmie poadnie* (sámie poqtnie pirra),  
kuhti-l koddom stáluou ja Luhtakau aktan mánäiska.

Tollie äikij läi sômies olmäj, kuhti viesui nissuniñ ja mánäi lanta nannä (v. nann). Ja teä läi äi akta ställuo, mi viesui tän päihkien. Tä ställuo ani(j) p'ärrhtu<sup>o</sup>mau, konnä piutij tän olömä (v. olömö) mánäit. Tie huomahij tät olmoj, keän mánait ställuo lij pärrhtuomiñ pivatäm, kokte son kaläkä haddu<sup>t</sup> mánaitis. Teä vüimak ieč olmäj lubvatij ja kalmietij muottäs ja tä manäi tan stäluo p'ärhtuoma vu<sup>o</sup>llai. Ko ställuo poqtij oqhpacit p'ärhtuomau, tie káunai olömau p'ärhtuoma vuollin (v. vu<sup>o</sup>lin), ja äbrusi takkir stuor släuh-tau oqččui, ja jõuloi aktu allasis: «Jankuo, Jankuo, pogries pähčča!» ja tä valtij olömau ja kuottij kohtai (koqhtäsisis) ja piejai lägganaččat aulie-muorrai ja tē rājai ähkäčau mähccai (v. mähččai), auhcie vārie tuohkai nuobārie-piessijt vieččacit, man nalā (kosö) puojtit pieddät. Tie ställuo olhkus manäi koqties ja tē älkij kārät-roqkau takäčit, vai Jankuo pierhkuit tan roqka sisä pieddä. Män vierhkau vajäluhtij koqtie sisä ja teä räddä mánäu vieččacit vierhkau. Juo li Jankuo luojhtätam aulie-muorras ja valtam stäluo vierhkau ja čiehkam. Ko tä mánnä poqtij koqtie sisä ja ocoi vierhkau, tie ieči káuna. Ja tē vuėjni, jut olmaj čalmät rapäi, tie cuorβui ahččai: «ähčam, ähčam, čalmie' jilli!» Te ställuo jõuloi (jauälä): «patäsa jillisa! Jankuo, Jankuo, pogries p'ähčča!» Ja te Jankuo capmiestij ta (v. tau) mánäu ja čuoröβu (čuorövo), jut i káuna vierhkau. Tie rājai ställuo nuppie mánäu. Tä s'äbma ai kottij tau, ja čuoröβu (čuorövo) jut ieč kaläkä poqhtiet, ij son káuna. Tä ställuo ieč poqhtä koqhtai, ja ko čāñai, tē olmäj (v. olmoj) capmiestij stáluou ukša kasskan. Tē ställuo jõuloi olömai: «ielie (v. alie) mü kottie iečat

ruossta mihkkeriñ (v. mihkkelin), iečam silápa viehčieriñ». Tē olmaj nuovai stáluou ja māliesti tasā (v. tasāk, tasās) āhkāč poqhtā miehčies. Ko te āhkāč poqhtī miehčies, tē káikuotij āhkāč, mannes slaktij, outol son miehčies piessij pō<sup>o</sup>tij. Teä olmaj jouloi: «iečiu tas māša». Tie āhkāč kačāt: «kunnä lä' mǎnǎ'!» Tē joulā olmaj: «ogddajin taha, ko liegga liemau ogdčun porrot (juhkat).

Tä lij olmoj nuobvam stáluo škaučait ja čatnam nǎlmie outoi, vai āhkāč ij kalākam tobótot, ja tā kačāt: konnä mijǎ silhpa' ja eäjeki leä' ja konnä mǎnai silhpa' ja eäjeki leä' vuorēhkiētum? Im muihtie. Tie vastietij Luhtāk: «poqššug-cakkie vu<sup>o</sup>lien leä' tū silhpa', mǎnǎi silhpa' leä' kasska-teāhkāka vu<sup>o</sup>lien, ja mū silhpa' leä' uksa-cakkie vuolien». Tie vaddā āhkāči porrot, teä āhkāč joulā: kōktās tāt iehčanan (v. iehčasin) nǎttit (v. nǎddā)!» Tē olmaj jōalā: «vǎipemo (v. -mq) čūtū cāhkalū, maste varra kogjkkui, tā tastā iehčanis (iehčasis) tal nǎttit (v. smāhkit)». Tē anij Luhtāk roqtie-pohcou (v. pohcau), maina son almačau kottij. Tä lij olmaj tau suolātam uksa kiečies, konnä Luhtāk lūi tau hardānam atniet ja vuorhku<sup>o</sup>tit. Ko lij kǎuānam, tē lij pieddam tolloi. Tä olmoj kolhtij ruāhtas stáluo kietau, mait lij māliestam, ja te lij akta čū<sup>o</sup>tie roqhk-kum. Tē joulā Luhtakij: «vuoinǎ' kus poqhtnǎt roqhkkie čū<sup>o</sup>tieu?» Tē vuinij (v. vuoinij), jut olmaj lij nuobvam (v. slaktim) sū olōmau (poqhtnieu) ja māliestam, ja tāt piārākuo, mait son porōi, ij lim iečā, ko stáluo piārākuo (v. piārākuo). Tē jōalā: juopǎ monno tau, kōktā tā't iehčasin nǎttit!» Ja tē Luhtāk mogrǎ<sup>o</sup>tuvai ja suhtai ja čuorβui (čuorvoi): «roqtie pohcā (v. pohčā), poqtie ja kottie tau olōmau!» Mǎn taina ko olmaj lij pieddam tolloi, tie taina mǎnǎi outol (v. ienni) iehčasis Luhtāki, ko tōn (v. tuon) olōmoi, ja tē roqtie-pohcco (pohčā) poqtij tolōs āhkāča čōddokij, ja tā raukai jǎmas. Tē tāt olāmā valtij stáluo ja Luhtakā ja sunnu mǎnǎi iejkieu ja silhpait, ja tē mǎnǎi koghtāsis. Tēä tāt sǎhka nou nokōi.

#### 4. A lapp ember

(a lapp emberről), a ki megölte az óriást és Luhtakot gyermekeikkel együtt.

Hajdanában volt egy ember, a ki feleségével és gyermekeivel vidéken élt. És volt egy óriás is, a ki azon a környéken élt.

Hát az óriásnak volt egy csapdája, a melyben (tkp. a hol) az embernek a gyermekeit megfogta. Ekkor gondolkozott az ember, a kinek a gyermekeit az óriás a csapdával megfogta, hogyan bosszúlja meg gyermekeit. Végre maga az ember megnedvesítette és megfagyasztotta a bundáját és aztán az óriás csapdája alá ment. Mikor az óriás jött megnézni a csapdát, hát megtalálta az embert a csapda alatt és örült, [hogy] ilyen nagy ölni valót kapott és mondta egyedül magában: «Jankó, Jankó, vén ficzkó!» és azután fogta az embert és hazavitte és föltette kiengedni a keresztfára és aztán elküldte az asszonyt az erdőbe, kilencz hegyen túlra, nyírfakérget hozni, a mire (a hová) a háját tegye. Ekkor az óriás kiment a sátorból és elkezdett nagy teknőt csinálni, hogy Jankó húsát ebbe a teknőbe tegye. Hanem a baltát a sátorban felejtette és hát küldi a gyermeket, hozza a baltát. Már Jankó leszállt a kereszt-rúdról és fogta az óriás baltáját és elrejtette. Mikor aztán a gyermek bejött a sátorba és kereste a baltát, hát nem találta. És ekkor látta, hogy az ember kinyitotta szemeit, hát kiáltott az apjának: «apám, apám, a szemek nyílnak!» Ekkor az óriás mondta: «talán az alfele nyílik! Jankó, Jankó vén ficzkó!» És aztán Jankó levágta (megölte) a gyermeket és kikiált, hogy nem találja a baltát. Ekkor beküldte az óriás a másik gyermeket. Hát ezt is megölte hasonlóképp és kiáltja, hogy maga jöjjön, ő nem találja. Ekkor az óriás maga jön a sátorba és mikor bemászott, az ember levágta az óriást az ajtó között. Ekkor mondja az óriás az embernek: «ne ölj meg engemet a saját rozsdás fejszéddel, hanem a magam ezüst kalapácsommal». Aztán az ember leölte az óriást és megfőzte, a míg az asszony hazajön az erdőből. Mikor aztán az asszony megjött az erdőből, pirongatta az asszony, minek ölte meg (vágta le) mielőtt ő az erdőből hazajött a kéreggel. Ekkor azt mondta az ember: «nem hagyhattam tovább». Hát kérdezi az asszony: «hol vannak a gyerekek?» Mondja az ember: «lefeküdtek azok, mint-hogy langy levest kaptak enni (inni)».

Hát az ember lenyúzta az óriás szakállát, bajuszát és szája elé kötötte, hogy az asszony meg ne ismerje, és aztán kérdezi: «hol vannak a mi ezüstjeink és jószágunk, és hol vannak a gyermekeknek ezüstjei és józága elrejtve? Nem emlékszem». Erre azt felelte Luhtak: «a sátor hátsó részének gerendája alatt vannak a te ezüstjeid; a gyermekek ezüstneműi a közép-gerendák alatt

vannak; az én ezüstneműim pedig az ajtógerendák alatt vannak». Aztán ad az asszonynak enni, hát mondja az asszony: «hogyan ízlik ez, mintha a magamé (t. i. a magam húsa) volna» (szó szerint: hogyan ízlik ez magaméul v. magaménak). Hát mondja az ember: «talán mivel az újjamat megvágтам, a miből vér csöpögött, azért (attól) ízlik most magatéul (t. i. mintha a maga húsa volna)». Hát volt Luhtáknak egy vas csöve, a mivel embert ölt. Az ember ezt ellopta az ajtó-végből, a hol Luhták tartani és rejtegetni szokta. Mikor megtalálta, a tűzbe tette. Aztán az ember kimerítette a fazékból az óriás kezét, a melyet megfőzött és az egyik újja meg volt görbülve. Aztán mondja Luhtáknak: «látod-e a férjednek a görbe újját?» Ekkor látta, hogy az ember megölte az ő urát és megfőzte és az a hús, a melyet ő evett, nem volt más mint az óriás húsa. Hát mondja: «[most] már [értem] én azt, hogyan ízlik az a hús magaménak!» Erre Luhtak megharagudott és mérgeződött és kiáltott: «vas cső, jöjj és öld meg ezt az embert!» De mivel az ember tűzre tette, azért előbb (inkább) ment magának Luhtáknak mint azon embernek és a vas cső kijött a tűzből az asszonynak a gégéjébe és [ez] holtan rogyott össze. Ekkor az ember vette az óriásnak és Luhtáknak és kettejük gyermekeinek jószágát és ezüstjeit és aztán haza ment. Hát ez a mese így végződött.

##### 5. *Stāluo pirra, kuhti rievui fruββau.*

*Te li sōmies āikij almača'; tā' liđđin porđostimie āpie nann. Tā pōhtin sōmies su'llu kuorrai, tā mannin kaddai, ja tā li ai akta fruββā fāruon, ja tā kattin pō'tij stālluo tā ko eāltakis ja toghpij tau fruββau ja vuolhkih tā ko eāltakis. Ja iččin tietii, kosī manāi. Ja tē li tān fruββā olmāj (v. tietu) jahttam stuor pālhau, jus aktak puktiet lului kāuānat sū fruββau ruoptuot.*

*Tie vatt mañiep āikij pohtin tan su'llu kuorrai, tā vuelēkin kaddai (su'llu nalā) ja vadcin su'llu nanna, ja kiehtton kaskasa, kōktā outiep āikī tāt fruββa lāj kāhtum. Tā vadcin tan su'llun, tē ajēhcin raiki'ē eātnamin. Tie tā' mannin tohkk, tā kaunin tau fruββau tannā, ja ij lim stālluo tannā, ja valtīn frubvau. Ja kuōkte mānāča' liđđin juo fruββai šaddam (jāli: riekatam) tannā. Tā*

*valtin fruββau, ja ollu lij fruββā, ja ollu piktasahtā, rihecuot, ja kūotin mānait ja mannin skihpi nalā ja alēkin porjostit. Tā ställuo poghtā viekā kätties, ja nou vuojačit skihpi mañien; män tä vuohcin stáluou. Tā mogddun keähčacit, kōktā mānai li tahkam; män juo li ställuo tait pähkam cuouhkas. Tē porjostin kohtai ja tē fruββā olmuđ ai vattij stuorra mahsuo (v. mahsuou, palhkau) taita, kuti' puktin sū frubvau ruoptuot. Tie nokōi.*

##### 5. Az óriásról, a ki asszonyt rabolt.

Hát voltak valamikor emberek; azok vitorláztak a tengeren. Jöttek egy szigethez, aztán partra mentek, és volt egy asszony is a társaságban s aztán a parton jött egy óriás, mint villám és megfogta azt az asszonyt és elment mint villám. És nem tudták, hová ment. Hát annak az asszonynak a férje nagy jutalmat ígért, ha valaki meg bírná találni az ő feleségét (vagyis — vissza tudná hozni).

Későbbben ismét odajöttek ahhoz a szigethez, a partra (a szigetre) szállnak és mentek a szigeten és beszéltek egymás között, hogyan tűnt el azelőtti időben az az asszony. [A mint] mentek a szigeten, észrevettek egy lyukat a földben. Ezek odamentek, hát ott találták azt az asszonyt, és nem volt ott az óriás, és elvették az asszonyt. Két gyermeke lett (született) már ott az asszonynak. Hát elvették az asszonyt, az asszony pedig egészen ruhátlan, mezítelen volt, és ott hagyták a gyermekeket, aztán a hajóra mentek és elkezdtek vitorlázni. Aztán jön az óriás, szalad a partról, hogy majd a hajó után úszik; hanem agyonlőtték az óriást. Aztán visszafordultak megnézni, hogyan tett a gyermekekkel; hanem ezeket már széttépte. Aztán hazamentek és az asszonynak az ura adott is nagy jutalmat azoknak, a kik az ő feleségét visszahozták. Hát vége.

##### 6. Ställuo ja altä sväinas.

*Sömies (v. näkin) aikij lij sömies (v. aktä) nuorra olmuča pāreñie, ku'ti lij sväjēnasin (v. sväinan) vualākam ställui. Te muhttiñ sođ miehcin vādciepa piβutuoin. Ta sväinas jōala: «vuoj, man eätna čäppakit kollit ja silhpait mon vujnau!» Tā ställuo jōalä:*

«kaktäs vall mon iv vuoinie!» Tä svan jõala: «mon läu suddatam slijäu ja liejèhkim èalmïta, taina mon tait vuoinau; ja jus mü tipta' suddatit slijäu ja ai liejèhkit tü èalmïta, tä ton ai vu<sup>o</sup>inã täit, ja tä mäj mahttiep aktan tait pälliet pajäs». Tä oit ställuo tiptij liejèhkit pahkka slijäu. Valla ko tä kalhkai liejèhkit, tä ställuo jouloi: «vuoj, pähka, pähka!» Tä sväinas jouloi: «killu to äddam, ihke-l pähkas».

Tä ställuo èalmietüvai. Ja ko sij porrot kalhkin, tä sväinas rejèti piepmuou ställuo lu<sup>i</sup>. Tä son mäliestij oqpmie peätnaka-pirhku (v. pirhkuou), ja iehçasis slaktij stäluo stuorämus ja puoitieumus vierhcau. Ja tä ko porrom liedðin (v. lidðin), te ställuo jouäla: «kaktä tü nälmien nou litnäsit kullu, ko ton süosska', ja mu nälmien nou karrasit, ko mon süosskau». Tä sväinas jõala: münã lä' passtielap (puoriep) pänie', taina ko läu mon nuorap».

Valla ställuo kaddieköti, juhte son leä skeälämutam sũ säucait, ja sitäi, jut soj kalhkaika mannat sauca-koghtai, vai son oqdëu lohkot säucaitis. Tä oit vuolhkika, ja tä sväinas kalhkai luejèhtiet auhtou äikien stäluo juelèkie kasskau, ja son nou lüihtï. Valla ko te mañiemus säucau kalhkai luejèhtiet, tä sväinas jõului: «tä poqhtã tü stuorämus vierhca». Valla sväinas lij oihtu nuobvam (v. slaktim) stäluos vierhcau ja tä lij nähkiu valtam färüonis sauca-koghtai ja kiessam iehças pirra ja tä jouloi: «tä ton lüihtã stuorämus vierhcat!» (tä luejèhtã stuorämus vierhcau). Valla te iehça sväinas manãi olhkus säuca nähkie sinnã. Tä ställuo kietaina kultalij ja jouloi: «täll mü stuorämus säuäca (v. vierhca)!» Tä ställuo jouloi: «poqtie tall iehça!» Tä sväinas èuorvoi olökulïn: «juo mon manniu olhkus tü stuorämus vierhca nähkie sinnã; jut kiessam lidðiu tau iehçam pirra». Tä ställuo jouloi: «vaimo tu tiehtu, kallemo tü lidðiu èäbãrit auhtan oqjvie».

Tä ställuo ièçi tietij, kaktã son täina sväjënasin kalhkai tahkat, taina ho son tass ièçi vuoinie, ja keä' èçali färht lähkai pivutiet, vai kalhkai oqdëuot sväinasau. Valla sväinas kahtij iehças. Tä ställuo ani ai vierhmit, maït lij suohppum olhkus sômies johkoi, ja tẽ anij tiukau vierëmie-kieçin, vai kalhkai kullat, jus aktak tohku manã sũ vierhmis kuolit valhtäçit. Valla sväinas muhttin, ko lij çoqsskies, tä manãi, ko lij ställuo oqtiemen piktasahta skuolãitahtäçit tau tiukau.



*Tä ställuo, ko kulai tiukau skuollamin, tä ruohtasti oqtiemsajies ja vuolhkij, tohku vieka rihccuot. Tä sväinas tann potto[n] puelletij koqtieu ja poqltij kajähka piktasit stäluos. Tä vierèhti ai ställuo koqlluomin (v. koqluo) japmiet. Te noköi.*

*Valla tat, kuhti-l supcasit kiehttum, ij tietie, jus ta' lä' sädna'; män s'ij lä', koktä leä'. Kuhti-l supcastam, kúotā tait lokkij iecase ocötipmai.*

## 6. Az óriás és szolgája.

Valamikor (tkp. némely időkben) volt egy ember fia, a ki szolgának (szolgául) ment egy óriáshoz. Hát egyszer ketten az erdőben mentek vadász eszközzel. Ekkor mondja a szolga: «jaj, mennyi szép aranyakat és ezüstöket látok!» Mondja az óriás: «de hogyan (miért) nem látom én?» Azt mondja a szolga: «én ólmot olvasztottam és a szemembe öntöttem, azért látom azokat; és ha hagysz engemet ólmot olvasztani és a te szemedbe is tölteni, akkor te is látod azokat és mi együtt föláshatjuk azokat». Ekkor az óriás csakugyan bele hagyta tölteni a forró ólmot. Azonban, mikor önteni akarta, mondta az óriás: «jaj forró, forró!» Azt mondta a szolga: «Csak törd öregapácskám, ha forró is».

Hát az óriás megvakult. És mikor enniök kellett, a szolga ételt készített az óriásnak. Vén kutyahúst főzött, magának pedig levágta az óriás legnagyobb és legkövérebb ürüjét. S aztán mikor ettek volt, mondja az óriás: «miért hallatszik a te szádban oly puhán, mikor te rágsz és az én számban olyan keményen, mikor én rágok?» Mondja a szolga: «nekem élesebb (jobb) fogaim vannak, mert fiatalabb vagyok».

Azonban az óriás kezdett gyanakodni, hogy valami gázságot tett a juhaival és akarta, hogy ketten menjenek el a juhakolba, hogy megolvashassa a birkáit. Hát csakugyan elmentek, és ekkor a szolgának egyenkint (tkp. egyet egyszerre) kellett kieresztenie az óriás lába között és így eregette. Mikor azonban az utolsó birkát akarta kiereszteni, hát mondta a szolga: «most jön a te legnagyobb ürüd». Hanem a szolga csakugyan levágta (megnyúzta) az óriásnak az ürüjét és most a bőrét magával vitte a juh-akolba és maga köré akasztotta (tkp. húzta) és aztán mondta: «most ereszted ki a legnagyobb ürüdet» (most ereszti ki a legnagyobb ürüt). Azonban

ekkor maga a szolga ment ki a birka-börben. Az óriás a kezével megtapogatta és mondta: «ime a legnagyobb juhom (ürüm)!» Aztán azt mondta az óriás: «jőjj most magad!» Hát a szolga kívül kiáltotta: «már én kimentem a te legnagyobb ürüdnek a börében, mert ezt magam köré akasztottam (tkp. húztam)». Ekkor mondta az óriás: «bárcsak tudtam volna ezt, bizony agyonzúztalak volna».

Most az óriás nem tudta, mit (tkp. hogyan) csináljon a szolgálával, mert nem látott többé és minden módon próbálgatta megfogni, hogy a szolgát megkaphassa. De a szolga vigyázott magára (tkp. óvta magát). Hát voltak az óriásnak hálói is, a melyeket kivetett a folyóba és aztán volt egy csöngetyűje a háló végében, hogy meghallja, ha valaki odamegy az ő hálóból a halakat elvenni. A szolga azonban egyszer, mikor hideg volt, ment, mikor az óriás ruha nélkül aludt, megsöngetni a csöngőt. Hát az óriás, mikor hallotta a csöngőt csöngeni, fölugrott az alvóhelyéről és elment; odafut meztelenül. A szolga azalatt meggyújtotta a házat és az óriás minden ruháját elégette. Ekkor az óriásnak megfagyással kellett meghalnia (meg kellett fagynia). Hát vége.

Az azonban, a ki ezen meséket elmondta, nem tudja, vajjon azok igazak-e; hanem ők olyanok, a milyenek. A ki elmesélte, azt az olvasóknak saját ítéletére hagyja.

### 7. *Kiäura sväjënasa ja stäluo pirra.*

*Tai äikij, kogsse stäluo' kaunujin äänabu' koh tallä, tē leämač (v. läj) nuorra olmaj, mij vuolhkij ställui sväinan. Te tatt nuorra olmaj kogrosui ställui, jutt son lä kiäura. Tä vuolhkij ställuo aktan sväjënasinna (v. -siñ) mähecai muorai tiehti. Tä ičči ställuo anie aksuou, valla pattieu anij, ja te tatt patties palhkiestij nuppieu kiečieu pajäs soqrvie kierraki ja taberih, ja te kiesi ja vieratih soqrvie vuolus aktan roqhcasin. Tä sväinas joului ställui: «ton kut lä' mieskap, kalhka' kiessiet kierrakis, ja mon, kut läu kiäurap, kalhkau maddakin orruot». Tä ställuo kiesie soqrvie kierrakis aktan roq'c-casij ja oqhsij (v. oqksij), valla sväinas čohkoki mäddaka nanna ja tiptij stäluou aktu kiessiet. Ko pöhtin häjēmai, tä stäluos äätna piväs kolhkoi niärait vuolus. Tä sväinas jauälä (v. jouälä, v. joqlä):*

«vuoinä'-kus, man kiäura läu? mon iu pivāsturā, ihke maddakin keāsau; ja ton, kut kierrakin keäsä', pivāsturā'».

Tä ställuo ajātalkō'tij, kōktä son tau kieuras svājēnasau kalākā koddiet. Te piejai sū oqtācēt ku'ssie-tohpāi, ja lācīj puoriemus oqtā-takait. Iēcī svāinas viēllite seānkai, valla piejai jorhpokau kopčosa vu'llai ja kirhkiu oqjvie-vuolie nalā, ja iēc suoñai seānka vu'llai. Te ställuo mätti kuokte eācā stāluo' veāhkai, jutt sīj kalēkin ijān koddiet svājēnasau. Te pōhtin ijān kolōmo stāluo', ja atnin kuhtik stuorra rōutie viehčierit ja capmiestin kuhtik akti kājēhkat fāmuos tan keārākai, maitā jāhkin svājēnasa oqjēvien, juhte tollo-čuo nama' oqššun pajās. Tä stāluo' joulin kaskasa: «tä (v. tie) lē'ap (v. läp) tal koddam tau stuor kiäurau!»

Ko itiet šattai, tä svāinas cuodčielē ja vuolhki poqnti-fu'llhkie lusā. Tä alvatubvin stāluo', jut ij lim ajñ japmam, ja tä kahčīn, mak tä-l puora'kit oqtām (v. «mak tä ton leä' p. o.»)? Tä svāinas jouälā, jut puorakit iēcān, män lāfies kuokti jalā kolōmi kāskesti oqjēvai. Tä iēcā' stāluo' joulin tann ställui, kut svājēnasau anē, jut kalākā rādđat tastä tau svājēnasau, juhtä ij tat sidđij puorakau (v. puorieu) takā. T'e o'ht ställuo kohčuoī sū vuelēkiet tastä; valla svāinas jouloi, ij son vu'llhkie, outol ko palhkās oqđēu. Tä ställuo viedčai ja kuotti svājēnasa outoi kuoktā kistuo' ja jouloi, jut juoppau täis kistuois oqđēu valtiet pālāhkān. Nubbie li čāppa kistuo silhpas, ja nubbie kistuo li muoras. Tä lāhkuī svāinas tuon silāpa-kisstui ja kalhkai tau valtiet. Tä pōtij kahttuō ja sieivij tan muorra-kistuo nalā, ja kōhčui svājēnau tau valtiet. Ja tat lij tievas pietnikis; valla tuot silāpa-kisstuo lij tievas koqnta tahkam tolōst. Jus lij svāinas tau valtiet, tä lij puōlliet.

## 7. Az erős szolgáról és az óriásról.

Azon időben, mikor több óriás volt (tkp. találatott) mint most, volt egy fiatal ember, a ki elment egy óriáshoz szolgának. Ez a fiatal ember dicsekedett az óriásnak, hogy ő erős. Ment az óriás a szolgálával együtt az erdőbe fáért. Hát az óriásnak nem volt fejszéje, hanem egy kötele és aztán a kötélből az egyik véget földobta egy száraz fenyőnek a csúcsára és odaerősítette és aztán

húzta és ledöntötte a fenyőt gyökereivel együtt. Ekkor a szolga mondta az óriásnak: te a ki gyöngébb vagy, fogod húzni a csúcsánál fogva, én pedig, a ki erősebb vagyok, a törzsökénél fogok maradni. Hát az óriás húzta a fenyőt csúcsánál fogva a gyökerekkel és ágakkal együtt; a szolga pedig ült a törzsökön és az óriást egyedül hagyta húzni. Mikor hazajöttek, az óriásról sok izzadtság folyt le az orcáin. Ekkor mondja a szolga: látod-e, milyen erős vagyok! én nem izzadok, ámbár a törzsökén húztam és te, a ki a csúcsán húztad, izzadsz.

Most az óriás kezdett gondolkodni, hogyan ölje meg az erős szolgát. Hát lefektette (tkp. tette aludni) a vendégszobába és a legjobb agyneműket vetette meg. Nem feküdt a szolga az ágyba, hanem egy tuskót tett a takaró alá és egy követ a vánkosra, maga pedig az ágy alá bujt. Hát az óriás két más óriást hívott segítségül, hogy az éjjel öljék meg a szolgát. Jött éjjel a három óriás és mindegyiknek egy nagy vaskalapácsa volt és mindegyik egyszerre ütött minden erejéből arra a köre, a melyet a szolga fejének hittek, úgy hogy a tűz-szikrák szikráztak. Ekkor az óriások mondták egymásnak: most megöltük ezt a nagy erőt.

Mikor reggel lett, akkor a szolga fölkel és elment a háznéphez. Hát megijedtek az óriások, hogy még nem halt meg és aztán kérdezték, vajjon jól aludt-e (vajjon jól aludtál-e)? A szolga mondja, hogy jól külömben, hanem egy balha kétszer vagy háromszor megcsipte a fejét (tkp. fejébe harapott). Ekkor a többi óriások azt mondták annak az óriásnak, a kinek szolgája volt, hogy küldje el innen a szolgát, mert ez nem tesz velük jót. Hát az óriás csakugyan megparancsolta neki, menjen el onnan; hanem a szolga mondta, ő nem megy el, míg bérét meg nem kapja. Ekkor az óriás előhozott és odavitt a szolga elé két ládát és mondta, hogy ezen ládák közül bármelyiket elveheti bérül. Az egyik szép láda volt ezüstből és a másik láda fából volt. Hát a szolgának azon ezüst láda tetszett és azt akarta elvenni. Ekkor jött egy macska és a faládára mutatott és megparancsolta a szolgának, hogy azt vegye. És ez tele volt pénzzel; hanem ama ezüst láda tele volt mester-séggel csinált tűzzel. Ha a szolga azt vette volna el, elégett volna.

## 8. Stálluo ja sāmie poqtnie niejēta.

Akta poqdnie, sāmie poqdnie atnā āhkau ja ouhtou ajēna niej-  
tau. Sū koghtie läi suollu nannā, ja suina (sūnā) rēina' (v. pohccu').  
Ja kitā (v. kitā ajēkie) son atnie kattien rēineit, ja koahcie su'llun.  
Ja tā lä johko suollu ja kattie kaskan, mī leä källiemī. Ja sū n'ejēta  
rājēnui kätti'n ijūt poqhcuit (v. reinait), ja piejvien mahccā kogh-  
tai, ijke luvā nāken tan jokōn. Ko šadda idda, vuolāka reinohačča'  
n'ejēta, ijāu kocōcit. Ko piejēvie šaddā, poqhtā koghtai, eä' luvā.  
piktasa'.

Poqtnie āhkkā joulā poqdnai: «kōktäs tān munnu niejta pik-  
tasa' eä' luvā?» Jauälā āhkkā poqdnai: «šiāuhšatal, kōh tal tāt  
munnu n'ejēta vuolākā rejēnohačča' ijāu poqhcuit, kōktā tan pik-  
tasa' eä' luvā. Poqdnie vuolākā šiäkšat, kōktā niejta piktasa' eä'  
luvā. Tie eälavā, kōktā niejta piktasa' eä' luvā: tie leä ställuo  
suina rādnan. Šiäkšā poqdnie, kōktā soqj tahkapa. Tie māhccā  
niejēta koghtai, tie ställuo kuoddā niejtau jokōu rasstā, tie taina  
niejta piktasa' kojōhkōsa'. Nou poqdnie supcast āhkkai, maitä-l son  
šieuhšatin vuejēnam: «ställuo munnu niejtañ orru ijāit rādnan, ja  
kō niejēta māhccakoghtā koghtai, tie ställuo kuoddā sū' jokōu rasstā».

Īkā poqdnie ja āhkkā tietie, kōktā kalākapā sirātīt stāluou niej-  
tas. Tie vuolākā poqdnie tan kaddai, konnā ställuo ja niejēta läpā  
aktan ijāu orrum. Tie kō niejēta mahccakoghtā koghtai, tie poqdnie  
vuorhniet katti'n. Tie ihta ställuo ja niejēta čalmij ouōtoi. Tie šaddā  
poqdnai ja ställui faggie, tie ij vidni ställuo poqtnieu. Tie ālqkā  
ställuo kasskiet poqtnie oghkkieu, tie poqdnie kahččā puolāva-pielie  
nalā. Tie jahttā poqdnie niejētai (niejētasis): «tie viehkiet (v. viehkiete)  
mū, jalā stālu't!» Tie kalākā niejēta viehkietēt āhčieu (āhči's),  
toqhppit stāluou julhkies. Tie ställuo čiekčā juolkiñ, ij niejēta pälli  
julhkies toqhppit. Tie niejēta cāhkiel kietau poqtnie juelēkie kasskau,  
toqhpi stāluou kuolaist, tie poqdnie vidni stāluou ja nou koddō ja  
kottij stāluou. Te nokōi.

## 8. Az óriás és a lapp embernek a leánya.

Egy embernek, lapp embernek, van felesége és egyetlen egy leánya. A sátra szigeten volt és vele a rénszarvasok. És tavasszal a parton tartotta a réneket és a sátra a szigeten [volt]. És hát a sziget és a part között egy folyó van, a mely gázolható (tkp. gázolásra van). És a leánya a szárazföldön őrizte éjjeleken át a rénszarvasokat, nappal pedig visszatér a sátorba és sohasem lesz nedves a folyóban. Mikor éjjel lesz, elmegy őrizni a leány, éjjelen át virrasztani. Mikor nappal lesz, haza jön, nem nedvesek a ruhái.

Az embernek a felesége mondja az urának: «Hogyan [van az, hogy] a mi kettőnk leányának a ruhái nem nedvesek?» Mondja az asszony az urának: «lesd meg, mikor most ez a mi leányunk elmegy éjjel a rénszarvasokat őrizni, miért (hogyan, mi módon) nem nedvesek ennek a ruhái». A férj elmegy meglesni, miért nem nedvesek a leány ruhái. Hát észreveszi (megtudja), miért nem nedvesek a leány ruhái: egy óriás van vele együtt (tkp. vele társúl). Meglesi az ember, hogyan cseleksznek. Hát hazatér a leány, akkor az óriás a folyón keresztül viszi a leányt, és azért szárazak a leány ruhái. Most (tkp. így) elmondja az ember a feleségének, mit látott leselkedés közben: «egy óriás van a mi kettőnk leányával éjjeleken át társaságban és mikor a leány haza kezd (akar) térni, akkor az óriás átviszi őt a folyón».

Nem tudja az ember meg az asszony, hogyan válaszszák el az óriást a leánytól. Hát az ember azon partra megy, a hol az óriás és a leány éjjel együtt voltak. Mikor a leány hazafelé kezd térni, az ember leselkedik a parton. Ekkor szem elé jön (tűnik) az óriás és a leány. Hát az ember és az óriás közt (tkp. az embernek és óriásnak) birkozás lesz. És nem győzi le az óriás az embert. Ekkor elkezdi az óriás az embernek a vállát harapni. Hát az ember az egyik térdére (tkp. térd-félre) esik. Ekkor mondja az ember a leánynak (leányának): Most segíts nekem vagy óriásodnak (tkp. engemet vagy óriásodat)! Hát a leány atyját akarja segíteni; megfogja az óriást lábánál fogva. Ekkor az óriás rugdal a lábával, nem bírja a leány lábánál fogva megragadni. Hát a leány beledugja a kezét az óriás lába közé, megragadja az óriást heréinél fogva, aztán az ember legyőzi az óriást és így (aztán) öli és megölte az óriást. Hát vége lett.

9. *U l m u č a n i s ũ* (*N'āvīc-itnie*) ja *stāluo n i s ũ*  
(*Hācič-itnie*).

*Nākin āikien lieddīn kuoktā nissuna', kuti' viessun lānta nannā. Nubbie taist lij ulmuča nisū, ja nubbie lij stālui (v. stāluo) nisū. Soqj anika ouhtou mānāu koqbbak. Ulmuča nisū anij pārēnie-mānāu, ja stāluo nisū anij niejēta-mānāu. Tā nākan piejvie pōtij stāluo nisū tan ulmuča nissuna lusā, ja anij niejtas fāruon, ja te rievui ja lonūi ulmuča nissunis pārēnie-mānāu ja kūotij iečas niejtau ulmučij nissunij. Son kalhkai oqdēt allasis olōmau, mi kalhkai suni piēpmuo<sup>a</sup> ja kājāhka tārāpahau puktiet miehcieš piutuina ja viehkkietit sū poqcu-j-ēāluou rājēnuhit.*

*Ko tat ulmuča pārēnie stuorakin šattai, te son šattai vuōrh-pālis ja piutāris ja pu<sup>r</sup>rie vuohččijū, ja vūočij f<sup>e</sup>ārt slāj juhtusa'. Ko m<sup>a</sup>hččai vuolhkij, te aki<sup>u</sup> stāluo nisū, jalā tat, keāu toqjvui, jut lij tat sū iēdnie, vākuotij akieu, jut i kalkam oqjās vuélēkiet koqmat vārie tuohkai. Valla nākin piejvien, ko pārēnie manāi miehcieš, tie poqtij koalmat vārie tuohkai ja tā son ielvij toppie koqtieu, ja jut tannā viessuoka' lieddīn. Tā iččij manā koqtie sisā, āinat kuocai koqtie nalā ja keāhčai riehpīen rājkie [čātā], tā son vūini, jut akta nisū ja niejēta lieddīn koqtie sinnā, ja tā vuoini, juhtā māliestimie l'ēddīn. Tā keāhčai, maitās sīj māliestimie liddīn'; tā vū<sup>o</sup>ini, juhtā oqpmie hājhtātis kāpmakit liddīn māliestimie. Tā son anij fāruonis puojties pierhkuo piejēvie-svarāhkan, tā son ēuolai tasstā smābva peāhkāčēt ja lūihtij riehpīen rājkie, jut ta' kahččīn rūihta sisā. Tā tat niejēta keāhčēā (v. kuouqłā) rūihtā sinnā (v. sisā), tā son vuejēnā, juhtā čārrima' lē' rūihtan. Tā son jōalā eādnāsis: «eātnam, čārrima' lē' rūihtan». Tā ietniep jōalā: «eātnat patās lē' tā' čārrima' poqhtam». Valla tat pārēnie, ko sūhtai ke'ččat, tā vū<sup>o</sup>lhki vasst stāluo nissuna lusā, keāu son āi jāhkij iečas iēdnien, ja ičči joulo, jutt lij maitūk vuejēnam.*

*Nākin iēčā piejvie son vū<sup>o</sup>lhkij vatt m<sup>a</sup>hččai ja tā vū<sup>o</sup>lhkij vatt tohko tān koqhtai, ja tā vatt kūocai koqtie nalā, ja tā sīj vatt l'ēddīn māliestimie oqpmie hājhtātis kāpmakit. Tā son vatt ēuolai puejētie pierhkit ja lūihtī rūihta sisā. Tā vatt ulmuča nissuna niejētu jōulā-eādnāsis: «eātnam, čārrima' lē' rūihtan». Tā son vatt jouloi: «eāt*

nat patās leä tat čärrima poqhtam». Tā olmāj outuhačāi sijāu ja ičči tass māša, ja vuolhkij koqtie sisā ja kačāti, kōktā sīj mahtti viessuot takkar piepmujñ. Tā ulmuča nisū ālkij kuitit, kōktā stāluo nisū lij sūhstā pārnieu riebrum ja kuotām iečas niejtau suñi ja taina son nāb vierēhtij neälakuot ja vāivastuβat. Kōktā sīj hogllij tannā, tā kāuānin, juhte pārēnie lij iečas ietnie lunnā tall, ja juht lij stāluo nissuna lunnā orrum. Tā son māčai r<sup>o</sup>optuot ja kōttij stāluo nissunau, jalā tau, kuhti lij joulom, jut son lij sū iédnie ja āi, ko pō<sup>o</sup>tij r<sup>o</sup>optuot riäkta ietnies lusā, tā son kōttij tau stāluo niejtau. Te nokōi.

A végét a mesélő, mikor az egészet újra fölolvastam neki, következőleg változtatta:

Stāluo niejtau ičči kōttij, āinat lēhkui tasā, taina ko tat lij nou fauruo ko kieddīek ja te soi vīmak valltika. Ja tā šattai purrie viessuo sijā kasskan ja tan sū riehta eādnoi šattai pu<sup>o</sup>rrie ja valdies viessuo; ičči tās tārhpahā oqpmie kāpmakijt māliestit ja porrot, nou ko outol.

Egy másik lapp ember pedig a szereplő személyekre nézve a következő megjegyzést tette:

Pārēnie-mānnā lij N'āvič-inie mānnā, ja niejēta lij Hācič-inie niejēta. N'āvič-itnie lij piejvie niejēta ja Hācič-itnie mānuo niejēta.

#### 9. Az embernek a felesége (N'āvič-itnie) és az óriás felesége (Hācič-itnie).

Valamikor volt két asszony, a kik vidéken éltek. Az egyik közülök embernek a felesége volt és a másik óriások (óriás) felesége volt. Mindegyiköknek volt egy gyermekök. Az ember feleségének volt egy férfigyermeke és az óriás feleségének volt egy leánygyermeke. Hát egy napon jött az óriás felesége az ember feleségéhez, és a leánya vele volt, és aztán elrabolta és kicserélte az ember feleségének férfigyermekeit és ott hagyta a maga leányát az emberek feleségének. Ő magának férfit akart szerezni, a ki neki ételt és minden szükségletet hozzon az erdőből vadászással és segítsen neki a rénnáját őrizni.

Mikor az emberi legény nagygyá nőtt, hát szerencsés és jó



vadász és jó lövő lett és mindenféle vadállatot lőtt. Mikor az erdőbe ment, hát az óriás felesége, vagy az, a kiről gondolta (tkp. a kit gondolt, hitt), hogy az az ő anyja, mindig intette, hogy ne menjen délre a harmadik hegy mögé. Egy napon azomban, mikor a legény az erdőben járt, a harmadik hegy mögé jött, s ekkor észrevett ott egy sátrat és hogy ott lakosok voltak. Most nem ment a sátorba, hanem fölmászott a sátorra és a füstlyukon keresztül nézett, hát látta, hogy egy asszony és egy leány voltak a sátorban, és aztán látta, hogy főztek (tkp., hogy főzésben voltak). Hát nézte, mit főztek, és látta, hogy régi eldobott cipőket főztek. Hát volt vele kövér hús ebédül (tkp. napi falatul) és levágott abból kicsi darabokat és beeresztette a füstlyuk nyílásán keresztül, úgy, hogy a fazékba estek. Hát a leány belenéz a fazékba és látja, hogy faggyúzsír darabok vannak a fazékban. Ekkor mondja az anyjának : anyám zsírszemek vannak a fazékban ! Mondja az anya : anyád valagából jöttek azok a zsírszemek. A legény pedig, mikor megúnta nézni, ismét az óriás asszonyhoz ment, a kit saját anyjának is hitt és nem mondta meg, hogy valamit látott.

Egy másik napon ismét elment az erdőbe és ekkor ismét odament ahhoz a sátorhoz és aztán ismét felmászott a sátorra és hát azok ismét régi, eldobott cipőket főztek. Hát ő ismét lemet-szett kövér húsokat és beeresztette a fazékba. Ekkor az ember feleségének leánya ismét mondja az anyjának : anyám, zsírszemek vannak a fazékban. Ekkor az ismét mondta : anyád valagából jött az a zsírszem. Ekkor az ember csudálkozott rajtuk és nem hagyhatta tovább a dolgot és bement a sátorba és megkérdezte, hogyan bírnak ők ilyen étellel élni. Ekkor az ember felesége elkezdett panaszkodni, hogyan rabolta el az óriás felesége tőle a fiát és hagyta neki a maga leányát és ezzel így éheznie és kinlódnia kellett. Mikor itt beszéltek, hát rájöttek (tkp. találták), hogy a legény a saját anyjánál van most és hogy az óriás feleségénél volt. Erre visszatért és megölte az óriás feleségét, vagyis azt, a ki azt mondta, hogy ő az anyja s mikor visszaszájött igazi anyjához, hát megölte az óriás leányát is. Hát vége.

A végét a mesélő, mikor az egészet újra felolvastam neki, következőleg változtatta :

Az óriásleányt nem ölte meg, hanem beleszeretett, mert olyan szép volt mint a virág és ők ketten végre összeházasodtak.

És ekkor jó élet lett köztük és az ő igazi anyjának jó és bőséges élete lett; nem kellett neki többé avétt czipöket főzni és enni, mint azelőtt.

Egy másik lapp ember pedig a szereplő személyekre nézve a következő megjegyzést tette: A fiúgyermek *N'āvič-itnie* gyermeke, a leány pedig *Hācič-itnie* leánya volt. *N'āvič-itnie* a nap leánya és *Hācič-itnie* a hold leánya volt.

#### 10. *Ibbu ja stāluo'.*

*Tolien ko tallü kaunui sāmie nisū, kut orui miehcie-lāntan ja anij ājēna niejtau ja poqcu-j-eāluou. Ko sīj atnin puoriemusāt, pōhtin stāluo' ja sihtin vāltiet nissuna ājēna niejtau aktan poqcu-i-eāluoina, ja nissunau kalēkin koddiet. Tā niejēta hōglāitahti stāluit, jut eā' kalākam koddiet sū ietnieu, ājnat iēnnie čatnat sū muorrai. Tā iēčin stāluo' kuttie, ājnat čattnin sū kitta muorrai. Tā vuelēkin aktan niejtajn ja poqcu-j-eāluina johttiet. Ko iehkiet šattai ja šeunūtačāi, tā iēčin tass stāluo, māhtie kuhkiebu vuojetit eāluou. Tā kanukin ja tahkin tolō, konnā sīj kalēkin ijāu oqtiet, ja niejtau rādđin m'āhceai eāluou rejēnuohačcat ijāu.*

*Ko idđa šattai ja stāluo' liddin oqtiemin, tā niejēta manāi tohku tollo-kaddai, konnā sīj lieddin oqtiemin tolō pirra, ja nuolai stāluis kāpmakit ja kājähka piktasit ja palhkiesti tolloi ja pō<sup>o</sup>ltij taitä tiuna. Valla niejta iēdnie māhtij pinnāu noqjētuot. Tā lij pieddam stāluoi nalā takkir lossis nahkärät, jut iēčin kulā, ko niejēta nuolai sijās kājähka piktasijt ja pōltij. Tā niejēta vuolhkij vasst eāluo lusā ja nuolai rāina čiepietis tiukau (v. pielluou) ja čanāi tau peātnaka čiepietij ja taberij peātnakau pättijna muorrai, vai tannā kalhkai ciellat ja skuolāitahtiet tau tiukau (pielluou), vai stāluo', jus ijān kohcāji, kalēkin kullat, jut son ij lä kuhk'en reinohimie, ja tā vuolhkij vuojetit eāluou ruoptuot ietnies lusā.*

*Tā stāluo' itietis, ko kohcājin, ielēvin, juhte sijās piktasa' liddin nuolatun ja polhtietun, ja sīj liddin rihceuot. Te muhtiemā' viehkin čogsskiema ja kuolhtuo čatā rihceuot tohku, konnā kullin peāna skuolāitahti tiukau ja cielai, ja toqjēvun, juhte tannā kalēkin kāuānat niejtau rein<sup>o</sup>ohimie. Tā li para peāna čatnasin, ja n'ējēta ij lim tannā.*

*Valla niejta iédnie, kuhti māti noqjtāstallat, kōktā paddēelin juo nammatum leā, tā ēuorvui tannā, kōnnū son lij čatnasin: «Ibbu niejētamm poqhta kolohko hierhkijna; vierēhtuo outon, kuolltuo mañien!» Tā oihtu niejēta pō'tij čāppā tāl'kina, valla talā mañien pō'tij stuorra pahā tälēhkie ja kuolltuo, ja stāluo' vierēhtijin pinās-tubvat (v. -tuββat) ja koqlluot. Muhttin sidđa, ko mānnuo pajēhtā palvai kaskau, tā loqñijin kietait pajās, ja ēuorōvun: «mānnuj, piejēvie, piuhie (v. piktie) mijāu!» Ja ičēij mānnuo piuhije sijāu, āinat vierēhtijin kalēmiet ouhton oqjvie (v. nouhton oqjvie).*

#### 10. Ibbu és az óriások.

Hajdanában, mint most, volt (tkp. találkozott) egy lapp asszony, a ki erdős vidéken lakott és egyetlen leánya és rénszarvas nyája volt. Mikor legjobb dolguk volt (tkp. bírtak legjobban), jöttek óriások és el akarták venni az asszonymnak egyetlen leányát a rénszarvas nyájjal együtt és az asszonyt meg akarták ölni. Hát a leány rábeszélte az óriásokat, hogy ne öljék meg az anyját, hanem kössék inkább a fához. Hát az óriások nem ölték meg, hanem oda-kötötték egy fához. Aztán elindultak a leánynyal és a rénszarvas-nyájjal, hogy tovább menjenek (költözni). Mikor este lett és kezdett sötétedni, az óriások nem bírták többé tovább hajtani a nyáját. Hát megálltak és tüzet raktak (tkp. csináltak), a hol éjjel aludni akartak és a leányt elküldték az erdőbe, hogy éjjel a nyáját őrizze.

Mikor reggel lett és az óriások aludtak, akkor a leány oda-ment a tűzhelyhez (tkp. tűzpartra), a hol ők aludtak a tűz körül és lehúzta az óriásokról a csizmákat és minden ruhát és beledobta a tűzbe s ezt mind elégette. Hanem a leánynak az anyja egy kicsit tudott varázsolni. Hát az óriásokat oly mély álomba merítette (szó szerint: az óriásokra olyan mély álmokat tett), hogy nem érezték, mikor a leány levetett róluk minden ruhát és elégette. Azután a leány ismét elment a nyájhoz és leoldotta a rénszarvas nyakáról a csöngőt és a kutya nyakára kötötte és a kutyát egy szalaggal (kötéllal, madzaggal) fához kötötte (tkp. erősítette), hogy ott ugasson és csengesse a csöngőt (kolompot, harangot), hogy az óriások, ha éjjel fölébrednek, hallják, hogy nem messze őriz és aztán elindult a nyáját visszahajtani anyjához.

Hát az óriások reggel, mikor fölébredtek, észrevették, hogy

a ruhák róluk le vannak vetve és elégetve és hogy ők mezítelenek. Ekkor néhányan a hidegben és fagyban (tkp. hidegen és fagyon keresztül) mezítelenül futottak oda, a hol hallották, hogy a kutya rázta a kolompot és ugatott és azt hitték, hogy ott meg fogják találni a leányt a mint őriz (őrizve). Hát csak a kutya volt megkötve és a leány nem volt ott.

Azonban a leánynak az anyja, a ki tudott varázsolni, a mint fönt már említve volt, kiáltozott ott, a hol meg volt kötve: «Ibbu leányom jön kolompos húzórénnel: jó idő előtte, rossz idő (förmeteg) mögötte!» Hát a leány csakugyan megjött szép időben, azonban mindjárt utána jött nagy, rossz idő és förmeteg és az óriásoknak kínlódnio kés megfagyniok kellett. Néha, mikor a hold kisütött a felhők között, fölemelték a kezüket és kiáltoztak: «Hold, nap melegíts bennünket!» És a hold nem melegítette őket, hanem meg kellett fagyniok.

11. *Kokte akta sāmie poqđnie éoqsskiemest jāmēj.*

*Tān sītan viessu akta sāmie nisū. Tān āhkā poqtīie koqhtie [lij] tuoddarin, ja āhkkā aktan poqtīijī koqtien ijāv orrum (oruika, v. vuoiñastika, v. oqtika, v. oqtām). Itiet šaddā, čuoukutahčā, tie tāt poqđnie vuolākā āhčina aktan togrrietet poqhcuit, ja togrrietapā kasska-pej rādđai (kasska-piejvie pājāhkai v. oqrđās), ja joksopa poqhcuit ja nou ruoptuot vuejietahčapa ja vuejietapā. Muohtta ja rāššuoit koqppāčakā, ja vuojiehtapā ruoptuot rāšuo ja muo'ttie čatā sijta k<sup>u</sup>ouloi, ja no vājāpapa (v. kiūutapa) iehkietis piejvie ja nou vueiñatahčapa, nollitapā, ja tā lā' (v. tie leä') lubvam piktasa' (v. kāršuo'). Nouhte ko läpā vuoiñatam, te le iehkiet-kuolmutedđ'e (šäuñetedđ'e; — v. te le iehkiet juo kuolmutimie lahka, v. šäuñutimie lahka), te vueläkiet kalākapa. Teä ij tas peässam julkij nalā nuorr[a] olmoj. Tē vuolākā āhčiep sījätai vuejiehtit rēinat (v. poqhcuit), ja nou poqhtā sījätai, koqhtai ahčie šieuñetin sākajī, att sū rādna-pārēnie pāhcām leä.*

*Āhkkā kullā tau, ko leä pāhcām poqđnie. Valtā tāt piktasit tān ijān ja kačāt, kosi pāčij. Āhkā vuohppa pakāt sajieu, kosō l pāhcām; ja ko pakātī vuohppa, te kohčuo'i āhkkā (nissun), poqhtiet hir'kijī ja kierresin. Ja ko li te kohčum, te vu<sup>o</sup>lhkij āhkkā ieč čuojākāt (v.*

-jékāt), ja čuoikā tan šaddāi, konnä li pakātam vuohppa, ja kāunai tan sajien. Ko poqtij, te kulltali kietain ja kulāi: ij leä h'ägga. Čäkij hiätai puokñai, kulltali, jus cohkie laput vaimuon, män tä li poadnie juo jappam. Tä oruoi ijāu čatā čouokitiddii (v. čoukutimie) rāddai. Tie poqtij hirhkijñi (v. pohcujña) nubbie olmoj. Te kiesi'täka sijētai, koqtie rādai ja te nou kiesieti' fāruon sītā mañien kitta tñ sītā rādai, ja nou tannü kistuotasi tan jāmikaxaj, ja nou kruopti-tahti' olomou, kuhti li jappam.

### 11. Hogyan fagyott meg egy lapp ember.

Ebben a faluban van egy asszony. Ezen asszony urának a sátra a hegyeken volt és az asszony férjével együtt a sátorban volt (maradt, pihent, aludt) éjjel. Reggel lesz, világosodik, hát az ember elmegy atyjával együtt követni (utolérni, üldözni) a rénszarvasokat. És követik délig (déli vidékekre, délre), és utoléri a rénszarvasokat. És így vissza kezdik hajtani és hajtják. Havazik és esik egyaránt (tkp. mind a kettő) és hajtják vissza esőn és havon keresztül a falu felé és, no, elfáradnak esteli nappal és hát kezdenek nyugodni. Levetköznek és hát nedvesek a ruháik. Így (aztán) mikor megpihentek, hát alkonyat (esti homályosság, sötétség) van (v. az este már alkonyodás, sötétedés felé van) és [tovább] akarnak menni. Ekkor nem bírt többé lábba állani (tkp. jutni) a fiatal ember. Hát elindul az atya a faluba hajtani a réneket s így eljön a lakóhelyre, sátorba az atya sötéttel azon hírrel, hogy az ő pajtás fia visszamaradt.

Az asszony hallja ezt, hogy férje visszamaradt. Fogja ez a ruhákat azon éjjel és kérdezi, hol (tkp. hová) maradt. Az asszonynak az ipa megmondja (megjelöli) a helyet, a hol maradt. És a mint az ipa megmondta, hát megparancsolta az asszony, hogy jöjjenek [utána] a húzó rénnel és szánnal. És a mint megparancsolta, elindult az asszony maga, hótalpon futva és fut azon helyre, a melyet (tkp. a hol) az ipa megjelölt, és megtalálta azon a helyen. A mint jött, tapogatott a kezével és érezte: nincs [benne] élet. Beledugta a kezét a keblébe, hallgatódzott, vajjon a szív ver-e a kebelben; de a férj meg volt már halva. Hát éjjelen át [ott] maradt világosodásig. Ekkor jött a húzó rénnel a másik ember. Hát ketten elhúzták a lakóhelyre, a sátorig, és aztán (így) elhúzták társaságban (együtt) a falu felé egészen ezen faluig és

asztán (így) koporsóba záratott ezen holttest; és aztán (így) eltemetik az embert, a ki meghalt.

12. *Tāt l° ä satnies, mau mon tal kiehtuou:*

*Mon mujehtāu, akta poqdníe ja āhkkā atniepa niejtau, ja niejta atnā poqtníeu (v. olōmau), ja niejtan lái unna mǎnnā. Tie jauālā poqdníe āhkkai: «vai johttoq!» ja jouāla niejētai ja niejta poqdnái (olōmoi), — unna mǎnnā leä sijān. Ja āhkkā svarru: «mannās (v. mastās) eāp johto?» ja nou niejēta jouālā: «mannās māj eāp johto?» ja nou niejta poqdníe jouālā: «mannes māj eāp johto?» Tie russali' side johtōčit vatnasiñ, ja nou pieddi' (v. porōti') kǎlvuo<sup>u</sup> vatnasi; ja nouh ko olliji' kǎlvuou porōtiet vatnasa sisā, tie jouālā poqdníe āhkkai: «ton kalhka' poqhcčui kattiu johtiet (v. vuijēhtiet, v. manāhtit), kosō māj suhkap vatnasiñ. Nou poqdníe suhkā niejtainā ja niejta poqtníjñ ja unna mǎnajñ, ja sīj suhki' jauriu nuppie keāhčai, tasāk [ko] kaddie tuósstu. Tie leä kuojāhka, ja ko kaddai poqdníe lāuhkit kalhkaí, vj oliehtam (v. hahpítam) kaddai. Kuojāhka nielai vatnasau, poqtníeu, niejtau, niejtā poqtníeu ja unna mǎnau ja kǎlvuou. Tie sīj hohkkognin aktan olmuoi kǎlvujñ, niejtajñ, niejtā olōmoñ (v. poqtníñ), ja unna mǎnajñ aktan.*

*Tie vuoinij poqtníe āhkkā, kuhti lái poqhcčui johtiemen (v. vuojēhtimie, v. manāhtimie), vāriest vuejniñ, koh heävvani sū olmōj aktan mǎnājis. Tie lái tannā nissuna kuoran alla vārrie-čohkko. Tie ājāhtalai nisuo, maít son kalhkaí tahkat: «vuolhkičau tuon vārrai kogrrit pajās čohko nalā». Tie vuolhki āhkkā kogrrit pajās nalā ja poqtij čohko nalā. Tie vārātahi (v. keāhčai), jus poqdníe vuojónu<sup>o</sup> jaurie nann kobōtuomin. Ij vuejēnam poqtníeu jalā vatnasau, jah kǎlvuou. Tie ājāhtalai: «maitās mon kalhkau tahkat?» Tie huomahij: «kahpatiččau (v. čiellicčau) tāte čohko nalt, vāi mon ai hohkkonau». Tie kahppatij son ja hohkkonij. Tie nokōi tat sáhka.*

12. *Az igaz, a mit most elmondok (mesélek):*

Emlékszem, egy embernek meg egy asszonynak van egy leánya és a leánynak van egy férje és a leánynak volt egy kis gyermeke. És mondja az ember az asszonynek, hogy költözzünk, és

mondja a leánynak és a leány a férjének, — kicsiny gyermekök volt. Az asszony feleli: «mért ne költözzünk?» és így a leány mondja: «mért ne költözzünk?» és így a leány férje mondja: «mért ne költözzünk?» Hát fölkészülnek költözni csónakkal és aztán beleteszik (belerakják) a holmit a csónakba, és aztán mikor bevégezték a holmit beletenni a csónakba, hát mondja az ember az asszonynak: «te a rénszarvasokkal a parton fogsz költözni (a rénszarvasokat a parton fogod hajtani, menesztani) [oda], a hová mink a csónakkal evezünk. Így az ember evezik a leányával és a leány férjével és a kis gyermekkel és ők eveznek a tavon a másik végére, addig, míg part fogadja őket (míg szárazföldet érnek). Hát vizesés volt ott és a mint az ember a partra akart lépni, nem ért a partra. A vizesés elnyelte a csónakot, az embert, a leányt, a leánynak a férjét és a kis gyermeket és a holmit. Hát ők elvesztek az emberek, holmijával, a leánynyal, a leány urával és a kis gyermekkel együtt.

Hát látta az embernek a felesége, a ki a rénszarvasokkal költözködött (hajtott, menesztett), a hegyről látta, a mint elveszett az ő férje gyermekeivel együtt. Hát volt ott az asszony mellett egy magas hegy-csúcs. Gondolkozott az asszony, mit csináljon: talán elmegyek (elmenjek) azon hegyhez, fölmászni a csúcsra. Hát elment az asszony, fölmászni a csúcsra, és feljött a csúcsra. Aztán nézte, vajjon látszik-e a férje a tavon úszva. Nem látta a férjét, vagy a csónakot és a holmit. Hát gondolkodott: «mit csináljak én?» Ekkor eszébe jutott: «talán leugrom (tkp. leugorjam) ezen csúcsról, hogy én is elvesszek.» Ekkor leugrott és meghalt (tkp. elpusztult). Hát vége van a mesének.

B) *Supcasa' sāmīj fārt-peivāsāc viessuomäst.*

(*Sāmīj viessuom-slādā*).

**Elbeszélések a lappok mindennapi életéből.**

(A lappok életmódja).

1.

*Akta poqntas sápmie kalākā johttoit. Valtā štuorra lābčie-kimpuov oqčcut hirhkit, rāituo, stuor rāituo, hirhkist kuekte lohk hirhkiu ja čatnā rājātuon maññā-lakkui ja piedā noqtit hirhkie*

*čāvelkā nalā kuohtie peällāi. Ja koh ollim leä pieddat kuohtie p<sup>e</sup>ällār vuolākā palhkies-rāikie lājētīt rāituu paktie-lañāit vuolus ja pajās, tuoi-tuohku. Johtto piejvie čatā iehkiet radāi, tasāk hirhkie' kiäuti', eäh tas viejie eänap kuoddiet. Tie luojāhtal ja ijāu vuoiñat ja itiet johtto ja johtto semlāhki kittā iehkietī, tasāk hirhkie' kiävoti'. Tie luojāhtal vuoiñastaččat. Kogppača' kiävotam : hirhkie' ja olmōj, jā obbo sājta hulēhkie vuoiñastit sihti' idđā-pottou.*

## 1.

Egy gazdag lapp ember költözködni akar. Vesz nagy féksomót, megfogja a húzó réneket, — szán-sor, nagy szán-sor [lesz belőle], — a húzó rének közül húsz rénszarvast, és odaköti a szán-sorba egymásután, és ráteszi a terheket a rén hátára két oldalra. Mikor elkészült rátenni [a terheket] két oldalra, elindul az útcapáson, vezetni a szán-sort sziklás úton föl és le, ide-oda. Költözködik nappal on át estéig, míg a rének elfáradnak, nem bírnak már (többé) többet vinni. Ekkor szabadon ereszti (leszerszámozza) és éjjel pihen és reggel tovább megy és hasonlóképpen megy egész estéig, míg a rének elfáradnak. Ekkor szabadon ereszti [kifogja a réneket], hogy pihenjenek. Mind a ketten elfáradtak: a rénszarvasok és az ember, és az egész sátorhely népsége pihenni akar éjjeli időn át.

## 2.

*Akta ponta olmoj atnā nielde parrhtnie', ouhtou niejtau. Oqsstā Vuonast stuor vatnasau. Pālēhki kakce olmō' kuoddit ja kuoddā vārie nalā ja vārie padielā ja vārie vuolus pauhtie padielā jaurai ja suhkā jaurie rastā. Poqhtā pauhtie vuostai (v. vussti), korri kaddai ja vuolākā kuoddiet pajās pauhtie nalā, ja kuoddā vuolus pauhtie johkoi. Suhkai johko-rāikie vuolus. Poqhtā kuoihka nājēka, korri kaddai, vuolākā kuoddiet vatnasau vuotie čatā johkoi. Suhkā jokō vuolus jaurie radāi ja jaurie mihte stuorra Luliejū kitta iēcas orruhita (v. orrom-sajita).*

## 2.

Egy gazdag embernek négy fia, egy lánya van. Vesz Norvégiából egy nagy csónakot. Kibérel nyolcz embert, hogy vigyék és



viszi a hegyre és a hegyen át és a hegyen le sziklán át egy tóhoz és a tavon keresztül evez. Egy sziklás hegy felé jön, partra száll és elindul fölvenni a sziklás hegyre és leviszi a sziklán egy folyóhoz. Lefelé evezett a folyó mentében. Neki evez egy vizesésnek, partra száll, elindul a csónakot vinni erdőn keresztül a folyóhoz. Evez lefelé a folyón a tóig és a tavon a nagy Lule-tavon a maga lakásáig (lakóhelyéig).

## 3.

*Mon kalhkau kiehttuot (supcastet), man stuorra väivie čatā läpā mü ahččie ja iédnie puktām mü pajās piebmat.*

*Ahčies[t] leu monno sahkanam eädnaí. Iédnie leä mü kuoddam čogjvienis (vaimuonis) ja iédnie leä mü riekātahtam. Im mon tau äikieu muiehtie, män mon tau kulāu, kōktā-l son mü pajās piäbmam. Ko mon čierruokōhtiu, tie iédnie rahpā puoņas ja vaddā (piedđā) mü nälāmai niččiü, ja mon nāmāu tāu niččiü, ja tān niččien leämāč mi<sup>l</sup>lēhkie, miĵ muñi piēbmuon orrum. Taina läu mon uhčies äikieu viessum, tasāk ko vatt ālākā nielēkie kōddiekoghtiet čogjvien. Tie mon ālhkau čierruot, iédnie rahpā puoņas ja vaddā mü nälāmai niččiü, tie mon tāu nāmāu; tie tat mi<sup>l</sup>lēhkie leämāč muñi piēbmuon. Ja mon iu muiehtie tau äikieu, valla kulāu ahčiest ja ietnies, kō ahččie jouälā: «eätinat niččijt ton leä' nammam, tasāk ko ton stuorrāni' ja nahkakōhti' iečā piepmuo<sup>u</sup> porrokoghtiet». Valla mon mujēhtau, ahččie jouälā: «ällim (= ij lim) tuinā pānie', tie vierētij eätinat suósskat tuñi piäpмуou nälmiñ, vai ton kalēki' ogdēuot porrot. Eätinat nälmie suósskam piäpмуot, tasāk ton iehč ajēmuta' süsskakoghtiet tau piēpмуou, maina mon ja eädinat leän tū piēbmam ta' rādđai ko ton nahkakōhti' porrot tau piēpмуou, maitā mon ja eädinat tuñi vattijmä».*

*Tie mon mujēhtau, mon läu kuotām nuppie ejkāta pajās-anie'-timü. Tie ahččie lei tahkam kierāhkamau ja jouälā eädnaí: pieja mānāu kierāhkama sisā ja kāra mānā juolhkit, vai eä' kogluo piktasī sinn». — Tā' leämāč piktasa', sapmielačča' kohčču' tāt piktasit rapsan. — «Kāra mānā kietait, vai eä' kogluo; ko leä' kārram mānā juolhkit ja kietait, čakije kierāhkamau raihpuo sisā.» Tāt*

leämāc miesie-nāhkies (v. miessātakās) kogruohtum, nouh ko lūlui mosskuos nubbie kiehcie, vāi kalākā mānnā pibvat (piβ,βat), vai ī kogluo mānā juellhie' jalā kieta'. Tie ahēcie jahttā: «pieja vill rapsau ogjvie paddiel, vai ogjēvie pibvā». Ja ko soqj kalēkin johttōt, tie son jouālā eādna: «pieja roukuou ja rānuo roukuo paddiel, ja pieja tau roukuou ja rānuou kierrisa sisā ja kāra mānāu tann roukuo sisā, vai mānnā ij kogluo». Ja iédnie leā kārram kierrisa sisā ja roukuo ja rānuo sisā. Tie jahttā ahēcie eādna: «juoku leā' mānau kārram kierrisa sisā?» Eādnie jahttā: «juo lāu». «Tie vadoāp ja johttoop».

Tie siddā vuojiehti' poghecut ja lājēti' rāituou ja rāituoit. Tie peātnaka' cielli' rēinait ja pohccuit. Tie nou sapsmielačča' tahki' ja johtti' tālvien. Tie mujēhtau, mait ahēcie hoqlai ajū, ko mon lādūi mujēhtiekoqhtiemīn: kō mon kierrisa sinnā čierruokoqtau, tie iédnie vierēhtij kanokit ja moqdduot ja puolvai nalā luejēhtātīt kierris-kuorra: ja rahpat puoņas ja kiessiet niččiū ja pieddat mū nālamai. Ai iecā mānai nālamai pieddi niččiū, kogsse sīj leā' unna'-kaččan. — Tie ko iédnie leā nāmāhtam mānāu, tie vādcā son ja lājēti rāituou ja joksō vass fāruou. Tie johtti' nou keāčuo piejvieu iehkiet rādđai, ja nou luejēhtalē' hirhkijt kierrēsī outos ja kogjēvu-koqhtā ahēcie koqtie-sajieu. Iédnie tuorhkait togddā, ja ko ahēcie leā caggam koqtieu, tie iédnie tuerēki koqtieu. Tie ahēcie čuollā muorait ja puellit tolōu. Tie iédnie kuottat kānuit jalā oqtātakāit (roukuit) koqtie sisā ja viedčā čācieu kiepmiñ.

Ahēcie svarhkau ohcoq lohkiekis ja ī kāuna. Kačāt: «konnā leā' kāhkuo'? jalā leā kus iecā svarāhka koh kāhkuo'? leā kus kojēhkie pierākuo', jalā leā kus vuosstā, vai vuosstā mi svarhkietip?» Iédnie jahttā: «vuosstā-l, jalā kojēhkie pierākuo lohkieka sinnā. Īj kullā (= ku lä) nuñnie-kiečien? Ocō toppiel!» Kačāt: juo ko kauni'?» «Juo». Tie poghtā ahēcie koqhtai piepmuñ, svarhkaiñ. Ahēcie riejeiti svarhkau koqhtai, tie iédnie tan potton kuottat kārijt ja kūhsit (v. kū'ksit) koqtie sisā poqšsuo (v. poqhšuo) keāhcai. Tie svarhkietī', tie porri' svarhkau, tau piāpmuou, mait leā riejeitim. Tie ko porri' tau piāpmuou, māj kohčuotuvvā svarāhkan, tie ahēcie jouālā eādna: «pieja' tal ton mällāsau, vai tuollta rujāhta,

vai kipman ruāpuht, vai peāssap porrot ja tan mañiel oqddāt ja vuoiñatit ruāpu't. Itiet kalākap mīj ārrat kohcoqt (v. -coot) ja ārrat māliestit ja čuojēkāt poqhcēt vudielaččat, vai keārākap ruā'put hirhkijt oqččutit ja keāsāstī. Kuhkies piejvies leā mijān udni, mait kalākap johtiet».

Tie johti' sīj keāčuo piejvieu ja vill šieunetau, iehkietis ijāu (idda-stihkiu), tasāk pōhti' luejāhtalim sadāi. Tie luejāhtali', ja ko leā' luejāhtalam hirhkijt kierrisi joutost, tie ālēki' koqtieu veārāhkuokoqhtiet, ja ko leā' veārāhkum ja caggam koqtieu, tie puelli'tī tolou ja ālēki' kāfau māliestit, vai veādd'āji' kiāutam kieta' ja ju'lhkie' ja obbo rumāj (v. rubma, v. krohppie). Tie juhki' kāfau ja svarhkietī'; tie maliesti' ja juo lā kasska-idda innūs porri' ta mällāsau. Ja ko lā' porrom, tie muhtiemā' leā' nou kiāutam, aht eā' viejie rookui sisā čākñat, valla toššū muhtiemā' rookui sinnā ogtī' ja muhtiemā' nouh ko luoituo. Tie nohkoti' (v. oatiesti') tau itietis ijāu. Tie vasst kohcoqji' ja čuejēkāti' sieuñet sijekien (v. kiepmien) ja nou valla tie hinniji' čuejēkāt pohccuit pirra, tasāk čoghkai oqđeu' rēinajit. Tie pukti' rēinait (poqhccuit) šallđui ja johttoji' ja johti' keāčuo piejvieu kitta iehkiet rāđđai, tasāk pōhti' luejēhtalim saddai (v. sadāi). Tie luejēhtali' hirhkijt kierrisij outos, ja ko lā' luejēhtalam, tie ālēki' veārāhkuot koqtieu nouh ko outola. Jah tie nokōi tāt sähka (v. hoqlla). Tie lādū mon juo olmuon šaddam, jah tie šaddiu mon iehča isietin (v. poqntin).

## 3.

El fogom mondani (mesélni), milyen nagy bajjal bírtak apám és anyám fölnevelni.

Atyámtól fogamzottam anyámba. Anyám viselt engem méhében (szívében, keblében) és anyám szült engem. Én nem emlékszem azon időre, de én hallom, hogyan nevelt föl engemet. Mikor elkezdtem sírni, hát anyám fölnyitja keblét és számba adja (teszi) az emlőt és én szopom azt az emlőt, és ezen emlőben tej volt, a mi nekem táplálékül szolgált (tkp. volt). Evvel éltem én kicsiny koromban, addig, a míg ismét elkezd az éhség marczangolni (tkp. ölni) hasamban. Ekkor én elkezdek sírni, hát az anyám kinyitja keblét és számba adja az emlőt; hát én azt szopom és a tej volt nekem táp-

lálékom. Én nem emlékszem ezen időre (tkp. időt), de hallom atyámtól és anyámtól, a mint atyám mondja: «Anyádnak emlőit szoptad te addig, a míg megnőttél és kezdtél más ételt enni bírni.» De én emlékszem, atyám mondja: «Nem voltak neked fogaid, hát anyádnak meg kellett neked rágni az ételt a szájával, hogy te ehessél (tkp. kapj enni). Anyádnak a szája rágta meg a te eledeledet addig, míg te magad kezdted bírni rágni az ételt, a mivel én és anyád tápláltunk téged addig, a míg te kezdted bírni enni az ételt, a melyet én és anyád adtunk neked.

Most emlékszem, kihagytam a másik szülőnek fölnevelését. Hát atyám csinált bölcsőt és mondja anyámnak: «Tedd a gyermeket a bölcsőbe és kösd be a gyermek lábait, hogy meg ne fázzanak a ruhákban.» — Ezek [olyan] ruhák, a lappok ezen ruhákat rappsanak hívják. «Kösd be a gyermek kezeit, hogy meg ne fázzanak; mikor bekötötted a gyermek lábait és kezeit, dugd a bölcsőt a takaró bőrbe — a rajahpuo-ba». Ez rénborju-bőrből volt varrva, úgy hogy az egyik vége zárt legyen, hogy a gyermek melegen legyen, hogy meg ne fázzék a gyermeknek lába vagy keze. «Tedd még a rappsát a feje fölé, hogy a fej melegen legyen.» Mikor költözni (tovább menni) akartak, mondja az anyámnak: «tedd a bőrt és a teritőt (takarót) a bőr fölé és tedd a bőrt és a teritőt a szánba és kösd bele a gyermeket a bőrbe, hogy a gyermek meg ne fázzék.» És az anya bekötött a szánba és a bőrbe és a takaróba. Hát mondja az atyám az anyának: Bekötötted-e már a gyermeket a bölcsőbe? Az anya mondja: «Már be». «Hát menjünk és költözzünk».

Hát ők hajtják a réneket és vezetik a szán-sort és a szán-sorokat. Aztán a kutyák ugatják a réneket. Hát így tesznek és költözködnek a lappok télen. Hát eszembe jut, mit mondott még atyám, mikor kezdtem emlékezni: mikor én a bölcsőben kezdek sírni, az anyámnak meg kellett állnia és visszafordúlnia és térdeire ereszkednie a szánkó mellé és kinyitnia keblét és kihúznia az emlőt és számba tennie. Más gyermekek szájába is teszik az emlőt, mikor kicsinyek. — Hát mikor az anya megszoptatta a gyermeket, megy és vezet a szánkó sort és eléri ismét a társaságot. Hát így költöznek egész napon estéig és akkor eleresztik (kifogják) a húzó réneket a szánok elöl és atyám elkezdí ásni a sátor-helyet (t. i. elkotorja a havat egy helyről.) Az anyám galyakat tör s mikor az atyám föl-építette a sátort, akkor az anyám galyakkal behintette a sátort.

Aztán atyám fát vág és tüzet gyújt. Azután anyám behordja a holmikát vagy ágynemüket (bőröket) a sátorba és vizet hoz az üstben.

Atyám falatozni (harapni) valót keres a záros szánkóból és nem találja. Kérdezi: «hol vannak a kalácsok? vagy van-e más falatozni való mint kalács? van-e száraz hús, vagy van-e sajt, hogy sajtot falatozzunk?» Az anya mondja: «Sajt vagy száraz hús van a záros szánkóban. Nincs-e [a szánkó] orra végében? keresd ott!» Kérdezi: «Megtaláltad-e már?» «Már [meg].» Aztán bejön az atya a sátorba az étellel, a falatozni valóval. Az atya bekészíti a harapni valót a sátorba, az anya pedig azon időben (az alatt) behordja az edényeket és a kanalakat a sátorba, *poqššuo* (a sátor hátsó részének) végébe, aztán falatoznak, aztán megeszik azt az ételt, a mit [az atya] bekészített. Hát mikor megeszik azt az ételt, a mely svarahkának neveztetik, az atya mondja az anyának vagy a szolgának: tedd most oda a húst, hogy forrjon a fazék, hogy gyorsabban főjön, hogy ehessünk és aztán lefekhessünk és hamarább nyugodhassunk. Reggel korán fogunk fölkelni és korán főzni és hótalpon futni, a réneket [össze] hajtani, hogy hamarább elkészüljünk, a rénekre a szerszámot és a tehervivő edényeket rátenni. Hosszu napi utunk van nekünk ma, melyet meg kell tennünk (tkp. költöznünk, előrehaladnunk kell).

Hát költöznek ők egész nap és még sötétben is, estéli éjszakan (sötét éjjel), a mig eljönnek a pihenő (tkp. szabadon eresztő, kifogó) helyre. Ekkor eleresztik (kifogják) [a réneket], és mikor eleresztették (kifogták) a húzó réneket a szának elöl, elkezdik a sátrat fölütni és mikor fölütötték és fölépítették a sátrat, tüzet gyújtanak és elkezdenek kávéfőzni, hogy frissebbek legyenek (fölfriessüljenek) a fáradt kezek és lábak és az egész test. Aztán megisszák a kávéfőzést és falatoznak, aztán főznek (t. i. húst) és már éjjel van, mire megeszik a húst. És mikor ettek, hát néhányan annyira elfáradtak, hogy nem bírnak a bőrökbe bujni, hanem csupán némelyek alusznak a bőrökben, némelyek pedig úgy [az ágakkal behintett] pusztá földön. Aztán szunyadnak (alusznak) a reggeli éjjelen. Aztán ismét fölébrednek és futnak hótalpon, sötétség oszlásakor, és így csak hát körül bírják futni a réneket, a mig összefogják a réneket; aztán beterelik a réneket a [sátor körül levő] bekerített helyre és elkezdenek költözni, és költöz-

nek egész nap, estéig, a mig eljutnak a pihenő helyre. Akkor eleresztik (kifogják) a réneket a szánok elöl és mikor eleresztették, hát elkezdik a sátrat csinálni úgy mint az elébb. És hát vége van e mesének (beszédnek). Aztán én már emberré lettem (fölnöttem) és a magam gazdájává lettem.

#### 4. Suogñuo.

*Tan āikien, kosse mon vīnar ajñ juhkiu, ja juhkin ai kaik tiuna ulmuča', ja jukāi ai moqrēsie, keāsi monno kalhkam (v. kalh-kau) suogñotit, tie lāi suogñuo nou :*

*Kacāu vuosstat : «oqčeuou-kus mon tān koqtien kāffau mālies-tit?» — Koqtie isiet (v. poqdñie) : «maitās ton āikuo' tahkat taina kāffaiñ?» — «Mon āikuou māliestit, ja ko kāffa kipman, tā juhkap. Mon āikuo kacātīt, jus mon oqčeuou kacātīt tujstā, oqčeuok niejtau suogñutahčat?» — Svarru koqtie-isiet (v. pontie) : «na, oqčeuo' āinuk». — «Na, piejalūlu' kus niejtau muñi?» — «Piejau, jus niejēta sihtā; svarrujis ieč niejēta iečas outos». Teā mon kacātau moqrēsies : «na, maites tall joula' munnu, āhēinat rātai? Kalhka'-kus ton mietiehtit? maitā ton jāhttiet kalhka' muñi? sitāh-kus ton mū allasitta irēkien valtiet? Ton leā' juo kullam, ahte mon lāu tū keāh-častam moqrēsie vuohkai; maitās leā' tal ājāhtallam? Kalhkau-kus mon tū lījōhkumā milht oqčeuot?» — «Moqrēsienat oqčeuo'», svarru niejēta. — «Nā, maites niejta iēdnie mijā rātai svarru? Leā-kus ietnie miella ja situot niejtas vaddiet muñi moqrēsien?» — «Vattau; ieč tal tiehtā niejēta, svarrujis tal». — Vill niejēta : «kalle koit». — Kulāu mon, iēdnies ja ahčēies mietie't ja loqpiet; te tal ieč svarrujis niejēta. Nā tie mon vieččau puoñas kilhit (silāpa-passtiu, kūhsieu v. kuksieu, suorāmasau, soqmies jorōpo tālau, lījnieu, salāma-kir-đieu ja takkārit ja takkārit), ma t moqrāsai vaddiet kalh-kau, ja tie vattāu moqrēsie kiehtai; ja jus ij moqrēsie valtie kietajñ, tie cākau moqrēsie puokñai. Tie moqrēsie valtā tasstā ja pieddā kistui vuorāh-kāi. Tie ko moqrēsie vuerēhki, tie joulam mon : «koqsses čāllaki mannat sihtapihtit? Monno sitāu talā čāllakijta, jus tidđa mietie-tihpit jalā sihtapihtit». — Tie svarru ahčēie : «na, mastās ij! ij koqssačik pārrān». Tie ko mon kulāu tau pākuou, tie leā tal mū*

miela mihtä, ja tie läu mon tan äjähtisän : härrä lusä tal vuodđäjin mon ja moqräsie ja moqrsie ahččie. Tie kačäu : «nä, te ham tal vuodđap?» — Tie poqdnie svarru, ahččie niejta : «nä, mannäs eäp vuodđä? vuodđäp ham tal!» Tie hirhkijt viedči' ja vuodđäji' ja tie vuojimä härrä lusä. Jouloimä härrai : «čällakami sihtap». Tä härrä čällä ja kahčä, mi leä parrhtnie namma. Pärēnie sārōnu, mi lē sū namma, tä lä čällam parrhtnie namāu juo. Tä niejtas kačät : «sitähkus ton tau allasit ai irēkien?» Tie svarru niejta : «sitāu». Tie kačät härrä, mi lä namma niejta. Tie niejta sārōnu namās. Tä härrä ollōsi čällam, čällakau vaddam, tä-l ollonam suogūuo. Tä tal härrä kolmo pälji (v. kolēmi) liksu kirōhkuon, ja koh ollonam tä' kolōmo liuksaka', teä fiessti, ja tä heäddä tai mañien.

#### 4. Leánykérés.

Azon időben, mikor én még pálinkát ittam és ivott valamennyi ember is és ivott a menyasszony is, a kit én meg akartam kérni, akkor a lánykérés így volt:

Kérdezem először: «főzhetek-e (tkp. kapok-e főzni) ebben a sátorban kávét?» — A házi gazda: «mit szándékozol tenni a kávéval?» — «Főzni szándékozom és mikor a kávé megfől, hát iszunk. Kérdezni szándékozom, vajjon megkérdezhetem e tőled, megkérhetem-e a leányt?» — Felel a házi gazda: «no, kérdezheted bizonyára (tkp. kapsz) [kérdezni].» — «No, odaadnád-e nekem a leányt?» — «Odaadom, ha a leány akarja; feleljen maga a leány magáért.» — Ekkor én kérdezem a menyasszonytól: «no, mit szólsz most kettőnknek atyáddal együtt szándékára (tanácsára)? bele fogsz-e egyezni? mit fogsz nekem mondani? akarsz-e engemet magadnak vőlegényül venni? Te már hallottad, hogy én menyasszonynak (menyasszonyképen) szemeltelek ki tégedet; mit gondoltál most, meg foglak-e tégedet kapni tetszésed szerint?» — «Még kapsz menyasszonyodnak», feleli a leány. «No, mit felel a leánynak az anyja a mi szándékunkra? Az anyának szándéka (kedve) és akarata-e a leányát nekem adni menyasszonyul?» — «Oda adom; maga a leány tudja most, feleljen most.» — Ismét a leány: «minden bizonnyal». — Hallom én, anyja és atyja beleegyeznek és odaigéri; hát most maga feleljen a leány. «No hát én

előveszem a keblemből az ajándékokat (ezüst kanalat, mérő kanalat, gyűrűt, valamely gömbölyű tallért, kendőt, zsoltárkönyvet és ilyeneket és ilyeneket), a melyeket a menyasszonynak akarok adni és odaadom a menyasszony kezébe; és ha a menyasszony nem veszi el a kezével, hát beledugom a menyasszony keblébe.» Ekkor a menyasszony kiveszi innét [t. i. a keblemből az ajándékokat] és elteszi a ládába (tkp. a ládába teszi rejtekbe, őrizetre). Aztán mikor a menyasszony elrejtette (eltette), mondom én: «Mikor akarok írásra menni? Én azonnal írásra akarok menni, ha ti beleegyeztek vagy akarjátok.» — Hát feleli az atya: «no, mért ne menjünk! sohse lesz jobbkor.» Hát mikor én hallom ezt a szót, ez most az én kedvem szerint van és abban a gondolatban vagyok: a paphoz hajtunk most én és a menyasszony és a menyasszonynak atyja. Aztán kérdezem: «no, ugyan hát menjünk most [t. i. szánon]?» — Ekkor feleli a gazda a leánynak atyja: «no mért ne menjünk? menjünk hát most.» Ekkor elővezetik a húzó réneket és mennek, és aztán elhajtottunk a paphoz. Mondtuk a papnak: «írásra akarunk menni.» Ekkor a pap ír és kérdi, mi a legény neve. A legény megmondja, mi az ő neve. Hát már be van írva a legény neve. Aztán a leánytól kérdezi: «akarod-e te ezt magadnak szintén völegényül?» Feleli a leány: «akarom.» Aztán kérdezi a pap, mi a leány neve. Hát a leány megmondja a nevét. Ekkor a pap egészen megírta (elvégezte az írást), írást adott, aztán elvégződött a leánykérés. Most a pap háromszor kihirdeti a templomban és mikor elvégezte a három kihirdetést, akkor összeesketi, aztán pedig lakodalom van.

##### 5. *Sāmīj johtiem.*

*Kō mon isietin šaddiu, tie čakča-koqt-sadāi jotōu muorra-rāddai, konnā mon kalhkau pivvat ja mū koqhtie-hule'kie. Jus lei muina sieta-rādna, tie moqj aktan leän johtoom tann koqt-sadāi ja tannā moqj orrun, tasāk [ko] muohttä ja kierresit viedčün. Ja ko leän tannā orrum tan rāddai, ko kierresij mahttin johttoot, šaddā orruot mānuou, jalā muhttiin kuokta mānuou jalā kolōmo, innās kierėkin, tie johtōjin kierresij, ja kuotām leän (v. līn) tasā kiessie-johtiem-reituoit, svakāit, ja kiišsait (v. kīhsait) kacuoostam muorrai. Muhtiem piejvieu parākam tannā, ja ko līn tie hearākam ollōsi, tie kohččun*



tieunārit puktit tāsī poġhcuit saldui, vai māj oġdċuop johttōot ċakċa-koġt-sajiest. Tie tieunāra' leä' puktam poġhcuit, tie oġdċutip hirrhkiġt rajġtui, ja ko leä'p (v. lip) oġdċutam mon aktan tieunāri kuim, tie keäsāstip; ja koh ollip keäsāstit, tie akta ulmuċ valtā hirhkieu ja vuolākā lājġtit outoli kuoului poġhccu. Tie jouälā: «kukukū, kukukū, ċ's!» Tie ko rejġna kullā tau jienau, tie valli ja tiehtā tastā kosō-l johttoomin. Tie vuoddieli' iehċāsa' almaċa' peatnaki eänap eäluou livās[t] toġku, kosō-l kūġhkalam ja cissalam. Tie tatie milt, kuhti hirhkieu laġġtġj outolin kuoului, tie jouälā: «ċis, ċis, kukukū!» Tie rejġna kullā kooppuo (v. koġbbēli) kuoului, ja vuojiehteiddie' kooppuo (v. kogguo) outo-mannie (v. laġġtistiddie) mannā, koh kullī' cissātuššieu ja kuhkātuššiu. Tie nou kuhkiu ko pieġġvie pissu ja ċuovaka, tie vierġhtie' kulturalit outo-mannie (v. lājġtistiddie) jienau ja nou vuojiehtit eäluo tan jiena mañien toġku muhttiñ neġġġka šieuñetau tasāk ko luojġhtalim-sad'ai pō'hti'. Ja tie joulam (v. joulau) mon tiunāritān ja āhkāsin: «tannā mā tal māj ijāu vuoiñastiċċap ja oġtiċip?» Tie svāru: «nam, mastās eäp?» «Peätnaka' sillu', teä vierġhtip lueġähtalit». Te veärähku, te koġvuo mon koġhtie-sajieu, muhtiem tuorhkait toġdċa, muhtiem muorait ċuollā, muorait, mai tolō puellihti'. Ko ollim koġtieu caggat (veärähkuot), tie māliesti' ja porri' ja piäbmi' peätnakit, ċuokahti' liemau, ja ko peänaka-l ċuohkam, teä oġdċati' ja nou oġti' ijāu ċuoukotiddie vu'sstai.

Tie koċċōti' ja ālēki' nou russtit johttoom-lāhkai vatt idda-sajiest johttoot ieċā sad'ai, tasāk [ko] pōhti', konnā kalēki' tālġviekuoutielau orruot. Tie vierġhtiji' muhttiñ rejġnuhit poġhcuit ijāu, vāi eäh kieġvitā, vai piessi' johttoot idda-sajiest. Muhttiñ leä stalġpie (v. sieġpiek v. stahkkie), māj porroġ rēinait (poġhcuit) ja oġkuhtallā ja haddi' tuoi-tuohku ja koddol. Tie tantiet muhttiñ rejġnuhit vierġhtiji', vai eä' piestie stalpita (v. stalhpita) porrot ja haddēt rēinait. Tie johtō'ji' tate sajies ja johtti' v'ootai, ahte kalēki' pivvat veärāmus ċoġsskiema āikieu. Nou kuhkiu, ko leä ċoġskies, tie sihti' muorai sinnā orruot, konnā oġdċu' tolō poġltiet riehta, vai pibvi', tasāk pivältahċā ja kitā tālvie kuoului šaddakoġhtā. Tie kitā peällai ālākā pivältit, tie ālēki' tuottar-sāmie' jorhkietit ruoptuot tuoddari kuoului. Tie piβġakō'hti unniġp muorra-sajiñ. Tie alās joht' tuoddari vuo-

lita, jus lä tuoddarin kuohtuum; tie reïnait tipti' tuoddari mannat. Koqhtie orru muorai sinnä, konnä oqdču piépmuo mäliestit ulmučita ja peätnakita. Tie orru' kitäu tannä ja kuoti' kierresit kitä koat-saddai, jah tie viedči' svakäit ja kiüssait ja tie orru' tan koat-sajin (v. sajien). Te kuhkiemusau orru' tan sajien, mäj kohčuotuvvä kitä kuot-saddien, tasä ko lä' kiüssait kārätam ja jāfuit kārram liddän kiüssä sisä.

Kitän alhtuo' miesit noqllu' jah kuoddi'; tie eä' miesie' nakä kuohcat, outol ko kiäoro'. Tie orru' tannä tasä ko kiäoru' miesie'. Ko nahkaköhti' kuohcat johtiem-pejjäväsau, tie ko vāruot (toqjēvu) isiet juo tal miesie' nahki' kuohcakoqhtiet, tie johttoo kitä sajies. Tie oqččut hirhkijt, ja ko lä oqččutam hirhkijt ja čanātam rajētuon olluo hirhkijt, tie čatnā toqbbusit juqhkke hirhkie čavielka nalā, ja ko lä ollim čatnat hirhkij čavielkij nalā toqbbusit, tie pieddā kiüssait hirhkij čavielki nalā, tasä ko olli pieddat tiunai hirhkij čavielki nalā, keitas son leū toqbbusit čatnam. Tie pieddā otnorisāit ouhto hirhkie nalā ja nuppie hirhkie nalā teähkātakait, ja tä keürākā vadcat tate koqt-sajies johttoot ja johttoo muhttiin piejvieu čatā ja muhttiin oqnieput, kokte hiehpā, muhttiin kuhkieput, koktehiehpā alās jotietin. Tie johtto nou kitta koit kasska-kies rājita kitta Vuona rājie rādđai ja orruo toppie nākin kuokte jalā kolōmo vahkuq'. Tie vass ālākā ājāhtallat luksa johtiet ja johtto luksa, ja johtto vass tau čakča-kiesieiu. Muhtiem sajien orru<sup>o</sup> kuokte jalā kolōmo piejvie', kokte hiehpā, muhttiin vahkuo, muhttiin piejvieu. Tie johtto<sup>o</sup> nou, tasāk vass jouksot čakča orruom-pāihki lahka, vai peässä, ko čossku koqhtieu tahkat muorai sisä, konnä pivvā čoasskiema muttuo āikie, ja te ko-l vierāhtuo, teä luojāhtā reïnait viejēhtuo (suihtuotakā) ijā paddiel. Nou muhttiin sojāhtā ijān muorhkuo tahkat (v. šaddat), tie ij kāuna murōhkuon reïnat. Nou muhttiin orru murōhkuo tuoddarin kuokte jalā muhttiin kolōmo piejvie ja ijā' ja muhttiin vahkuou ja tait ijait, ma' lä' vahkuon, tie ij kāuna reïnait, tie lahpu' ja häjieti' reïna'. Tie pässtā nou muhttiin sāmie ulmuč reïnaitis kiejvitēt (potuitit, poddēt), vāihku ij sitā, ahte kalhkalului piässtiet kiejvitit reïnait.

Tä lä nou sāmie viessuom-slādđa tan āikie, ko mon isietin ja po<sup>o</sup>ntin ja sijēta-adnien, jalā johtien liddū. — Tä nokōi tat sähka.

## 5. A lappok költözése.

Mikor én gazdává lettem, őszi sátorhelyre költöztem — a fahatárba, a hol nekem és sátornépemnek melegünk fog lenni. Ha volt nekem helytársam [t. i. a kivel egy helyen ütöttük föl a sátrunkat], akkor mi ketten együtt költöztünk a sátorhelyre és ott maradtunk, a míg havazik és a szánokat előhúzzuk. És mikor ott maradtunk addig, a míg szánokkal bírunk költözködni, megeshetik egy hónapig vagy néha két hónapig, a míg tovább menni bírunk, akkor tovább mentünk (tkp. megyünk) a szánokkal és ott hagytuk a nyári költözködő szerszámokat, a nyergeket és vivőedényeket felaggattuk a fára. Néhány napig dolgoztunk itt s mikor teljesen fölkészültünk, hát megparancsoljuk a szolgálknak, tereljék a rénszarvasokat ide a [sátor körül levő] bekerített helyre, hogy tovább mehessünk az őszi sátorhelyről. Ekkor a szolgálk beteretlék a rénszarvasokat, aztán megfogjuk a húzó-réneket (rénökröket) a szánsorhoz s mikor megfogluk én a szolgálkkal együtt, akkor befogluk; s mikor befogluk (tkp. elvégezzük fölszerszámozni), akkor egy ember fog egy húzórént és elindul vezetni előre felé a réneket. Ekkor mondja: «kukuku! kukuku, cisz!» Mikor a rénszarvas hallja ezt a hangot, hát fölkel és ebből megtudja, merre költözködnék. Aztán kihajtják a többi emberek a kutyákkal a többi nyáját oda, a merre ku-t és cisz-t kiáltott [a vezető]. E szerint, a ki a húzó rént előrefelé vezette, mondja: cisz, cisz, kukuku! Ekkor a rénszarvas meghallja merre felé és a hajtók [is] merre megy az előlmenő (v. vezető), mikor hallják a cisz- és k-kiáltást. Hát addig (olyan sokáig), a míg a nappal tart és világos, hallgatniok kell az előlmenőnek (v. vezetőnek) hangját és aztán a nyáját a hang után arra hajtani, néha sötétig (tkp. neki a sötétségbe), a míg pihenő (tkp. szabadon eresztő) helyre jönnek. És akkor mondom én szolgálimnak és feleségemnek: «vajjon most az éjjel itt pihenjünk és aludjunk?» Hát felelik: «no mért ne? A kutyák elfáradtak, tehát ki kell fognunk.» Aztán megcsinálom [t. i. úgy hogy elkotrom a havat], aztán megásom a házhelyet, némelyik ágakat tör, némelyik fát vág, melylyel tüzet gyújtanak. Mikor felépítettem (fölüttöttem) a sátrat (tkp. elvégeztem fölépíteni), akkor főznek és esznek és megetetik a kutyákat, [a kutyák] lefetyelik a levest s

mikor a kutyák fölfefyelték, akkor lefeküsznek és aztán alusznak éjszakán át, világosodásig.

Aztán fölébrednek és elkezdenek a költözésre (tkp. költözés módra) készülödni, az éjjeli helyről ismét tovább menni, a míg oda jönnek, a hol tél derekán (közepén) át fognak lenni. Ekkor néha őrizni kell nekik a rénszarvasokat éjszakán át, hogy el ne szóródjanak, hogy az éjtszakai helyről tovább költözhessenek. Néha a farkas az, a mely megeszi a rénszarvasokat és ide-oda kergeti és hajszolja és megöli a rénszarvasokat. Hát azért néha őrizni kell nekik, hogy ne engedjék a farkasoknak megenni és szétkergetni a réneket. Aztán tovább mennek ezen helyről és erdőbe költöznek, hogy melegen legyenek a legrosszabb hidegségnek idejében. Addig, a míg hideg van, a fák között (tkp. fában) akarnak lenni, a hol igazán tüzet rakhatnak, hogy melegök legyen. a míg melegedni kezd az idő és tavasz kezd lenni a télhez képest. Tavasz felé el kezd meleg lenni, és a hegyi lappok el kezdenek visszafordulni a hegyiségek felé. Ekkor a kisebb erdős helyeken kezdenek melegedni. Aztán nyugotra költöznek a hegységek alá, ha a hegységeken legelő van; ekkor a rénszarvasokat a hegységre engedik menni. A sátor ott marad a fák között, a hol ételt főzhetnek az embereknek és a kutyáknak. Itt maradnak a tavaszon át és a szánokat a tavaszi sátorhelyen hagyják s aztán előveszik a nyergeket és a vivő-edényeket s aztán ott maradnak a sátorhelyen, a mely tavaszi házhelynek neveztetik, [mind addig] a míg a vivő edényeket odakötötték [a rénökrök hátára] és a lisztet belekötötték a vivő-edénybe.

Tavasszal a rénszarvas tehének borjaznak (tkp. borjakat nyálnak és visznek); hát a borjak nem bírnak futni, míg meg nem erősödnek. Tehát itt maradnak addig, a míg megerősödnek a borjúk. Mikor el kezdenek egy napi költöző útra futni bírni, mikor azt véli (reméli) a gazda, most már bírnak a borjúk futni kezdeni, akkor elköltözik a tavaszi sátor helyről. Ekkor befogja a rénökröket s mikor befogta és megkötözte sorban az összes rénökröket, akkor odaköti a vánkosokat mindegyik rénökröknek a hátára s mikor elvégezte odakötni a rénökröknek a hátára a vánkosokat, akkor fölteszi a nyergeket a rénökröknek hátára, míg valamennyi rénökröknek a hátára rá nem tette (tkp. elvégezte rátenni), a melyekre a vánkosokat kötötte. Azután ráteszi a sátorgerendákat az

egyik rénökörre és egy másik rén-ökörre a sátorfeszítő rúdakat s aztán el bír menni ezen sátorhelyről tovább költözni és költözködik néha egy napon át s néha rövidebb ideig, [a szerint] a mint megállapodik [egy helyen pihenni]; néha tovább, a mint megállapodik nyugotra költözködés közben. Hát így költözködik nyár derekáig Norvégia határáig és ott marad néha két, néha három hétig. Aztán ismét el kezd gondolkodni, keletre költözni és keletre költözik és megint költözködik az őszi nyáron át. Némely helyen két vagy három napig marad, [a szerint] a mint megállapodik; néha egy hétig, néha egy napig. Hát így költözködik, a míg ismét elérkezik az őszi lakóhely közelébe, hogy mikor hideg lesz, sátrat csinálhasson a fák között, a hol melegen van a hidegség kora idejében és mikor szép idő van, hát szabadjára (őrizet nélkül) ereszti a rénszarvasokat éjjelen át. Így néha megtörténik, hogy éjjel köd lesz, aztán nem találja ködben a réneket. Néha a köd a hegységekben két vagy néha három napig és éjjel marad és néha egy hétig és azon éjjeleken át, melyek egy hétben vannak és nem találja a rénszarvasokat, aztán elvesznek és elszóródnak a rénszarvasok. Így engedi néha a lapp ember rénszarvasait elkóborolni (elszéledni), ámbár nem akarja, hogy a rénszarvasokat elkóborolni hagyja.

Hát ilyen volt a lapp életmód azon időben, mikor én gazda és helytulajdonos és költözködő voltam. — Hát vége van az elbeszélésnek.

### Elmélkedés.

*Mon kulāu, ājkāt jahttā muīi: «pārēnam, mujēhtā' ton, mau (v. mam) mon tuīi leārau ja tū pakātau tahkat ja tiptiet? Muīhtie ja ājāhtalā tau, mait mon lāu tū leārram ja pakātam; iehčam nāl-mies kulāh tau pārnam». — Iu-ke mon vuīnie tāv ājkātau, kuhti mū leārri tahkat ja tiptiet; mon kulāu tošše jienau. Ja keähčau tohku iuke vuīnie, tošše kulāu vall jienau, iuke tietie, konnā tā't jietna kullu, padđielin jalā vuollielin. Mon kulāu ja vill kulāu tauka jienau. Tāt jietna leä nouh ko padđielin lūlui mū oqjvie. Mon keähčau, keän jietna tāt leä; iuke vuīnie nālmiu jalā mauke. Mon kanukau ja kultalau villek, tāt jietna kullu. Tie kulāu toppie hoallā mū sinnā ja iouālā: «leāra tahkat, kok mon tū leārau tahkat». Mon ājāhtalau,*

maitäs mon kalhkau tahkat. Mon kulāu, jahtietuvvā: jorōkole iečat ja puoriete. Mon iu tādāte, mīj tāt leä, masstā mon kalhkau jorōkolit iehčam (v. jorōkāt) ja puorietit. Tie mon ājāhtalau, mīs tāt jietna leä, mīj kullu mū oqjvie padđielin. Ja tāt jietna leä mū puoňan kullumin.

Tie mon ājāhtalau, kuhtis tāt leä, kuhti almieu ja eätnameau leä tahkam. Tie mon läu kullam, outo ulmuča' hoqli', jupmiel leä tāt, kuhte-l almieu ja eätnameau šivunietam. Tie mon ājāhtalau, leäč satnies tāt, mait ulmuča' outol leä' hoqlam. Tie mon ājāhtalau, leä-ku ham jupmielin jietna. Tie kulāu, mon vierēhtiu ājāhtallat ja mujēhtalit, maitäs tā outo pogrrāsa' leä' nou hoqlam: jupmiel leä tahkam almieu ja eätnameau. Tie mon mujēhtalau, mainas jupmiel takāi tāu almieu ja eätnameau. Tie mujēhtau: pāhkuo leä sujñā orrum rādnan ja kujēmien, man čatā son leä tāu tahkam. Tie ājāhtalau mon tau, mīs tāt pāhkuo leä. Tie huomahau: mait jupmiel hoallā, tāt leä pāhkuo. — Mīs, tie mon ājāhtalau, suiñā rādna-pāhkuo. Tie mon kulāu, kuouhties leäpā: jupmiel ja pāhkuo leä sū kujēmie orrum.

Tie mon ājāhtalau, mārāduo tāt seäbma (v. seämmā) jupmiel ja pākuo jietna kullu muñi, mait tā' toluč pogrrāsa' leä' hoqlam. Tie ājāhtalam mon ja mujēhtalau, mait tā' toluč pogrrāsa' leä' vill eänaput hoqlam muñi tān seäbmā jupmielä outo-sāka kullemis (v. -mist), vāihku sidđa eäččin tietie mū jurra leärrat, kokte sidđa ieča' liđđin tau kullam, valla muotuotin muñi tau kullamau. Tie mon ājāhtalau, ahte tāt ličča vissās akta jupmiel, keän jienau leä' sidđa kullam ja mon ai kulāu. Tie mon mujēhtau, maitä sīj leä' jahttām: tāt leämāč riektiesfārötuk jupmiel.

Tie mon ājāhtalau, maitäs tāt ahčēie hoqlai muñi ja joulai: sudduokes sājuon leäu mon tū sahkketam ja suduokēs sihpie sinnä-l eädñāt tū kuoddam vāimuonis ja čogjvienis ja pajās piebmam tū tā mārrai (v. tā rādđai), ko ton olmuon šadđi'. Ja tie mon peähuta lähkai tobōtokōhtiu, ahte tāt natu'ralač ahčēie leä vissās mū sudduo-sihpē sinnä sakketam tān natu'ralač ietnie vajēmui, ja vissās leä akta jupmiel, kuhti leä heäkkau vaddām muñi ietnie vāimuo sinnä.

Tie mon ājāhtalkōhtiu tau jienau, mīj outol kullui muñi, mīj kohčuoi mū puorietepmai ja saňkartepmai jāhkuo čatā. Tie mon

*sihtaköhtiu jähkuo éatā tobötöt ollösi tau vuokieu, man sinnä ollösi (v. ollösik) ouhto suddāra vuohkie tobötut kalākā muñi. Ja mon huomahiu: vattie muñi takkar huomahimiu, makkārau ton leä' sannies sänkartiēddie mielaita ja väimuita vaddam. Vattie muñi seäbmā vuohkai ja ai seäbmā lähkai, väi mon mähtau ollösik puor'etimiü tahkat tü situota milhte, tätä seäbma jähkuos, masstä tä' outiep sänkartiēddie' leä' tahkam puorietimiü, vai mon ai mähtau tahkat seäbmā lähkai tü situotā milhtä.*

### Elmélkedés.

Hallom, szülém mondja nekem: «Fiam emlékszel-e, mit tanítalak és oktatlak tenni és abban hagyni? Tartsd eszedben és gondold meg azt, a mire tanítottalak és oktattalak; saját számból hallod azt fiam» — Én pedig nem látom azt a szülét, a ki engemet cselekedni és abban hagyni tanít; csupán a hangot hallom és nem tudom, hol hallatszik az a hang, felül vagy alul. Hallom és ismét hallom ugyanazt a hangot. Az a hang, mintha fejem fölött volna. Nézem, kinek a hangja az; és nem látok száját vagy valamit. Megállok és ismét hallgatódom, az a hang hallatszik. Ekkor érzem, ott szól én bennem s mondja: «tanulj cselekedni, miképen én tanítalak cselekedni.» Gondolkodom, mit cselekedjem. Hallom, mondatik: térj meg és javítsd meg magadat. Én nem értem, mi az, a mitől megtérjek és magamat megjavítsam. Gondolkodom, ugyan mi az a hang, a mi fejem fölött hallatszik. És az a hang keblemben hallatszik.

Aztán gondolkodom, ki az, a ki az eget és földet csinálta. Hallottam, azelőtti emberek mondják, isten az, a ki az eget és a földet teremtette. Aztán gondolkodom, vajjon igaz-e az, a mit az emberek az előtt mondtak. Aztán gondolkodom, vajjon van-e az istennek hangja. Érzem, meg kell gondolnom és emlékezmem kell, a mit az azelőtti öregek így mondtak: Isten csinálta az eget és a földet. Aztán eszembe jut, mivel csinálta az isten az eget és földet. Hát emlékszem: az ige volt vele társul és pajtásul, a mely által ő azt csinálta. Aztán gondolkozom azon, mi az az ige. És eszembe jut: a mit az isten szól, az az ige. — Mi, gondolom aztán, vele együtt a társ-ige? S én érzem, ketten vannak: isten és az ige volt a társa.

Aztán gondolkodom, talán ugyanazon isten és igének hangja hallatszik nekem, a mit azok a hajdankori öregek beszéltek. Aztán gondolkodom és eszemben forgatom (visszaemlékszem), miket beszéltek nekem azok a hajdankori öregek még többet azon isten csudás hírének (tettének?) hallásáról, ámbár ők nem tudtak engemet épen megtanítani, hogyan hallották ők maguk azt, csak példázták nekem azt a hallást. Aztán gondolkodom, hogy van bizonyára egy isten, a kinek a hangját ők hallották és én is hallottam. És eszembe jut a mit ők mondtak: ez igazságos isten.

Aztán gondolkodom, a mit az atyám beszélt nekem és mondott: bűnös magban nemzettek tégedet és bűnös kábultságban (mély álomban), viselt anyád keblében és méhében és nevelt fel addig, a míg felnőttnél (tkp. emberré lettél). És aztán felig-meddig kezdtem megismerni (érezni), hogy a természetes atya bizonyára bűnös kábultságban nemzett a természetes anyának keblébe és bizonyára van egy isten, a ki lelket adott nekem az anya keblébe.

Aztán kezdtem gondolkozni azon hang fölött, a mely előbb hallatszott nekem, a mely javulásra és bűnbánatra hívott fel engemet a hit által. És én a hit által teljesen kezdtem megismerni azt a képet, a melyben egy bűnösnek a képe teljesen ismeretessé fog nekem lenni. És én elmélkedem: adj nekem olyan gondolkodásmódot, a milyent te az igaz bűnbánó elméjének és szívének adtál. Adj nekem hasonlóképpen és hasonló módon, hogy én is teljesen megjavulhassak (tkp. javulást tehessenek) a te akaratod szerint ugyanazon hitnél fogva, a melynél fogva az azelőtti bűnbánók megjavultak, hogy én is hasonló módon cselekedhessem a te akaratod szerint.

### Mythologiai adatok.

*Siejtjie jalā Sājāva jalā Halhtie* (plur.: *siejtie'*, *sāiva'*, *haltie'*). — *Tāt li sāmij passiotum* (v. *passie*) *saddie*; *veāruo-saddie li tat sijā. Tat li kirkie-čopmie jeli stuor kalluo vārii* (v. *varisnū*, *tuoddariin*). *Kājähka kolomo aktlähkäsacčēan kulluji' ja tā' liddin tuoddariin kaihkajii sajiin. Ij lim koqtien takkar.*

*Püägga-kalles* (plur.: *p.-kallāsa'*). — *Tāt lei äčiek-olmoj, mi kalhkai äčiekis tiehtiet kājähka eätnama nann. Ja son rohkotalui*



*Āciehkit, jalā ouhtou Āciekau, son kalākā oqdēuot tiehtiet tāi jalā tān čata, mī kalhkaī šaddat. — Tāt koajēvu piākkau (jalā possu).*

*Āciek, jalā almien adđā (plur. Ācieka'). — Tā' lāddīn jupmiela' ilmien. — «Kulāh-kus, kōktū almien adđā (jalā Āciek) juhcā?»*

#### Mythologiai adatok.

*Siejētie* vagy *Sājāva* vagy *Halltie*. — Ez a lappoknak szentelt helye volt; áldozati helyük volt ez nekik. Ez kőhatár vagy nagy szikla volt a hegyekben. Mindhárom egyféle volt (egyfélehez tartozott) és ezek a hegységekben minden helyen voltak. Sátrakban nem volt ilyen.

*Szél-öregember*. Ez isten-ember volt, a ki az istenektől (*Āciek*-októl) mindent megtudott (tkp. megtudjon) a földön. És ő kérte az *Āciek*-okat vagy egy *Āciek*-ot, [hogy] ezek vagy ez által megtudja, mi fog történni. — Ez ássa a szelet (vagy fűj).

*Āciek*, vagy az égnek öregatyja (a dörgés, vagy dörgés istene). — Ezek istenek voltak az égben. — «Hallod-e, hogyan dörög (tkp. hogyan harsog [hangoztat, dörög] az égnek öregatyja vagy az *Āciek*)?»

## Pite-lappmarki nyelvjárás.

Arvidsjaur vidéke.

### Supcesa'.

#### 1. Rihpa ja pi<sup>e</sup>rtna pirra.

Sōmies pālen kauniteika rihpa ja pi<sup>e</sup>rtna sōmies paikien. Ku pirtna aihcai rihpau, te son puorastatti: «purist rihpie vëlj<sup>e</sup>pēlam! mau le' ton tal kaunam? Te rihpa jau!i: «ah, monno leb kaunam élāhk ūgkok piēpmuou», ja tie slīhkiesti ūalmieu ja svintestī iēča seipiu ja tahkai iēčas tan harpmāt mojjesne (āvuosne). Pi<sup>e</sup>rtnakis kuotti akt poheu ūuokēoma ūalmiesn. Tē pirtna kačai rihpast: «mau le' ton kaunam?» Tie rihpa jouli: «tāt l'ā élāhk ūgkok, mau mon lāu kaunam, nou ate mon ip sīta tuñi (v. tuñi) vuosātīt. Valla jus ton vatta' muñi tau ūuokēoma, mab ton l'ā ūalmiesne kuottiemēn, tie kalkam mon vuosātīt tuñi». Te pirtna jahti: «kalle mon kalkau vattiet tuñi ūuokēoma, jus tie ton muñi vuosāta', mab ton l'ā' kaunam». Tā rihpa jau!i: «im mon vuosāt, autel ko ton muñi ūuokēoma vatta'». Pi<sup>e</sup>rtna, kuhtie élāhk 'ātnak eāhca sohkoro, vatti talāka rihpai ūuokēoma. Stuurra fāhkelin valtj rihpie ūuokēoma ja ūälleli tau talāk ja vuosāti oit tau paihki<sup>u</sup>, konnā pi<sup>e</sup>rtna kalki kaunat sohkoro. Te ī lam tauk tanne aktok sohkor, ainat viepsi-pessie. Rihpa kohčui sū pallet ruohtasa vuollien, te kalki kaunat tau jahtotes sohkoro. Ku pi<sup>e</sup>rtna pallekōti, teā viepsie' pōtin pajās ja čokkukōtin pi<sup>e</sup>rtnau pirra oqjriu, rihpakis vuolki viehket tuhtan čaimesn (v. čaimesn tievas), ku son lāj nahkam piēhttet pirtnau. Pi<sup>e</sup>rtnakis iēčie mahtie vuoidnet, konnā rihpa vuolki, tantēt ku viepsie' lijen čoggam sū čalmit nou harpmāt. Iēčie tist mahtie tan pieivien kaunat rihpieu, māje son viehki maññai ja aihkuī sū pahkatīt tann sū sluohkesvuotān tēt.

Nuppie piejvien t'ā āska ta' koqpačaka' kaunateika iēčā sajien mahtiem lattien heima kuoruon. Pi<sup>e</sup>rtna li tal alvijes moqriesn, ku son tal kauni tau skiälmuou, mi li sū tuon ūtiepun pieivien nou sluohkeslākai piēhttam sū ja ušūtī talāk valtiet nahkieu rihpest. Rihpie tie tahkai iēčās nou loqjjies ja vuolliēkačen ja čēāroi ja rohkoli pirtnau pājet sū tal iñā viessuot; ja tie lohpieti ai, jus pi<sup>e</sup>rtna pāja sū

viessuot ja hiehta hattumäst, tie kalka vuos<sup>4</sup>ätit suñi satnasikt, konnä valljies honnuka kalka kaunet. Tie pi<sup>er</sup>tna p<sup>aj</sup>ai mañiemus iečas hõlaitahtet ja p<sup>aj</sup>ai sũ viessuot; valla tãn merietuma mehti (v. mihti), ahte rihpa kalka <sup>euovvu</sup>ot sũ tohku ja <sup>euo</sup>öcüt tann<sup>4</sup>ä, tasa ku son oq<sup>4</sup>çu tau jahtatum hgnnuka. T<sup>e</sup> rihpie jauli: «kalle mon kalkav tũ <sup>euovvu</sup>ot, keres ahcie, jus tie mũ p<sup>aj</sup>a' viessuot».

T<sup>e</sup> lĩ tan lattien olma luottuomãn akt jissies pieh<sup>4</sup>e <sup>ö</sup>sskom kasskai; i lam tauk olläst luottum. Ja tat lattie lĩj outol ai lahpmam suhtie vuoncan <sup>4</sup>ũka' ja smālãn <sup>4</sup>ũka moqtie p<sup>al</sup>ien ja i j tiehtam vissies, keä tāt lĩj suolätam. Muonäsne son māj tieti, ju' te rihpa lĩj taitie suolätam ja nũällam, ja tie aikuĩ son kieltama tahkat tahtie jissies pieh<sup>4</sup>e <sup>ö</sup>sskomast, konn<sup>4</sup>ä son kalkij rihpieu keđlltet. Teä rihpie koh<sup>4</sup>ui tuhtan stuorra tuotain pi<sup>er</sup>tnau valtiet p<sup>aj</sup>äs tau stuorr<sup>4</sup>ä naulieu, mĩ lĩj <sup>ö</sup>sskoma sinnä, te kalka son oq<sup>4</sup>çuot valljies sohkoru. Pi<sup>er</sup>tna fahkali sagka tan outost ja tuoppoli (kasskesti) p<sup>an</sup>n tau stuorra naulieu ja pieji iečas kadcit <sup>ö</sup>gsskoma kasskai ja ruohtästi naulieu p<sup>aj</sup>äs. Rihpie <sup>euo</sup>öcui ja mojjetalij ja keäh<sup>4</sup>esti, kuke pi<sup>er</sup>tna parkij. Ku teä pi<sup>er</sup>tna stuorra f<sup>4</sup>amuĩn ruohtesti naulieu p<sup>aj</sup>äs, t<sup>4</sup>ä tāt <sup>ö</sup>gsskom sl<sup>4</sup>mij aktai ja pi<sup>er</sup>tna kaccit tapranij tan kasskai, i<sup>4</sup>chie tist m<sup>4</sup>ahtie luovuos poqhtiet. Teä rihpie sprainesti ja <sup>4</sup>aimakõhti ja viehki tuohku-tiehki ja alpieti pi<sup>er</sup>tnau ja valtiet eñũ villie vuonca <sup>4</sup>ukest ja porõi pi<sup>er</sup>tna <sup>4</sup>almie outon ja <sup>4</sup>aimi ja alpieti.

Ku piejrie šatti ja alma<sup>4</sup> lei <sup>euo</sup>öcelam, t<sup>4</sup>ä aihci koatien olma tau suollaku, mĩ lĩj tapranam tan stuorra <sup>ö</sup>gsskoma kasskan. Teä tāt olma vacci tohku ja jahti: «t<sup>4</sup>alie kalka» o<sup>4</sup>cüt stuorra suollaka maksu!» Rihp<sup>4</sup>e li teä juo <sup>4</sup>iehkam ieh<sup>4</sup>as ja vuoini, koki<sup>4</sup>e pi<sup>er</sup>tna o<sup>4</sup>cui iečas heäqkau piejjet sũ outost (v. sũ t<sup>4</sup>et), juhte tāt lattien olma valtiet stuorra klahkau ja sl<sup>4</sup>vij pi<sup>er</sup>tnau, tassa ku tat j<sup>4</sup>mij. — T<sup>4</sup>ä tāt s<sup>4</sup>hka nohki.

### M e s é k.

#### 1. A rókáról és medvéről.

Egyszer a róka és medve egy helyen találtakoztak. Mikor a medve észrevette a rókát, hát köszöntötte: üdvözlégy róka testvér (tkp. mostohatestvér)! Mit találtál most? «Mondja a róka: Oh,

én nagyon édes eledelet találtam!» És ekkor nyaldosta a száját és csóváltgatta a farkát s tetette magát, mintha szerfőlött örülne (szó szerint: tette magát a rendkívül mosolygásban, örömben.) A medve pedig egy rénszarvas-nyelvet vitt a szájában. Hát kérdezte a medve a rókától: «mit találtál?» Mondta a róka: «az rendkívül édes, a mit én találtam, úgy, hogy nem akarom neked megmutatni. Hanem, ha odaadod nekem azt a nyelvet, a mit a szádban viszesz, akkor meg fogom neked mutatni.» Azt mondta a medve: «Oda fogom bizony neked adni azt a nyelvet, ha te megmutatod nekem, a mit találtál». Azt mondta a róka: «nem mutatom, mielőtt nekem a nyelvet oda nem adod.» A medve, a mely igen nagyon szereti a cukrot, azonnal odaadta a rókának a nyelvet. Nagy örömmel fogta a róka a nyelvet és tüstént lenyelte és csakugyan megmutatta a helyet, a hol a medve cukrot fog találni. Azonban nem volt itt semmi cukor sem, hanem darázs-fészek. A róka parancsolta neki, ásson a gyökér alatt, akkor meg fogja találni a megígért cukrot. Mikor a medve el kezdett ásni, hát a darazsak feljöttek és összecsiptesték a fejét (tkp. elkezdték csipni (szűrni) a medvét feje körül), a róka pedig futva ment el nagyot nevetve (tkp. nevetésben tele), hogy meg bírta csalni a medvét. A medve nem bírta látni, hová (tkp. hol) ment a róka, mivelhogy a darazsak oly roppantul összeszurták szemeit. Nem bírta többé az napon megtalálni a rókát, ámbár szaladt utána, és meg akarta büntetni ravaszságáért.

Másnap hát aztán ezek ketten találkoztak egy másik helyen egy paraszt tanyája mellett. A medve most szörnyű haragban volt, mikor most megtalálta azt a gazembert, a ki őt az előbbi napon olyan ravaszúl megcsalta és azonnal le szándékozta húzni (tkp. venni) a bőrt a rókáról. A róka ekkor magát olyan szelidnek és alázatosnak tette és sirt és kérte a medvét, hagyja őt most még élni s aztán azt is megígérte, ha a medve élni hagyja őt, és eláll a bosszútól, akkor igazán fog neki mutatni egy helyet, a hol bőséges mézet fog találni. Hát a medve végre rábeszélte magát és élni hagyta, azomban azon föltétel alatt (tkp. szerint), hogy a róka követni fogja őt oda és ott fog állni, a míg a megígért mézet megkapja. Azt mondta a róka: «követni foglak bizony, kedves apám, ha élni hagyysz engem.»

Hát annak a tanyának a gazdája (tkp. embere) egy vastag

fenyőgerendát hasított ketté, azonban nem volt egészen széthasadva. És az a parasztember ezelőtt több csibét és bárányt (tkp. tyuk és birkafiakat) is vesztett többször és nem tudta bizonyosan, ki lopta el. Sejtve ugyan tudta, hogy a róka lopta és nyelte el azokat és csapdát szándékozott csinálni ebből a vastag fenyőgerendából, a melyben (tkp. a hol) majd megfogja a rókát. Hát a róka igen nagy komolysággal parancsolta a medvének, vegye ki (tkp. föl) azt a nagy szeget (éket), a mely a gerendában volt, akkor bőséges czukrot fog kapni. A medve nagyon megörült ennek (tkp. ezért) és megragadta (megharapta) fogával a nagy éket és a maga körmeit a gerenda közé tette és a szeget ki (tkp. föl) rántogatta. A róka állt és nevetgélt és nézte, hogyan dolgozott a medve. Akkor aztán a medve nagy erővel kirántotta az éket, hát a gerenda összecsapódott és a medvének körmei közéje szorultak, nem bírt többé elszabadulni (tkp. szabaddá jöni). Ekkor a róka ugrándozott és kezdett nevetni és ide-oda szaladt és csúfolta a medvét, és még többet vett a csibékből s megette a medve szeme előtt és nevette és csúfolta.

Mikor nappal lett és az ember fölkelt, hát észrevette a háznak gazdája azt a tolvajt, a ki a nagy gerenda közé szorult. Ekkor az ember oda ment és mondta: «most meg fogod kapni a nagy tolvajnak jutalmát.» A róka ekkor már elbujt és látta, hogyan áldozta föl a medve életét (tkp. kapta a maga életét tenni) ő érette, mert a majornak a gazdája fogott egy nagy dorongot és addig ütötte a medvét, a mig meg nem halt. Hát e mesének vége van.

2. *Tolloč supcese* (v. *supcäsa* v. *supcesa*) *kürkohärra pirra.*

*Tan aikien, ko li tan Sverjen nort'elač lanta iña tievvas sāmīsst ja lijen kaika' hiednika', sij atnin ai tämpela, konnä sij atnin mässu'. Härra tai sāmī pajiel tahkai muhtiem pälien stuorrä mallasa ja püti* (v. *höläti*) *kaika sāmītt. Ko sāmīe lijen čohkanam härraheipma paltan, t'ä härra kohčui iečas frūa vattit ai taita sāmītt vooje-laipēst. Frūa ai nou tahkai. Ko son täll vattij färakutti vooje-laipisst, tä son jahtij: «pu'llie! pu'llie!» ja ta' sāmījt tuosstin vooje-laipieu stuorre huksin, mau* (v. *mā*) *tat härra frūan pähkuo kalki märhket.*

*Nuppie pēvai te kočēui härra kaika sāmītt čohkanūt tan sija*

tämpela sisa, teä son prädhkui, ju'tä kaihka sāmitt (v. almok) kalkin kaihka' hauhtetuvvt helviti, vala son eēs ja fruvva ja kaika svaitnasit kalkin alme-rikai pōtit. Ku mässo li nohkom (v. ngkom), tē vaccai (v. vacci) härra ulhkos ja rohkoli almok pahcit sisa. Ko son ulkos pōti, tä son tappatalai tån tämpela uksau ja cahkatalai tolōn. Tie tämpel puollikōti ja oppo kaika sāmīt, mi lijēn sisne.

Muhtiem taist sāmie olmaist lijēn tauk m'erkhim, juhte ij lam pu<sup>o</sup>rrie sisne orruot, tantēt lijēn sij ulkos pāham, vaja kalkin vuoitnāt, mī härra ušōti tahkat sijain. Ku ta' vuoinin, mī šattai, tē vuolkiēn viēhkat ja kočēu' eēča sāmijt čohkahi, vaja sij kalkin tån vasties härrā mahksuot. Tā olmā' valtien johksau ja vuolkin tan veaga-räikie (v. veäka-r.) vuolus, man mēhtie sij toivun, härra ja altie frūva kalkien pō'tit. Härra ja frūva uit pōtin ja vuojeti' tai sāmie h'erkijn (v. rončoin). Te li tan paikien, konn'ä ta' sāmie' lijēn vuortiemēn härra, akt stuorra pu<sup>o</sup>lta vuollelaččen. Tan puoltan sij čohkanin ja vuortin, kosse härra kalki pōhtēt. Ku sije lijēn vuortam puolhkaču, t'ä aihcin, ate härra poqhta. Ko härra ja altie svainas tē lahkanin, te tā' sāmie olma' vuohčēin kaihka iečas juoksin. Ku tat, juhte vuossak vuojij vuohčētuvai, te tat jolleri akjast, ja ku tā', kute' lijēn mañēn, tau vuoinin, te tā' čaimätalin ruólka, ku son ičēi stai'ka čghket (v. čohket), ja nou ai šattai tai kun, kute' lijēn mañelt čuovum, tassa ku ai härra eēs p<sup>o</sup>qhti ja ai jolleri sammalahkai. Tie tā' sāmie' valtīn kaika herkijt ruohptuot ja tat puolta, konn'ä tāt šattai, kočuotuvai tastie mankela Sāmie-kapmaka-puolta.

## 2. Hajdankori mese egy papról.

Azon időben, mikor Svédországnak éjszaki földje még tele volt lappokkal és mind pogányok voltak, volt nekik egy templomuk is, a hol miséket (isteni tiszteletet) tartottak. Ezen lappoknak a papja (tkp. a pap ezen lappok felett) egyszer nagy lakomát rendezett (tkp. csinált) és meghívott minden lappot. Mikor a lappok összegyűltek a papi lak mellett, a pap megparancsolta a feleségének, hogy adjon ezen lappoknak is vajas kenyeret (tkp. kenyérből). Az asszony úgy is tett. Mikor most mindegyiknek adott a vajas kenyérből, hát mondta: «égj! égj!» és a lappok a vajas kenyeret

nagy aggodalommal fogadták el, [mert nem tudták], mit jelentsen a pap feleségének szava.

Másnap megparancsolta a pap minden lapp embernek, gyűljenek össze templomukba, aztán prédikálta, hogy valamennyi lapp ember mind a pokolba fog temettetni, azomban ő maga és a felesége és minden szolgálja az égbe fognak jutni. Mikor a misének vége volt, kiment a pap és kérte a népet, maradjon bent. Mikor kijött, becsukta a templom ajtaját és fölgyújtotta (tkp. tűzben égette). Ekkor a templom el kezdett égni és valamennyi lapp ember, a ki benne volt.

Némelyek a lapp emberek közül mégis észrevették, hogy nem volt jó bent lenni, azért kívül maradtak, hogy lássák, mit szándékozik a pap velök tenni. A mint ezek látták, mi történt, hát elmentek szaladva és összehívták a többi lappokat, hogy azon csunya papnak megfizessenek. Az emberek fogták az íjat és elindultak azon útcapáson lefelé, a melynek mentében gondolták, hogy a pap és felesége jönni fognak. A pap és a felesége csakugyan jöttek és azoknak a lappoknak rén-ökrével hajtottak. Volt azon a helyen, a hol a lappok a papot várták, egy nagy domb, kissé lejjebb. Ezen dombon összegyülekeztek és várták, mikor a pap jönni fog. A mint egy darabig vártak, hát észrevették, hogy jön a pap. Mikor a pap és a szolgálja közeledtek, akkor a lapp emberek valamennyien lőttek ijjaikkal. Mikor az, a ki először hajtott, meglövetett, hát kifordult (kigurult) a szánból s a mint azok a kik mögötte voltak, ezt látták, jóízűen (tkp. édesen) nevettek, hogy nem bír erősen ülni. Így történt azokkal is, a kik utána jöttek (tkp. követték), míg a pap maga is jött és hasonlóképpen kigurult a szánból. Ekkor a lappok visszavették mind a rénökröket és az a domb, a hol ez történt, azután Lapp-czipő-dombnak neveztetett.

### 3. Pontas Majja.

*Tolōc (v. tolloč) aikien lā muhtiem sāmie pontās kuina, kuhtien namma lāj Majja ja tantiet ai kohčuotuvai Pontas Majja. Tat anī stuorra eäluo pohcuist, moqtie vārie' lien tievvāsa' tann pontas kuinan eäloist. Altie kuinan koqhtie lāj tahkotuvum missie-karpist ja sisñelist lāj tat kohtie karvoqtuvum pohcu-nahkiest nou, ahtie tuolkapielie lāj jorkoluvvum sisñeli. Vaja stalpit ja eäča ūruotasait eäh kalkin porrot viessuje pohcuist, t'ä son prühkui nuovvuot viessuje*

*pohccu' ja lahpiet m'ähccai, vaja rihpit, stalpit ja ieča uoruotasait kalkin kautnät porromasait ja ie' tantiet reivét viessuje pocuít.*

*Son anij moqtie posstu jumelit ja rohktalai akt stuorra alāk vārie nou ku iečas jumel. Tantēt son ai kohčui, ko son lij vuorrostuvum (vuorrastuvumän), ate sij kalkin jāvestit sū tån alāk vārien čohkai, nou jut son tóqivui, ate son kalki japmema mankel oččü' t kullat, kũ iečas eäluo manna tann vārie-čohko nala. Ko son jāmij, t'ä uit sū svainasa' kruopteti' altie 'ämēt tan varrie-čohkai, nou ku son lij jahtam.*

*Valla tatt stuorra eäluo, mi pāhcij, ij mannam tan varrie-čohko nala, ainat mannai taste mankela vuolos ahpie-kattai ja iččin nahkå jorkolet sijåu. Iččin tauk pahci' katte pajk'en, ainat mannin j'ekñe nalå tibšås, tasa ku jiegñå särranj, nou juhte oppo tat stuorra eäluo hohkånin.*

### 3. G a z d a g M a j j a.

Hajdani időben volt egy gazdag lapp asszony, a kinek a neve Majja volt és azért gazdag Majjának is neveztetett. Ennek nagy nyája volt rénszarvasokból, sok hegység tele volt e gazdag asszonynak nyájaival. Az asszonynak az ő sátra rézfonálból volt csinálva és belül a sátor rénszarvasbőrrel volt kibélelve (tkp. felöltözve), úgy, hogy a szőrös fele befelé volt fordítva. Hogy a farkasok és más vadállatok ne egyék meg az eleven rénszarvasokat, hát eleven rénszarvasokat meg szokott nyúzni (ölni) s ott hagyni az erdőben hogy a rókák, farkasok és más vadállatok eledelt találjanak és ezért ne rabolják el az élő rénszarvasokat.

Volt neki sok bálványa (hamis istene) és egy nagy magas hegyet imádott, mint a maga istenét. Azért meg is parancsolta, mikor megöregedett (megöregedőben volt), hogy azon magas hegynék csúcsára temessék, mert úgy remélte (hitte), hogy halála után majd meghallhatja, mikor a nyája fölmege a hegy tetejére. Midőn meghalt, a szolgálai csakugyan eltemették a hegycsúcsra, úgy, a mint mondta.

Azomban a nagy nyáj, a mely maradt, nem ment a hegycsúcsra, hanem azután lement a tengerpartra és nem bírták őket visszaterelni (tkp. fordítani). Azomban nem maradtak a partvidéken, hanem a jégre mentek messzebb ki, míg a jég szétvált (megrepedt), úgy hogy az egész nagy nyáj elpusztult.



## ISMERTETÉSEK ÉS BÍRÁLATOK.

Die Türkischen Elemente in den Südost- und Osteuropäischen Sprachen. Von Dr. Franz Miklosich. — Wien, 1884. (Separatabdruck aus den Denkschriften, philos.-hist. Cl., der Akademie d. W., Band 24. 25.)

Tudva van, hogy Miklosich F. mindig bizonyos előszeretettel nyomozgatta a szlávsnak a vele határos nyelvekre gyakorolt hatását is, meg viszont az utóbbiak nyomait a szlávsnakban. Ebbeli búvárkodásának gyümölcseiül nyertük «idegen nyelv-elemeket» lehető teljességre törekvőleg bemutató dolgozatait, melyekkel az érintett nem-szláv nyelvek tanulmányának is nagy szolgálatot tett.<sup>1)</sup> Ezeket most egy még nagyobb-szabású ilyen «nyelvelem-kimutató» munkája követte, — mely pedig nem kis részben a magyar nyelvésznek is magára vonja a figyelmét, — mind a mellett hogy benne a magyar nyelv «nur gelegentlich herangezogen ist».

A «délkelet- és kelet-európai» nyelvek, a melyeknek török elemeiről szól a munka, jobbadán a szlávsnakból telnek, ú. m. a bolgár, szerb, kis- és nagy-orosz, lengyel; hozzá járúlnak még a görög (új-görög), albán és rumun (oláh), mint oly nyelvek, a melyekben nagyrészt ugyanazon török kölcsönszókat találjuk mint a szomszéd szlávsnakban, jelesen a bolgár- és szerb-ben, minthogy jó időn át ugyanazon törökségnek, az oszmán-töröknek hasonló külső körülmények közt végbement hatása alatt állottak. Hogy M. ezúttal félrehagyta a magyar nyelvet, a mely pedig szintén a szlávsnakkal határos és szintén török elemekkel dicsekedhetik, s hogy a törökségnek a magyar nyelvre volt hatásának tüzetes nyomozását és

<sup>1)</sup> «Die slavischen Elemente im Rumunischen» 1862. — «Die Fremdwörter in den slavischen Sprachen» 1867. — «Die slavischen Elemente im Magyarischen» 1871. — «Slavischen Elemente im Neugriechischen» 1869. — «Die slavischen Elemente im Albanischen» 1870.

előadását inkább a magyar nyelvtudománytól várja: annak nem annyira subjectiv momentumban sejtem az okát, hogy t. i. alkalmatlannak érzi az úgynevezett «ugor-török háború»-nak a zaját, — mint inkább azon körülménynek számbavételében, hogy a magyar nyelv nem ugyanazon viszonyok közt volt a török hatás alatt mint a déli szlávssággal együtt az albán, görög és rumun nyelvek s hogy azt a hatást jobbadán nem is az oszmán törökség részéről tapasztalta, a mely pedig főképen amazokra rátukmálódott. Hiszen a török-szláv (meg török-görög-albán-rumun) szókölcsönzés nagyban különbözik a török-magyar kölcsönzéstől az átvett szókincsnek jobbadán külön-külön voltánál és mennyiségénél fogva; a kettőnek részbeli közössége sok esetben csak esetleges találkozás s a mi csakugyan az oszmánság részéről az oszmán-szláv kölcsönzés korszakában a magyarba belejutott, az, a mint részint az alakja is mutatja, előbb a déli szlávon ment keresztül. Ilyen szempontból, azt hiszem, tartotta Miklosich a török-magyar szókölcsönzésnek különválasztását czélszerűbbnek; egyébiránt csak annyit jegyez még erre nézve rövid előszavában, hogy «a magyar nyelvészek és régiségkutatók (historikusok) a törökből való szókölcsönzést a legrégibb korra szorítják, azt tartván, hogy valamennyi kölcsönvett török szó már az oszmán uralom előtt volt meg a nyelvben». E megjegyzést annyiban meg kell igazítanunk, hogy a magyar nyelvészek a legújabb korbéli (oszmán-törökből) való kölcsönzést korántsem tagadják, hanem azt sokkal jelentéktelenebbnek és jobbadán nem közvetetlennek tartják.

A «török elemeket» is tágabb értelemben veszi M.: nem csak eredetileg török, hanem mind azon perzsa és arab (meg esetleg más eredetű) szókat is kell itt értenünk, melyek az oszmán-törökben meghonosodván közvetlenül ebből terjedtek el a fentjelzett kölcsönvevő (bolgár, szerb stb.) nyelvekben. S épen ez utóbbiaknak roppant nagy a száma, mely épen úgy az oszmánra nézve más török nyelvek vagy dialectusok ellenében, mint a török-déliszláv kölcsönvétele nézve is jellemző, s ennél fogva szintén különbözik ez a török-magyar kölcsönvételtől. Így pl. az *m* kezdőbetűből M. egész 12 lapon mintegy 120 cikket tud fölhozni, csaknem mind arab szót, s ezek közül a magyarba csak 2—3 jutott be: *maskara*, *majom* (de bolg. szb. *majmun* = tör.), *martalóc* (tkp. görög szó). Ha egyébiránt úgy mint M. a közvetlen kölcsönadóról

nevezzük el az «idegen nyelvelemeket», a mi annyiban helyes is, hogy így az illető nép által gyakorolt befolyást egészteljesen tüntetjük föl, a magyar nyelvbe bejutott törökségnek és egyéb keletiségnek egy bizonyos részét szintén még a szláv-magyar szókölcsönzéshez kell hozzáfoglalnunk (pl. *haramia, delia, csizmazia* v. *-dia, szattyán, dohány, burnót*). Csak az a baj, hogy nem lehet minden egyes esetben, jelesen határozott hangalaki kriterium hiányában, a közvetítésnek valóban megtörténtét is constataálni, illetőleg az igazi kölcsönadót megállapítani; úgy hogy e tekintetben csak az illető népek közt való történeti viszonyok ajánlotta valószínűséggel kell beérnünk.

Miklosich egyébiránt a törökség részéről a szláv nyelvekre volt hatásnak három korszakát különbözteti meg. «Az elsőben vagyis keresztyén időszámunk első századaiban a szláv népeknek, melyek akkor még nem törekedtek nyugat felé költözni, keleteuropai lakhelyeikben keletről török-fajú népek voltak a szomszédjaik. Ekkor és ottan jutott be a szláv nyelvekbe a *klobuk* szó, mely a tör. *kalpak* szón alapszik. A kölcsönzés nagy régisége abból következik, hogy e szó akkor szláv hangtörvények szerint változtatta alakját, meg hogy szinte valamennyi szláv nyelvben van meg; nagy elterjedése egyszersmind csak annak föltételével magyarázható, hogy az akkorában még kevésbé számos szlávok egy egészet alkottak. Ugyane szó vagy ezer évvel későbbben újra kölcsönöztetett az oszmán-törökből, de alakváltozás nélkül, s csak néhány szláv nyelvbe jutott így be». Másik példátul hozza föl M. a *topor* «fejsze» szót, mely a perzsából, a törökség révén, valamennyi szláv nyelvbe került. — «A második korszak a VII. század második felével kezdődik, midőn az al-Duna jobb partján lakó szlovéneket a török fajú bolgárok meghódoltatták. Az akkor történt kölcsönzésnek példája ez a szó: *san* (= tör. *san* ansehn, v. ö. *san*-mak dafürhalten, schätzen, *sana*- compter, estimer; kaz. t. *san* ehre, *sana*, zählen), mely a bolgárból az egyházi-szláv nyelv révén azon szláv népekhez került, melyek a bolgároktól kapták egyházi könyveiket, úgy mint a szerbek és oroszok. A *san* szóval egybetartozók *samŕcij, samŕcija, οικονόμος* (tör. *-ŕji* képzővel), meg a gör. *σαμφής*, mely a X. század második feléből való Vita Clementis-ben fordul elő: «*σαμφής τὸ ἀξίωμα*». Más példája *εῤῥτογ θάλαμος* = p.-tör. *čartak-čardak* «balcon»; ugyanez újabb kölcsönzés után: bolg. szerb.

*čardak*, or. *čerdak*. — «A harmadik korszak kezdetét a törökök (oszmán-t.) Európában való maradandó megtelepedése jelöli meg, s ebből a korból való a legeslegnagyobb száma a törökökből való szókölcsönzéseknek az itt szóba jövő (bolgár, szerb stb.) nyelvek részéről».

M.-nak e három korszaka szépen jelzi a török-szláv érintkezésnek legfontosabb történeti mozzanatait, melyek tükröződését a szláv nyelvekben is joggal kereshetjük. Csakhogy gyakorlatban sokszor nem lesz módunkban, az egyes kölcsönvételek korbéli különbségét meg is állapítani. Jelesen nehéz lesz az I. és II. korszakbelieket egymástól elválasztani. Valamely török kölcsönshónak a szlávtságban nagy elterjedése legfelebb valószínűvé teszi a kölcsönzés nagy régiségét, de nem bizonyíthatja azt kétségtelenül. Az többnyire csak történetesség, hogy meddig terjed ilyen szó, s nem is kell a közös átvételre épen a népek nyelvi egysége, hanem csak alkalmas érintkezése, közlekedése. Bizony az is lehet, hogy csakugyan régi kölcsönshó történetesen nem terjedt el messze. S habár az I. korszak bemutatására szolgáló példa (*kalpak*: *klobuk*) helyességét nem vitatjuk is, mégis észre kell vennünk, hogy épen a M. hozta példa szerint a II. korszakban is történtek még az átvételnél némi alakváltoztatások: hiszen *čartak* és *črtog* szakasztott olyan különbözőség mint *kalpak* és *klobuk*. Valamennyire élesebben csak az oszmán-török korba eső kölcsönzés válik ki, — noha ennek megítélésében is nagyrészt a hangalakon kívül eső kriteriumokkal kell élnünk. Egyébiránt M. maga is csak igen kevés esetet tartott olyan-nak, hogy a kölcsönzés régiségére nézve véleményt mondhasson; a már említett *klobuk* (*kalpak*), *črtog* (*čartak*), *topor* (*tabar*) példákon kívül még ezeket találjuk I. korszakbelieknek jelezve: ószl. or. lengy. *telęga*, bolg. *taliga* (t. *talika*, talán ar. oredetű) «talyiga» | ószl. or. stb. *tetrev*, *teterja* (perzsa *tezrev*, *tezerv*) fáczány, fajd | ószl. *tl̄mac̄* stb., tolmács (*tilamaž*) | ószl. *buja-ti* turgere, furere, or. *bujat* wachsen, stb. (t. *buju-*, *böjü-* wachsen) | *tovar* onus, merx (*tovar*, *davar*) | amúgy réginek: szb. *bivčug* annulus (*bilezik*). A kölcsönzésnek legeslegnagyobb része, a sok arab és perzsa eredetű szóval, a mint M. is megjegyezte, az oszmán-töröktől került, jelesen az, mely közösen megvan a déliszlávon kívül még a szomszéd nem-szláv (albán, görög, rumun) nyelvekben is. A mi csak az oroszban található, a milyent M. mindössze nem sokat hoz föl, az

természetesen inkább a kazáni és egyéb északi törökségből (tatárságból) került, a mint többnyire csakis abban van kimutatva (M. az általános «nord-t.» jelzést használja), pl. *kibitka* (*kibit*), *kuren* (*küren*), *saban*, *izjum* (*üzüm*, *jüzüm*), *kolčan*, *arkaluk*. A kölcsönzés kora ezekre nézve szintén határozatlan, s csak az orosz nyelvtörténet segítségével volna annyira-mennyire megállapítható.

Miklosichnak török-szláv stb. «kölcsön-szótára» 2000-nél több czikkből áll, s e tetemes szám mutatja, hogy nagy volt a balkáni népeknek fogadékonysága az idegen nyelvkincs iránt, illetőleg hogy nagy is volt a külső körülmények elfogadtató hatalma. Nincs ugyan átnézetünk arra nézve, hogy mennyi jut az egész tömegeből egy-egy kölcsönvevő nyelvre, de hozzávetőleg lehet az osztályrészt úgy 1000—1200 szóra tenni; mindenesetre kell ennyit a bolgár és szerbre számítani. Ha tekintetbe vesszük is, hogy e kölcsönzőknak némi része talán nem is általános használatú (a mint pl. a szerb nyelvbülieket nem találjuk mind Popović szótárában, mely csak az állandóan meghonosultakat akarta fölvenni). De így is sokkal nagyobb számú a török-déliszláv kölcsönzés, mintsem a török-magyar mutatkozik, mely igen liberalis megítélés mellett alig megy többre mint 300 szóra.<sup>1)</sup> Egyébiránt a török-szláv kölcsönzők túlnyomó nagyobb része a kulturszók jellegével bír, a milyenek a külső életbeli viszonyok terminologiai szükségletének megfelelnek. Nincs kétség, hogy ezek közt is van már fölösség, a melyre a szlávtság és kölcsönvevő társai nem szorultak volna; de a viszonyok hatalma még többre is bírta a kölcsönvevőket, jó szám olyan szó befogadására, melyek semmi műszói jelleggel nem bírván csakis az átvevők idegeneskedő hajlamáról tesznek tanúságot. Érdekes, hogy a török-szláv (stb.) kölcsönzők között egy csapat török ígét is találunk, melyeknek csak némelyike valamennyire műszóféle (pl. bolg. *ašladisam* «propfen» = t. *ašla-*; szerb *kavraisati* «umnetien» = t. *kavra-* festpacken). Minthogy a török-magyar kölcsönzők között is ige akad, tanulságos lesz látnunk, mit és hogyan vettek át a déli-szlávok és kölcsönvevő társai. Félre hagyva, mint volta-

<sup>1)</sup> Hiszen Vámbéry úrnak a «magyar-török és ugor kulturszók»-ról való lajstroma («M. Eredete» végén), melyre pedig még egy kis kritika is ráfér, vagy 16 csak m.-ugor cikket levonva, mindössze 245 török-magyar szót számlál.

képen nem ide valókat, a csupa nomen verbalékat, melyeket M. néha a tör. ige alatt hoz föl (pl. *kapla-mak* «füttern, doubler» alatt bolg. *kaplama* = t. *kaplama* futter), mint csakugyan igeszóként szereplőket a következőket találjuk M. kimutatása szerint a bolgár és szerb nyelvekben (megjegyezvén, hogy M. a bolgár igéket praes. sing. 1., a szerbeket infinitivus alakban adja):

bolg. *ačtisuvam* öffenen — t. *ač-mak*.

b. *alaštisam* sich gewöhnen — t. *ališ-<sup>1)</sup>*

b. *artisam*, *artisuvam* übrig bleiben, genügen — t. *arta-*zurückbleiben (*artamiš* was übrig bleibt; v. ö. *art-* wachsen, zunehmen; *artik* zu viel, rest).

b. *atardisam*, *atardisuvam* übrig bleiben lassen — *artir-*zunehmen (mehr sein) lassen.

b. *ašladisam* — t. *ašla-*propfen.

b. *azdisam* übermütig werden, szb. *azdisati* ausarten — t. *az-* sich verirren, ausarten.

b. *bastisam*, *bastivsam* plündern, überfallen; szb. *bastisati* (megvan Popovičnál is) — t. *bas-* zertreten; überrumpeln.

b. *bejendisuvam*, *bendisam* genehmigen, billigen, gefallen an etwas finden; szb. *begenisati*, *bijenisati* (Pop. *begenisati*) — t. *bejen-* (*begen-*) id.

szb. *besleisati* nähren, sich nähren — t. *besle-* nähren.

b. *bezdisuvam*, *bezdisam* überdrüssig werden — t. *bez-* id.

b. *bitisuvam*, *bitisam* zu ende, zu grunde gehen; szb. *bitisati* vergehen (Pop. is) — t. *bit-* id.

b. *bozuštisam*, *-suvam* verfeinden — t. *bozuš-* sich entzweien.

b. *bozdisam*, *-svam* verderben — t. *boz-* id.

b. *bujurdisam*, *-svam* befehlen — t. *bujur-* id.

b. *čalaštisuvam* sich befeissen — t. *čališ-* id.

b. *čatisati* zusammennähen — t. *čat-* anstossen, sich berühren; verbinden, anfügen.

szb. *dajanisati*, *dajandišiti* (? *dajandisati*) widerstehen, — t. *dajan-* sich stützen.

<sup>1)</sup> M. a tör. mélyhangú *i*-t alúl karikás *e*-vel írja át (*e*); nyilván az *e* betűvel a zártabb hangot akarja kifejezni, s ezért meg a török szók átírásában a nyíltabb *e* (*ä*) hangot a kissé alkalmatlan *é* jeggyel adja: pl. *gélmek*, *sévmék*, *éjlémmék*; — M. *dž*-je helyett itt *ž*-vel élek.

- b. *durdisvam* stehen, stehen bleiben — t. *dur-* id.
- b. *duzdisam* ordnen — t. *düz-* id.
- szb. *eglendisati*, *jeglenisati* (Pop. is) schwätzen — t. *ejlen-* (*eglen-*) verweilen, sich unterhalten.
- szb. *isleisati* fließen (von der wunde) Pop. — t. *isla-* anfeuchten, durchnässen.
- b. *jaratisam* erschaffen — t. *jarat-* id.
- szb. *kavraisati*, *savati* vernieten (Pop.) — t. *kavra-* festpacken.
- b. *kazandisam* gewinnen — t. *kazan-* id.
- b. *kajdisam* tödten, zerstören; szb. *kidisati* gewaltsame hand anlegen (Pop. is) — t. *kij-* zerschneiden, zerstückeln, verderben, tödten.
- b. *kazkandisvam* beneiden — t. *kizkan-* id.
- b. *kondisam* — t. *kon-* sich niederlassen, übernachten, lagern.
- szb. *koptisati* — t. *kop-* plötzlich losgehen, hervorkommen, entstehen.
- b. *kurdisam*, *-svam* bereiten, herrichten — t. *kur-* id.
- b. *kurtulisam*, szb. *kurtalisam* befreien — *kurtar-* befreien, *kurtul-* sich befreien, sich retten.
- b. *sajdisa-*: *sajdisal* honoré — *saj-* zählen, schätzen, achten.
- b. *saldisam* stürzen — t. *sal-* schwingen, stossen, stürzen, schleudern (nem *salla-* schütteln, schwingen, schaukeln).
- szb. *saplaisati* überwältigen (Pop. *saplaizati*) — t. *sapla-* durchbohren, spiessen, pfählen.
- szb. *sevdisati* liebe fassen (Pop. is), (*sevdisala i begenisala*: boszniai népdalból); *sevditi* lieben — t. *sev-* lieben.
- szb. *sulaisati* glätten (Pop. verstreichen [die mauer]) — t. *sula-* bewässern (helyesen: t. *siva-*, *sivala-* eine mauer bewerfen, tünchen).
- b. *sjurdisam*, *-svam* treiben, verbannen — t. *sür-*.
- b. *šaštisam se* staunen — t. *šaš-* erstaunen.
- szb. *ograisati*, *nagraisati* (azaz: *na-ograisati*) übel ankommen (Pop. is) — *ogra-* auf etwas treffen.
- b. *uidisum se* s'accorder, szb. *uisati* gut anstehen (Pop.) — t. *uj-* aptum esse, übereinstimmen, passen.
- b. *umdisam* denken — t. *um-* hoffen.
- b. *tanadisam* kennen, verstehen — t. *tani-* kennen, erkennen.
- Mind ezen (számszerint 41) igéken közös áthonosító tökép-

zótól a *-disa* (*-tisa*), vagy néha csak *-isa* járulék mutatkozik, s ennek előrészében *-di* (*-ti*) könnyen fölismerhető a török igeragozásnak *-di* (*-ti*) praeteritum-képzője (melynek vocalis után a szláv átvételben néha eltűnt a *d*-je: *ograis*- e. h. *ogradisa*-) — vagyis a szlávtság a török igealakok közül a *di*-s praeteritumot, mely egyszersem mind egy. 3. személyalak s elég gyakran fordul elé, ragadta meg mint az igefogalom hordozóját, s ezt még a magából vagy más-honnan vett *-sa*-val toldotta meg, melynek eredetéről és tulajdonképi értékéről, nem tudom adtak-e már vagy adhatnak-e fölvilágosítást a szlávisták? Csak azt lehet még megjegyezni, hogy a görögbe és a rumunba jutott török igékben is *di* (*ti*) végű alaprészt mutatkozik: gör. ἀσδίζω übermütig sein (v. ö. *azdisam*), καζαντίζω (b. *kazandisam*), ναγαντίζω souffrir (szb. *dajanisati*), γλεντίζω v. γλεντάω (v. ö. szb. *eglendisati*), ντολαντρίζω (=t. *dolandir* betrugén), σαστιζω (v. ö. b. *šastisam*). Itt egyszersem mind az *-ίζω* amúgy denominális s így az igeátvitelre is alkalmas képzőnek szereplését látván, azt sejtethetjük, hogy tán ez rejlik a bolgár-szerb *-sa* (*-di-sa*)-ban, s hogy a görög kölcsönzés megelőzte a szlávot s szolgált ennek mintául? Egy esetben a görög átvitel más tör. nomen verbale, a praes. (v. aoristus) alakhoz (*-r*) csatlakozik: μπεζερίζω «ich langweile mich» (v. ö. bolg. *bezdisam*; tör. *bez-*, nom. aoristi *bezer*).

Csak egy-kettő van olyan tör. ige, melyet a szláv szinte toldatlanul vett át: b. *ujdurati* anpassen = t. *ujdur-* (caus. ettől: *uj-*, l. fent *uidisam*) | szb. *arlati* lärmén — t. *irla-* singen || nem látszik biztos példának: szb. *titrati se* eine sache im falle aus der höhe auffangen (Pop. «spielen») = t. *titre-* zittern || szintén nem bizom ennek a kölcsönzésnek igaz voltában, melyet M. az I. korszakba helyez: ószl. *buja-ti* turgere, furere, stulte agere; szb. *bujati* sävire, or. *bujati* wachsen = t. *buju-*, *böjü-* gross werden, wachsen (voltaképen csak *böjü-*, *büjü-*).

Másneműek, azaz nem a teljesen átvett igék jelentőségével bírók, a kölcsönbe ment kész imperativus-alakok: szb. *dur*, *dura* halt! (megállj) = t. *dur* | szb. *bak*, *baka* sieh! (=t. *bak*), meg: *dur-bak* steh und sieh! | bolg. *bir* «lass (hadd)» = t. (tat.) *bir* gieb | szb. *bujur*, *bujurum* nimm, lange zu (parancsolj, -ljon) = *bujur*, *bujurun* | szb. *čik* geh hinaus, komm heraus = t. *čik* | b. *gel* komme = t. *gel*.

Kiváló figyelmet érdemel még grammatikai segédszók (jelesen



kötőszók) átvétele, melyek már a törökben is részint idegen eredetűek: b. *ama*, *ami*, szb. *ama*, *ema* «aber» — t. (ar.) *amma*, *emma* | b. *anşak* doch, allein, aber — t. *anşak* | b. szb. *çak* (weithin, gar bis) — t. *çak* (bizonyos használata szerint), a m. *csak*-nak jelentése nem talál | szb. *tek* (*teke*, *tekar*) nur, kaum (csak [hogy..nem]) — t. *tek* | b. szb. *bare*, *bar*, *barem*, *barim* wenigstens — t. (p.) *bari* einmal, wenigstens (más a m. *bár*, ebből: *bátor*) | szb. *indi* demnach — t. *indi* also, nun | b. *sanki* als ob — t. *sanki* (tkp. denke dass) | b. *andansora* darnach — t. *ondan-soñra* | b. *djoa*, szb. *djoja* mein' ich, etwa — t. (p.) *guja* so zu sagen, wie wenn, gleichsam, vielleicht | szb. *ja-li* «oder», előrsze *ja*: t. (p.) *ja* oder (de tán mégis az ószl. *ili*, or. *ili*, *ali*-nak felel meg a szb. *jali*) | szb. *medjer* folglich — t. (p.) *meger*, *mejer* wenn nicht; vielleicht, etwa, wohl (M. szerint a b. szb. *makar* «wenn auch, sollte auch» is idevaló) | *kješkje* — t. (p.) *kjaški* gebe gott, dass doch.

Török-szláv kölcsönzéseket Miklosich már a «Fremdwörter in den slav. Sprachen» című régibb (1867.) munkájában mutatott ki, s ezeket a mostani szélesebbtervű kölcsön-szótárába természetesen át is vette. Csakhogy aránylag kevés volt, a mit akkor mint a törökből származó idegen szókinccset kimutatott; látni való, hogy azóta folytatott tüzetes gyűjtése mennyivel többet tudott összehozni. Most több olyan szót is a törökből származtat, melyet előbb még másunnan (pl. a magyarból) kerültnek hitt: pl. b. or. szb. *cuma* pestis, oszt. *čekan* csákány, szb. *kopca*, ósz. *katun*. Különösebben érdeklik a magyar nyelvészetet is természetesen azon cikkek, a melyekben a magyar szó is meg van érintve. Ezekre majd a török-magyar szókölcsonzés tüzetes tárgyalásánál tekintettel kell lennünk. Most ilyet csak néhányat emelek ki, melyeknél a magyar szónak a török és szláv nyelvekben is megvoltát talán még nem vettük észre. Ilyen M. szótárában a *şik* cikkek: «ein dunkles wort: die sprachen, in denen es vorkommt lassen türk. ursprung vermuten»; bolg. *šikosan* vergoldet, szb. *šik* knister-, rauschgold (adj. *šikli* törökös képzővel), *šikosati* mit rauschgold überziehen; lengy. *szych*, rum *şik* = *sik* (aluta inaurata Moln. A., *sik* v. *sik* MNySz.) | *futa* (or.) badeschürze, gestreiftes indisches zeug: bolg. kis-or. *futa*, lengy. *fota* haartuch, rum. *fotî*, gör. *φορτάς*; v. ö. or. *fota* schleier; — m. *futa* (Ballagi *futa* barchent, MNySz-ban hiányzik; Kreszn. *futa-öv* «leány öv») | *fišek* patrone: b. szb. *fišek*, rum.

*fisek, fišik*, gör. φουέκι, φουέγκι — m. *fisek* (patrone Tájsz. MNySz.) | *sahn, sahan* (or.) schale, schüssel: b. szb. *sahan, sán* kupferne schüssel, waschbecken; rum. *sahan* schüssel, gör. σαχάνι — m. *szahány* (Baranya: «tepszi» Tájsz.).

Jegyzet a 294. laphoz. — Utólag megtudtam, hogy a bolgár-szerb *-disa (-tisa)* végű kölcson igék képzésére, jelesen a *-sa* eredetére nézve a szlávisták csakugyan nyilatkoztak már. Maga Miklosich szól egy külön értekezésben (1871. Denkschriften XX., 315—323.) azon alakról, mely az albán s néhány más (jelesen a bolgár, szerb, rumun) nyelvnek kölcson igéiben alapúl szolgált. (Die form entlehnter verba im Albanischen und einigen anderen sprachen). A *-di (-ti)*-ben ő is látta már a török praeteritum-alakot (ő aoristusnak nevezi) s a hozzájárúlt *-sa*-ban a görög *-σα*-féle aoristust (mely *-ζω*-féle praes. mellett *-σα* végű). Egyik rovatban kimutatja, hogy eredetileg görög igék is így (*-sa*-val) mentek át a bolgár, szerb meg a rumun nyelvbe; pl. szerb *prokopsati* (προκόπτω), bolg. *vapsam* «ich färbe» (βάζπω). E szerint a szláv *-disa (-tisa)* végű kölcsonigék nála a C. rovatban foglalnak helyet: «Die entlehnte form ist eine verbindung des türkischen mit dem griechischen aorist»; ilyen igék pedig vannak az albánban is: pl. *braktis* «ich verlasse» (t. *brak.*). Csak abban nem érthetek egyet M.-csal, hogy néhány *isa*-val átvitt török igét (pl. *ogra*-ból *ograisa*-) csakis a gör. eredetű képzővel magyarázza, míg én a közbenjáró tör. *-di*-beli *d*-nek eltűnését veszem föl. Hiszen szerb *jeglenisati* mellett megvan még *eglendisati* is, s a görög rendesen *d*-vel vette át a török igéit.

B. J.

## KISEBB KÖZLÉSEK.

Causativ *-l* a kondai vogulban. Hogy a magyarban van causativ értékű *-l* képző, azt tudjuk. Így van *asz-ik* mellett *asza-l*, *forr*: *forra-l*, *nő*: *növe-l*, stb. (l. Budenz, Ugor alaktan, 88. 89. ll.; és Simonyi, A magyar gyakorító és mozzanatos igék képzése, NyK. XVI, 241. *-l* alatt; és 255. l., <*al el* és *-lal -lel* alatt.) De hogy a magyarhoz olyan közel álló vogul nyelvnek egyik dialectusában, a kondai vogulban is van, eddig még nem vettük észre. Igaz, hogy Hunfalvy vogK. nyelvtanában (NyK. IX, 66.) azt olvassuk az *l*-ről: «Kiható jelentést is ad, mint *tepl* téved: *tepl-al* kísért, tévesztget». De az egyetlen példa, a mely itt idézve van, hibás: *tepl*-épp olyan transitivum, mint *teplal*-. Jelentésük is egyezik; csakhogy *teplal*- frequentativ alakja *tepl*-nek. Máté 19, 3: *Fariseit táplalsánel táväme*<sup>1)</sup> (Popov: *teplalsanel*) «a farizeusok kísértették őt»; és 22, 18: *típlilän aním* (P.: *teplilan*) «kísértek engem». — De mégis ki lehet mutatni olyan példáit is az *-l*-es igéképzésnek, összesen vagy nyolczat, melyekben annak causativ értéke világosan szembetűnő. Azzal, hogy mi ennek az *l*-nek az eredete, egyelőre természetesen nem törődhetünk.

Az illető igék a következők:

1. *pušm*- (P. is: *pušm*-), «gyógyúl», és *pušmel*- (P. is: *pušmel*-), «gyógyít». *pušm*-denominalis képzés *puš* «egészséges»-től. Példák: a) *pušm-ra*: Mr. 8, 25: *i täu pušmes, i pümtes uzv šoko lani*. «és meggyógyúlt, és mindent jól kezdett látni»; — b) *pušmel-ra*: M. 8, 7. *pušmelilem táväme* «meggyógyítom őt». | Mr. 3, 10: *pušmeles* «meggyógyított». | M. 15, 30; és 21, 14: *pušmelesän* «meggyógyította (őket)». | Mt. 10, 8: *pušmelän* «gyógyítsatok». | Mt. 9, 35:

<sup>1)</sup> A példákat az Ahlqvist-féle recensióból idézem.

*pušmelam* «meggyógyítván». — Ennek a *pušmel*-nek van aztán reflexiv *-yt*-vel képzett származéka is: *pušmelayt*- (P. is: *pušmelayt*-), «meggyógyúl, ép marad» (M. 9, 17: *jelpil orox puntlavu jelpil terimne, i pušmelayti i ton i motkar* «új bor új edénybe tétetik és megmarad az is, meg a másik is»). | Mr. 6, 56: *šoko, kotičkaret xojtlatičteset täu pokâne, pušmelaytset* «mindnyájan, a kik hozzá érték [őt megérintették], meggyógyultak). — De van *pušmel*-mellett *pušmelapt*- is «gyógyít»; ez tehát, minthogy *pušmel*-vel azon jelentésű, nyilván nem causativ, hanem momentán értékű *-yt*-vel alakult (l. Budenz, Ugal. 66. 1.): M. 12, 22: *pušmelaptestä täväme* «meggyógyította őt». | M. 13, 10: *pušmelaptuzv* «meggyógyítani».

2. *šarm*- (P. is: *šarm*-), «teljesedik», és *šarmel*- (P. is): «teljesít»; *šarm*- denom. *šar* «igaz»-tól. Példák: M. 1, 22: *tonmos toko jimtes, taku šarme lattilp torimnel nájt xoňzo* «azért lett így, hogy megteljesedjék, a mit isten mondott volt a próféta által». | v. ö. M. 2, 15. 17. 23; 4, 14; stb. || M. 5, 33: *šarmelalen, nar mos iútsen tarim elpalt* «teljesítsd, a mi miatt isten előtt megesküdtél». — Reflexivuma: *šermelayt*- vagy *šarmelayt*- (P. mindig *šarmelayt*-) «teljesedik» (v. ö. *pušmel*-tól *pušmelayt*-): M. 13, 14: *i šarmelayti tan tärmilänelt Isaija lattilp* «és betelik rajtuk Ézsaiás szava» | M. 12, 37: *tont täku lenkätel šarmelayti* mert a maga beszédjéből (szó szerint: beszédjével) ismertetik meg igaznak» (tkp. igazzá tétetik). | M. 21, 4. *šarmelayte* «teljesedjék» | Mr. 14, 49. *šarmelaytuzv* «teljesedni».

3. Ép úgy, a mint *puš*-, *pušm*- és *pušmelayt*-, továbbá *šar*-, *šarm*- és *šarmelayt*-, állanak egymáshoz *šau*-, *šaum*- és *šaumelayt*- is. *šaum*- (P.: *šavm*-) «szaporodik» a *šau*-, *šavu* (P.: *šau*-, *šav*-, *šavu*), «sok»-tól való denominális képzés. Ettől a *šaum*-tól aztán előbb \**šaumel*- «szaporít» képződött; s ennek reflexivuma megvan *šaumelayt*- (P.: *šavmelayt*-), «szaporodik» igében. Példák: M. 24, 12: *i lül šaumanä jipalt šau koles erp poli* «és a rossznak megsokasodása után sok embernek szeretete meghül» || M. 13, 12: *kon oňži, tonkarne miki i šaumelayti* «a kinek van, annak adatik és bővelkedik». | Mt. 25, 29: *šokiň ošpkarne miki, i šaumelayti* «mindenkinek, a kinek van, adatik és megszorítottatik».

4. Talán nem nagy merészség tőlem, ha az adottak analogiájára magyarázom ezt is: *višmel*- (P.: *vitmel*-) «ő képmutató». Tőszónak a *veš* (P. is: *veš*), «arcz» szót veszem. Azon, hogy *veš*

*e*-vel való, *višmel-* (P.: *vitmel-*) meg *i* (*i*)-vel, alig akadhat fenn, a ki tudja, milyen gyakran váltakozik egymással a vogK.-ban *e*, *i* és *i*: *menmen* (M. 8, 29 és 9, 27.) és *minmīn* (M. 20, 30 és 31.) (P.: *minmen*) «kettőnket»; *es* (P. *is*), «árnyék»; stb. *veš*-ből képződött aztán \**višm-* «kép látszik», és ettől való *višmel-* «(képet mutat), ő képmutató». *veš* és *višmel-* tehát úgy állanak egymáshoz, mint *puš* és *pušmel-*, *šar* és *šarmel-*, *šau* és \**šaumel-*. Példák: M. 6, 2: *i tont, kun miġen torim mos, us višmelen nänküentel, kumle višmelapet varat sinagoget keurt i paul-känt, ištóp ešġinkujt tan kolesetne* «és azért, ha isten miatt adsz, ne czévéreskedjél magaddal, mint a képmutatók teszik a zsinagógákban és a falu terén, hogy megdicsértessenek az emberektől». | M. 7, 5: *višmelap* «képmutató». | M. 23, 12: *višmelapkar* «képmutató». | M. 6, 5. 16; 15, 7; 16, 3: *višmelapet* «képmutatók».

5. Egészen úgy, mint *šarm-* és *šarmlayt-* egy jelentésűek, úgy *agt-* (P. *is*: *agt-*) és *agtlayt-* (P. *is*: *agtlayt-*) mind a kettő azt jelenti: «hisz». *agt-* «hisz»-től való \**agtl-*, «hivésre bír», és ettől *agtlayt-* «(hivésre bírődik), hisz». De ez az *-l* akár frequ. képző is lehet. Példák: M. 8, 13: *kumle nag agtsen, ton kojtel jimte nagnane* «a hogy hittél, úgy legyen neked». | M. 9, 28; 21, 25. 32; 24, 23; stb. || M. 9, 28: *agtlaytinä, išto am va oňžam tetme varužv?* «hiszitek-e, hogy van erőm ezeket megtenni?»

6. *tel-* (P. *is*: *tel-*), «születik, terem» és *tell* (P.: *tel-, telli-!*), *tel-* (P. *is*: *tel-*), *tell-* (P.: *telt-*), «szül, teremt». A példák világossá fogják tenni, hogy a «születik, terem» jelentésű intransitívum mindig *l*-en végződik, a hosszú *ll*-en végződő alakok pedig mindig transitívumok. Azon, hogy rövid *l*-re végződő transitívumokat is találni, nem ütközhetünk meg, ha tudjuk, hogy a vogK. a hosszú consonansokat meg szereti rövidíteni (v. ö. pl. vogB. *úqlqlu*, «nyolcz» és vogK. *ňolou*). *tell* helyett Ahlqvistnál egyszer ezt is találjuk: *tell-*; Popov Márkjában meg *telli-* van egyszer (4, 28: *telliitä*). De ez az utóbbi alak hibának látszik; s talán *tellitä* olvasandó helyette. Már Hunfalvy is erre javította a textusban: *telitä*; s csak lent a lap szélén jegyzi fel az eredetit. Egyébiránt feltűnő mind a két *l*-vel való alak. Talán *telt-* kell helyettük. Tekintetbe veendő legalább, hogy az Ahlqvistnál levő egyetlen *tell-* helyett csakugyan ezt találjuk Popovnál: *telt-*, a mi egyezik a vogB. *tölt*-vel, a mely ugyanazt jelenti. A P. Mr.-jában levő *telli* pedig már az *i*

miatt is hibának látszik. Ezekre a felcserélésekre az orosz írás adhatott okot. Nem kell talán említenem, hogy a transitív alakok végén levő hosszú *ll*-t a tövégi *l*-ből meg a causatív *l*-ből tartom összevontnak. Példák: *a*) az intransitív *tel*-re: *tont šokiñ jomas jivnel teli jomas urlez, os lül jivnel teli lül urlez* «azért minden jó fától jó gyümölcs terem, de rossz fától rossz gyümölcs terem». | M. 13, 32: *teli* «megnö». | M. 2, 1: *teles* «született». | M. 2, 4; 26, 24; és Mr. 13, 21: *teluxv* «születni». | Mt. 1, 1 és 18: *telim-äš* «születés». | Mr. 10, 6: *telim-äšt* «(teremtetésben), teremtésben». | M. 14, 6: *telim-kodel* «születés napja». | Mr. 6, 21: *telim-kodeletät* «születése napján». | Mt. 13, 54: *telim-matäne* «(születésföldjére) szülő földjére» | Mt. 13, 57: *telim-matüt* «szülő földjén» | Mt. 13, 6: *telimät* «növése». | Mt. 2, 2; és Mr. 11, 13: *telim* «a ki született, a mi nőtt». | Mt. 13, 32; és Mr. 4, 32: *telnä-karnel* «növénynytől»; — *b*) a transitív *tell*-, *tel*-, *tell*-re; Mr. 4, 28: *vojlen ma tellitä elolt üari* «mert a föld előbb füvet terem». | M. 3, 10; 7, 19: *tellap* «a mi (vmit) terem» | M. 13, 8: *tokar pätes jomas ma tärmülne, i teles oslüm* «néhány jó földre esett és gyümölcsöt termett» | Mt. 7, 18: *telayv* «(vmit) teremni». | Mt. 19, 4: *üü moš nan at lountalilän (!). išto elolt elimkolesme tellamkar kumme i neme joltes tinme ?* «mind-egyeddig nem olvastátok (!), hogy a teremtő kezdetben férfúnak és nőnek teremtette az embert?»

7. *tipgel*- (P.: *tepgel*-, *tipgel*-), «tévelyeg»; *tipl*- (P.: *tepl*-), «megkísért (vkit), botránkoztat, háborgat, megfog (beszédjében vkit)», és *tiplayt*- (P.: *teplayt*-), «eltéved, megbotránkozik». Az egyszerű \**tip*- ige nincs meg a vogK.-ban; de megvan a vogB.-ban, a hol *tip*-nek hangzik s annyit jelent mint: «megtéved» (l. Budenz, MUGSz. 217. l.). Ettől származik egyrészt *tipgel*- «tévelyeg», másrészt a causatív *tipl*-, a mely, ha reflexivumát, a *tiplayt*- igét tekintjük, annyit is tehet mint: «téveszt». De ebben a jelentésben nem fordul elő. Valóban használatos jelentései pedig oly eltérők ettől a deducált jelentéstől, hogy talán nem lesz szükségtelen azok összeférhetését egy kissé megvilágosítanom. «Megkísérteni vkit» így magyarázható: «vkinek (erkölcsi) tévedésbe ejtését megpróbálni, vkit megtéveszteni akarni». Hogy a botránkoztatás fogalma is összefér a «megtévesztés»-ével, legjobb bizonyítékát nyeri abban, hogy *tiplayt*- azt is jelenti: «eltéved», meg azt is: «megbotránkozik». «Botránkoztatni» egyébiránt egyrészt aunyi mint:

«vkit megkisértéssel (erkölcsi tévedésbe ejteni a karással) bosszantani»; másrészt annyi mint: «vkit azzal bosszantani, hogy erkölcsi tévedést láttatunk vele (botránkozást okozni)». Mind a kettő tehát annyi mint: «tévedéssel illetni». Hogy a «botránkoztatás» fogalma könnyen fejlődhetik ki a «rosszá tevés»-nek (s így még jobban visszamenve az «erkölcsi megtévesztés»-nek) fogalmából, arra jó példa a német *ärgern*, a mely ma közönségesen annyi mint «bosszantani, botránkoztatni»; de régi és eredeti jelentése: «rosszabbítani» (az *arg* «igen rossz» szótól). (L. Grimm, Deutsches Wörterbuch.) A «háborgatás» sem ellenkezik a «tévesztés» fogalmával. «Vkit háborgatni annyi mint: «okozni, hogy valaki foglalkozásától (rövidebb v. hosszabb időre) eltereltessék (pl. beszéd, faggatás, stb. által)». És ha a *típl-* igét még a «(beszédjében való) megfogás» értelmében is találjuk, az sem okozhat nagy nehézséget. «Vkit beszédjében megfogni» a. m. «vkit furfangos kérdések s más efféle által olyan nyilatkozatra bírni, a mely az illetőre nézve hiba, tévedés volt, mert kárát okozza»; röviden tehát a. m. «tévedésbe ejteni».

Következzenek már most a példák: a) *típgel*-re: M. 22, 29: *Jisus tanane pari laves: típgelinä, kuorin i torim lavim-äšne kaštal* «Jézus azt felelte nekik: tévelyegtek, mert az írást és isten parancsolatát nem ismeritek» | Mr. 12, 24 és 27: *típgelinä* «tévelyegtek». || b) *típl*-re: Mt. 18, 6: *os kon típlitü äkükarme te viškaretnel, anim šušpetnel, tonkarme jomasnuv olni, kun* «de a ki botránkoztatja egyiket ezen kicsinyek közül, a kik reám tekintenek, annak jobb volna, ha...» | M. 22, 18: *os Jisus, tan kajerän kažim, laves: nar típlilän anim, licemëret!* «de Jézus, ismervén az ő álnokságukat, azt mondta: mit kisértgettek engem, képmutatók!» | M. 26, 10: *narne típlilän te neme?* «minek háborgatjátok ezt a nőt?» | M. 18, 7: *típlanä-äcetnel* «botránkoztatások miatt». — *típlanä-äcetne* «botránkoztatásoknak». — *típlanä-äs* «botránkoztatás». | M. 22, 15: *tonsiwvt meneset Fariseit i latkatsset matsir amelel típlayv täväme lenkün keurt* «akkor elmentek a farizéusok és tanácskoztak, minő módon fogják meg szavaiban». — Egy ízben előfordul a *típl*-nek egy frequentativuma is: *típtal-* (P.: *teplal*), «kisért»: M. 19, 3: *i jomim täu eltä-palne, Fariseit típlalsänel täväme, i latset täväne* «és hozzá menvén, a farizéusok kisértették és azt mondták neki». — Végre van *típl*-nek egy reflexivuma: *típlayt-* (P.: *teplayt-*) «téved,

botránkozik»; és ettől való *tiplaytal-* (P.: *teplaytal-*) = \**tiplayt* + *tal*, «a ki, a mi el nem tévedt». M. 18, 13: *šagti tâu mosä äriñuv ati-pil ontolsat ontolou tiplaytalkaret moš* «jobban örült rajta, mint a kilenczvenkilencz el nem tévedetten». | M. 24, 10: *i tonsiuvt šaukaret tiplaytat* «és akkor sokan megbotránkoznak».

8. *tu-* (P. is *tu-*) «bemegey», és *tul-* (P. is: *tul-*), «befogad». Hogy egy «befogad» jelentésű ige csakugyan causativuma lehet egy «bemegey» jelentésűnek, azt nem kell külön bizonyítanom. Ezen két ige egybetartozása annál valószínűbbnek látszik, mert *tu-*, a mely pedig igen sokszor fordul elő, mindig azt jelenti: «bemegey», *tul-* pedig, a mellyel szintén sokszor találkozunk, mindig ezt: «befogad». Az az igen kevés példa, a hol némileg módosult jelentés áll előttünk, a következő: M. 8, 8: *at jorelam, istop nag tusen am küälimne* «nem vagyok méltó, hogy az én házamba jöjj». (tehát «bejönni») | M. 12, 38: *tonsiuvt äkü-materet nepék-kašpetnel i Fariseitnel, lekilne tum, lauset* «akkor némelyek az írástudók és a farizéusok közül felelvén (a beszédbe bemenvén), azt mondták». | M. 28, 15: *i tus ton lex Judeit kalne äi moš* «és a zsidók közé ment az a beszéd mind a mai napig». || M. 6, 13: *i ul tulen manou kiräkne* «és ne vigy minket a kísértetbe» (tehát «bevisz»). — A közönséges jelentésre példák:

a) *tu-ra*: M. 2, 11: *küälne tum kotsänel ea-pürme* «bemenvén a házba megtalálták a gyermeket». | M. 5, 20; 6, 6; 7, 21; 8, 5; stb. — Szintén «bemegey» jelentésű a *tu-* igének *nt-*vel képzett frequentativuma: *tujent-* (P.: *tujent-* és *tujant-*): Mr. 10, 33: *man tujentou Ijerusalimne* «Jeruzsálembe megyünk». | Mr. 7, 18: *tujentanäkar* «a mi bemegey». — Más származéka: *tuttel-* (P.: *tutel-*): M. 7, 13: *tuttelän märim avetnel* «menjete be a szoros kapukon». | Mr. 9, 25: *tuttelen* «menj be». | Mr. 4, 19: *tuttelapkaret* «a melyek bemennek».

b) *tul-ra*: Mr. 9, 37: *kon tuli äkü te vičetnel am namimnel, tonkar anim tulitü; os kon anim tulitü, ati pil anim tulitü, os anim kietimkarme* «a ki e kicsinyek közül egyet befogad az én nevemben, az engem fogad be; és a ki engem befogad, nem engem fogad be, hanem azt, a ki engem küldött». | Mt. 18, 5 (kétszer): *tulitü* «befogadja». | M. 10, 14; és Mr. 6, 11: *tulgän* «befogadja (öket)». | M. 6, 13: *tulen* «vigy (be)». (L. fent.) | Mt. 25, 45 és 43: *tuleslän* «befogadtátok». — Szintén «befogad» jelentésű a frequentativ



képzésű *tulil-* (P. is: *tulil-*): M. 10, 40: *nanin tulilapkar anim tulilitä*; *os anim tulilapkar anim kietimkarme tulilitä* «a ki titeket befogad, engem fogad be; és a ki engem befogad, azt fogadja be, a ki engem küldött» | Mt. 25, 38: *tulileslou* «befogadtuk» | M. 25, 36: *tulileslän* «befogadtátok». | Mt. 10, 41 (kétszer): *tulilapkar* «befogadó».

Úgy tartom, eléggé világos, hogy *tu-* és *tul-* egybetartozhatik, természetesen csak úgy, ha van causativ *-l*, a melyre pedig kétségbe vonhatatlan példákat találtunk. De nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy a *tul-*-nak eddig más etymologiaja dívott (l. Budenz, MUGSz. 137, l., *hoz* alatt). Van t. i. az osztB.-ban egy «hoz, visz, (ide) vezet» jelentésű *tu-* ige, a melynek frequentativuma *tuvila-* ugyanazt jelenti. S ez utóbbival könnyen egyeztethető a vogB. *tül-*, *tuol-*, «hoz (er bringt ins haus)» és a vogK. *tul-*. Kérdés már most, e két etymologia közül melyik valószínűbb. Látva, hogy *tu-* és *tul-* a befelé haladásnak specialis momentumában egyeznek, hajlandó volnék a *tul-*-t a vogK. *tu-*-hoz kapcsolni. Figyelembe veendő az is, hogy, úgy látszik, a vogB. *tü-*, *tuol-*-nak is hasonló a jelentése a vogK. *tul-*-éhoz: «hoz (er bringt ins haus)».

9. *ponšl-*. Ennek csak egy példája van: M. 7, 28: *ponšlesän te leňket* (P.: *ponšlesan tä lanšet*), «elvégezte ezeket a beszédeket». Ez a *ponšl-* egy *ponš-* igétől származik, a melynek vogB. megfelelőjéül Hunfalvy NyK. IX, 168. ezt hozza fel: «*panšém* befejeződöm»; ezen ige vogB. causativumául pedig ugyanott ezt említi: «*panštém* befejezek, végzek»; és ezzel a *panštém*-val egynek tarthatjuk talán azt a *panštēm* igét is, a melyet Hunf. ugyanazon a lapon, de más ige alatt hoz fel a vogB.-ból «nemzek» jelentéssel.

A vogK. *ponš-*-ot «végez, érik» jelentéssel említi H. a NyK. X, 312. l.; de csak egy példáját idézi; s ebből csak az «érik» jelentés vonható le. De ezen kívül előfordul a *ponš-* ige még kétszer: egyszer csak Ahlqvist recensiójában, egyszer meg A.-nál és Popovnál közösen.

A példák: a) Mr. 5, 29: *ponšes tau kelp-nignä-äcä* (P.: *ponšes tau kelp migne [nigne] ašä*) «befejeződött v. megszűnt az ő vér-folyása [tkp. vérmutatkozása]». — b) Mr. 4, 29: *ponši urlex* (P. is így). Károli G. ugyanezt így mondja: «a' gabonának gyömoltee megmutatja magát». De jobb lesz Hunfalvy P. fordítását elfogadnunk:

«érik a' gyümölcs»; csak az «érik» helyett lehetne inkább azt mondani: «megérik», a mennyiben ez jobban egyezik a vogB. *panš*-nak és a vogK. *ponš*- másik két példájának perfectiv jelentésével. A *ponš*- ige «megérik» jelentésére nézve tekintetbe vehető, hogy Hunf. az oszTB.-ból is említ egy «érik» jelentésű *ponš*- igét (NyK. XI.). Ugyanitt említi a vog.-ból ezt: «*panš-uhv, panš-ungve* érni, fölni». Arra nézve, hogy egynek tartandó-e az «érik, föl» jelentésű *panš*- a «befejeződik» jelentésű *panš*-val, figyelembe vehető a német *gar*, a mely eredeti «bereit, fertig, ganz» stb. jelentése mellett ma igen közönségesen azt is jelenti: «fertig gekocht» (Grimm, Deutsch. Wörterbuch).

c) Mr. 4, 39: *jal-ponšiltetü votme, i lattes sarišne: sital, ponš-šen*. Károli G. ezt így adja: «megdorgálá a' szelet, és monda a' tengernek: Hallgass, némulj meg!» De a vogul szöveget híven így kell fordítani: «megszüntette a szelet és (azt) mondta a tengernek: szűnjél meg (t. i. háborogni)». Az oroszban így van: «megtiltott (запретилъ) a szélnek» és «állj el, szűnjél meg (перестань)».

d) Egynek tartható talán a *ponš*- igével egy *poš*- ige is, a mely csak M. 27, 31-ben található: *poššänel*. A szó alakjabeli különbség legalább nem okozhat nehézséget: *poššänel* úgy áll a *ponši*-hoz, mint *kaššänel* «írták» (M. 27, 37.) a *kašši*- «ír»-hoz, (M. 2, 5.). Az egész mondat így hangzik: *kun poššänel nártelam távame* (P.: *χun nártelam poššanel tavame*), Kár. G. szerint: «mikor eléggé tsúfolták volna». Hunf. a *poš*- igét a magy «csúfol» igével magyarázza, de kérdő jelt tesz a fordítás mellé. Összefüggésbe hozza továbbá a *pošil*- (A.: *pošil*-) «hajt» igével. Az egész mondatot pedig így fordítja: «midőn megcsúfolták őtet» (NyK. IX. Szótár, 169. l.). A *nártelam*-ot nem fordítja és pontokat tesz helyébe. A szótárnak azon a helyén, a hol a *nártel*-t külön említi, szintén nem kíséri ezt a szót fordítással, hanem kérdő jelt tesz melléje. Én hajlandó vagyok az egészet így fordítani: «midőn őt csúfolva végeztek (véget értek)», a *nártel*-nek adván a «csúfol» jelentést; v. ö. oszTB. (Ahlq.) *navrē*- «verläumden, schmähēn». A *ponš*- igében tehát ki van fejezve az «eléggé» határozó, vagy az orosz *наругались*-beli *на* prefixumnak szintilyen értéke.

De a *ponš*- ige *ponšl*- causativumán kívül találni még három igét, a melyek több-kevesebb valószínűséggel szintén a *ponš*- igénk causativumainak tekinthetők. Ilyen először a *ponšt*- ige, a mely a

causativumok közönséges képzőjével, *t*-vel van képezve; ilyen továbbá *ponšilt*-, a melynek *-lt* a caus. képzője; s ilyen végre *poštl*-, a mely, ha igazán származéka a mi *ponš*- igénknek, egy nem igen használatos, de azért lehetséges caus. *tl*-vel van képezve. Lássuk ezeket az igéket egyenkint.

a) *ponšt*- vagy *pošt*-. Közönséges jelentése «nemz»; ezen kívül egyszer a. m. «szül»; s egy ízben egyszerűen csak azt jelenti: «csinál» ebben a kifejezésben: *mir-ponštapet* «béke-csinálók», a mit Hunf. így fordít: «béke nemzőji», a mi szintén lehetséges. Ha ezt a *ponšt*- igét a *ponš*-tól származtatjuk, a «csinál» jelentést kell eredetibbnek tartanunk, a mely egy még régiebb «megcsinál, elvégez» jelentésre vezetendő vissza. Példák: M. 1, 2—16 (sokszor): *ponš-testä* «nemzette» | M. 5, 9: *mir-ponštapet* (P.: *mir poštapet*). Kár. G. ezt így mondja: «a' békességre igyekezők»; Hunf. meg így fordítja: «a' béke nemzőji». Én legalkalmasabbnak tartom ennek egy oly fordítását, a mely a finn új-testamentomnak illető helyével is egyezik: *rauhan tekijät* (béke-csinálók); egyébiránt az oroszban: *миро-творцы* = békecsinálók, -szerzők. M. 11, 11: *net poštamka-retnel* (P.: *net poštam çaretnel*) «az asszonyok szülöttei közül».

2. *ponšilt*-. Egyetlen példája: Mr. 4, 39: *jal ponšiltestä votme, i lattes sarišne: sital, ponšen* (lásd fent); *i tauventes vot, i jimtes jüni tauvet* «csendesedett a szél és lett nagy csendesség». A *jal-ponšilt* legalább nem igen látszik elválaszthatónak a néhány szóval később következő *ponš*-tól.

3. *poštl*-. Hunf. ezt a szót NyK. IX, 169. így értelmezi: «eltörteni, elrontani, felforgatni»; X, 313. így: «törteni, rontani rövidíteni». Amott tehát csupa perfectiv jelentést ad; utóbb meg csupán durativ értelmezéseket. Látni fogjuk, hogy ezen ige előfordulásának helyeire legjobban illik a perfectiv jelentés. Egyszermind pedig mindenütt applicálható a «megszüntet» jelentés, a mely synonymuma a «befejez»-nek. Példái: Mr. 13, 20: *kun bi... at poštesün ton kodelet* (P.: *çun bi... at poštesün ton çotelit*), Kár. G.: «ha meg nem rövidítette volna azokat a' napokat». Mi talán így mondhatnók: «ha meg nem szüntette volna azokat a napokat, ha végüket nem szakasztotta volna azoknak a napoknak». | Mr. 13, 20 (a vers végén): *poštesün ton kodelet* (P.: *poštesün ton çotelit*), Kár. G.: «megrövidítette azokat a' napokat», mi inkább: «megszüntette azokat a napokat». | M. 5, 17 (Popov): *am jejssem*

*poštlaxv zakon amne najtet*; *am poštlaxv at jejssem*, Kár. G.: «jöttem a' törvénynek és prófétáknak eltörlésekre. Nem jöttem hogy eltöröljem»; és mi inkább így mondhatnók: «én jöttem megszüntetni a törvényt vagy a prófétákat; én megszüntetni nem jöttem».

Itt megemlíthető, hogy Popovnál egy helyen (Mt. 3, 9.) *pellaxv* áll a közönséges *peltaxv*, «változtatni» helyett, a melyet azonban csak egyszeri előfordulásánál fogva Hunfalvy már a textusban *peltaxv*-ra változtatott; s csak lent a lap szélén jegyzi meg, mi áll az eredetiben. Nem lehetetlen ugyan, hogy csakugyan sajtóhibával van dolgunk; (Ahlqvistnál az illető helyen *peltaxv* áll). De megvan annak is a lehetősége, hogy *pell-* úgy áll *pell-* mellett, mint *telt-* mellett *tell-*; *pelt-* úgysis egy *\*pell-*, «változik» ige causativumának tekinthető.

Megemlítem végre azt is, hogy Hunfalvy a NyK. IX. kötetében levő vogK. szótárának 54. lapján *chal* alatt a következő vogB. igéket idézi: «*kali* hasad, *kalilém* hasítok». E szerint a vogB.-ban is volna causativ *-l*!

Ha visszapillantunk a felsorolt causativumok képzésére, a következőket vehetjük észre:

1. A causativ *l* vagy közvetlenül jár az igének rövidebb, azaz a tövégi rövid vocalis nélkül való tövéhez, vagy pedig *el* alakban; és pedig úgy, hogy néha egy és ugyanazon ige a képzésnek mind a két módját is feltünteti. Látván, hogy az említett *e* el is maradhat, alig tarthatjuk azt másnak, mint az igető rövid végvocalisának. (*pušmel-*, *šarmel-* [*šarmelaxt-* és *šarmlaxt-*], *šaumelaxt-* [*de šaumanü*], *višmel-*, *agtlaxt-*, *típl-*, *tul-*, *tell-* [*tel-* és *tell-*], *ponšl-* és *pell-*.)

2. Ha egy *l*-végű causativumtól új szó származik, az új képző előtt (*tulil-* kivételével) mindig *a* vocalis áll: *a*) frequentativ *l*-vel: *típlal-*; de *tulil-*. — *b*) momentán *pt*-vel: *pušmelapt-*; — *c*) reflexiv *x*t-vel: *pušmelaxt-*, *šarmelaxt-* vagy *šarmlaxt-*, *šaumelaxt-*, *agtlaxt-*, *típlaxt-*; — *d*) az infinitivus *xv* képzőjével: *típlaxv*, *tela<sup>xv</sup>* (de *teluxv* az intransitiv *tel-*től), és *pellaxv-*; — *e*) *nä* deverbális nomenképzővel: *típlanü* (de *telnü* az intransitiv *tel-*től); — *f*) *p* deverbális nomenképzővel: *višmelap*, *tellap*; — *g*) *m* deverbális nomenképzővel: *pušmelam*, *tellam* (de *telim* az intransitiv *tel-*től).

VASVERŐ RAIMUND.

Momentán *-p* a finn nyelvben. A momentán *-p* (*b*) igeképzőnek nyomát találjuk még a finnben is a reflexiv *<u* képzőnek bővebb *-pu* (*-bu*) társában, s valószínűleg az *<ut* (*<utta*) causativ képzőben is (lásd: Ugor Alaktan, 67. l.).

Egy ilyen nyomot sejtetnek velünk továbbá egyes *-pea* (*\*-beda*) végű névszók (melléknévek). Az *-ea*, *-eä* végű melléknévek tudvalevőleg eredetibb *\*-eda*, *\*-edä* alakúakra vihetők vissza, melyekben a *-da*, *-dä* nomen verbale (n. agentis) képző. Föl is tüntetik még az eredetibb alakot egyes finn dialectusok és rokon nyelvek, pl.

finnS. *heleä* = finnE. *heleda* | finnS. *korkea* = finnVp. *korged* | S. *lapia* = Vp. *labid* | S. *oikea* = finnVp. *oiged*, E. *oige*, gen. *oigeda* (mordE. *viede*, mordM. *vidü*, *vide*) | S. *sakea* = E. *sageda-ste* (lpF. *suokkad*) | S. *valkea* = Vp. *valged* (lpF. *vielgad*) | S. *selkeä* = finnL. *šeld* (lpS. *čälget*) | S. *rohkea* = lpF. *roakkad* | S. *häpeä* = lpE. *čapped* (MUGSz. 350. l.) | S. *pimeä* = Vp. *pimed*, L. *pimid* (zürj. *pemid*) | finnS. *kalpea* = zürj. *kelid*. — A lapp nyelvből magából álljanak itt a következők: lpF. *čappad*, lpS. *čappet*, lpE. *čapped* = f. *häpeä* | lpF. *vielgad*, S. *velket* = f. *valkea* | lpF. *šälgad*, lpS. *čälget* = f. *selkeä* | lpF. *suokkad*, lpS. *suoket* = f. *sakea*. — Egészen világos a *-da* képző functiója a következő példákban: lpS. *čake*-helyet engedni: *čaket* szerény | lpS. *kike* fényleni: *kiked* fényes.

E szerint a f. *valkea*, *selkeä*, *sakea* stb. alakok eredeti *\*valgeda*, *selgedä*, *sageda* helyett valók, melyek nomen verbale alakjuknál fogva (*-da*) *\*valge-*, *\*selge-*, *\*sage-* igetökre utalnak (v. ö. MUGSz.). — Következőleg effélék, mint: *vilpeä*, *hempeä*, *kalpea*, *lempeä* szintén eredeti *\*vilpe-*, *\*hempe-*, *\*kalpe-*, *\*lempe-* igetökre utalnak. Szembetűnő ezeknek *-pe* végzetük, mely képzőnek mutatkozik, s első tekintetre az ugor momentán (intensiv) *-p* (*b*) igeképzőre emlékeztet.

A következőkben megkísértem a *-pea*, *-peä* végű nomen verbale alakokat igékre visszavezetni, s a bennök rejlő ugor *-p* momentán igeképzőt kimutatni.

1. *suopa* (*\*suobeda*) wohlwollend, mild. — Nomen verbale alakjánál fogva (*-da*) eredeti *suope* (*\*suobe-*) igére utal, mely a finnS. *suo-* «gönnen» igéhez csatlakozik. — finnE. *sövi*- gönnen, wünschen (UgAl. 95. l.).

2. *soipea* (\**soibeda*) enyhe, langyos. — V. ö. f. *suoja* langyos, lágymeleg; enyhe idő (finnE. *söja*, *soja* warm, wärme).

Első tekintetre hajlandók vagyunk a *suoiepa* és *soiepa* nomen verbalékat egynek tartani, a mi épen nem volna lehetetlen; de mégis a jelentés finomabb árnyéklata jobban illik a *suoja*-ból kifejthető \**suo*- igéhez. Külömben Budenz a két igét azonosnak tartja. MUGSz. 188. l.

3. *lempeä* (\**lembedä*) kegyes, szende. — V. ö. *leimu* flamme, láng; *leimu*- lángolni; *leimaa*- lángolni, lobogni, villámlani; *leimahta*- megvillanni, föllángolni; *lemahta*- id. A föltételes \**lembe*- igető *lem*- (\**lême*-) alapigére utal, melyet világosan meg is találunk a *leimu* és *lemahta*- alakokban. Maga a *lem*- v. *lêm*- eredetibb *lei-m*-, *loi-m*- (nom. verb. *loimu*) helyett való az ugor *l<sub>g</sub>*- «splendere, lucere» alapigétől, intensív értékű *-m* képzővel (MUGSz. 680. l.)

4. *leppeä*- (\**leppedä*) kegyes, szelíd, szende. — V. ö. *lempeä*.

5. *vilpeä* (\**vilbedä*) hűvös, fsiss. — V. ö. f. *vilu* hideg, fagy; a fölvehető \**vilbe*- igető *vil*- (\**vile*-) alapigére utal («hűlni, fagyni»), mely megvan a *vilu* nomen actionis alakú (<u) névszóban.

6. *hempeä* (\**hembedä*) puha, érzékeny, kényes, kéjes. — V. ö. f. *hento*- vékony, gyenge, hajlítható; lágyszívű, szelíd; — *hento*- v. *hentoa*- rávehetni magát vmire. — A fölvehető *hembe*- igető \**heme*- (\**heme*-), talán «hajlani» jelentésű alapigére utal, melyet a finn *hento*-ban vélek föltalálni. Nézetem szerint t. i. *hento* nomen verbale egy *henta*- v. *henda*- (e h. *hemda*-) igétől, s ez az ige *-da* képzővel volna.

7. *kalpea* (\**kalbeda*) halvány, sápadt. — V. ö. zürj. *kelid* pallidus és m. *halovány*; v. ö. MUGSz. 105. 106. l. az ugor *kl*- «lux, lucere» alapszónak egyéb kimutatását. A finn (*kalbeda*) tehát így taglalódik: *kal-be-da*, eredeti jelentése «albus, albicans».

Kevesebb bizonyossággal fejthetők meg a következők:

8. *lappea* (\**lappeda*) lapos (latus et planus); v. ö. *lappa* lamella latior; *lappio* flache seite; *lappi* id. | finnE. *lapp* flach; *lappa*- flach machen; — *laba* fläche || cserM. *lapa* palma manus || mord. *laba*: *käd-lapa* handfläche. — A MUGSz. hangerősbuléssel \**lape-da* helyett valónak magyarázza. Azomban nem lehetetlen, hogy már a momentán *-p* is benne rejlik (v. ö. E. *laba*) s hogy a fölvehető \**lappe*- igető *lap*- v. *labe*- alapszóra utal, melyet a magy. *lapály*, *lapít*-, *lapúl*- alakokban is föl ismerhetünk.

9. *suppea* (\**suppeda*) compressus, coarctatus, angustus; *suppu*: on *supusa* est coarctatus. A MUGSz. itt is hangerősbülést lát. A finn *suppu* nom. actionis (<u), s így a \**suppe*- igető *sup-* (\**sube-*) alapigére utalhat.

10. *sippeä* (\**sippedä*) serény, gyors, fürge. — V. ö. f. *sipaa*-hirtelen mozdulatot tenni, surranni; *sipaise-* mom.; *sivahta-* id. — A *sippeä*-nek változata, s helyett *h*-val: *hippeä* (\**hippedä*) fürge, eleven.

Szintígy fejthető ki az ugor *-m* momentán (intensív) igeképző egyes *-mea* (*-meda*) végű névszókból:

1. *tyrmeä* rigidus, vix flebilis. — V. ö. f. *tyrettä-* sistere, cohibere (fluxum sanguinis), impedire (cursum); *tyrey-*, *tyrehty-* *sisti*, cohiberi, cessare (a fluxu); l. MUGSz. 249. (m. *dermed-*).

2. *pehmeä* mollis; ebből \**pegmedä*, ug. *p:g-* (*p:g-*) alapigétől; l. MUGSz. 447.

3. *pimeä* obscurus, tenebrosus = zürj. *pemid*, votj. *pejmit*, *peimüt* id. A votj. *peimüt* és *pejmit* eredetibb *pelmüt*-re utal, s így a f. *pimedä* lehet e h. való: \**pilmedä*; az ebbeli *pil-* pedig f. *piile-* (*püle-*) se occultare igéhez fogható; l. MUGSz. 500.

4. *hirveä*- horrendus, atrox, dirus; — f. *hirvi-* horrere; *hirmu* terror, horror || osztB. *serim-* sich verwundern, staunen (\**hir-me-*: *ser-mä*) || cser. *ser-* irasci (v. ö. magy. *ször-nyü* és *szere-t*). MUGSz. 313. l.

5. *röhmeä*- nehézkes, ügyetlen; — f. *röhöttä-* nyujtózkodni, heverni || zürj. *ram* still, ruhig || osztB. *rom* id.; — \**rög-me-dä*; v. ö. magy. *renyhe*: \**rehnye*; MUGSz. 655. l.

6. *virmeä* tüzes, fürge, gyors; — f. *vireä* élénk, fürge; *virkeä* (*virgedä*) id. — *vire-*, *virge-* e h. *vigre-* alapigétől; MUGSz. 853. l.

STEUER J.

## „A KERESKEDŐ“ CZIMŰ VOGUL MONDA.

### *Vata-kum majt.*

Ponguñ vata-kum ols. kit pi qñši. jani piä vatalaytim jäli, ne qñši ; mañ piä mainnu. aže laui : „äm ti üsem ; uosnem elipoalt mañ pim neel vilem.“ jani piä nobel laui : „äm uosnem juppoalt jäu-piin ul laulteln. äm selem pongum nenän te kultu. apšien ul laulteln. 5 mänr eri, men tenut eri, men mäsnä-uläm eri, men oln eri : äm selem nutem, äm ätenutem ti vos té, vos qñši ; vatalaytung ät kasi, mot uost jähung ät kasi ; mänr robiti, mänr ät robiti : ul laulteln, ul rateln. täu nomtä kumle päti, tä moskell vos oli“.

2. kosü olset men vuäti olset : mañ piä neel vistä. tul aže uosis. piägä kultsi, qlung pätsi tenki. känke vatalayti, mot uosen jäli. apšidä jun oli ; jägä selem pongenel tasmanl tei : mäsnut mäsi, qñš-nut qñši. men qln eri, men uläm eri, menä tenut eri : jägä selemut- 5 nel äkmos oli.

3. tul kosäi jemtes, qngä laui : „näñ äkmos kujen, tasmanl ten, tasmanl qñšen. ate lu nobel telän oli, ate mis nobel telän oli ; ate pum tqten, ate ul-iu tqten. äkmos känken selemut qñšen ten äjen ; met-kum meteli, näñ äkmos tasmänl olen.

4. kosäi jemts, kumite nobel laung päts : „näñ jäu-pin äkmos tasmänl tittilen ; tasmänl qñši, nängen nemät qntes ät voari.“ kumitü laui : „äm täuänl mänä qntes kinzäm ? mol jägen lauves : äm selem pongum vos té, vos qñši. äñ äm vasi täuä kumle voarilem ? täki jägä 5 selem qln té, äi, mäsnutke mäsi, qñšnutke qñši ; aže selem qln kolne mqse vos té, vos kujji. äm kumle voarilem vasi ? äm selem mätärem kuñ qñši, kuñ té ?“ netä laui : „nemät qntes ät voari ; kvonä pa-seln ; jägä selem pongel täki vos oli.“

5. saui jemtes. känken laultung i pätväs, ratung i pätväs.



apšitā laui : „nāñ jāni kum, ām mañ, ām vaulem. nemātār āt robi-  
tēm, nāngen nemāt qntes āt voarem. ate nāñ selemuten tēm, ate nāñ  
älāmuten qñšēm. jāumenl mol laucesem : jāum selem pongel, kvol-  
netā māsā, tēm ājēm qñšēm māsēm ; jāum selem pongum kvolne juj-<sup>5</sup>  
poalt men saun pätēm, men šuñin pätēm, tāu āt vaulem. nāñ uq  
lauten ām nobelom, ul älkäten. jommas nqmtel nāñ poalten qlungve-ke  
kotem lu!, kvone laueln anom. men uosēm, men liliñ-tajl olēm, ämki  
olēm. men kujēm, men unlēm, men mātār lqngq jälēm ; men älslēm,  
men āt älslēm : tā ti ämki. kaqpän toros āt voarēm, nāngen sau āt<sup>10</sup>  
voarēm“. känke laui : „kualne nomten-ke pätēs, minēn äkpoaln“. —  
känken kvonā i posves. uos jolipoalt mañ kvolkve kantes, tu ti šälts.

6. tot ti oli. känken jägā selem pongnel i äk oln-poal āt mājves.  
tēnut atim, mäsnut atim ; nañ rangimā kumle kasiñ toko tā sauali. tāki  
qñši, äk piriš qñši. kosā qñsi men vati qñsi, äu kaqtel känke näm-  
kqtāle joxtes. nete nobel laui : „ām — äñmont känkem näm-kqtāle —  
känkem poalt mujlungve-ke jälñüm“. nete laui : „poxtēn, känken mol<sup>5</sup>  
kvon qjmelimant, kvonā pqsimant äk qñn-palel āt mājvesn ; äñ qñ  
mujlung minken-ertn, känken qñ māt nāñ nobeln sunzi ? jāupie-ke  
eri, vouitā.“ tāu laui : „tāu jāni kum, ām poaltem sart kuñ ju ? ām  
mañ, sart känkem poalt äkti ām minēm. ätke sunzi, tāti vasi tāu  
poalte mänr kinzung minēm ? äñ ser kas mās, känkem mänā kurip<sup>10</sup>  
nqmt qñši, nqmtā sunzungve jälēm“.

7. mäskātes i mines. kosā men vati mines, känke kvoln joxtes,  
ju šältes. uos-tajl pajäre känese ütkatmet, teuā äjauā. tāu kur poqget  
tot ti lu!i. qñgā tep-varne kvolt šaji vinai qñsänti. rumkāt šaj-anin  
untelauäst, enkejen misane (\*), enkain nobel laui : „tājāz kur poqgen  
joxtēn, tā lu!nutn palt joxtēnen qñmt tāu lajlen vangelmätne retel<sup>5</sup>  
jolā vos pätēn, ti šaj-aniñ rumkän äk-mosqz taurji vos säkvelēt“. äñ  
met-netā joqñnet mosqz tāu poalte joxtāne qñmt, lajl-ñole tāu lajlen  
tā qñi, kvol-känn tu tā pätēs, äñ šaj-anit, vinā-rumkāt kotā räum lqñ-  
tānl kvol jāniñl tū räusist. qñgā ti ti närrmäts, kumite nobel laui :  
„mont sām āt qñšēn ? ti jāu-pin men mātārñ kur poqgon ti lu!i pel,<sup>10</sup>  
äñ met-ne kuñer tāu lajlen täumātes, äñ anit rumkāt äkmos säkväläst.  
kvonā mänā kottāle toteln!“ — känken pong squenl nirmtaues, kvol-  
känn kossāma auinl kvonā seltemtaues, kangeltäpnel sapakñ lajlel

sanguimä kart-känn pätnet mäsä sanguimä jungimä toko ti totves,  
 15 karten pätes, tū osulaus.

8. nongä kos kateetl vortkati, nong ät läpi, tot ti kujji. kosä kujes men vati kujes, äkv-ertn polung pätives. sämäge mošše postilesi. nong lulung kos vuortkatili, lajlegen ät läpi, kart-avi pali kujji. kategetl kartimä kvonäle näs ti vuangungve pätes; kosä mene vati  
 5 vanges, uos kulit jule kuonteli: luuñ tuit jinet sujti. sipluä jule perits: äñ mäliñ kit luul kerimä kvoliñ tuit ti ju. uos kuli äk-paal nobel tu ti poortaxts. luuñ tuit täu torigäle johtemä kemt lu tu ti puumtaues. kit kum äk tuit talmi. äü kumitü laui: „kuñer, kumle jemtsen?“ täu laui: „jatelaum, jäni mät kumi men mañ mät kumi, kot mos  
 10 jemtsem, äm ät vailem. känkem poalt mujlungve jälemmamt känkem mujleptimutem ti, ju ti totilem.“ ten laue: „kuñer, mont känken ratimän man sunsislu, man vaslu. äñ men ti minesämen, men lqnggmen kosit naukaten; men tējäx koti kvoln šältimen, men jujpoalment näñ tu šälten.“ täu kumle laui: „nen koti kvoln šälteen, äm kotl  
 15 vailem? nen jujpoalnt naukakatne jar-ke gnšnum, tok kuñ vanžnum?“ ten laui: „añim, näñ men jujpoalment jijen.“

9. ten elä pätmen jujpoalt lulmäts nqngq, kontlitä täkitä, nemät šängvä aumiñ ät sujti. te kajti luuñ tuit jujpoalt. sunzitä, uos kotl jäni kvol unli; luuñ tuitä kart avinl tu jüta šältmä nangi; tū joxtes, ju šältes: nemkqtpä añim. kvoln ju šältes: kvol tatel. kujne  
 5 mat jommas jänit kum-ñauräm kujjälali, laui: ponguñ vata-kum mañ pi, kuñär, mänr voarung šältsen?“ täu laui: „männäri äm šältsem? mont kit kum, känkem kvolnel mujlung jälem kumi, juil joxtelauäsem, anom ten vousten: men koti kvoln šältnemen vauen, tū šälten. mä-täri vousten, äm kotl vauem?“ äñ ñauräm laui: „ten männäri nängen  
 10 vousten? nes vouintästen. näñ kuñer känken ratimän mqs nängen vouintästen. äñ minärišen ju.“

10. kvonä kuals. uos kulit joqmimät nqmesi: mont nomsäm, mätärl mingve vouesm; äñ jarmen täke mäjvesm. tokä joqmimat pudjit tarutäñe ti jemts. malntitü pudjitä, mätär potali sujti. ti mqrtes tarvitiñ, ju mqs toko ti abntitü. ju joxtes, kvolrišen šältes. netü  
 5 laui: „ja känken poalt mujlungve jälem kum, mäjim äñän tuop alentilen.“ täu kumle laui: „känkemen mujleptimuteml, jommas kumi

ätke joxtelauesem, ju ät jojtnum, uos kulit akerätñ luanom purruet. jommas kumñ joxtelimem mqs lilim neils.“ enteprišä kot angves, äñ pudjit abntem potälitä jolä ti purmätes. netä nqngg lulimtäme grmt laui: „näñ ti kotl-ujlt rim qln kurien mene tolmäntem qlnän!“<sup>10</sup> päsän untistä, šeskän nälä same äkvän tuop jojtemt, tä jänit sqrniñ qln kuri. netä laui: „näñ kotl-ujlt tolmäntem qlnän, menki näs saumen keml, sau tqtem mamänl, menki ponkenämen näñ ti jaxtsän.“ tüu laui: „äm nemkotl ät tolmentäsem ate kqtpan mäjvesm; uos kulit ju joqmimän men tqromnel pudjin mauves, mene mannel ku<sup>15</sup> liles; joqmimen pudjin jojtem kuri ju mos toko ti alntäslem.“ neten lquintaues: sqrñi qln ät sat sajt. tenut eri, tenut joutsu; mäsnut-ke eres, mäsnut joutsu. ti glei.

11. kosä qlsi men vati qlsi, äü kqtel kuals, tes äis, mäskates, kvonä kuals. uos talten nalve joqmänts, uos talten rąšen nal vajles. sunzitä: mot uosenl vatalaxtung jim vata-kum karabli pai ti poqgäts. karabliñ vata-kum mire jurtl pai ti kuals. xqn poalt mujlungve pale joqmi. täu poalte jojtes, kitäpäste:<sup>5</sup> „kuñer, näñ nalmät joqmiten; ti tqrom uos, xqn uos tärmel ät vaulen, metelaxtne kum kqt ät vauen? äm ti uos-kalt jimam pottor varne kit kum qñšem, ten-vit varne kit kum metalalsem; äü kumitü uosis, äü kum ät qñšem; metelaxtne kum vek oli.“ tüu laui: „äm kotl vauem, kqtppe metelaxti men afim, äm kotl vauem?“<sup>10</sup> tqn armt tüu siset kqtppe ti laumi, sujti: „os näñ metelaxtung lul mät kum? sqrien tenä äri qln nängen tqniñ ät eri; metelaxten näñ äk uos-kal jälung; eläl qlne nqmät-ke qñšen, tqş qlnen vos kujji äk-mat.“ tul laui vata-kum nobel: „näñ mänr kum kinzén? äü kum äm ti, äm metelaxtem äk uos-kal jälung.“ vata-kum laui: „ja kuñer, näñ me-<sup>15</sup> telaxten? mänr vouén?“ tüu laui: „äm mänr vouem? näñ mänä-kém män?“ vata-kum laui: „äm mänä-kém mäm? äk uos-kal jälnen mqs ät sat sajt mäm.“ tüu laui: „ät sat sajt-ke mäm, äm jälém.“ jaat kuñer, näñ jälén; kolitü ten-äjñä porät äm miném. tä porät näñ nalve jojten.“ tüu laui: „äm tä porät jojtem.“

20

12. tul-ujlt ju mines, ju jojtes. nete laui: „näñ köt jäleem?“ tüu laui: „äm kot jäleem? äm nalmt kas kinzim joamitäsem; äk mot-uosiñ vata-kum jojtes, met-kum kinzi, äk uos-kal jälüñ äm metelax-

täsem.“ netä laui: *än qs mätä ten-äjnut ät qñšen? sqrien ten-äjn*  
 5 *kem qln tqrom mis, vasi mänr maos metelaytän?*“ täu laui: „*tqrom*  
*mis ten-äjn kem qln, tas qln, täu äkmat vos kujji. jelpili sqrom tenä*  
*qln qs eläl vos seelsem; äk uos-kal jälne maos ät sat sajt laus.*“ netä  
 laui: „*nän kasn jälnen mät vojpi-ke, jälne.*“

13. *än et kujäst, kolitü kätels, kualset; ten-äjn porä jemtes,*  
*test äjiset, mäskätes, uos talten nalve vajles. täu nalve joytes. vata-*  
*kumit jojts, laui: „kuñer, nän joytesen?“ — „metelaytäsem, kumle*  
*ät jojtém? molül ti porän lausem jojtungve.“ vata-kumit laui:*  
 5 „*jommas kum äk latingel olén, laum poränt johtäsen, jommas veškät*  
*kum.*“ talset karablin, karabli nalve näritaues, minungve päset.

14. *kosü minäst men vatü minäst: äkmat vuqt ti nangräms,*  
*karabli säkvetung ti voretäus; ti marts vuqt nangräms, lulung ät*  
*veritän. vata-kum laui: „jaker rebitän!“ jaker rebitaues. täu laui:*  
 „*ul taretän jakert; jakert tariten, titti säkvetäueu, mir uosi i pongen*  
 5 *uosi. tottä nangi vuqr-ñql, liliñ mene kqlem tä vuqr-ñqln vos jojteu:*  
*tä ñql tokälilñ jngi, vuqr vata saji jemti, us poogten.*“ minäst, kumle  
*kasiñ minäst, vuqr-ñqln i jojtest; ja, täu laui, vuqr-ñqlnä! i tokälilñ*  
*jngset, vuqr vata saji jemts. laui: jagatä, poogten päi! saj män*  
*jojtest, ja poogtest, unlät, saj mat karabli ät ñquitäue. jožäje nobel*  
 10 *laui: „ja ti, pongen ät uosis i mirn lilite nejles, i nän lilin neils.“*  
*vata-kumit laui: „kuñer, nän varmel nqmtän kum! äm lilim neel-*  
*täslen, mirem lili nejles, qlnem ät uosis i pongum ät uosis. äñ nän*  
*met-kumi ul olen, nängen mir jožäji šqbitilem; äm näs olem, mirn*  
*nän katen qñšen. nän kumle lauian, nän latingen vos kuontlät; mir*  
 15 *pongi nän olén.*“

15. *ti olet. vuqtä nangrä ät tauänti. äü kunn, eti jemtes, eti un-*  
*lung karabli urne mqş, peremeñ täuen pätes; et-täli (efi-kätlen mos)*  
*unlungve, varmel täuän pätes. täu poalte jis, laui: „ja, nän jožäju,*  
*äm mqsem eti nän unlen, äk et unlänen mqş korom sat sajtäl milem;*  
 5 *äm mqsem nän unlen. kolitü tqrom käteli, eriñ vuqt tauanti; man*  
*robiten magom, nän jožej olén, kosü kätel pälit kujen, kqngän*  
*nong[ät] kualtauen.*“ täu laui: „*ja nän kuñer robitäne kum, met-kum,*  
*nän kujerisen; äm kätelä mänr robitém? kos kätel pälit kujjem. äk et*  
 unlém äm.“

16. mir kujäst, täu ti unli. et kvotl poräi jemtes, päille sunzi : sariš vätät niltiñ ; niltiñ pongenl naj pelämles, joläle tä ju, jolä jis, rāšen tu tä pätes, mañ najkve tajänti tot. nqmesi, mänä likom ols ? kas mqš päi-ke jülnüm. karabli poggot neješem mañ kap-sup kaniēšli. pesmätes, talmätes pai, pai tquis, pai poggäts, paj rāžen 5 kuals, pai joqmis ; äñ tenä uletä poalt joxtes, äñ mäliñ šazne jänit tiniñ axtes potali. nong almiästä, nongo taχtitä. turmän et, kotül qlne ma äkmos nangi. nalve totestä, karablin tals ; vitiñ vošlaχn lajlel jüliimä rägäši squ kqntes, tä keurn tu mañitästä, karabli noln tü i mäistä. na, tqrom kqtels, mir kualset, vuqte ät tauänti. täu 10 jolä kujes.

17. äñ kqtelanl koläs, qš etimes. vuqt äk tämlä, ät tauänti. etii jemtes. äu kum, et-täliñ unlenä porä täuen päts, täu poalte jis, laui : „äm xožaim, et-täliñ ulmtal kumle mošqχ qlēm ? kolitä eriñ tqrom täuänt kqtel voari ; äm robitäne kum, näñ näs olēn ; äm mqšem ti et näñ qš unlen, äuk et unlenen maos äm qš korom sat sajt müim.“ täu 5 kumle laui : „ja kuñer, näñ robitäne kum, kujärišen ; äm unlem näñ mqšem.“ täu qš unli. kosä unles men vati unles, et kvotl poräi jemtes. niltiñ pongenl mañ ulekve qš te pelämels ; jolä jis, niltiñ jolipoaln rāšen tu pätes, tot tajentänet nangi. mañ kape pesmäts, pai qš ti talmätes, pai tquis, rāšen kuals, pai joqms ; qš äkti molül jänit 10 tiniñ axtes potali. nalve totestä, molälute poalt äk tu mañitästä, karabli nol kusäpen tü mängsäge. äñ ete unles ; tqrom kqtels, mir kualset, täu jolä kujes.

18. kosä kujes men vati kujes, nong kuals, tqrom etimes. äu kum, qš et-täliñ unläne varmel täuen päts, täu poalte qš ti joxts. „jagatä, näñ xožäju näñ ; kolitä eriñ vuqt tauanti ; näñ kujnä kum, äm robitäne kum, ulmtal kumle mqšk robitēm ? äm maosem ti et näñ qš unlen ; äm qš korom sat sajt nängen müim äk et unlänen mqš.“ täu 5 kumle laui : „näñ kuñer robot-kum, näñ kujerišen ; äm unlem.“ mir kujäst, täu qš ti unli. kosä unls men vati unls, et kvotl poräi jemtes, sunzitä : niltiñ pongenl mañ ulekve qš te pelämels, jolä jis, niltiñ jolipoaln sariš vätän, rāšen tü tä pätes, tot tajentänet nangi. mañ kap-supä pesmätes, qš tä talmäts, pai tquis, rāšen kuals, pai joq- 10 mis. äñ mäliñ tä jänit tiniñ axtes potali, kapen nalve tuop alntästä.

karablin joytes, nongq ristä, äkti moläl potaliägä poalt vošlaxn rägäši squtel tu mañitüstä, karabli ñoln kusäpen tu mäistä. mošä unles, kqtlung päts, vuqte tauänts. mir kualtsane: mir kualset, karabli  
5 näritaues. täu jolä kujes.

19. kosä minäst men vati minäst, minne uosenäln joxtest, pai poogtäst. karabliñ vata-kumit pai xqn poalt mujlung kuals. täu nobelä laui: „jagatä, äm xqn poalt mujlung kualëm, näñ qs mir xožäji qlne kum, mir pongi qlne kum, äm jurtlom tengve äjungve qs ät kualëen?“  
5 täu laui: „äm mänr kinzung kuñer xqn poalt kualëem? näñ vata-kum xqne rauen, äm kuñer xqn mänr jommas voariläsem? xqn mujleptänut ät qñšëm, mänärem totungve xqn poalt minëm? nalmet karablimt kujirišëm, tä laune jommas.“ — vata-kumit kuals pai, xqn poalt mines mujlungve. päsänl voarvëst, tengvä äjungve untsi. xqn jurtl  
10 potertët. „äm tä uoset pottur voarne mqs äu kum meteläsem. sarišt jümau vuqte úqngräms; täu-ke afim ols, karablim säkvetänue, mirem uosnüt, olnem uosnu, i äm uosnuñ. täu nomtetl liliänu neeltesäine.“  
xqn laui: „tämlë nqmtiñ kum qñšnën, täu männäri näñ jurtlcn pai ät kuals? pai voungve eri. menki tēimen äjimen, täu vos kuñer lul  
15 mät kum meng jurtlmen ten-äjn māmēnt vos tē vos äji; lanxal poter-teu äk jurtl.

20. xqn kum kiets pai voungve. kum nalve joytes. tä kvose vouves, pa ät kuali: „tēn vos tēi, vos äjëi; äm kuripäm nusä kum ten poalten kumle mos kualëm?“ kitnti kum qs kiets. qs tä kvose vouves, qs ät tqngi. — tä kum minem jujpoalt numen kqtpä potertänët sujti:  
5 „ponguñ vata-kum mañ-pi, näñ xqn vouauen mujlungve, männäri ät kualën? sqrien tene äri qln nängen tqniñ ät eri; eläle qlne nqmet-ke qñšën, kualen pai xqn poalt.“ täu laui: „äm sqriñ xqn poalt mänr totim kualëm?“ täu sujti: „näñ mänr totēn? moläl sariš vätüt (vuat) unlem māt tqrom nängen mätr mis, kitajen kualtēn xqn poalt; äk-  
10 väte xqn eli-poaln pineln, äkväte neteen mäjeln; vasi mänr totēn? jänütn täti näñki qñšëlñ.“ kormitti kum qs joxts: „xqn vouvesn pai mujlung.“ kuals, karabli ñolnel manñue potaliäge visäge, pudjin pinsäge.

21. pai kuals, xqn kvoln minäs, ju šältes; päsän joqmes, xqn lajleln kujäs. nongo lules, pudjinl tiniñ axtes potälitä leurätüstä. xqn

eli-poaln qln ani keurn tū pinestä ; äkväte vistä, çqn neten tū miste. çqn sunzis, sunzis, täu nobelä laui : „kuher, näñ ti kuriput koti samnel jouteslen ? mänä vislen ? äm çqn nämel unlem, kötäl qlne mä äm<sup>5</sup> katemt qli, te kuriput äm ät ti vašentäsem, ät ti sunzentäsem. näñ qs kotl-ujlt visäin ?“ täu laui : „äm kuher kotl vislem ? anom tqrom mimut.“ çqn nanga luls, täu poagēn untestä, tēst äjiset. minne poräi jemtes, minung pätsset, çqn laui : „vata-kumin vos mini, nängen äm ät taretilem ; äm poaltem qlen.“ çqn unlem mätenl nongq lules, çqn<sup>10</sup> posiñ tajle täuen mästistä, kēnte täuen pintltäste : „äm unlem çqn jqlom näñ unleln ; äm nes oleim, tqrom uos, çqn uosem näñ qñšeln.“ çqn poalt kultes ; qlungve pätsi, äk päšänt tēji äjē.

22. kosä qlsi vati qlsi, ponguñ vata-kum-pi qlimäte çqnen sunzaue ; molqz qkiltl ät oli, äkmos kotm tistimä oli, rotti oli ; molqz qlketen mouinti janggi, äñ äkmos kastal olung pätes. kosäi jemtes, çqne laui : „näñ mol gulet joxtemen porät karkammi qlsen, äñ äkmos tistimä olein, rotälä jemtsen ; näñ kotäle kasn kqläs ?“ täu laui : „äm<sup>5</sup> kotäle kasem kqlas ? qlom uosemt äkti aiñ-piñ kvolem oli, kumle kasem ät kqli ?“ çqne laui : „näñ aj-pi ti qñšnen, ne qñšnen näñ qs männäri anom ät lauēn ? äm nängen mol kietsenulem, ain-piñ ti tqtungve mänäre ät täi ? äñ korom kqtel olen, nängen uš kietilem. mirl šqbitilem, karablil šqbitilem, ain-piñ totungve jülen.“<sup>10</sup>

23. korom kqtel qlset, üilit kqtel jemtes ; ten-äjne päšän varves, tēngve untsi. çqne laui : „ja, kumle nqmt voarēn, mänä nqmet voarēn ? ain-piñ poalt minēēn men atim ? täu laui : „näñ-ke kietilen, ul minim ; näñ-ke ät taretilen, kotl minēm ?“ tül-ujlt tä-pal kvolnel aui ponsves, äkvä jänimem jommas jänit kum-ñauräm titi nejles. çqn<sup>5</sup> laui : „jagatä, kumle sunzilen ? te kum kanšilen men atim ?“ täu kumle laui : „äm kotl vailem, kqtpä kum ? äm ät vašentilem, kaštal kum.“ çqne laui : „kaštal kume, ätke kanšilen ? näñ moläl lauēn : pi qñšsen ; näñki qñšem piñ kumle mqš ät kanšilen ?“ täu laui : „pi qñšsem, äm jim porät mañ ols ; äñ jänimes, äm kotl kanšilem ?“<sup>10</sup> piä nobel çqn laui : „ja näñ te kum qs kanšilen ?“ piä laui : „äm kotl vailem ? jäum minēm porät mai-tajl äm kultsem ; jäum mät kurip qls, äm ät vailem.“ tul aui ponsves, äk nē titi nejles. çqn laui : „ti ne kanšilen ?“ täu laui : „ämki neem ul kanšilem ?“ netä nobel

15 laui: „näñ qš te kum kanšilen?“ netä laui: „ämki kumim ul kanšilem?“ äk poggon untréšt. çan laui: „moläl ain-piin maos tisteses; äñ neen ti joztes, piin ti joztes: qlén.“

24. qlung päťset. kosä olset men vati olset, äü kqtel çqne nobel laui: „jagatä, näñ mänä nomt qñšen?“ çqne laui: „näñ anomnel mänä nqmt kinzén? tqrom uos, çan uos-tajl mörn näñ katent qlét, anomnel vasi mänä nqmt kinzén?“ täu laui: „äm 5 jänimem uosemen känkem oli, känkem poalt mujlungve jälne nqmt nängänl kinzém. näñ-ke lauilen, jälém“. çqne laui: „känken-ke oli, jälén. mirl šqbitilem, karabl[il] šqbitilem; näñki jänimen uosen jälén, äm mät nängen kuñ püilem?“ karablil šqbitaues, mirl šqbitaues i mines.

25. kosä mines men vati mines, täki qlom uosen joztes. pai kuals kit kum jurtl; korom kum äk jurtl minäst. känke kvoln joztäst, ju šältset, päšänl voarvéšt. qngén korom kum korom rumkel totvéšt, korom kum moşq visänl. kvol-känt joqmitet, rumkänl katt 5 qñšänl. •ja kit kumiäge äjungve kos tqngée, täu ät taretijäge, toki joqmitim potertét. kur pogget käti unli; känke nobel laui: „täti mänr ujken? „känke laui: „täu äm mänr ujken? täi, täu nämä käti.“ täu laui: „nämä käti qlnet, täu mänä qntes voarung qñšilen?“ känke laui: „täu voarne qntesä ti jänitä: potpolnän näñ pinén, 10 ten-uit pinéln, maşruin teuät; täu oli, tu taretilu; maşruj joztä, täu älitä, ten-uit ät säki, näñ pinén ät téüä.“ täu laui: „varmel jommas ujke qlnete, nqmtiñ ujke qlnete; anom tinneleln, tine mänr?“ känke laui: „täu mänä jänä tin qñši? täu tine korom sat sajt.“ apšitä laui: „tintal qlnét äm joutilem; man qlne samut tämlé uj 15 äfim; korom sat sajt miim äm.“

26. tul-ujlt kur jöli poalnel neşles mañ ampikve. apšitä laui: „täti qš mänr ujken?“ känke laui: täti, täu nämä agar.“ käşe laui: „täu qš nängen mät qntes äkti voari, männäri qñšilen?“ känke laui: „täue tone qñšilem, täu voarne qntese ti jänite: eti 5 kujjeu, tolmentäne kaťpä joztä; täu korrti, sij voari, tolmentän kaťpe läpän ät rqui, täu qlimat nemät tolmaq kum ät šälti.“ apšitä laui: „varmel jommas ujke qlnete, man samut tämlä uj



äkmos afim. tine mänr? äm joutilem.“ „täu tine ät sat sajt.“ tul laui: „tintal olnet ät sat sajt äm mim.“

27. tul-ujlt rumkäte kat qñšimät päsännel pulkä vis, kvotlänl supi saumtästä. rumkäte äk supe äk bulke supen sqsistä, äk supe äk bulke supen sqsistä; äk supe käfiten mistä, äk supe ampen mistä. „joutem ujkeim simänen etkelauet, vos tēi.“ bulkä supänen tesi, kit mán purmätsi, šämä i uossi. tul-ujlt jurk kumiäge rumkänen päsän<sup>5</sup> untipäsi; kvonä tare kualset, çqn poalt minäst.

28. çqn poalt šältset. päsänl voarvést, tengve äjungve untset, lançal potertungve pätsset. täu laui: „äm ti uoset molqç jänimäsem, mot samen minäsem, tot qlsem; äñ känkem poalt mujlung jisem: anom täu sepänl äjtungve jemtiläste. molqç tit qlmem porüt anom mañ-tajl kvonä pütmeštä, jäum selem qlnel äk qln poal anom<sup>5</sup> ät mäjles.“ — çqn ti i vouves känke (\*). vouves, kitilauē: „sq' apšin toko qñšislen, sauetäslen? näñ jänī kum, nängen jägi nomsitü, angi nomsitü; näñ poalten mujlungve jäli, näñ älung vorätīlen. tok qlung mät jommas?“ kvonä kualtaues, turman unttaues. kit katel unles men korom katel unles, tül kualtaues; çqn sat-l<sup>u</sup> sauatpil<sup>10</sup> savetaues, sip-sajren mán totvés. sip-lue sajrepaus. tul-ujlt jägä selem pong (\*) taltes, känke selem qln taltes, ju i mines. täki qlne uosen joçtes, qlne ponge pa alnttaues. tqrom uos, çqn uoset äñ tä oli.

Újra közlöm itt a *Vata-kum* vogul monda szövegét, melyet elsőben Hunfalvy Pál adott ki (1864. Vogul föld és népe 169—182. l.). Ugyanazt, de nem egészen ugyanazon alakban. Reguly e szöveget, úgy mint a legtöbb egyéb szövegeit is, csak első leírásban hagyta ránk; kézírata megszakítatlan sorokban, biztos de nem igen gondos vonásaival, az elmondást követő sebes-írást tünteti fel. A szövegnek így megmaradt bizonyos alaki tökéletlenségét annyira-mennyire megigazítgatta Hunfalvy, ki a végett Reguly-nak, a kivel néhány vogul mondát együtt olvasott volt, saját ejtésére is támaszkodhatott. Igazítása főképen a vocalis-hosszúság következetes jelölésére, valamint egyes grammatikai alakoknak, jelesen vocalis-szinezetre nézve szabályosabb írására vonatkozik. Így pl. keresztülviszi Hunfalvy egyes szókban a hosszú vocalist:

má föld, hely, túl onnan, azután, jémt- lenni (fieri), ét éj, tárom (azaz t̄rom) ég, isten, mí- adni, ténut- ennivaló, kâtel nap, mót más, kórom három; stb. | ind. præ. 1. -ém, 2. -én, 3. -í, (pl. jâlém, jâlén, jâlí járok stb.) | egy. 3. személyrag csakis ä-vel (nem e-vel): piü fia, nêtü neje, vistü vette őt, kontlitü tapogatja | meg az etymologia föltüntetésével: nemmät semmi e h. nemät (nemkat «senki» szerint). Noha ez igazításnak bizonyosan megvan a maga jogsultsága, minthogy részint az igazított alakkal is eléforduló eseteknek elég nagy száma ajánlja, s részint az etymologia is igazolhatja; mégis azt tartom, hogy a nyelvészet nem kevésbé jól használhatja a vogul textusnak olyan átírását is, mely szorosan az eredeti leíráshoz ragaszkodván, annak még bizonyos alaki tökéletlenségeit is tükrözi. Bizonyos ugyan, hogy Reguly nem tudott annyi accentust fölrakni, a mennyit kellett és ő akart volna; de az is bizonyos, hogy a vogul beszédben alaki ingadozásokat is talált, akár egyazon elmondó ejtésében is, a mint egyéb jegyzetei mutatják, melyek leírásában neki nem kellett oly nagyon gyorsalkodnia.

Egyébiránt Regulynak vegyes magyar és német jegyű írásmódja nem biztosítja mindig az olvasást, úgy hogy annak meghatározása végett más kriteriumokhoz, leginkább etymologiafélekhez, meg más vogul dialectusok és az osztják testvérnyelvhez kell folyamodnunk. H. megtartotta Regulynek *ng* jegyét, mely pedig németesen jelenthet *n*-et, vagy *ng*-t magyarosan. Pl. a *nongo* «föl» szóban *ng* van; mert *nom-go* helyett áll s a vogL.-ban *nuk*, az oszt.-ban *noχ* felel meg; ellenben az *ng*-vel írt adj. possessoris (pl. *taruting* terhes) *n̄*-vel olvasandó, mert másutt is csak nasalis jelentkezik (vogK. -*n*, oszt. -*n̄*). Általában inkább *ng*-nek vehető a szó alaprészeiben (első szótag vocalisa után) mutatkozó *ng*; *n̄*-nek meg a szóvégi -*ng*. Kétes a *näng* «te» = oszt. *neñ*, de vogK. *nag*; talán helyesen olvassuk amúgy *näñ*-nek, de *näng*-nek következő vocalissal (pl. *nängen*: olv. *näñgen*); -*ng* (olv. *ng*)-vel megtartom az infinitivusi -*ng* (-*ung*) végzetet is, teljesebb -*ngve*, -*ngva* alakja (és vogL. K. -*uχ*, -*uχv*) miatt. Az *n̄*-féle olvasás természetesen nem zárja ki, hogy az -*n̄* esetleg eredetibb *ng*-ből vált. — Bajt okoz R. írásmódjában a kettős consonans-jegyek használata is, a mennyiben ez sok esetben még ingadozván, voltaképen nem igazán nyújtott consonanst mutat, hanem csupán csak a német helyesírásnak és kiejtésnek ismeretes sajátágát tükrözi. A valóban nyújtott han-

got itt is etymologiai és hasonlítási kriteriumok meg egyes esetekben a kettőzésnek megkülönböztetéssel való vagy következetes alkalmazása mutatják; így pl. Reguly ezt írja *kujji* «fekszik», de *kujém* «fekszem», *kujes* v. *kujäs* «feküdt», miszerint amabban a *jj* teljesebb hangot mutat. Hunfalvy kiadása e részben a kellő egyszerűsítést már végre is hajtotta; csak kevés esetben térek el tőle.

Regulynak vocalis-jegyei ezek: *a, ä, e, i, o, u; ä; é, á*. Ezek közül az *ä* nem rövid *a*, hanem a nyiltabb *a* és *o* közt való hang (= magy. *a*, = *g* mostani átírásunkban); elfogadja ugyanis a nyújtás jegyét (*ä* = *ā*) és gyakran váltakozik *o*-val. Már ebből is látszik, hogy R. vocalisjegyeinek értékét nem a magyar, hanem a német kiejtéshez mérte. Ezzel egyezőleg azt találjuk, hogy nála a vocalis-hosszúság (nyújtás) tüzetes jelzője nem a magyar ékezet (nincs nála *ó, ú*), hanem a circumflexus-jegy <sup>^</sup> (többnyire jó nagy alakban és magasan a betű fölibe vetve): *ô, û, â, ê, î* (nem így: *i*), *â, â*, sőt van *ê* is: pl. *kênäs* kád, *kêli* (y. *kieli*) mocsár, *rêing* v. *rên* meleg) s ebből az tűnik ki, hogy az *é* jegy csak az *e*-nek (mely a németben is több értékű) ki akarja emelni zártabb hangszínezetét (a milyen igaz a m. *é*-nek van); de magában nem jelzi a hang hosszúságát is. Ilyen nyilván az *á* is, melyet Reguly inkább csak a déli-vogul szövegekben használ, pl. diphthongusban *ä, o* mellett (*ää, oa*). Hogy ilyen értéket tulajdonítsunk a R.-féle *é, á*-nak, még azzal sem ellenkezik épen, a mit Hunfalvy mond (Előszavában), hogy Reguly az *á, é*-t magyarosan ejtette; ez nyilván csak hangsúlyos szótagokra vonatkozik (pl. *ténü* «evő»), a melyeknek vocalisa könnyen valamennyire megnyúltnak hangzik; de Reguly írása e momentumot csak úgy nem fejezte ki, mint más esetekben, hol ékezetlen jegyet használ (pl. *ne*, néha *nê* «nő»). E szerint az ige præsens-ragozásában nem magyarosan kell olvasnunk az *-ém, -én, -ét* végzeteket, hanem csak *é*-vel (pl. *jälém, jälén, jället*), s ezzel szépen egyezik a sing. 3. szem.-beli *i* a nyilt szótagban (*jäli*); meg az, hogy ez alakokat R. elég gyakran csak *e*-vel írja, a színezet pontos megjelölését elhanyagolván (Ahlqvistnak vogL. alakjai is rövid vocalissal valók: *pîlem, pîlen, pîli, pîlet*). Így még azon sem akadhatunk fönn, hogy Reguly a passiv ige præteritumát néha *-vés-végűnek* írta (pl. Vata-kum 25. 28. *totvés, totvést, voarvést*), mert ezt csak *-vés*-nek kell olvasnunk. — Még megjegyzem, hogy a hosszúság-jelölő <sup>^</sup> jegynek megfordítottja <sup>v</sup> (horog) is fordul elé,

bár nagy ritkán, mely nyilván a vocalisnak föltűnő rövidségét jelenti : pl. *tūt* «szán», ellenben *tūt* «hó (nix)»; *āri* «sok, fölös» (rendesen csak *āri*, de sohasem *āri*). — Az *é-t* *é*-vel írtam át; az *á-t*, mely egyébiránt a Vata-kum-ban elé sem fordul, *á*-val fognám írni.

### Jegyzetek.

*Vata-kum* «kereskedő». Eddig «szedő-, gyűjtő ember»-nek értettük, a *vat-* (*vāt-*) «szedni» igétől. De a *vāt-* ige különösen bogyó-szedés-nek (pflücken) a szava, míg jószág-szerzés és gyűjtés-ről a *sēl-* és *āt-* igék használatnak. Talán helyesebben magyaráz-zuk a «kereskedő»-nek ezen elnevezését a *vata* (nem *vāta*) «part» szóval: «part-ember»-nek, azaz a folyópartokon működő-nek. Hiszen a vogulok földjén a folyóvizek teszik a közlekedési utakat, s a mí *vata-kum-unk* is «hajós» (*karabliñ*) ember. V. ö. ἔμπορος.

1. sz., 7. *tāu nomte kumle pūti*, szószerint: «az ő esze (gondolata, akarata) a mint esik»; ez igaz a. m. «a mint eszébe jut neki» (Hunf.), de mégsem kell a *nomte-t nomtene* h. valónak venni.

2, 1. *neel*: H. *nēl* (*nél*); a *neel-t* olvashatjuk bár *nēel*-nek, de kéttagúnak; v. ö. *neeñ* és *neuñ* «nős».

2, 3. *tasmanl tēi*: a *tasmanl* v. *tasmānl* jelentését megtaláljuk R. jegyzeteiben is: *tasmānl oli* «er lebt vom fertigen»; de mi tkp. a *tasma*, *tasmä*? Van *tās* (*tas*) «fertig, bereit, vorrätig», s tőle *tāst* «in vorrat anschaffen, bereit machen» (припачать); de *tasma* nem lehet ezektől való képzés. Azt hiszem, hogy *ma* (*mä*) «föld, hely» szó van benne; *tasmanl* tkp. «kész-helyről» [eszik az atyja vagyónából], azaz: «kész állapotból» = úgy a mint készen van (a nélkül hogy ő megszerezné). V. ö. a finnben az az ablativusnak állapothatározóul való használatát, ilyenekben: *nieli oravan elävältä* elnyelte a mókust amúgy elevenen (tkp. elevenről, eleven állapotból).

3, 2. *ate lu nobel telän oli*: világos az értelem «se lóra nincsen gondod» H., de a *telä* (? *tel*) szót, mely itt 3. szem. raggal van, csak e szólásban találkozik, s így külön értelme «gond» nincs biztosan tudva.

4, 5. *mäsnutke mäsi*, *qñšnutke qñši*. A *-ke* — *-ke* mindjárt a finn szintén szóhoz simuló *-kä* — *-kä* (is — is)-re emlékeztet; de beérjük a vog. *-ke*-nek tudvalevő «ha» jelentésével: «ha ölteni-

való [sc. *eri* kell] [azt] ölt, ha bírni v. használni-való [kell, azt] bír v. használ».

5, 7. *jommas nqmtel* — *lu'*: H. «ha az hogy jó gondolkozással vagyok hozzád, valamikép rossz». Alig lehet «hozzád vmivel lenni» a vog.-ban *poqlten qulungve*, a mit amúgy csak így értenénk «nálad lenni (élni, lakni)». Jobban megfelel ilyen fordítás: «ha jó gondolkozással [= jó egyetértéssel] nálad élni vmikép rossz [=nem lehet]»; végértelme: «ha békével együtt élnünk nem lehet».

5, 8. *lilñ-tajl*: l. NyK. XVIII, 160. 1.

5, 11. *tä ti ämki*; H. *täki ämki*; R.-nál *ti*, egybeírva: *täti*.

6, 8. *täki qñsi*, *äk piriš qñsi*: az első *qñsi*-hoz jóformán hozzá kell pótolnunk a tárgyat: *ne q.* (uxorem habet). Így aztán kiemelni e mondat az ő szegénységének súlyos voltát: ő koldús, pedig nejét és kis fiát is el kell tartania.

6, 5. *poxtén*: H. fordításában «majd bizony»; tkp. ige: «hazudsz, nem jól beszélsz».

6, 7. *minken ertn*: v. ö. Má-ku'. (Teremtés) mondában 15. *kitilayteken ertn* ha kérdezel, 9. *jiken ertn* ha jössz (jöttél); 18. *ertn* nélkül: *nqmt kiken* ha tanácsot kérsz; — *ertn* «-szer, -kor» (*mgr-siñ ertn* kevésszer, ritkán; *mot ertn* máskor); a *-ken* végű igealak nyilván 2. szem. ragos; de vajjon a *-ke* itt is a «ha» conjunctio, mely módképzőjévé vált vagy pedig gerundium-féle?

7, 8. *tot ti*: R. *tott i*; H. *totti*; R.-nál *tott* sor végén áll; v. ö. 6, 1. *tot ti*.

7, 4. *enkain misane, enkejen nobel laui* — így R. is, csak hogy *misane* helyett *nisane* áll. Ezzel a mondatot igaz nem érthetjük, de a zavarnak, melyet H. itt constatál, könnyen véget vethetünk, ha *nisane* h. a *misane* correcturát fogadjuk el (*mi-* adni igétől: «adta őket»; v. ö. 18. *kualtsane* fölkeltette őket). A poharak (*rumkät*) már tálczára voltak helyezve; az asszony (az ő ánya: *qñgä*) tehát a szolgálónak vagy szakácsnénak a *d t a* őket (a poharakat), s a szakácsnénak szól (a következő utasítást adván). Így tehát egyetlen egy szót sem kell a textusból kihagynunk. Az *enkain* és *enkejen* szükségképen egyazon szó; amannál hiányzik a dativus ragja, mint sokszor *n*-végű szókön; v. ö. R. jegyzeteiben: vogL. *jengine* «köchin».

7, 12. *kvöl -känn kossima* «a ház-földjén hurczolván» H., szó szerint «a ház-földet söpörve» (azaz: ő vele, a kit hurczolt).

7. 15. *osulaus*: jelentése nem «elájula», hanem «ott hagyattott» (R.-nál található: *osulaus* v. *kults* «maradt»; *ti osulauesem* сюда бросили меня); az *osul-* hagyni» határozója azonban lativféle (*tū oda*), úgy mint a finnben is van («*o d a* hagyni, maradni».

8. 1. *kateetl*: alább *ketegetl* «két kezével».

8. 5. *jule*: H. igazítással *juje*; a *-le* lativ segédragnak («felé») az előző sorban példája: *kvonäle* «kifelé».

8. 6. *äi mälilñ*; H. a *mälilñ*-ben a következő főnévhez tartozó jelzőt sejtett («ime, s z é p két lóval»). Egyenes adatunk a jelentéséről nincsen. De a szerint, hogy mindig *äi* (most) mellett fordul elé (16. 18.; v. ö. «Jegva pi piriš»-ben *ül-mälilñ*) inkább határozófélének vehető: ugyancsak, épen».

8. 10. *jälemamt*: a végén személy- és helyviszonyraggal (*-m-t*); v. ö. 20. *unlem mānt*, 19. *ten-äjn māment*.

9. 2. *nemüt šingvü aumiñ üt sujti*: «egy csepp fájdalmat sem érez» H.; de a *sujti* tkp. «hallik, érzik», s a *šingvü*-ről van adat, hogy «ropó», buckel» a jelentése, s így szorosabb fordítása inkább ez lehet, a *šingvü*-n itt «daganatot, kelevényt» értvén: «semmi kelevény fájós[an] nem érzik». Az van mondva, hogy tapogatja magát, nem maradt-e az ütésektől a testén fájós hely, kelevény.

9. 7. *kit kum*; H. igazítva: *kit kumn*, mint logikai alany a *johtelauesem* passiv igéhez alkalmazva; de akkor a következő *kumi*-t is kellene *kumin*-ra igazítani; a mondat változatlanul érthető anacoluthia fölvételével «két ember . . . utól érettem» [t. i. általuk]); vagyis a *johtelauesem* értelme «engem utól értek».

9. 11. *äi minerišen ju* «most haza mehatsz»; vagy akár: «csak menj h.; kérlek menj h.»; e különös alak, mely érezhetőleg precativféle, többször fordul elé: 15. s. *kujerišen* «csak feküdjél le»; 17. c. 18. s. id.; 1. személyben: 19. s. *kujerišem* «inkább fekszem (alszom)».

10. 2. *täke*, nem *täki*; kívánt értelme «csak»; e szerint *täke* válhatott *täkem* «annyi»-ből, úgy mint más «csak» jelentésű szók: or. только, lat. tantum, török ançak.

10. 4. *alntitü*: nincs szükség az *almtitü* igazításra; följegyezte R. az *alnt-* (*älnt-*) «vinni (portare)» igét is, mely frequ. alak a mom. képzésű *alm-* (*älm-*) «emelni» mellett, s megfelel az oszt. *älnt*-nak (MUGSz. 884. l.). Az egész mondat: «[a csomó] annyira nehéz, [hogy] haza-ig (*ju mos*) úgy ime (=csak amúgy, azaz: csak

alig, v. nehezen) viszi». Szintígy 10, 6. nem kell *aléntilen* helyett *almtílen*; 10, 9. *alntem*, nem *almtem*; 10, 16. *alntáslem*, nem *almteslem*.

10, 7. *uos kulit akerätn luanom purrnuet*: eddig hiába feszegetett mondat, minthogy a *purrnuet* szóban a *pör-*, *poar-* «rollen» igét láttuk, az *akerätn*-ben időhatározót sejtven (H. *äkkeértn?* «a város utcáján forganának csontjaim örökké»). Meggyőzőleg helyes értelmezését nem rég megtalálta Vasverő (Schmidt) Rajmund úr, ki *akerüt*-ben az *aker*=*agar* v. *akar* «kis kutya, eb» szónak többesét ismerte föl (oszt. *akar* «hund mit langen ohren» Ahl.), a *purrnuet*-ban pedig, melyet akár *purnuet*-nak is írhatunk, a *pur-* «harapni» igét; még pedig passiv alakú potentialisát (milyen a vogK. *pertnove* «eladatnék»); tehát így: «a város utcáján a kutyáktól csontjaim haraptatnának (a kutyák marakodnának csontjaimon)».

10, 12. *nän* — *jäxtän*: locus difficillimus! V. ö. H. jegyzetét. Nyilván anacoluthiával van dolgunk. A mondat eleje: «a te valahonnan lopott pénzed», vége: «a mi fejünket te ime elvágta»; az elejének szabályos folytatása ez lett volna: [a pénzed] «fejvesztő bajba ejtett». Külön kell fognunk a közbeneső két részt: *saumen keml* és *sau tqtem mamänl*. Ez: *squ tqtem* = *маюсь* (kínlodom, bajlódom); tehát *sau tqtem mamän* «kínlódott állapotunk»; fölvéve, hogy *mamänl* e h. való *mamän-nl* (ablat.), a *sau tqtem mamänl* ezt jelenthetné: «kínlódó állapotunkból kiindulva = kínlódó állapotunkon fölül = azonfölül hogy kínlódunk», s ehhez illenék a vége «még fejünket is veszedelembe hozta». A *saumen keml*, melyben szintén *sau* van, jóformán csak ugyanazt mondja a mit «*sau tqtem mamänl*», miszerint a *keml*-nek is hasonló alakot kell adnunk (*keml* e h. *kemnl*, *kemnel* v. *kemenl*); *saumen keml* (*kemnl*) tehát ezt jelentené: nyomorúságunk mennyiségén (*kem*) fölül = «azon fölül hogy [úgyis *näs*] annyi a mí (*menki*) nyomorúságunk».

11, 5. *pale*: e szót nem értem «fölfelé»-nek, hanem (*pai-le* h.) így: «a parton el, a part hosszában»; a lativ (prolativ)-*le* segédraggal.

11, 6. *χqn uos tärmel ät voulen*: H.-nál *ät* kimaradt; *tärmel* sem lehet itt «oda fönt»; amúgy «rajt» és lativ-féle határozóul: «überhin, durchhin» (vogK. *tärmel*, l. MUGSz. 795. l.); e szerint: «a khán-várost által nem ismered-e» (azaz: általában, egészen).

11, 9. *m. kum vök olí* «szegődő ember bizonyosan van» (azaz: csak hihetem, hogy van); R.-nál példa: *täu vök mines gewiss ist er abgereist*.

11, 11. *täu siset katpe ti laumi, sujti*; R. fordítása (Nyelvt. Jegyz.): «az ő háta megett valaki így szólamlík, hallatszik»; *laume* h. *laum-*, mom. *m*-vel *lau*-tól; *l*-vel nyilván csak az előző *i* miatt.

11, 13. *elül qlne nqmätke qñsën*, szószerint: «előre élő gondolatod ha van = ha a jövőbeli élésre gondolsz»; ismét 20, 6. *elüle* stb.

12, 8. *vojpi-ke*: H. igazítva *vojipi-ke* «ha kedved valamikép menésre hí»; — de *voji* aligha lehet *voui* h. (*vou-* hívni); egyéb-iránt a *vojpi* «féle»-vel is boldogulunk: «ha kedved menésed-mi-féle (holmi menésed-féle), = ha holmi menésre van kedved».

14, 2. *säketung ti voretaus*; R. (jegy.) *vorät-* (erősen akarni); tehát: «[a hajó] wurde brechen gewollt» = már azon volt hogy szétszakadjon.

14, 8. *veritën*: H. javítva *veritest*; de a *veritën* egészen jól érthető mint egy. 2. szem. ige, a határozatlan többes-számi alany («man») kifejezésére: «[annyira erős lett a szél], nem bírsz megállani» = hogy az ember nem bír megállani. Közönséges e használat az oroszban, úgy mint a finnben az egy. 3. szem.

14, 7. *ja, täu laui, vuqr-ñqlnä!* H. ezt az elbeszélő mondat-hoz fogja; a *ja* fölkiáltó szó külön mondatra mutat: «hej, mondja ő, a hegyoromnak! s úgy fordulának, stb.»

15, 7. *nong üt kualtauen*: H. betoldotta a megkívántató *üt-et*.

16, 1. *päüle*, H. *päle* (v. ö. 11, 5-hez); de itt «partra».

16, 8. *tajänti*: H. «[a kis tűz] elalszik»; de hisz azután is látszik még, külömben a vogul ember nem indulhatott volna utána; a *taent-*, *tajent-* ige «hótalpon járást» jelent, tehát fordítható: «csúszkál, mozog»; — szintígy 17, 9. 18, 9. *tajentänet*.

16, 8. *mänä likom ols?* — a *likom*-ról egy adat R. jegyzeteiben: *mänr likom* какой дрянь (was für quark, mi haszontalan-ság); csakhogy ez sem adja még a szónak magára való biztos értelmét. Úgy látszik, csak a. m. *csoda* a magy. *micsoda*-ban.

16, 5. *pesmätest*: nyilván *pesmätestä* h. való; a *talmätes* után való *pai* kihagyandó.

16, 9. *rägäsi squ*: H. «egy darab bőr»; *rägäsi*-ről nem talállok adatot, s így a «darab» jelentést sem igazolhatom.

18, 11. *alntästä*, nem *almtestä*: fent 10, 4.

19, 1. *uosenäln*: H. két szóba osztotta: *uosn äln* «a város felé érkezének»; az *äln* (e h. *ülne*) az *äl* «fedél» szóhoz tartozó postpositio volna «-ra, -re» (v. ö. vogK. *ali* auf hin, über hin). De a



mondat alanya többes-számi s a *joxt-* (eljutni, érkezni) ige különben az egyszerű *-n* (*ne*) ragos dativussal áll; ezért itt a *-nāln-*ben több. 3. szem.és *-n* dat. ragot látunk: *uosenl* «városuk»; *uoseneln* «városukhoz» (*n-l* közt vocalissal, hogy még az *n*-rag ejtethetően hozzá járulhasson).

19, 8. *tā laune jommas*: R. (jegy.) a *tā laune-t* ezen példában találjuk: *teqtl tā laune äcärmä* «heute ist es so sehr kalt»; tehát a «so sehr»-nek felel meg, pedig szó szerint «az mondó». Ennek itt «az mondani való (azt mondani kell)»-féle értelme van, miszerint az idézett példát jobban szószerint így fordíthatnók: «heute, das muss man sagen, ists kalt». Tehát a Vata-kum-beli mondat is így: [inkább a hajóban lefekszem] «az csakugyan jó [v. jobb].»

20, 4. *kətpä potertānet sujti*, szószerint: «valaki szólása hangzik» = hallik (v. azt hallja), hogy vki szól.

20, 9. *unlem mānt* (R. *maant*); H. igazítva: *unlemānt* «ültünkben»; — a láthatatlan valaki a vogulhoz mint 2. szem.-hez szól: így egészen helyes a *unlem mānt*: «ült állapotodban» = a közben, hogy ültél. — Az *unlem* előtt álló *uat* szél szót H. kihagyta, és csakugyan alkalmatlan; legfelebb így érthetnők: «a közben hogy a szelet ülted» — azaz: ülve a szelet (illetőleg: a szél szűnését) megvártad.

20, 9. *kitajen* e h. *kitagen* (v. ö. vogK. *kitag*), dualis-tő, 2. szem.-raggal: «kettőd, két darabod».

20, 11. *jāniutn tāti nāñki qñšeln*; fordítása R. jegy.-ben: «a nagyobbikat azt magad bírd» — azaz: «magad tartsd meg»; *jāniutn* 2. szem. raggal: «a nagyobbik köcsomódat».

21, 1. *pāsān*: így R., *pāsānn* h., mi az értelem kívánta szabályos alak volna; úgy látszik, az *nn* kettőzését a vocalis nyújtása pótolja.

21, 2. *lajleln kujäs*, H. *lajlen k.*: szintúgy mint pl. «Mā-kul.» 8. N. T. *āže lajlen kujes*. De a különös *lajleln* alakot mégsem lehet egész bizonyossággal hibásnak tartanunk; hátha a végebeli *l*-ben nyoma van a 3. szem. rag *t*-jének *-l*-vé változásának, mely általános az osztjákban s a vogul *t*-számi ragban *nl*-ben is jelentkezik?

21, 6. *vašentäsem*: H. *vasentesem*, sajtóhiba.

21, 11. *pintltäste*: így R.; *pintlt*-causativuma a *pintl*-igének, mely megint az egyszerű *pin*-től való; *pintl*-is «setzen (wohin, worauf)», jelesen «föltenni, fejre tenni».

21, 12. *jglom*: H. igazítva *jalomn* «helyemre [ülj]»; de az *unleln* «üld» s így nem kell a *jalom*-hoz helyvisz.-rag («az én helyemet üld v. üld meg te»).

22, 3. *qlketen*: ezen alak, melynek vége *-ten* 3. szem. és *-n* helyvisz. ragból áll, szintén ajánlja, hogy a *minken*, *kisken*-félékben (6, 7.) 2. szem. ragos gerundiumot lássunk.

23, 4. *ul minim* «ne menjek» vagy H. «[hogy] ne mennék»; *minim* jóformán *mineim* h. való, s a 2. szem. alak *mincén*-hez csatlakozik (potentialis vagy imperativus-értékkel); de alább 23, 14. mégis: *ul kanšilem*.

23, 12. *mañ-tajl* világosan ezt jelenti «kiskorú, fiatal», illetőleg mint határozó «fiatalon»; szintígy 25, 5.; tkp. «kis-teljesség, kiségsz»; lásd *tajl*-nak egyéb használatáról NyK. XVIII, 159. 160.

25, 4. *katt* «kézben» H. igazítva: *kátn*; szintígy 27, 1.

25, 9. *potpolnän* *nañ pinän* «pinczédba kenyeret teszel»; *potpol* = or. ПОДПОЛЬЕ (*podpolje*) «raum unter dem fusboden»; R. hamarjában két szóba írta volt: *pot polnän*, úgy hogy H. csakugyan *pot* «főző üst»-re gondolhatott.

27, 5. *šämä i uossi* «el is veszének»: H.-nál elmaradt az *i*; — *šämä* jelentésére nézve R. jegy.-ben példa: *šämä ratilem* halálra ütöm, agyonütöm (до смерти его бью), *š. mines* elveszett (пропаль).

28, 6. *çann ti i vouves känke*: így H. is; a R. leírta *känken* csak úgy volna érthető, hogy *vouves* «wurde gerufen» annyiba van véve mint «es wurde zu rufen geschickt» (20, 1. *kum kiets voungve*) vagyis «es erging eine vorladung» (*känken* a bátyának, -hoz).

28, 8. *tok qlung mät jommas*: H. «így nem vagy méltó élni»; igazítás nélkül a vogul szöveg csak úgy érthető így, ha kérdésnek vesszük: «így (tehát) élni vajjon tán jó (méltó) [vagy-e]? Csakhogy a *mät* (valami)-nek «etwa (развѣ)»-féle használatát még jobban kellene igazolni. V. ö. 11, 11.

28, 11. *pong*: szükséges javítás, R. *ponguñ* h.; a *känke selem qln*-nak megfelel a *jägü selem pong*; — a *talt*- ige «hajóra szállítani, hajóra rakni».

28, 12. *qlne ponge pa alntaues* (nem: *almtaues*) «pénze dagsága partra vitetett».

BUDENZ J.



# A M. T. AKADÉMIA NYELVÉSZETI KIADÁSAI.

Kaphatók a M. T. Akadémia könyvkiadó-hivatalánál Budapesten (Akadémia-épület) s minden hazai könyvtárban:

- NYELVTUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK.** Kiadja a M. T. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkeszti Hunfalvy Pál, I—XIV. köt.; szerkeszti Budenz József, XV—XVIII. köt. 1862—1884. Ára kötetenként I—X-ig 1 frt 50 kr., XI-től fogva . . . . . 3 frt.
- NYELVEMLÉKTÁR.** Régi Magyar Codexek és Nyomatványok. Kiadja a M. Tud. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerkesztik: Budenz József, Szarvas Gábor és Szilády Áron. 1864—82. 8-adrét.
- Egyenként:**
- I. kötet. Bécsi Codex. Münchener Cod. Közzéteszi: Volf Gy. Ára 2 frt.
- II. kötet. Weszprémi C. Pear C. Winkler C. Sándor C. Gyöngyösi C. Thewrewk C. Kriza C. Bod C. Közzéteszi: Volf Gy. . . . . Ára 2 frt.
- III. kötet. Nagyszombati C. Szent Domonkos C. Virginia C. Közzéteszik: Komáromy L. és Király P. . . . . Ára 2 frt.
- IV. V. kötet. Erdy C. Közzéteszi Volf Gy. . . . . Ára 4 frt.
- VI. kötet. Tihanyi C. Kazinczy Codex. Horvát Codex. Közzéteszi: Volf György. . . . . Ára 2 frt.
- VII. kötet. Ehrenfeld Cod. Simor C. Cornides C. Sz. Krisztina élete. Vitkovics C. Lányi C. Közzéteszi Volf Gy. . . . . Ára 2 frt.
- VIII. kötet. Sz. Margit élete. Példák könyve. A sz. apostoloknak méltóságáról. Apor C. Kulcsár C. Közzéteszi Volf Gy. . . . . Ára 2 frt.
- XI. kötet. Debreczeni C. Gömör C. Közzéteszi Volf Gy. 1882. Ára 2 frt.
- XII. kötet. Döbrentei C. Gömör C. Közzéteszi Volf Gy. . . . . Ára 2 frt.
- RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA.** (Corpus poetarum.) Szerkeszti Szilády Áron. I. kötet: Középkori magyar költői maradványok. Ára 2 frt.
- II. kötet: XVI. századbéli magyar költők . . . . . Ára 2 frt.
- III. kötet: Tinódi Sebestény összes művei . . . . . Ára 2 frt.
- IV. kötet: XVI. századbéli magyar költők (1540—75). . . . . Ára 2 frt.
- CODEx CUMANICUS** bibliothecae ad templum Divi Marci Venetiarum. Jegyzetekkel és glossariumokkal kiadta gr. Kuun Géza. 8-rét. Ára 5 frt.
- UGOR FÜZETEK.** Adalékok az ugor nyelvek ismeretéhez és összehasonlításához. I. szám. Genetz A. Orosz-lapp nyelvmutatványok. Ára 60 kr.
- II. sz. Zürjén nyelvmutatványok. Közlik Budenz J. és Halász I. Ára 60 kr.
- III. szám. Halász I. Svéd-lapp nyelvtan és olvasmányok 8-rét. Ára 60 kr.
- IV. szám. Máté evangélioma moksa-mordvin nyelven. Tyumenyev fordításából közölte Budenz J. . . . . Ára 60 kr.
- V. szám. Munkácsi Bernát. Votják nyelvmutatványok és nyelvtanulmányok I. . . . . Ára 60 kr.
- (Különnyomatok a «Nyelvtud. Közlemények»-ből).
- RÉGI MAGYAR NYELVÉSZEK** Erdősitől Tsétsiig. (Corpus Grammaticorum linguae Hungaricae veterum.) Kiadta Toldy Ferencz. Ára 2 frt.
- REGULY ANTAL HAGYOMÁNYAI.** A Vogul föld és nép. Kidolgozta Hunfalvy Pál. . . . . Ára 2 frt.
- MAGYAR-UGOR ÖSSZEH. SZÓTÁR.** Irta Budenz József. Ára 5 frt.
- A MAGYAR IGEIDŐK.** Irta Szarvas Gábor. . . . . Ára 1 frt.
- A HELYES MAGYARSÁG ELVEI.** Irta P. Thewrewk Emil. Ára 1 frt.
- A MAGYAR NYELVUJÍTÁS** óta divatba jött idegen és hibás szólások bírálata. Irta Imre Sándor. . . . . Ára 1 frt.
- KALEVALA.** A finnek nemzeti eposza. Fordította Barna Ferd. Ára 1 frt.
- SIMONYI ZS.** A magyar kötőszók, egyuttal az összetett mondat elmélete. I. kötet. (A mellérendelő kötőszók.) . . . . . Ára 1 frt 20 kr.
- II. III. köt. Az alárendelő kötőszók. . . . . Ára 2 frt 40 kr.
- KAZÁNI-TATÁR NYELVTANULMÁNYOK.** Irta Sz. Bálint Gábor. I. füzet. Kazáni-tatár szövegek. 1875. 8-rét. 170 lap. II. füzet. Kazáni-tatár szótár 1876. 178 lap. III. füzet. Kazáni-tatár nyelvtan 160 lap 1877. Egy-egy füzetnek . . . . . Ára 1 frt.
- ÉRTEKEZÉSEK A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.** Kiadja a M. T. Akad. Az I. oszt. rendeletéből szerk. Gyulai Pál, osztálytitkár. I—VIII. köt. 1867—1880. Ára 20 frt 20 kr. IX. köt. (1—12 sz.) 1882. Ára 3 frt 20 kr. X. köt. (1—13 sz.) 1882. Ára 4 frt. XI. köt. (1—12 sz.) 1883. Ára 3 frt 70 kr. XII. köt. (1—4. sz.) 1884. . . . . Ára 1 frt 70 kr.
- SZINNYEI JÓZSEF.** Finn-magyar szótár 1884. . . . . Ára 3 frt.